gemeente TEYLINGEN

Vitaal Teylingen

Samen maken we de toekomst

Begroting 2021-2024

gemeente TEYLINGEN

Inhoudsopgave

1. Algemeen ... 4
1.1 Voorwoord ... 4
1.2 Begroting in één oogopslag ... 5
1.3 Programma's in vogelvlucht ... 9
1.4 Ontwikkeling saldo meerjarenbegroting ... 13
1.5 Leeswijzer ... 30

2. Programmaplan ... 33
Programma 1 Prettig wonen voor iedereen ... 33
Veiligheid ... 36
Mobiliteit ... 39
Wonen ... 42
Implementatie Omgevingswet ... 44
Gebiedsontwikkeling ... 46
Openbare ruimte ... 49
Verbonden partijen ... 51
Beleidsindicatoren ... 52
Kaderstellende stukken ... 53
Programma 2 Energiek en sociaal Teylingen ... 58
Onderwijs ... 61
Gezondheid & Vitaliteit ... 63
Sociaal domein ... 66
Kunst en Cultuur ... 73
Verbonden partijen ... 73
Beleidsindicatoren ... 73
Kaderstellende stukken ... 75
Programma 3 Ondernemend en bruisend Teylingen ... 80
Lokale economie ... 82
Regionale economie ... 85
Verbonden partijen ... 87
Beleidsindicatoren ... 88
Kaderstellende stukken ... 88
Programma 4 Duurzaam denken en doen ... 91
Duurzaamheid ... 93
Verbonden partijen ... 97
Kaderstellende stukken ... 97
Programma 5 Modern bestuur, invloedrijke inwoners ... 100
Regionale samenwerking ... 102
Dienstverlening ... 103
Participatie ... 105
Communicatie ... 107
Verbonden partijen ... 108
Beleids- en prestatie-indicatoren ... 108
Kaderstellende stukken ... 109
Algemene dekkingsmiddelen ... 112
Algemene dekkingsmiddelen ... 114
Overhead ... 116
Vennootschapsbelasting ... 116
Onvoorzien ... 116

3. Paragrafen 117
3.1 Paragraaf Lokale heffingen 118
3.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing 127
3.3 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 133
3.4 Paragraaf Financiering 143
3.5 Paragraaf Bedrijfsvoering 147
3.6 Paragraaf Verbonden partijen 148
3.7 Paragraaf Grondbeleid 162
3.8 Paragraaf Duurzaamheid 172

4. Financiële begroting 174

Bijlage 1 Overzicht baten en lasten per taakveld 216
Bijlage 2 Inzetten algemene reserve voor ambities Vitaal Teylingen 223
Bijlage 3 Risico-inventarisatie 224

1. Algemeen

1.1 Voorwoord

Eind juni heeft de gemeenteraad de kadernota 2021-2024 behandeld. De coalitiepartijen gaven het college een kompas mee voor het opstellen van de meerjarenbegroting 2021-2024 en ook de oppositiepartijen kwamen met oplossingen en ideeën om de begroting realistisch en binnen de gegeven kaders op te stellen. Het college is met deze voorstellen en de kaders vanuit het collegewerkprogramma "Vitaal Teylingen" aan de slag gegaan. De uitkomsten treft u aan in deze begroting 2021-2024.

Met deze begroting laten we zien hoe we, na zorgvuldige afweging, onze ambities vertalen in concrete plannen met het hiervoor benodigde budget.
We zien dat het financiële perspectief voor de komende jaren niet positief is. De algemene uitkering van het Rijk is lager dan verwacht, de rente-inkomsten van de uitstaande hybride lening bij de BNG zijn weggevallen en de kosten van onze gemeenschappelijke regelingen worden hoger. Dit resulteert in een oplopend tekort. Daarnaast spelen financiële onzekerheden als gevolg van de coronacrisis ook nog een rol. Deze gevolgen zijn nog niet financieel vertaald in deze begroting 2021.

De begroting voor het jaar 2021 is sluitend. We hebben dit bereikt door op een aantal posten te bezuinigen en de algemene reserve in te zetten. Het is een afgewogen begroting, gericht op continuïteit.
Maar het negatieve perspectief voor de jaren na 2021 stelt ons voor grote uitdagingen. We zullen dan ook een blijvend beroep op het Rijk doen om ons als gemeente financieel meer te ondersteunen. Juist ook omdat taken die voorheen door de Rijksoverheid werden uitgevoerd nu bij gemeenten liggen.

De komende jaren is het aan ons om te laten zien hoe vitaal en veerkrachtig onze gemeente is We stellen een mobiliteitsplan op dat bijdraagt aan leefbare en levendige wijken en een goede bereikbaarheid. We zorgen voor goede parkeervoorzieningen en de Noordelijke Randweg in Voorhout wordt aangelegd.

Met een stevige centrumvisie creëren we goede randvoorwaarden voor ondernemerschap. Daarbij werken we samen met citymanagement, met andere gemeenten in de regio en de Economic Board Duin- en Bollenstreek. We leggen relaties tussen onderwijs en arbeidsmarkt, hebben aandacht voor de fysieke en digitale infrastructuur en we stimuleren duurzaam handelen. We streven naar een duurzame manier van denken, werken en leven. We stimuleren en faciliteren inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties op het gebied van duurzaamheid en wij geven als gemeente zelf het goede voorbeeld. Duurzaamheidsinitiatieven hebben toegevoegde waarde voor het milieu en de samenleving én leiden - in het gunstigste geval - tot economische impulsen. We gaan voor onze ambitie om in 2030 een gemeente zonder afval te zijn. De energie- en warmtetransitie staan hoog op de agenda.

Ook gaan we voor een sociale en inclusieve samenleving. We investeren in toegankelijke integrale zorg en geven ondersteuning aan iedereen die dat nodig heeft. Want Teylingers die hulp nodig hebben moeten op ons kunnen rekenen. Leefbaarheid en veiligheid zijn belangrijk om fijn te kunnen wonen en werken. Daarom blijven we investeren in handhaving en werken we met het Integraal Veiligheidsplan (ons uitvoeringsprogramma veiligheid). We gaan ook door met de aanpak van ondermijnende criminaliteit.

We zien ook financiële uitdagingen die we als gemeente zelf moeten aanpakken. Daarover gaan we graag met de gemeenteraad in discussie. Daar willen we ook de Teylingse bevolking meer en meer bij betrekken. In juni 2020 hebben 917 inwoners deelgenomen aan de pilot Burgerbegroting. Inwoners gaven aan wat zij op financieel gebied (investeringen en kostenverdeling) belangrijk vinden voor Teylingen

Er zullen belangrijke keuzes gemaakt moeten worden om onze gemeente financieel gezond te houden. Ondanks de minder positieve vooruitzichten zijn wij ervan overtuigd dat Teylingen een vitale gemeente is en een prachtige plek blijft om te wonen, werken en recreëren. Juist dat is de opdracht die we ons zelf gegeven hebben bij aanvang van deze collegeperiode. Dat bereiken we niet vanzelf, maar wel met de inzet van het college, de gemeenteraad en de griffie en in nauwe samenwerking met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

↑ Terug naar inhoudsopgave

1.2 Begroting in een oogopslag

↑ Terug naar inhoudsopgave

gemeente TEYLINGEN

Vitaal Teylingen

Samen maken we de toekomst

Huishoudboekje 2021

Inkomsten

Rijk	Algemene uitkering	**46,8 mln**
Lokale heffingen	Belastingen, rechten	**18,6 mln**
Andere inkomsten	Grondopbrengsten, rente, huren	**17,2 mln**
Reserveringen		**3,2 mln**
		85,8 mln

Uitgaven

Prettig wonen voor iedereen	Groen, wegen, woningbouw, volkshuisvesting en veiligheid	**22,4 mln**
Energiek en sociaal Teylingen	Hulp en ondersteuning, Jeugdzorg, onderwijs, sport, gezondheid en kunst & cultuur	**39,8 mln**
Ondernemend en bruisend Teylingen	Centrumontwikkeling, bedrijventerreinen, economische agenda	**2,0 mln**
Duurzaam denken en doen	Energietransitie, verduurzaming, riool, afval	**6,4 mln**
Modern bestuur, invloedrijke burgers	Vergunningen, paspoorten, website, participatie, communicatie	**4,2 mln**
Algemene dekkingsmiddelen en overige uitgave		**10,9 mln**
		85,7 mln

Woonlasten

PER HUISHOUDEN

	2020	2021
OZB (€ 321.000)	€ 247,-	*€ 292,-
Afvalstoffenheffing	€ 301,-**	€ 250,-
Rioolheffing	€ 156,-	€ 159,-
Heffingskorting	€ -59,-	€ -82,-
	€ 645,-	€ 619,-

*In deze berekening is uitgegaan van woning met een waarde van € 300.000,- in 2020 met een waardestijging van 7% naar € 321.000 in 2021

**Het tarief afvalstoffenheffing in 2020 is gebaseerd op het tarief van een meerpersoonshuishouden. Sinds 2021 is er geen onderscheid meer in de tarieven tussen een meerpersoons- of eenpersoonshuishouden.

↑ Terug naar inhoudsopgave

↑ Terug naar inhoudsopgave

↑ Terug naar inhoudsopgave

1.3 Programma's in vogelvlucht

Prettig wonen voor iedereen

- Wij streven naar een schone en veilige, groene en duurzame leefomgeving voor iedereen. Voor ouderen en jongeren, voor ondernemers en werknemers, voor gezinnen en alleenstaanden, voor gezonde mensen en mensen met een aandoening en/of beperking. Ons uitgangspunt is een sociaal inclusieve samenleving.

- We staan samen voor de uitdaging om ruimtelijke en sociale vraagstukken met elkaar in verbinding te brengen en in samenhang te bezien. Met inwoners, ondernemers en instellingen stellen we een omgevingsvisie op voor Teylingen. We bedenken met elkaar hoe we de fysieke leefomgeving van onze gemeente graag zien, nu en in de toekomst. Ook maken we met onze inwoners en andere belanghebbenden een nieuwe woonvisie. Daarbij bekijken we of het wenselijk en mogelijk is Teylingers voorrang te geven bij woningtoewijzing.

- Met onze inwoners en andere belanghebbenden hebben we het Woonprogramma 2020-2024 opgesteld, dit jaar gaan we verder met de uitvoering. Teylingen is een aantrekkelijke woongemeente, waarin de vraag naar woningen blijft toenemen. Met het aanbod van woonruimte sluiten we aan bij de woonbehoefte van inwoners en blijven we bouwen in de vrije sector en de (sociale)huur. We dagen marktpartijen uit om met onconventionele woonconcepten te komen om snel en flexibel woonruimte te realiseren, ook voor spoedzoekers en bijzondere doelgroepen. Bij een goed woonklimaat horen ook voldoende groen, recreatiemogelijkheden dicht bij huis en een open landschap met aandacht voor biodiversiteit.

- We hechten belang aan leefbare en levendige wijken en een goede bereikbaarheid. Daarom zijn wij bezig met het opstellen van een mobiliteitsplan. Met de lokale middenstand, citymanagement en onze inwoners slaan we de handen ineen om onze winkelcentra gezellig, aantrekkelijk en levendig te houden. Na de aanleg van de Noordelijke Randweg wordt het mogelijk het centrum van Voorhout autoluw te maken. Ook hebben we – voor wonen, werken en winkelen - aandacht voor goede parkeervoorzieningen.

- Het thema veiligheid krijgt een steeds prominentere rol op de gemeentelijke agenda. Of het nu gaat om de gemeentelijke rol bij bestrijding van de georganiseerde misdaad, de veiligheid op straat, in de winkelgebieden of in de directe woonomgeving. Daarom is er een strategisch veiligheidsplan in participatie gemaakt en door de gemeenteraad vastgesteld. Jaarlijks stelt het college een uitvoeringsprogramma vast. Onderdeel van de prioriteiten in het strategische veiligheidsplan is de aandacht voor ondermijning. In 2020 is dit geëvalueerd en in de meerjarenbegroting ziet u een meerjarige verlening van de aandacht financieel vertaald.

Energiek en sociaal Teylingen

- Het college staat voor een sociaal, klantgericht en rechtvaardig beleid waarbij mensen centraal staan en niet de regels. We gaan uit van de vitaliteit van onze inwoners, bedrijven, verenigingen en maatschappelijke organisaties, die hun leven en dromen vormgeven zoals zij dat willen. We creëren hiervoor de randvoorwaarden, met als doel een energieke en krachtige samenleving. Degenen die het niet op eigen kracht redden, ondersteunen we actief. We gaan daarbij uit van wat mensen wél kunnen en stimuleren talenten.

- De Jeugdwet en de Participatiewet zijn in 2015 overgeheveld van het Rijk naar de gemeenten. Tegelijkertijd is op dat moment de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) verder uitgebreid met gemeentelijke taken. We willen deze "nieuwe" taken en bevoegdheden zo goed mogelijk invullen en zijn met de uitvoeringsorganisaties, maatschappelijke partners en onze cliënten in gesprek over creatieve en innovatieve aanpakken.

- We sluiten aan bij trends en ontwikkelingen in de samenleving. We hebben oog voor maatwerk en de menselijke maat. Waar wij zelf invloed kunnen uitoefenen, treden we vlot en daadkrachtig op. Waar dat niet kan, behartigen wij de belangen van onze inwoners actief. Op het gebied van kunst en cultuur zetten we ons in om de Ruïne van Teylingen uit te laten groeien tot een publiekstrekker voor toeristen.

Ondernemend en bruisend Teylingen

- Ruimte voor ondernemerschap staat voorop. Wij zien onze rol vooral in het creëren van goede randvoorwaarden om te ondernemen en duurzame ontwikkelingen te faciliteren. Dit houdt niet op bij onze gemeentegrenzen. Wij zetten dan ook vol in op samenwerking in de regio met de stichting Economic Board Duin- en Bollenstreek. Deze stichting, opgericht door de 5 regionale gemeenten, versterkt en stimuleert de samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven – en kennisinstellingen met als doel de regionale economie te versterken. Goede randvoorwaarden voor ondernemers creëren we met een stevige centrumvisie, met het leggen van relaties tussen onderwijs en arbeidsmarkt, met aandacht voor de fysieke en digitale infrastructuur en met het stimuleren van duurzaam handelen.

- De centrumvisie is een belangrijke basis voor de ontwikkeling van onze drie dorpscentra Warmond, Voorhout en Sassenheim. In die visie op de drie dorpscentra van Teylingen, dienen de problemen, kansen en uitdagingen die in de centra spelen en die nog op ons afkomen integraal afgewogen te worden. Samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties is nagedacht over de toekomst van de dorpen. Het water in Warmond, het horeca-aanbod van Voorhout, de verschillende soorten winkels in Sassenheim; het zijn positieve punten die we afgelopen jaar hoorden over onze drie centrumgebieden. Na besluitvorming over de centrumvisie maken we een start met de uitvoering van de plannen.

- Stichting Citymanagement Teylingen heeft als doel het economische functioneren van de kernen van de gemeente Teylingen te verbeteren en stimuleren. Voorheen lag de focus van de stichting op de drie dorpscentra. Nu wil zij er ook zijn voor de ondernemers in het buitengebied en op de bedrijventerreinen. Citymanagement heeft bovendien een actieve en verbindende rol gekregen bij het verduurzamen van de lokale economie. Op basis van de goedgekeurde centrumvisie zal het convenant met de Stichting Citymanagement worden aangepast.

Duurzaam denken en doen

- Bij alle plannen en projecten hebben we aandacht voor duurzaamheid. Denk aan duurzaam wonen, maar bijvoorbeeld ook aan duurzaam werk voor mensen met een beperking. Duurzaamheid gaat over het respectvol en verantwoord omgaan met mensen, grondstoffen, energie en geld.

- Het college wil graag het goede voorbeeld geven. Ook wij willen dat de generaties na ons prettig kunnen leven in Teylingen. Daarom is duurzaam denken en doen de standaard in ons werk. Daar richten we onze processen op in.

- Onze ambitie is om in 2030 als gemeentelijke organisatie, en met onze gemeentelijke eigendommen, volledig duurzaam te zijn. We streven naar een duurzame manier van denken, werken en leven. Wij gaan uit van de kracht van onze inwoners, ondernemers en instellingen om ideeën en plannen te bedenken die bijdragen aan het verduurzamen van onze samenleving.

- We stimuleren en faciliteren bedrijven en inwoners die zich hiervoor inzetten. Duurzaamheidsinitiatieven hebben toegevoegde waarde voor het milieu en de samenleving én leiden - in het gunstigste geval - tot economische impulsen.

Modern bestuur, invloedrijke burgers

- Het college wil zijn ambities graag verder uitdenken en uitvoeren met inwoners, ondernemers en instellingen. Daarbij willen we niet altijd eerst een plan maken vanuit de gemeente, maar vooraf horen wat de omgeving denkt dat nodig is. Participatie is dan ook uitgangspunt bij beleidsvorming.

- Wij staan voor een daadkrachtig, actief en modern bestuur. Wij benutten de kennis, deskundigheid en ervaringen van onze inwoners, ondernemers en instellingen optimaal. Samen met hen werken we aan een gemeente waar het fijn wonen, werken en recreëren is. We trekken samen op bij het vormen van visie, beleid en uitvoering. Als inwoners of ondernemers denken dat ze zaken beter op kunnen pakken, dan gaan we graag de uitdaging aan. We vragen onze samenleving om ons scherp te houden en te komen tot creatieve en innovatieve aanpakken. We communiceren helder, begrijpelijk en gericht. Zo zorgen we ervoor dat het gesprek en de interactie met de samenleving goed verloopt.

- Binnen HLTsamen wordt gewerkt aan een visie op HLTsamen als werkgever op de arbeidsmarkt. Zo'n visie zorgt ervoor dat we ons op die markt effectiever kunnen bewegen en zo de mensen die we zoeken ook daadwerkelijk bereiken.

- Verder wordt er gewerkt aan de opzet van het programma datagedreven sturing. Het is een driejarig programma waarmee we data gaan ontsluiten en samenbrengen om de leefomgeving te verbeteren. Bovendien stelt het programma de organisatie en het bestuur beter in staat beleidskeuzes te maken.

- Aandacht voor thema's als overheidsparticipatie en de burgerbegroting leidt tot een andere positionering van het openbaar bestuur. Er wordt meer ruimte geboden aan de samenleving, waardoor taken en verantwoordelijkheden verschuiven. Dat vraagt om een nieuw evenwicht.
  Dit jaar hebben we stappen gezet in de richting van een burgerbegroting. De inrichting en vormgeving van deze burgerbegroting heeft een veranderproces in gang gezet. Dit fungeert ook als vliegwiel voor andere (participatie)initiatieven.

- We stemmen rollen en verantwoordelijkheden tussen college, raad, organisatie en inwoners af in het kader van (overheids-)participatie (o.a. Right to Challenge) en we schenken hierbij specifiek aandacht aan verwachtingsmanagement. We koppelen de inhoudelijke onderbouwing van gemaakte keuzes en het doorlopen van het participatietraject terug aan initiatiefnemers.

Pilot burgerbegroting Teylingen

- Gemeente Teylingen vindt het belangrijk om inwoners te betrekken bij de financiële toekomst van de gemeente. In augustus 2020 dachten 917 inwoners mee over de financiën van Teylingen door middel van het invullen van een online vragenlijst:: 463 deelnemers vanuit het digipanel en 454 mensen die zich via social media hebben aangemeld.. Thema's waarover inwoners hun mening gaven waren o.a. veilgheid, duurzaamheid, sociale voorzieningen en zorg. Met deze vragenlijst geven de inwoners aan in onderwerpen en voorzieningen het belangrijk is om te investeren of waarop volgens inwoners bezuinigd kan worden.
  493 inwoners gaven aan dat zij graag in gesprek willen met de gemeente naar aanleiding van deze burgerbegroting.

↑ Terug naar inhoudsopgave

1.4 Ontwikkeling saldo meerjarenbegroting 2020-2023

1.4.1. Verantwoording van de begroting

De begroting 2021-2024 is stap voor stap tot stand gekomen, in dit hoofdstuk beschrijven we dit proces en de genomen stappen.
De begrotingscyclus is gestart met het financieel meerjarenperspectief dat opgenomen is in de Kadernota 2021-2024. Deze is in juni door de gemeenteraad van Teylingen behandeld. Het Rijk heeft, kort voor de behandeling van de kadernota, de Meicirculaire 2020 uitgebracht. De inhoud hiervan heeft geleid tot een verdere negatieve aanpassing van het financieel meerjarenperspectief.
Na de behandeling van de kadernota is het financieel meerjarenperspectief verder geactualiseerd aan de hand van diverse ontwikkelingen. De gevolgen van deze ontwikkelingen samen met de oplossingsrichtingen vormen de begroting die nu voor u ligt.

In het tweede deel van dit hoofdstuk worden de uitgangspunten voor het opstellen van de begroting omschreven. In het derde deel wordt de ontwikkeling naar het geactualiseerde financieel meerjarenperspectief nader toegelicht. En in het vierde deel wordt de stap naar een sluitende begroting in 2021 met de uitwerking van de oplossingsrichtingen nader toegelicht.

1.4.2. Uitgangspunten bij het opstellen van de begroting

De kadernota 2021-2024 is behandeld op 25 juni 2020. De kadernota met de uitgangspunten voor de begroting is tijdens dit overleg niet vastgesteld. In de begroting 2021 zijn de begrotingsuitgangspunten opnieuw opgenomen en is als uitgangspunt gehanteerd in de begroting 2021-2024.

De lange en korte termijneffecten van de corona-crisis op de gemeentelijke begroting zijn op dit moment nog lastig in te schatten aangezien de crisis nog voortduurt. Het is onduidelijk wat de maatschappelijke, economische en sociale impact van de Corona crisis is en welke lessen we daaruit moeten trekken. Er zijn inmiddels al wel diverse trajecten gestart om met elkaar in gesprek te gaan over de mogelijke scenario's en concrete gevolgen voor de gemeente en regio.
Tussen het kabinet en de VNG vinden diverse gesprekken plaats over de financiële impact en waar gemeenten wel of niet voor gecompenseerd worden. In deze begroting 2021-2024 is op dit moment geen rekening gehouden met de mogelijke effecten van de corona crisis en een mogelijke compensatie vanuit het Rijk. Wij volgen deze op de voet.

1.4.3. Ontwikkeling naar een geactualiseerd financieel meerjarenperspectief 2021 -2024

In de kadernota kwam het begrotingssaldo 2021 uit op een tekort van € 1,9 miljoen dat opliep naar € 2,6 miljoen negatief in 2023. Rekening houdend met de meicirculaire 2020 groeide het tekort in 2024 naar € 3,3 miljoen negatief (zie raadsmemo 23 juni).

Na deze periode hebben een aantal wijzigingen plaats gevonden wat leidt tot een geactualiseerd meerjarenperspectief. Tabel 1 geeft een overzicht van deze ontwikkelingen. De wijzigingen hoger dan
€ 50.000 worden toegelicht onder tabel 1 op de volgende pagina.

Tabel 1 Geactualiseerd financieel meerjarenperspectief

(Bedragen x € 1.000; -/- = nadeel)	2021	2022	2023	2024
Saldo kadernota 2021	**-1.903**	**-2.771**	**-2.628**	**-2.554**
Algemene uitkering meicirculaire	-31	-186	-480	-756
Saldo kadernota 2021 na meicirculaire	**-1.934**	**-2.957**	**-3.108**	**-3.310**
Wijzigingen na kadernota:				
1. Besluiten raad				
a. Nog niet invoeren toeristenbelasting (besluit raad 9 juli)	**-200**	-	-	-
2. Besluitpunt aan de raad				
a. Structureel verlengen budget Ondermijning			**-97**	**-97**
3. Actualisatie budgetten				
a. Update Begroting Holland Rijnland	-83	-83	-83	-83
b. Actualisatie budgetten begrotingscijfers	-45	-37	-37	-37
c. Aanpassing begrote inkomsten reclamezuil A44	-100	-35	-35	-35
d. Inbrengen van buitendienst Lisse in HLTsamen	111	121	113	120
e. Actualisatie Investeringsplan	40	7	7	7
f. Opschalingskorting 2021 vervallen Algemene uitkering	258	-	-	-
	181	**-34**	**-42**	**-35**
4. PM's Kadernota 2021:				
a. Omgevingsmanager (na evaluatie)	PM	PM	PM	PM
b. Beheer Kagerzoom, Tengnagel en de Strengen	-	-	-	-
c. Beleidsplan straatmeubilair	-	-	-	-
d. Centrumvisie incl. beheerkosten (na keuzes en besluit raad)	PM	PM	PM	PM
e. Uitvoeringsprogramma Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie	-	-	-	-
f. Herverdeling gemeentefonds	PM	PM	PM	PM
Saldo begroting 2021 na wijzigingen na kadernota	**-1.952**	**-2.990**	**-3.247**	**-3.441**

1. Besluiten raad

(1a). De raad heeft op 9 juli besloten om het onderzoek naar toeristenbelasting een jaar uit te stellen. Dit betekent dat de geraamde inkomsten toeristenbelasting in 2021 niet gerealiseerd kunnen worden (2021: - € 200.000).

2. Besluitpunt aan de raad

(2a.) In een beeldvormende sessie op 14 september is de inzet op ondermijning geëvalueerd. De positieve effecten van deze aanpak zijn besproken met de gemeenteraad. In de begroting is er voor de aanpak van ondermijning tot en met 2022 budget opgenomen. Het college wil aan u ter besluitvorming voorleggen, middels een apart besluitpunt in het raadsvoorstel van de begroting 2021, dit budget structureel te verlengen vanaf 2023 (- € 97.000 jaarlijks).

3. Actualisatie budgetten

(3a.) Recentelijk is door het TWO/Holland Rijnland een geactualiseerde begroting 2020 en meerjarenbegroting vastgesteld.

(3c.) De begrote inkomsten voor de reclamezuil A44 van €100.000 vanaf 2021 achten wij niet marktconform. Uit vergelijkbare trajecten in de Randstad zijn huuropbrengsten van €50.000 - €80.000 per jaar realistischer. Wij merken op dat de werkelijke huuropbrengsten pas gerealiseerd worden als de reclamemast ook daadwerkelijk geplaatst is. De doorlooptijd van de gehele procedure kan tot wel 1-2 jaar duren (voorbereiding, wijziging bestemmingsplan, aanvraag omgevingsvergunning, bouw reclamemast). Er is dus geen zekerheid over de mogelijke opbrengst, maar wij verwachten dat deze lager zal liggen dan de huidige begroting. De huuropbrengst zal pas vanaf 2022 gerealiseerd kunnen worden. Dit betekent voor de begroting 2021 een af raming van de totale inkomsten in 2021 (- € 100.000) en een verlaging van de begrote inkomsten vanaf 2022 (-€ 35.000).

(3d.) Met het inbrengen van de buitendienst Lisse in HLTsamen is een besparing gerealiseerd voor Teylingen.

(3f.) Het Rijk heeft middels het herstel- en steunpakket corona (brief dd. 27 augustus) aangegeven dat zij de opschalingskorting voor 2020 en 2021 incidenteel schrapt (2020: € 70 miljoen, 2021:€ 160 miljoen). Voor Teylingen betekent dit een hogere algemene uitkering van € 112.000 in 2020 en € 258.000 in 2021.

4. PM's kadernota 2021

In de kadernota 2021 waren nog een aantal PM's opgenomen. In de periode na de kadernota zijn deze nader geconcretiseerd.

Voor (4a.) de omgevingsmanager en (4e.) de centrumvisie moet de raad nog een besluit nemen en zijn ook nog keuzes te maken (PM). Deze kunnen daarom nog niet financieel verwerkt worden in de begroting 2021.

(4b.) het beleidsplan straatmeubilair en (4c.) deltaplan zal bij de uitwerking van deze plannen zo veel mogelijk worden geprobeerd om dit op te lossen binnen de bestaande budgetten. In volgende P&C-documenten komen wij hierop terug.

(4f.) De herverdeling van het gemeentefonds, voorzien voor 2021, is een jaar uitgesteld naar 1 januari 2022 omdat vervolgonderzoek nodig was. Duidelijk is wel dat een herziening van de verdeling van het gemeentefonds er toe zal leiden dat sommige gemeenten er financieel op vooruit zullen gaan, terwijl andere gemeenten nadeel zullen ondervinden.
Het ministerie van Binnenlandse Zaken meldt in de septembercirculaire 2020 dat de onderzoeken om met ingang van 2022 te komen tot een nieuwe verdeling voor het gemeentefonds zijn afgerond.
In december zullen de gemeentefondsbeheerders de Tweede Kamer per brief informeren over het definitieve verdeelvoorstel.

1.4.4. Voorstel college financieel meerjarenperspectief 2021 -2024

Het college heeft het meerjarenperspectief samen met de benoemde oplossingsrichtingen uitvoerig besproken en getoetst. Dit heeft geleid tot een voorstel voor de raad om de tekorten terug te brengen zoals opgenomen in tabel 2 op de volgende pagina. Het financiële meerjarenperspectief na oplossingsrichtingen laat in 2021 een licht overschot zien van € 180.000, vanaf 2022 loopt het tekort op van € 1,1 mln. negatief naar een tekort in 2024 van € 1,8 miljoen negatief.

In 1.4.5. zijn de oplossingsrichtingen opgenomen die bij de behandeling van de kadernota zijn genoemd (kadernota zelf, kompas, opmerkingen verschillende fracties).
Hierin is de reactie van het college opgenomen per oplossingsrichting en of dit is verwerkt in het voorgestelde financieel meerjarenperspectief door het college. Daarbij is ook opgenomen of er mogelijkheden zijn om op dit punt te intensiveren of juist niet hiervoor te kiezen.

Tabel 2 Voorstel college financieel meerjarenperspectief

(Bedragen x € 1.000; -/- = nadeel)	2021	2022	2023	2024
Saldo begroting 2021 na wijzigingen na kadernota	**-1.952**	**-2.990**	**-3.247**	**-3.441**
Oplossingsrichtingen:				
Trede 1: Verwerven van extra inkomsten				
a. Invoering erfpacht	PM	PM	PM	PM
b. AU + OZB Woningbouwprognose (excl. Uitgaven areaaluitbreiding)		195	329	577
b. Uitgaven aan areaaluitbreiding (50%)	-	-97	-164	-289
Totaal trede 1	**-**	**97**	**164**	**289**
Trede 2: Inzetten Oud voor Nieuw beleid				
Budget Meermaker Teylingen inzetten voor nieuwe duurzaamheidsambities	-	-	-	-
Trede 3: Verminderen van kosten				
a1. Afschrijvingstermijnen van sportvelden verlengen	-	PM	PM	PM
a2. Omvormen van exploitatiebudgetten speelvoorzieningen naar investeringen (15 jaar)	184	172	159	147
b. Verminderen van het aantal onderhoudsprojecten				
b1. Voor de langere termijn uitstellen van investeringen:				
- Herinrichting Johan Dixstraat e.o. Sassenheim	30	30	30	30
- Herinrichting Lommerlustlaan e.o. Warmond	43	43	43	43
- Herinrichting Zuilhofstraat e.o. Sassenheim	-	14	14	14
- Herinrichting Oranje Nassaulaan Voorhout	-	11	11	11
- Herinrichting Prins Bernhardstraat Voorhout	-	9	11	11
	73	106	108	108
b2. Voor de kortere termijn uitstellen van investeringen:				
- Herinrichting Van Alkemadelaan Narcissenlaan wegen	-	47	47	-
b3. Laten vervallen van investeringen				
- Herinrichting Boerhaavestraat Voorhout	9	9	9	9
- Herinrichting Kerklaan Lindelaan Sassenheim	-	7	7	7
	9	16	16	16
c. Gemeenschappelijke regelingen				
1. ISD scenario 1	199	199	199	199
2. ISD scenario 2	291	291	291	291
	490	490	490	490
d. Verlagen investeringsbudgetten Nota sport en bewegen	30	30	30	30
e. Cofinanciering investeringen buitensport	-	PM	PM	PM
f. Besparen op bestuurlijke kosten	35	35	35	35
g. Verlagen budget planvorming	50	50	50	50
Totaal trede 3	**870**	**946**	**935**	**876**
Trede 4. Inzetten Algemene reserve				
a. Incidentele exploitatiebudgetten	**762**	**350**	**104**	**-**
Inkomstenverhoging lokale lasten	**500**	**500**	**500**	**500**
Saldo begroting na oplossingsrichtingen	**180**	**-1.096**	**-1.543**	**-1.776**

↑ Terug naar inhoudsopgave

1.4.5. Uitwerking oplossingsrichtingen

In het onderstaande worden de oplossingsrichtingen vanuit de kadernota en andere aangedragen mogelijkheden verder toegelicht.

Trede 1 Verwerven van extra inkomsten

Oplossingsrichting:	Invoering erfpacht
Programma:	**Prettig wonen voor iedereen**
Voorstel college:	**Ja, onderzoek naar de mogelijkheden om erfpacht in te zetten om woningen duurzaam betaalbaar te houden.**
Toelichting:	**Om woningen duurzaam bereikbaar en betaalbaar te houden in het "goedkopere" segment zou het invoeren van erfpacht een kans kunnen zijn. Om te voorkomen dat woningen excessief stijgen in prijs in een korte periode na oplevering zou het invoeren van erfpacht een mogelijkheid zijn. Het College wil onderzoeken welke vorm van erfpacht hier het beste bij past.**
Risico:	**Het risico is dat het onderzoek aan geeft dat er geen kansen zijn om erfpacht in te voeren en het onderzoek daarmee geen opvolging krijgt in beleid.**
Mogelijkheden tot intensiveren:	**Geen.**

Oplossingsrichting:	Financiële bijdragen voor het verrichten van diensten en anterieure overeenkomsten
Programma:	**Prettig wonen voor iedereen**
Voorstel college:	**Het college ziet geen mogelijkheden. Wel zetten wij in op extra ondersteuning**
Toelichting:	***Verrichten van diensten*** **Het vragen van een financiële bijdrage bij bijv. evenementen raadt het college af om verder te onderzoeken. Gezien de geringe extra inkomsten en de moeilijke positie van het verenigingsleven en de organisatoren van veelal culturele evenementen als gevolg van de corona crisis is besloten hiervan af te zien.** ***Anterieure overeenkomsten*** **De inkomsten uit de anterieure overeenkomsten moeten volledig toerekenbaar zijn aan de uitgaven van de gemeente. Niet alle gemeentelijke kosten kunnen worden doorbelast naar initiatiefnemers. Door de hoge druk op de woningmarkt zijn er op dit moment relatief veel woningbouwontwikkelingen (in voorbereiding) en dat vraagt om (tijdelijke) extra inzet via externe inhuur. Deze externe inhuur wordt (gedeeltelijk) bekostigd uit inkomsten van de betreffende anterieure overeenkomsten. Het budget voor planvorming van € 235.000 kan met € 50.000 (oplossingsrichting 3g) worden verlaagd. In eerdere jaren werden hier bijvoorbeeld bestemmingsplanactualisaties uit bekostigd, maar met de Omgevingswet in aantocht worden grote actualisaties niet meer opgepakt.**
Risico:	**De gemeente verleent diensten waarvan gesteld kan worden dat die niet bij haar gemeentelijke taken behoort en waar geen dekking tegenover staat.**

Mogelijkheden tot intensiveren:	**De raad kan besluiten om een evenement te belasten met een gemeentelijke bijdrage die zijn gemaakt voor het mogelijk maken van het evenement. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan Bevrijdingsdag, Koningsdag en kermis activiteiten.**

Oplossingsrichting:	**Versnellen van de uitvoering van bouwactiviteiten op de locaties Langeveld, Bloementuin en Boekhorst**
Programma:	**Prettig wonen voor iedereen**
Voorstel college:	**Het college ziet geen mogelijkheid om verder te versnellen in de bouwactiviteiten. De huidige woningvoorraadprognose is ambitieus. Extra hulp is ingezet vanuit de vliegende brigade. Dit betekent dat er vanuit de provincie extra ondersteuning wordt geboden op woningbouwprogramma's.**
Toelichting:	**Vanwege de hoge druk op de woningmarkt zet de gemeente in op het zo vlot mogelijk doorlopen van processen/procedures rond woningbouwprojecten. Mede om die reden wordt er een beroep gedaan op inzet via de Vliegende Brigade van de provincie Zuid-Holland voor de locaties Langeveld en de Stationslocatie Voorhout. Bij Bloementuin is verdere versnelling niet mogelijk, ook niet met extra inzet. Nieuw Boekhorst is zeer voortvarend opgepakt, maar vanwege de totale omvang van deze gebiedsontwikkeling en de voorbereidingen die dat vraagt zal het nog geruime tijd duren voordat de eerste woningen kunnen worden opgeleverd. Overigens geldt voor alle ontwikkelingen dat de gemeente maar beperkt invloed heeft op versnelling in de realisatie van woningbouw omdat de woningen ontwikkeld worden door externe partijen.**
Risico:	**-**
Mogelijkheden tot intensiveren:	**Geen verdere mogelijkheden om te intensiveren.**

Oplossingsrichting:	**Algemene uitkering en Onroerend zaakbelasting meerjarig vanaf 2022 baseren op ontwikkeling woningvoorraadprognose**
Programma:	**Algemene dekkingsmiddelen**
Voorstel college:	**Ja, het college neemt de ontwikkeling van de woningvoorraadprognose op in het financieel meerjarenperspectief. Zie tabel, punt 1b.**
Toelichting:	**Deze technische maatregel is berekend door de meerjarige woningvoorraad te vermenigvuldigen met de inkomsten per woning voor de algemene uitkering en OZB. Met het stijgen van de woningvoorraad zullen ook de uitgaven deels stijgen. Voor een deel zijn de kosten al opgenomen in de begroting, voor een ander deel zullen de uitgaven pas na tientallen jaren zich voordoen (bijv. onderhoud weg of brug) en voor een deel zullen er wel extra uitgaven zich zijn (bijv. beheer openbaar groen en gladheidsbestrijding). Om deze uitgavencomponent te berekenen zijn meerdere modellen in omloop. Vanuit de HLT-gemeenten is gekozen voor de inschattingsmethode dat 50% van de inkomsten aan uitgaven voor areaaluitbreiding kan worden toegerekend.**
Risico:	**Het risico bestaat dat in de toekomst er minder huizen worden opgeleverd door bijvoorbeeld vertraging in de bouw. De begrote meeropbrengsten moeten dan worden afgeraamd ten laste van het begrotingssaldo.**

Mogelijkheden tot intensiveren:	**Dit betreft een technische maatregel. Intensiveren is alleen mogelijk door het versneld bouwen van woningen (zie oplossingsrichting versnellen bouwactiviteiten).**

Oplossingsrichting:	**Invoeren hondenbelasting**
Programma:	**Algemene dekkingsmiddelen**
Voorstel college:	**Nee, het college ziet momenteel geen politiek draagvlak om deze maatregel in te voeren.**
Toelichting:	**In de gemeentelijke begroting van Teylingen zijn diverse uitgaven opgenomen ten gunste van honden en hun eigenaren, zoals uitlaatplaatsen en -veldjes, onderhoud van het groen, handhaving hondenbeleid en speciale afvalbakken voor hondenpoep met dispenser met poepzakjes. De invoering van hondenbelasting is ter dekking van deze kosten. Het college ziet momenteel geen politiek draagvlak om deze maatregel in te voeren.**
Risico:	**Geen.**
Mogelijkheden tot intensiveren:	**De mogelijkheid bestaat voor de raad om deze maatregel wel in te voeren. Op deze manier wordt een belastingmaatregel neergelegd bij de gebruiker van de faciliteiten voor honden (uitgaven € 100.000).**

Trede 2 Inzetten van Nieuw voor Oud beleid

Meermaker Teylingen wordt per 1 januari 2021 geliquideerd conform de motie 'Stoppen met Meermaker Teylingen', aangenomen in de raadsvergadering d.d. 28 september 2020. Nader wordt bekeken welke taken van Meermaker Teylingen kunnen worden gecontinueerd vanaf januari 2021 in het belang van duurzaamheidsinitiatieven. Nieuwe initiatieven kunnen worden ingezet voor het oude beleid (€ 60.000).

Trede 3 Vermindering van kosten

Oplossingsrichting:	**Afschrijvingstermijnen van kapitaalgoederen verlengen binnen kaders van BBV**
Programma:	**Prettig wonen voor iedereen**
Voorstel college:	**Ja, de afschrijvingstermijn van een aantal kapitaalgoederen zou verlengd kunnen worden waardoor de jaarlijkse afschrijvingslasten dalen. Maar daar waar alleen de technische levensduur van een kapitaalgoed langer is dan de afschrijvingstermijn.**
Toelichting:	**Het verlengen van de afschrijvingstermijn is dan mogelijk bij: 3a1. Kunst- en grassportvelden Het verlengen van afschrijvingstermijn van kunst- en grassportvelden zijn afhankelijk van de gebruiksintensiteit en kwaliteit van het onderhoud. Om na te gaan of de afschrijvingstermijn voor sportvelden verlengd kan worden is een onderzoek nodig. De verantwoorde afschrijvingsduur kan per sport verschillend zijn. Een voetbalveld wordt bijvoorbeeld intensiever gebruikt dan een korfbalveld. We vragen aan de raad een akkoord om dit nader te onderzoeken en een projectbudget in 2021 op te nemen. In het financiële overzicht betreft dit nu een PM post.**

	3a2. Speelvoorzieningen **De afschrijvingstermijn van speelvoorzieningen bedraagt in de nota activabeleid 10 jaar. De technische levensduur van een speelvoorziening kan gesteld worden op 15 jaar. Daarnaast zijn deze uitgaven in speelvoorzieningen in exploitatiebudgetten opgenomen, terwijl dit naar de aard van het project een kapitaalgoed betreft en derhalve een investering bedraagt. Op basis van de methode van afschrijven wordt in de eerste jaren van afschrijving een eenmalig voordeel gecreëerd die na 15 jaar gelijk is aan het oude beschikbare budget. Hierbij is rekening gehouden met de benodigde onderhoudsbudgetten om de toestellen kwalitatief op orde te kunnen houden.**
Risico:	**De impact van een langere afschrijvingstermijn heeft als gevolg een uitstel van vervanging waardoor de gemiddelde kwaliteit en staat van onderhoud van de voorzieningen in de buitenruimte terugloopt en de vervanging niet allemaal meer gelijke tred houden met de behoefte en de bewonersopbouw en samenstelling in een wijk, bijvoorbeeld met speelvoorzieningen.**
Mogelijkheden tot intensiveren:	**Verder verlenging van afschrijvingstermijnen zijn niet mogelijk.** **Een eventuele verlenging van afschrijvingstermijnen wegen niet op tegen de hogere uitgaven voor onderhoud.**

Oplossingsrichting:	**Verminderen van het aantal, de aard en omvang van onderhoudsprojecten**
Programma:	**Prettig wonen voor iedereen**
Voorstel college:	**Ja, een aantal investeringen voor herinrichtingen van wegen en riolering kunnen worden vertraagd dan wel voor de langere termijn worden uitgesteld. Zie tabel 2, 3b.**
Toelichting:	**3b1. Voor de langere termijn uitstellen van investeringen:** **Voor een aantal projecten geldt dat het vernieuwen van de riolering in het investeringsplan gecombineerd is opgenomen met het herinrichten van dezelfde weg. Uit onderzoek is gebleken dat de riolering nog 10-15 jaar langer mee kan. Het vervangen van de riolering was de drijvende factor binnen deze herinrichting. Nu er geen noodzaak is om per direct vervangingen uit te voeren kunnen deze investeringen komen te vervallen. Dit betreft de volgende investeringen: Herinrichting. J Dixstraat en omgeving Sassenheim (Investering € 590.000 2020), Herinrichting Lommerlustlaan en omgeving Warmond Investering (Investering € 850.000,2020), Herinrichting Zuilhofstraat en omgeving Sassenheim (Investering € 270.175, 2021), Herinrichting Oranje Nassaulaan Voorhout (Investering € 225.000, 2021) en Herinrichting Prins Bernhardstraat in Voorhout (Investering € 188.000, 2021).**

	3b2. Voor korte termijn uitstellen van investering **De herinrichting van de Alkemadelaan /Narcissenlaan kan voor 2 jaar worden uitgesteld. Na realisatie van de nieuwe wijk naast het zwembad (oude terrein van de waterzuivering), de aanleg van de Bloementuin (Bouwplanontwikkeling voormalige tennisvelden) en de nieuwbouw van de school aan de Knorrenburg zal de komende jaren de mobiele intensiteit van deze wijkontsluitingsweg toenemen. Daarnaast zorgt de concentratie van scholen (Rijnlands en aan de Knorrenburg), het zwembad, de sportfaciliteiten en het jongerenwerk en de skatebaan voor een hoge intensiteit van het langzame verkeer. In het kader van Duurzaam veilig voldoet de inrichting van de weg hier (nog) niet aan.** **Derhalve wordt voorgesteld om de voorbereidingen te starten in 2022 en realisatie van de herinrichting in 2023 in te plannen. Dit loopt dan gelijk op met de realisatie van de nieuwbouw van de basisschool aan de Knorrenburg (Het Sterrenwerk) en de oplevering van de Bloementuin.** **In het financiële overzicht zijn de afschrijvingslasten dan ook alleen in de jaren 2022 en 2023 afgeraamd (Investering € 510.000 was 2021).** **3b3. Laten vervallen van investeringen** **Voorgesteld wordt om de herinrichting van de Boerhaavestraat te Voorhout te laten vervallen. De mogelijkheden om extra parkeerplekken te realiseren is zeer gering. Bewoners hebben hier wel om gevraagd i.v.m. de hoge parkeerdruk in deze omgeving. De riolering is over 5 tot 10 jaar pas aan vervanging toe. (Investering € 180.000, 2020)** **Daarnaast wordt voorgesteld om de herinrichting Kerklaan – Lindelaan te Sassenheim te laten vervallen. In deze laan staan grote oude bomen (Platanen) die beeldbepalend zijn maar die de doorgang voor mindervaliden beperkt. Daarnaast maakt de wortelopdruk het onmogelijk om een egaal oppervlak te bestraten. Het belang van grote oude bomen die mensen aanhangen maakt dat een herinrichting nu niet mogelijk is.** **Daarnaast vindt nog 1 herinrichting plaats op het Kagerplein te Sassenheim.** **Op basis van een bewonersinitiatief zijn plannen gemaakt om het plein te vergroenen door een combinatie van parkeren en groenperken. Participatie (incl. ontwerp en concept bestek) is afgerond en toezeggingen zijn gedaan voor uitvoering in 2021. De riolering is echter over 5 tot 10 jaar aan vervanging toe.** **Het college stelt niet voor om deze investering te vervallen of te temporiseren.** **De ambitie van het college bestaat uit het verder oppakken van de aanpassing van de doorgaande weg in Warmond conform planning. Echter, om deze werkzaamheden op te pakken zijn een aantal stappen nodig waaronder de vervanging van de Warmonderhekbrug. Afhankelijk van het verloop van deze stappen zal het aanpassen van de weg worden uitgevoerd. Voor alsnog zijn er geen aanpassingen opgenomen in de begroting 2021.**
Risico	**In de uitwerking van deze oplossingsrichting is geen risico opgenomen.**

Mogelijkheden tot intensiveren van de maatregel:	**Het is mogelijk om ook de herinrichting van de Antoniuslaan op de langere termijn uit te stellen. Dit geeft een voordeel in 2024 van € 47.000. Gezien de toename in de komende jaren van de intensiteit van de verschillende verkeersbewegingen op deze weg is dit ten zeerste af te raden. Opgemerkt dient de worden dat in de meerjarenbegroting jaarlijks een corrigerende stelpost van € 250.000 op de afschrijvingsuitgaven is opgenomen. Dit levert een lagere last op in de begroting. De ervaring is namelijk dat investeringen later aanvangen of later klaar worden gemeld. Een verdere aframing van investeringen zou leiden tot een verlaging van deze stelpost.**

Oplossingsrichting:	**Samenvoegen en/of clusteren van voorzieningen**
Programma:	**Alle**
Voorstel college:	**Nee, in de begroting zijn geen verdere oplossingsrichtingen opgenomen om voorzieningen samen te voegen of te clusteren vanuit het perspectief van kosten besparen.**
Toelichting:	**De impact van een dergelijke maatregel zou een lagere kwaliteitsbeleving van het dienstverleningsniveau zijn door de inwoners. De inzet van het college is om ondanks de financiële zwaardere tijden te blijven inzetten op het behoud van de kwaliteit van de dienstverlening. Het is mogelijk dat vanuit een ander perspectief, zoals maatschappelijk rendement, deze richting wel nader wordt uitgewerkt. Het college gaat daarover graag met u in gesprek in de komende periode.**
Risico:	**Het oplopende negatieve financiële meerjarenperspectief van Teylingen laat een aanzienlijk tekort zien. Dit soort maatregelen zijn niet uit te sluiten indien er geen andere mogelijkheden worden benut dan extra inzet van algemene middelen vanuit het Rijk, OZB en de algemene reserve.**
Mogelijkheden tot intensiveren:	**De mogelijkheden tot het samenvoegen van faciliteiten blijven aanwezig. Hierbij kan gedacht worden aan het verder optimaliseren van de samenvoeging van de buitendienst Lisse/ Teylingen in 1 centrale milieustraat. Maar ook 1 regionaal zwembad, 1 theater, fusie sportverenigingen etc.**

Oplossingsrichting:	**Versoberen van de kwaliteit van voorzieningen**
Programma:	**Alle**
Voorstel college:	**Nee, ook hiervoor zijn in de begroting geen verdere oplossingsrichtingen opgenomen om de bestaande kwaliteit op voorzieningen te versoberen.**
Toelichting:	**De impact van deze maatregel zou een lagere kwaliteitsbeleving zijn van diverse voorzieningen in de openbare ruimte en de inspraak hierop vanuit de inwoners.**
Risico:	**Het oplopende negatieve financiële meerjarenperspectief van Teylingen laat een aanzienlijk tekort zien. Dit soort maatregelen zijn niet uit te sluiten indien er geen andere mogelijkheden worden benut dan extra inzet van algemene middelen vanuit het Rijk, OZB en de algemene reserve.**
Mogelijkheden tot intensiveren maatregel:	**De mogelijkheid tot het uitvoeren van deze maatregel blijft aanwezig door ons te richten op een lagere sobere basiskwaliteit die is ingegeven vanuit een wettelijke zorgplicht, aansprakelijkheid of technische staat van onderhoud.**

Oplossingsrichting:	Verlagen of temporiseren van de politieke en/of duurzaamheidsambities
Programma:	**Alle**
Voorstel college:	**Nee, ook hiervoor zijn in de begroting geen verdere oplossingsrichtingen opgenomen om de duurzaamheidsambities verder te temporiseren of te verlagen.**
Toelichting:	**De impact van deze maatregel zou leiden tot een vertraging van de zo hard nodige stappen op het gebied van duurzaamheid. Eén van de belangrijkste ambities van het college is stappen maken op de duurzaamheidsagenda die bijdragen aan een duurzaam leefbare wereld.**
Risico:	**Het oplopende negatieve financiële meerjarenperspectief van Teylingen laat een aanzienlijk tekort zien. Dit soort maatregelen zijn niet uit te sluiten indien er geen andere mogelijkheden worden benut dan extra inzet van algemene middelen vanuit het Rijk, OZB en de algemene reserve.**

Oplossingsrichting:	Verlagen of temporiseren van de politieke en/of duurzaamheidsambities
Programma:	**Alle**
Voorstel college:	**Nee, ook hiervoor zijn in de begroting geen verdere oplossingsrichtingen opgenomen om de duurzaamheidsambities verder te temporiseren of te verlagen.**
Toelichting:	**De impact van deze maatregel zou leiden tot een vertraging van de zo hard nodige stappen op het gebied van duurzaamheid. Eén van de belangrijkste ambities van het college is stappen maken op de duurzaamheidsagenda die bijdragen aan een duurzaam leefbare wereld.**
Risico:	**Het oplopende negatieve financiële meerjarenperspectief van Teylingen laat een aanzienlijk tekort zien. Dit soort maatregelen zijn niet uit te sluiten indien er geen andere mogelijkheden worden benut dan extra inzet van algemene middelen vanuit het Rijk, OZB en de algemene reserve.**
Mogelijkheden tot intensiveren maatregel:	**De mogelijkheid tot het uitvoeren van deze maatregel blijft aanwezig door ons ambities van duurzaamheid te verlagen. In de begroting is een structureel werkbudget opgenomen in de begroting van € 350.000. Daarnaast is binnen de investeringsbudgetten veelal een extra component meegenomen om de projecten op een duurzame manier uit te voeren.**

Oplossingsrichting:	Gemeenschappelijke regelingen
Programma:	**Alle**
Voorstel college:	**Ja, het heeft de voorkeur van het college om kritisch te kijken naar de uitgaven aan gemeenschappelijke regelingen, hiervoor is een oproep gedaan richting de GR's De eerste stap is gezet bij de ISD zie tabel 2, stap 3c1 en 3c2.**
Toelichting:	**Op 27 mei 2020 is namens het college aan de GR's de brief "Informatieverzoek gevolgen en effecten coronocrisis" verstuurd. Hierin wordt verzocht om een corona-update en een overzicht van de mogelijkheden tot bezuinigen voor september 2020 te verstrekken. Een aantal partijen heeft aangegeven op dit moment geen mogelijkheden te zien te bezuinigen aangezien ook zij getroffen zijn door de huidige corona crisis. Ze hebben wat meer tijd nodig om dit verder uit te zoeken en komen hier officieel nog op terug. De ISD heeft al wel een voorstel neergelegd waarbij een tweetal scenario's ontwikkeld zijn om realistisch en risicovoller te begroten. Deze onderwerpen zijn al reeds in de kadernota benoemd. Bij het eerste scenario realistischer begroten is gekeken naar het uitgaven patroon van de afgelopen jaren en niet alleen 2019. Dit realistischer begroten levert een voordeel op van € 199.000. Bij het tweede scenario wordt risicovoller begroot. Daarbij zijn de eerder ingebrachte extra componenten in de begroting 2021 verlaagd. Een verhoging van de uitgaven door de vergrijzing (2%) en een toename in het gebruik van voorzieningen door invoering van het abonnementstarief (5%). Dit levert een besparing op van € 291.000. De begroting 2021 van de ISD is op deze twee scenario's inmiddels aangepast. besparing op van € 490.000.**
Risico:	**Het is niet of nauwelijks mogelijk om als individuele gemeente eenzijdig en op korte termijn uitgaven aan verbonden partijen te verlagen. We zullen dit gesprek in gezamenlijkheid met andere gemeenten op moeten pakken. Wel is duidelijk dat Teylingen niet alleen staat in de toekomstige financiële tekorten en inmiddels zijn er meer gemeenten die een soortgelijke brief naar de GR's hebben gestuurd Bij de ISD bestaat het risico bestaat dat de trends van vergrijzing en een toename in het gebruik van voorzieningen door invoering van het abonnementstarief zullen leiden tot budgetoverschrijdingen in de toekomst.**
Mogelijkheden tot intensiveren maatregel:	**Dit traject kent een langere doorlooptijd doordat het als individuele gemeente niet of nauwelijks mogelijk is bij te sturen. In het meerjarenperspectief (vanaf 2022) zou een taakstelling per gemeenschappelijke regeling kunnen worden opgenomen. Echter het college raadt dit af. Zij acht het zeer waardevol om met de gemeenschappelijke regeling in gesprek te blijven om te kijken wat de reële mogelijkheden zijn per gemeenschappelijke regeling en wat dit vervolgens betekent voor de voorzieningen in Teylingen. Binnen de Financiële werkgroep Gemeenschappelijke Regelingen zal dit onderwerp verder worden besproken.**

Oplossingsrichting:	Verlagen uitgaven voor externe inhuur
Programma:	**Alle**
Voorstel college:	**Momenteel wordt hier met de nodige aandacht naar gekeken en acties in kaart gebracht om de uitgaven te verlagen.**
Toelichting:	**Binnen de organisatie wordt zoveel mogelijk gewerkt met een flexibile schil van medewerkers die tijdelijk in dienst worden genomen. Soms wordt bewust gekozen voor het inhuren van een expert. Een voorbeeld hiervan is het project integrale toegang. Deze externe heeft dit project in andere gemeenten ook uitgevoerd. Op deze manier neemt zij haar kennis en ervaring mee naar een effectieve toepassing binnen de HLT-gemeenten. Ondanks dit heeft het college opgeroepen nogmaals scherp naar deze inhuur te kijken en aan te geven wat de mogelijkheden zijn.**
Risico:	**De afweging wordt iedere keer gemaakt of de externe inhuur een toegevoegde waarde heeft op de bestaande formatie. Het per definitie niet inhuren van externe expertise kan ten koste gaan van de kwaliteit van onze ambities.**
Mogelijkheden tot intensiveren maatregel:	**-**

Oplossingsrichting:	Samenwerking zoeken met andere gemeenten wat betreft kennisbundeling, inkopen externe diensten, gezamenlijk gebruik IT systemen.
Programma:	**Modern bestuur, invloedrijke inwoners**
Voorstel college:	**Deze oplossingsrichting wordt/is binnen HLTsamen al zo veel als mogelijk ingezet. Deze is opgenomen binnen de bestaande taakstelling van 5% op HLTsamen.**
Toelichting:	**Afgelopen jaren zijn al veel zaken op IT-gebied van de HLTsamen gemeenten geharmoniseerd. Waar mogelijk wordt verdere harmonisatie toegepast. We zoeken actief de samenwerking op met landelijke organisaties zoals de VNG. Ook in de regio zoeken we de samenwerking op. Met gemeente Katwijk maken we gebruik van een drone en onderzoeken we waar we deze nog meer kunnen inzetten om efficiencyslagen te maken. Ook hebben wij op dit moment e een samenwerking met Katwijk voor een aantal basisregistraties. Er zijn verkennende gesprekken om het beheer rondom de basisregistraties en IT-systemen nog meer in gezamenlijkheid op te pakken. Ook de ISD is een voorbeeld die van onze IT-diensten gebruik maakt.**
Toelichting:	**Binnen HLTsamen is er binnen team I&A een raamovereenkomst met een aantal leveranciers wat resulteert in slim en kostenbesparend inkopen. Ook wordt er bijvoorbeeld voor integrale toegang aandacht gevraagd om de IT ondersteuning slim te regelen en vanuit HLTsamen hulp aangeboden.**
Risico:	**Het risico van een grotere mate van samenwerking is minder directe grip op zaken zoals waar wordt de data opgeslagen, maar ook beveiliging en privacy**
Mogelijkheden tot intensiveren maatregel:	**Indien zich kansen voor doen worden deze verder uitgewerkt.**

Oplossingsrichting:	Verlagen investeringsbudgetten Nota sport en bewegen
Programma:	**Energiek en sociaal Teylingen**
Voorstel college:	**Ja, zie tabel 2, punt 3d.**
Toelichting:	**In de vastgestelde sportnota 2018-2021 is voor de sportinvesteringen € 1,5 miljoen vrijgemaakt. Tot op heden is hiervan een bedrag van € 650.000 besteed en of in behandeling volgens het toetsingskader. Resteert nog een bedrag van € 900.000. Een besparing van 50% (€ 450.000 af te schrijven in 15 jaar) resulteert in een besparing van de kapitaallasten van € 30.000 vanaf 2021.**
Risico:	**Het jaar 2021 is het laatste jaar dat de sportnota geld. Het te bezuinigen bedrag is het niet uitgekeerde budget in voorgaande jaren.**
Mogelijkheden tot intensiveren maatregel:	**Er is geen mogelijkheid om deze maatregel te intensiveren. Om de vastgestelde sportnota in 2021 ook nog te kunnen uitvoeren is het resterende investeringsbedrag in 2021 ook nog nodig.**

Oplossingsrichting:	Cofinanciering investeringen buitensport
Programma:	**Energiek en sociaal Teylingen**
Voorstel college:	**Ja, onderzoek samen met de buitensport verenigingen wat de mogelijkheden zijn. Zie tabel2, punt 3e.**
Toelichting:	**We stellen voor te onderzoeken onder welke voorwaarde het mogelijk is om over te gaan tot een vorm van cofinanciering met betrekking tot investeringen. Nu financiert de gemeente voor 100% de investeringen. In de komende periode zal in gesprek met de verenigingen onder welke condities en in welke vorm en vanaf wanneer we over kunnen gaan tot cofinanciering investeringen buitensport. In tabel 2 is deze post vanaf 2022 op PM gezet. Nu is hier nog geen inschatting van te maken.**
Risico:	**De inkomsten van de sportverenigingen staan momenteel onder druk vanwege de effecten van de Covid 19 crisis. Mogelijk dat de investeringen door sportverenigingen tijdelijk worden opgeschort om de eventuele schade op te vangen.**
Mogelijkheden tot intensiveren maatregel:	**Nee er zijn geen verdere mogelijkheden tot intensiveren van deze maatregel.**

Oplossingsrichting:	Besparen op bestuurlijke kosten
Programma:	**Modern bestuur, invloedrijke inwoners**
Voorstel college:	**Ja, het is mogelijk om de begrote uitgaven op bestuurskosten op georganiseerde evenementen te verlagen. Zie tabel2, punt 3f.**
Toelichting:	**De budgetten voor bestuurlijke kosten zijn kritisch bekeken door het college. Daarbij heeft het college ook vooral naar haar eigen uitgaven gekeken en kritisch scherp begroot en zien zij mogelijkheden voor het verder verlagen van het budget Hierdoor kan het college een besparing realiseren van € 30.000 op een totaal budget van € 50.000.** **De griffie kan 0,2 fte (€ 12.000) op ondersteuning besparen door diverse processen te digitaliseren. De stukkenstroom/administratie is opnieuw LEAN opgebouwd en ondergebracht in Ibabs. Een voorbeeld hiervan is het ombouwen van de word-actielijst naar actuele overzichten in Ibabs. De raad zal dit merken omdat de kwaliteit en actualiteit van de stukkenstroom toeneemt en dit anderzijds minder administratieve handelingen vergt.**
Risico:	**Er is geen risico. Bestaande evenementen en activiteiten kunnen worden gecontinueerd op bestaand niveau, er is echter geen ruimte voor uitbreiding**
Mogelijkheden tot intensiveren maatregel:	**De mogelijkheid bestaat om deze maatregelen verder te intensiveren. De raad heeft de beschikking over het budget voor fractie ondersteuning van € 29.000. een keuze kan zijn om dit budget (gedeeltelijk) te verlagen of terug te brengen naar € 0.**

Oplossingsrichting:	Functionaris subsidiewerving
Programma:	**Alle**
Voorstel college:	**Ja, mits in regionaal verband en een positieve business case.**
Toelichting:	**Om inkomsten te genereren is vanuit uw raad een pleidooi gehouden voor het aanstellen van een functionaris subsidieverwerving. Als het aanstellen van een dergelijke functionaris de gemeente extra middelen oplevert is dit natuurlijk van toegevoegde waarde. Of dat het geval is, zal nader moeten worden onderzocht. Naast het geven dat de loonsom zal moeten worden terugverdiend, moet bij de afweging worden betrokken dat – zeker bij grotere infrastructurele projecten – de subsidiekanalen ook nu al succesvol worden aangeboord. Verder is het van belang ons te realiseren dat subsidies vanuit andere overheidsinstanties (provincie, rijk of Europese Unie) over het algemeen zijn gebaseerd op co-financieringsafspraken. Met andere woorden er zullen naast de subsidiebudgetten ook eigen middelen moeten worden ingezet. Er is sprake van toegevoegde waarde voor zover we kansen op subsidie missen binnen ons reguliere investeringsregime.** **Wij zijn er van overtuigd dat voor zover het aanstellen van een functionaris subsidiewerving wordt overwogen, dit alleen kan renderen als dit met partners (in HLT of DBS verband) wordt gerealiseerd. Indien uw raad met dit beleidsvoornemen instemt zullen wij aan HLTsamen de vraag neerleggen een haalbaarheidsonderzoek uit te voeren en voor zover de aanstelling van een functionaris subsidiewerving haalbaar lijkt te zijn dit te onderbouwen met een business case.**
Risico:	**Er liggen kansen op regionaal niveau, belangrijk is om dit samen te doen met onze regiogemeenten.**

Mogelijkheden tot intensiveren maatregel:	**N.v.t.**

Trede 4 : In onvoorziene gevallen en incidentele gevallen inzetten van een deel van de algemene reserve

Oplossingsrichting:	Inzetten van de algemene reserve
Programma:	**Alle**
Voorstel college:	**Ja, als laatste trede stelt het college voor om voor een aantal ambities die incidenteel zijn opgenomen in de begroting de algemene reserve in te zetten. Zie tabel 2, punt 4.**
Toelichting:	**In de meerjarenbegroting van 2021 zijn een aantal incidentele ambities opgenomen (zie bijlage 3). Deze incidentele ambities zijn budgetten die nodig zijn voor incidentele onderzoeken, handhaving buitengebied en data gedreven sturen.**
Risico:	**-**
Mogelijkheden tot intensiveren maatregel:	**Naast het inzetten van de algemene reserve voor incidentele budgetten is het ook een mogelijkheid om de algemene reserve in te zetten voor investeringen met incidenteel karakter of maatschappelijk rendement. Investeringen die in dit kader zijn genoemd zijn bijvoorbeeld de investeringen die voortkomen uit de centrumvisie voor de drie kernen, het creëren van een extra binnensportaccommodatie, integrale parkeervisie Warmond en de verwerving van gronden en opstallen in de nabijheid van de ruïne van Teylingen. Daarnaast zijn de gevolgen van corona crisis ook nog niet volledig duidelijk. De inzet van de algemene reserve om incidentele tegenvallers op te vangen betreft ook een mogelijkheid.**

Laatste stap Inkomstenverhoging lokale lasten

Teylingen is een gemeente waar het goed wonen en werken is. We hebben prachtige voorzieningen. Dat willen wij ook graag in de toekomst zo houden. We zien ons de komende jaren gesteld voor grote uitdagingen om onze dorpen vitaal te houden. We weten niet hoe de toekomst eruit zal zien en dat vraagt om veerkracht van het gemeentebestuur, maar ook van de burgers in Teylingen. In deze onzekere tijden wil het college dan ook juist blijven investeren in de afgesproken ambities van Vitaal Teylingen.

Tegelijkertijd worden we geconfronteerd met een oplopend financieel tekort in de begroting van de gemeente Teylingen. Ondanks de inzet van eerdere bezuinigingen, zoals de taakstelling op de HLTsamen organisatie van 5%, wordt Teylingen opnieuw geconfronteerd met een groot tekort. Oorzaken van deze tekorten zijn onder andere lagere inkomsten en de stijgende uitgaven in het sociale domein.
De lagere algemene uitkering wordt veroorzaakt door bijv. de invoering van de opschalingskorting op de algemene uitkering (extra korting in 2022: € 430.000), maar ook de korting die is doorgevoerd door de snel stijgende WOZ waarde in onze gemeente (korting : € 404.000). Daarnaast krijgen wij vanaf 2021 ook te maken met het feit dat de lening (€25,5 miljoen) aan de BNG vervalt en wij geen rente meer ontvangen (2021: € 600.000 en vanaf 2022: (€ 900.000).
Het financiële tekort van Teylingen kan nog verder oplopen door de effecten van de corona-crisis die nu nog niet duidelijk zijn.

Als laatste stap stelt het college voor om het Ozb-tarief te verhogen met 8,5%. Deze verhoging is naast de inflatieverhoging van het tarief met 1,8%. In de paragraaf lokale heffingen is visueel weergegeven wat dit betekent voor onze inwoners en bedrijven. In het kort komt dit neer voor een woning met een waarde van € 300.000 een stijging van €18,- (10,3% totale stijging van het tarief). Bij een hogere waarde van de woning neemt de stijging van het Ozb bedrag verhoudingsgewijs toe (bijv. € 600.000, Ozb bedrag €36,-).

Daarnaast melden wij ook dat de gemeenteraad (12 maart 2020) heeft besloten om de afvalstoffenheffing per 1 januari 2021 te wijzigen. Dit betekent voor een huishouden met een verzamelcontainer voor een meerpersoonshuishouden een verlaging van € 51,-. En voor een huishouden met een verzamelcontainer voor een eenpersoonshuishouden een stijging van € 18,-.

In vergelijking met de woonlasten in de omringende gemeenten blijft Teylingen laag.
In het onderstaande overzicht zijn de woonlasten 2020 voor eigenaren en huurders weergegeven van de regiogemeenten. Dit overzicht is op basis van het Coelo Rapport "Atlas van de lokale lasten 2020".
Dit betreffen de woonlasten voor Ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing, voor een woning met een gemiddelde waarde.

Gemeente	**Eigenaar-bewoner**		**Huurder**	
	Woonlasten een persoons huishouden	Woonlasten meerpersoons huishouden	Woonlasten een persoons huishouden	Woonlasten meerpersoons huishouden
Hillegom	€ 755	€ 810	€ 465	€ 520
Katwijk	€ 626	€ 725	€ 347	€ 446
Kaag en Braassem	€ 834	€ 891	€ 483	€ 540
Leiden	€ 641	€ 877	€ 270	€ 506
Lisse	€ 755	€ 843	€ 493	€ 581
Noordwijk	€ 765	€ 890	€ 226	€ 352
Oegstgeest	€ 914	€ 1.040	€ 427	€ 553
Teylingen	€ 647	€ 716	€ 375	€ 444
Voorschoten	€ 1.026	€ 1.092	€ 515	€ 581

Bron: Rapport Atlas van de lokale lasten 2020

1.5 Leeswijzer

Inleiding

De inrichting van de programmabegroting wordt door het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) voorgeschreven en bestaat uit de beleidsbegroting en de financiële begroting. De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de paragrafen. De financiële begroting bestaat onder meer uit een totaalinzicht in de lasten en baten en inzicht in de financiële positie van de gemeenten.

Beleidsbegroting

Vanaf 2019 kent het programmaplan de door de raad vastgestelde programma indeling:

1. Prettig wonen voor iedereen
2. Energiek en sociaal Teylingen
3. Ondernemend en bruisend Teylingen
4. Duurzaam denken en doen
5. Modern bestuur, invloedrijke inwoners

Gevolgd door het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen.

Met deze indeling van de programma's en de daarbinnen opgenomen thema's ontstaat een logische clustering van beleid waarmee de integraliteit en programmasturing wordt vergroot. Daarnaast ontstaat er meer aansluiting tussen het coalitieakkoord, collegewerkprogramma en de programmabegroting. Elk thema bevat een clustering van de landelijk voorgeschreven taakvelden.
In elk programma wordt per thema inzicht gegeven in de te bereiken doelstellingen ("wat willen we bereiken"). Vervolgens wordt middels de activiteiten ("wat gaan we daarvoor doen) aangegeven op welke wijze wordt gestreefd deze doelstellingen te bereiken. Deze activiteiten hebben in 2021 onze speciale aandacht. Reguliere, jaarlijks terugkerende taken waar geen verdere bijzonderheden over te vermelden zijn, zijn evenals vorig jaar, niet meer in de begroting opgenomen. De reguliere taken die het komende jaar onze specifieke aandacht vragen zijn zo mogelijk benoemd.

In de programmabegroting is de stoplichtrapportage als laatste kolom opgenomen in het "activiteitenplan". Er is voor gekozen alle onderdelen en actiepunten van het collegewerkplan in dit activiteitenplan op te nemen en alleen onderwerpen die in 2021 specifieke aandacht vragen nader toe te lichten en te voorzien van een uitwerking. Met de stoplicht aanduiding wordt in één oogopslag de stand van zaken met betrekking tot dat actiepunt zichtbaar. Tevens worden de nieuwe actiepunten, de punten die nieuw zijn ten opzichte van het collegewerkprogramma eveneens voorzien van een markering. De legenda van de stoplichtrapportage treft u hieronderaan.

Legenda stoplichtrapportage	
Status	**Kleur**
Volgens planning nog niet gestart.	○
Vertraging met financiële consequenties of kan niet worden uitgevoerd.	🔴
Vertraging zonder financiële consequenties.	🟢
In uitvoering / loopt volgens planning.	🟡
Afgerond / bestaand beleid wordt gecontinueerd.	✓
Nieuw actiepunt. Niet gebaseerd op collegewerkplan.	★

Elk thema wordt afgesloten met de verplichte beleidsindicatoren en waar van toepassing prestatie-indicatoren. De

beleidsindicatoren zijn verplicht voorgeschreven gegevens die een trend kunnen signaleren. Deze gegevens worden voornamelijk vanuit externe bronnen verkregen. Deze informatie is ook beschikbaar op www.waarstaatjegemeente.nl.

Elk programma wordt afgesloten met het financiële overzicht "Wat mag het kosten?". In dit overzicht staan per thema de baten en lasten vermeldt. Dit geldt ook voor de mutaties op de reserves. Alle lasten zijn negatief opgenomen en alle baten positief. In de tabellen waar de bedragen afgerond zijn op € 1.000 treft u mogelijk afrondingsverschillen in totaaltellingen aan. Na de 5 programma's wordt inzicht gegeven in de algemene dekkingsmiddelen, de overhead, de post onvoorzien en vennootschapsbelasting.

Paragrafen

Naast het programmaplan geven de paragrafen een totaaloverzicht van de in diverse programma's opgenomen elementen. Zoals de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen of verbonden partijen. Wij gebruiken in de opzet de standaard indeling van het BBV.

Financiële begroting

In dit hoofdstuk zijn de grondslagen opgenomen, het totaaloverzicht van de lasten en baten en de toelichting en wordt inzicht gegeven in de financiële positie en de toelichting. Voorbeelden zijn het overzicht van de incidentele baten en lasten, de investeringen en een geprognosticeerde balans.

Prettig wonen voor iedereen

Programma 1 Prettig wonen voor iedereen

Wij staan voor een schone en veilige, groene en duurzame leefomgeving. Voor ouderen en jongeren, voor ondernemers en werknemers, voor gezinnen en alleenstaanden, voor gezonde mensen en mensen met een aandoening en/of beperking. Ons uitgangspunt is een sociaal inclusieve samenleving.

Omgevingsvisie

We stellen samen met inwoners, ondernemers en instellingen een omgevingsvisie op voor Teylingen. We bedenken met elkaar hoe we de fysieke leefomgeving van Teylingen graag zien, nu en in de toekomst.

Wonen

Met onze inwoners en andere belanghebbenden hebben we het Woonprogramma 2020-2024 opgesteld, dit jaar gaan we verder met de uitvoering. Teylingen is een aantrekkelijke woongemeente, waarin de vraag naar woningen blijft toenemen. We sluiten aan bij de woonbehoefte van inwoners en blijven bouwen in de vrije sector en de (sociale) huur. We dagen marktpartijen uit om met onconventionele woonconcepten te komen om snel en flexibel woonruimte te realiseren, ook voor spoedzoekers en bijzondere doelgroepen. Bij een goed woonklimaat horen ook voldoende groen, recreatiemogelijkheden dicht bij huis en een open landschap met aandacht voor biodiversiteit.

Leefbare en levendige wijken

We hechten belang aan leefbare en levendige wijken en een goede bereikbaarheid, daartoe zijn we bezig met het opstellen van een mobiliteitsplan voor Teylingen. Met de lokale middenstand, citymanagement en onze inwoners slaan we de handen ineen om onze winkelcentra gezellig, aantrekkelijk en levendig te houden. Na de aanleg van de Noordelijke Randweg wordt het mogelijk het centrum van Voorhout autoluw te maken. Ook hebben we - voor wonen, werken en winkelen - aandacht voor goede parkeervoorzieningen.

Veiligheid

Het thema veiligheid krijgt een steeds prominentere rol op de gemeentelijke agenda. Zowel als het gaat om de gemeentelijke rol bij de bestrijding van georganiseerde misdaad en de veiligheid op straat, in de winkelgebieden of in de directe woonomgeving. Daarom is er een strategisch veiligheidsplan opgesteld voor vier jaar (2020-2023) en wordt er jaarlijks een uitvoeringsprogramma vastgesteld; het integraal veiligheidsjaarplan.

Speerpunten

De belangrijkste speerpunten in het programma Prettig wonen voor iedereen zijn:

- Centrumvisie voor de drie kernen
- Omgevingsvisie voor de gemeente Teylingen
- Uitvoering Woonprogramma 2020-2024
- Bouw van koop- en sociale huurwoningen voor onze woningzoekenden
- Ruimte voor onconventionele woningconcepten
- Duurzaam en energieneutraal bouwen
- Groene inrichting en recreatieve voorzieningen in en rond de wijk
- Versterking van de biodiversiteit
- Integraal veiligheidsplan
- Verbetering regionale en lokale bereikbaarheid
- Duurzame mobiliteit

Ontwikkelingen

Ondermijning

Weerbaarheid tegen ondermijning van de democratische rechtsorde is een belangrijk thema. Duidelijk is dat de wereld om ons heen in hoog tempo verandert en de problematiek steeds complexer wordt. Dit vraagt om een andere, integrale, manier van werken en het aanbrengen van focus.

Omgevingswet/ integraal werken/ besluitvormingscultuur

Op 1 januari 2022 wordt de Omgevingswet ingevoerd. Een wet die impact heeft op de bestuurs- en besluitvormingscultuur. De verantwoordelijkheid verschuift naar de initiatiefnemer en de overheid krijgt een terughoudende rol in de uitvoeringspraktijk. Kaderstelling en visievorming worden meer en meer de taak van de overheid.
Samenwerking met en eigen verantwoordelijkheid van inwoners en ondernemers staan hierbij voorop.
Hoe gaan we (ambtelijk en bestuurlijk) onze nieuwe positie en rol vormgeven? Wat leggen we wel en niet vast in plannen en visies? Hoe ver gaat de samenwerking? Welke vrije ruimte bestaat er voor initiatiefnemers en wat betekent dat voor de positie en rechten van andere, misschien wel wat minder mondige en invloedrijke inwoners? De impact van de Omgevingswet is een belangrijk thema, waaraan we in de komende jaren handen en voeten moeten geven en waarvoor we spelregels moeten opstellen.

Schaarse ruimte/ integrale opgaven

Het zoeken naar balans tussen wonen, werken, recreëren en verblijven geeft een continue spanning. En daarbij legt de energie- en warmtetransitie ook druk op de schaarse ruimte. Het is een uitdaging om de concurrerende ruimtevragen integraal af te wegen en waar mogelijk multifunctioneel gebruik te maken van ruimte. De volgende ontwikkelingen leiden tot extra ruimtevraag:

- Op de woningmarkt is sprake van krapte, met name in het (sociale) huursegment en in het middensegment. De koopmarkt is overspannen. Daarnaast ontstaan er steeds meer één- en tweepersoonshuishoudens die een andere woonvraag hebben dan de traditionele gezinnen. De uitstroom uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen dragen ook bij aan deze ontwikkeling. Er is een toenemende vraag naar flexibele en tijdelijke woonruimte, onder andere voor spoedzoekers. Ook de aanwezigheid van arbeidsintensieve bollenteelt leidt tot een toestroom van arbeidsmigranten met een vraag naar (kwalitatieve) huisvesting.
- Met de toenemende verstedelijking neemt de behoefte aan recreatie en groen toe. Inwoners hebben behoefte aan voldoende groene gebieden van goede kwaliteit voor bewegen, recreëren, natuur en rust Ook groeit de vraag naar recreatieve accommodaties en bijbehorende voorzieningen (parkeren, horeca, sanitair, etc.).
- De toenemende verstedelijking leidt tot zwaardere belasting van de bestaande infrastructuur en vervoersvormen. Dat betekent knelpunten in de capaciteit, veiligheid en leefbaarheid. Robuuste en duurzamere vormen van ontsluiting en mobiliteit vragen om extra ruimte. Lokaal werken we aan een mobiliteitsplan. In regionaal verband werken we aan meerdere dossiers om de bereikbaarheid te verbeteren en te komen tot duurzame mobiliteit.
- De komende jaren zet de krimp in het aantal bedrijven in de bollensector door. Dat resulteert in verdergaande schaalvergroting en specialisatie binnen de sector, met aandacht voor duurzaam bodembeheer.
- Voor de omschakeling van fossiele naar duurzame energiebronnen is veel ruimte nodig, zowel boven de grond (o.a. zonneweides en windturbines) als ondergronds (warmtesystemen). Ook voor het klimaatbestendig inrichten van wijken is extra ruimte nodig (o.a. waterberging, meer groen in woonwijken).

Verbinding ruimtelijke en sociale agenda

We staan voor de uitdaging om ruimtelijke en sociale vraagstukken met elkaar in verbinding te brengen en in samenhang te bezien. Vanuit een op te stellen maatschappelijke agenda kunnen we de verschillende thema's met elkaar in verbinding brengen. Fundament van de maatschappelijke agenda is de omgevingsvisie waarin de verbinding tot stand komt.

Smart City

De vanzelfsprekende connectiviteit (altijd, overal en met alles en iedereen online zijn) opent een nieuwe wereld. Een Smart City maakt optimaal gebruik van informatietechnologie om de stad/gemeente te beheren en te besturen.

Denk aan allerlei slimme applicaties, die onderling en met de gebruikers kunnen communiceren. Zoals parkeerplaatsen die aan de weggebruiker vrije ruimte laten zien, afvalbakken die aan de gemeente melden wanneer ze vol zijn of lantaarnpalen die meer of minder licht geven afhankelijk van de verkeersstromen of weersomstandigheden. Leveranciers van gemeentelijke applicaties spelen hierop in, waardoor we de komende jaren steeds meer te maken krijgen met slimme technologie in onze samenleving en buitenruimte. Deze nieuwe oplossingen stellen gemeenten in staat de werkprocessen op een nog efficiëntere manier uit te voeren en haar dienstverlening op een nog hoger niveau te brengen.

Klimaat

Het klimaat verandert wereldwijd. De gemiddelde temperatuur en zeespiegel stijgen en de seizoenen worden verstoord. Bovendien nemen de weersextremen toe, zoals langere periodes van droogte, hitte en hevige regenbuien. Om te zorgen dat ook voor de komende generaties onze planeet een goede plek is om te leven, moeten we samen optrekken om de klimaatverandering tegen te gaan.
In het Klimaatakkoord is de doelstelling neergelegd om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Daarnaast zijn concrete maatregelen opgenomen om deze doelstelling te behalen. Ook voor de komende jaren betekent dit dat we allerlei duurzame veranderingen moeten inpassen in de leefomgeving. Denk hierbij aan het verduurzamen van de bebouwde omgeving en de omschakeling naar duurzame energie. Deze ontwikkelingen vergen actieve betrokkenheid van vele organisaties, bedrijven en inwoners.

Veiligheid

Wat willen wij bereiken?
Veilig Teylingen door samenwerking en handhaving

Wat gaan wij ervoor doen?

P35	**In participatie met inwoners en gebaseerd op de strategische verkenning hebben wij het Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2023 opgesteld. Vanuit dit beleid werken we met jaarplannen, de Veiligheidsjaarplannen. In het veiligheidsbeleid wordt nauw samengewerkt met het sociaal domein zowel beleidsmatig als vanuit casuïstiek.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Tot 2023 vindt jaarlijks de campagne Topidee plaats, waarin we samen met de wijkregisseur iedereen oproepen een idee ter verbetering van de veiligheid in te dienen. Dit maakt inwoners en ondernemers bewust van de noodzaak samen te werken aan veiligheid.**	✓
P36	**Het uitvoeren van de Keurmerk Veilig Ondernemen voor de drie kernen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** • **KVO Sassenheim: uitvoeren van het actieplan/programma.** • **KVO Voorhout: is gestart maar het aantal leden voor de werkgroep is (nog) minimaal. Ingezet wordt op het werven van meer nieuwe leden en uitvoering van de schouwen. Daaropvolgend zal het actieplan worden samengesteld met daarin wie wat doet en een tijdslijn.** **KVO Warmond; is opgezet. Verder uitrollen van het programma met als doel de certificering te behalen.**	✓
P37	**Het vaststellen van vuurwerkvrije zones (op aanvraag van en in overleg met de omgeving).** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In de commissie DEB van juni 2020 is het onderzoek 'Vuurwerk rond de jaarwisseling' (beeld van meningen en feiten over vuurwerk) besproken. Afgesproken is dat we in 2021 de ervaringen van de jaarwisseling 2020-2021 Teylingen evalueren, waarbij voor het eerst landelijke regels gelden, met beperkingen voor het gebruik van vuurwerk. Op basis van deze ervaringen en landelijke ontwikkelingen volgt lokaal beleid, voor zover nodig en gewenst, over vuurwerk tijdens de jaarwisseling.**	✓
P38	**Toepassen van BIBOB beleid en sluitingsbeleid drugs.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2020 is het BIBOB-beleid geactualiseerd. Door het BIBOB-instrumentarium risicogericht in te zetten, worden de administratieve lasten voor ondernemers beperkt en worden bonafide ondernemers zoveel mogelijk ontzien. Ondernemers en marktpartijen die te maken kunnen krijgen met een BIBOB-onderzoek worden hierover in een zo vroeg mogelijk stadium geïnformeerd.**	✓
P39	**Actualiseren APV** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Gewijzigde en nieuwe wetgeving, jurisprudentie en maatschappelijke ontwikkelingen maken dat het wenselijk is de Algemene Plaatselijke Verordening periodiek te actualiseren.**	✓

P42	**We dragen bij aan c.q. ondersteunen de werving van vrijwilligers bij o.a. politie en (jeugd) brandweer. Daarbij richten we ons niet alleen op burgers in de samenleving, maar faciliteren we ook de medewerkers in onze eigen HLT-organisatie lid te worden van bijvoorbeeld de vrijwillige brandweer.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Periodiek door het jaar heen worden er wervingsacties ingezet.**	✓
P43	**We starten een pilot Zorg en veiligheid jeugd vanuit de lokale zorg- en veiligheidstafel voor een periode van 2 jaar.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **De pilot Zorg en veiligheid jeugd wordt geëvalueerd. De uitkomst van de evaluatie wordt gedeeld in de commissie DEB.**	●
P44	**In samenwerking met ketenpartners, zoals brandweer, politie en hoogheemraadschap, is een Integraal Handhavingsbeleid 2019-2022 opgesteld. In dit beleid is voor een periode van vier jaar vastgelegd welke onderwerpen in het kader van Bouw- en Woningtoezicht (Wabo), de Algemeen plaatselijke verordening (APV) en de Drank- en horecawet gehandhaafd worden. Ook wordt voorgesteld hoe we handhaven (welke procedure: overleg/ waarschuwing/ vooraankondiging/ besluit).** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **De Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging treden naar verwachting op 1 januari 2022 in werking. De voorbereiding voor handhaving binnen de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen en de Omgevingswet wordt voortgezet.**	✓
P45	**We stellen jaarlijkse handhavingsuitvoeringsprogramma's op, waarin naast de reguliere werkzaamheden zoals geprioriteerd in het handhavingsbeleid, ook de projecten als handhaving Buitengebied, en het nieuwe uitstallingenbeleid beschreven worden.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Prioriteiten zijn ongewijzigd.**	●
P52 ★	**Uitbreiding BOA-capaciteit en juridische handhaving** **Met uitbreiding van zowel de BOA-capaciteit als de juridische handhaving willen we bereiken dat veiligheid (zowel de objectieve veiligheid als de subjectieve veiligheid) in Teylingen wordt vergroot. De BOA-capaciteit en juridische handhaving was beperkt, met de uitbreiding en effectieve inzet (bijvoorbeeld signaalfunctie bij ondermijning) dragen de BOA's een belangrijke bijdrage aan een veilig Teylingen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Overeenkomstig de prioriteiten die zijn vastgesteld in het jaarlijkse Handhavingsuitvoeringsprogramma worden de beschikbare boa-capaciteit en juridische handhaving ingezet.**	●
P53 ★	**Huisvesting arbeidsmigranten** **Verbetering van onze informatiepositie over huisvesting arbeidsmigranten. Waar gaat goed, waar kan het beter., wat is de kwaliteit van de huisvesting. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om ruimte en privacy, sanitair, hygiëne en veiligheid.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Om arbeidsmigranten veilig te kunnen huisvesten, werken we in 2021 verder aan het verbeteren van onze informatiepositie en houden we, samen met de brandweer, veiligheidscontroles. Ook controleren we op eventueel onterecht gebruik van ruimtes voor bewoning.**	●

Wat willen wij bereiken?

Prettig leven door minder hinder en overlast

Wat gaan wij ervoor doen?

P25	**a) Op hoofdlijnen continueren we onze inzet op de aanpak van hinder en overlast. Als het gaat om vliegtuiglawaai, blijven wij ons in de Omgevingsraad Schiphol (ORS) inzetten op t terugdringen van de overlast.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Veel inwoners ondervinden in toenemende mate hinder en overlast door vliegverkeer. Teylingen blijft zich daarom (solo en in (boven)regionaal verband) inzetten voor de belangen van onze inwoners. Zo zijn we vertegenwoordigd in de Omgevingsraad Schiphol en zijn we participant in de Bestuurlijke Regie Schiphol en het Bestuurlijk vooroverleg Schiphol Cluster Zuidwest. Vanuit deze overleggen continueren wij onze inzet om hinder en overlast ten gevolge van vliegverkeer te beperken en geven wij een krachtig geluid vanuit dit gebied richting de luchtvaartsector en de minister. Ons doel is om meer hinderbeperkende maatregelen te laten nemen en voorlopig geen groei van het aantal vluchten toe te staan** **b) Vanuit het uitgangspunt meten is weten zien we kansen (smart city) op bijvoorbeeld het in kaart brengen van fijnstof en verkeersstromen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Ongewijzigd. We volgen de ontwikkelingen nauwgezet en blijven de mogelijkheden en rol van de gemeente in kaart brengen.** **c) Als het gaat om burenoverlast en aantasting van het woongenot, richten wij ons in eerste instantie op het empoweren van mensen om zelf en met elkaar oplossingen te bedenken. Als dat niet meer lukt en sprake is van ernstige aantasting van het woongenot, zijn wij er om te helpen (bijvoorbeeld via mediation).** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2021 volgt een notitie aanpak woonoverlast en onderzoeken we de mogelijkheden en kosten van inzet professionele buurtbemiddeling.**	✓ ● ✓
P26	**Op basis van metingen van de luchtkwaliteit bekijken we of we maatregelen kunnen nemen om de luchtkwaliteit te verbeteren en zo ja: welke.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **We inventariseren de mogelijkheden en relevantie voor specifieke bronmetingen van de luchtkwaliteit en indien mogelijk bekijken we of er (aanvullende) lokale maatregelen zijn die we kunnen nemen om de luchtkwaliteit te verbeteren.**	✓

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Veiligheidsregio Holland Midden (VRHM) **Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)**	**Politie** **Zorgpartners** **Brandweer** **Hoogheemraadschap**

↑ Terug naar inhoudsopgave

Mobiliteit

Wat willen wij bereiken?
Teylingen goed bereikbaar voor iedereen

Wat gaan we daarvoor doen?

P1	**We onderzoeken de ontwikkelingen van de parkeerbehoefte en parkeernormen in relatie tot nieuwe woonvormen en planontwikkelingen en vertalen die in beleid. Het bevorderen van de duurzaamheid is hierbij ook een belangrijk afwegingscriterium.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In het najaar van 2020 zijn uitgebreide parkeertellingen uitgevoerd en is gestart met de actualisatie van het mobiliteitsbeleid. Onderdeel daarvan is het parkeerbeleid. Op basis van de omgevingsvisie en dit geactualiseerde parkeerbeleid zullen nieuwe parkeernormen onderzocht worden voor alle dorpskernen.**	
P46	**a) Er vindt in 2019 een eerste verkenning plaats naar de mogelijkheden van een zuidelijke randweg Voorhout. Afhankelijk van de uitkomsten kan daaraan na 2019 een vervolg worden gegeven.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Er is een quickscan zuidelijke randweg uitgevoerd. In 2020 heeft een verdiepingsslag plaatsgevonden en de raad is over het resultaat en het vervolgproces geïnformeerd. In 2021 zal het vervolgproces uitgerold worden.** **b) Bij nieuwe grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen worden in een vroeg stadium de mobiliteitsconsequenties in beeld gebracht. Voor de verschillende vervoerswijzen wordt inzichtelijke gemaakt wat nodig is om de ontwikkeling aan te laten sluiten bij een duurzaam verkeerssysteem. In 2019 worden de werkprocessen hiervoor uitgewerkt.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In Holland-Rijnland is een plankaart opgesteld om het plaatsen van laadpalen te versnellen. Deze plankaart gaan we gebruiken. In 2021 wordt nieuw mobiliteitsbeleid vastgesteld dat voor de komende jaren kaderstellend is; hoe gaan we om met mobiliteit en bereikbaarheid?** **Op regionaal niveau werken we samen met Holland Rijnland en regiopartners aan de uitvoering van de Regionale strategie Mobiliteit .** **c) Realisatie maatregelen HOV-verbinding Noordwijk – Schiphol als onderdeel van het verhogen van de bereikbaarheid met het OV.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **De maatregelen uit het pakket HOV-Teylingen voor Voorhout voeren we vanaf begin 2021 uit. Daarna volgen de maatregelen voor Sassenheim, waarbij we ons eerst richten op de Rijksstraatweg tot aan station Sassenheim. De overige maatregelen voor Sassenheim worden in 2021 verder uitgewerkt.**	

P48	**De bestaande programma's vanuit het Programma Ontsluiting Greenport (POG) zijn nog steeds actueel. We blijven hier samen met onze regiopartners aan werken. Het gaat daarbij onder meer om:** • **de noordelijke ontsluiting Duin- en Bollenstreek;** • **noordelijke verbinding Rijnsburg;** • **knooppunt N443: Piet Gijzenbrug** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Voor zover de middelen beschikbaar zijn, worden de maatregelen uit het Programma Ontsluiting Greenport voortgezet. Voor zover de middelen er nog niet (volledig) zijn, worden de maatregelen ingebracht in de Regionale Strategie Mobiliteit die Holland Rijnland opstelt. Daarnaast zoeken we samen met de provincie Zuid-Holland en de andere gemeenten in de Duin- en Bollenstreek hoe provincie-overstijgende problematiek op het gebied van bereikbaarheid, in samenhang met andere bereikbaarheidsthema's, de komende tijd aangepakt kan worden.**	
P49	**We stellen het Actieplan Fiets op, waarin de maatregelen voor de komende jaren zijn vastgelegd. Dit plan is van belang voor zowel het verduurzamen van het netwerk in de vorm van verbindingen en de uitvoering daarvan, alsook voor het verhogen van de verkeersveiligheid op dit netwerk. In 2019 zal dit plan worden opgesteld, na 2019 zal het worden gerealiseerd.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Het Actieplan Fiets is in 2020 vastgesteld, we gaan de komende jaren aan de slag met de uitvoering van het plan.**	✓
P50	**Er is een parkeeronderzoek gepland. In de komende jaren zullen deze tellingen periodiek worden herhaald.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In het najaar van 2020 zijn uitgebreide parkeertellingen uitgevoerd. Deze tellingen worden in de komende jaren periodiek herhaald (actuele cijfers).**	✓
P54 ☆	**Wij spannen ons ervoor in dat inwoners gemakkelijk gebruik kunnen maken van openbaar vervoer. Uitgangspunten daarbij zijn:** • **Voldoende haltes zijn, die geschikt zijn voor validen en mindervaliden van alle leeftijden.** • **Een goede de frequentie van het openbaar vervoer** • **Adequate ketenmobiliteit, zodat mensen meer gebruik maken van duurzame vervoerwijzen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **a. Vanuit Teylingen leveren we een actieve inbreng aan de OV-visie Holland Rijnland.** **b. In 2021 stellen we nieuw mobiliteitsbeleid vast voor de komende jaren. Hierin zijn duurzame mobiliteit en inclusivitieit belangrijke leidraden waarlangs het beleid wordt vormgegeven.**	
P55 ☆	**Dorpskeren moeten goed bereikbaar en toegankelijk zijn voor ouderen en mensen met een fysieke beperking.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2021 wordt de uitvoering van het uitvoeringsprogramma van de centrumvisie, dat onder meer de verkeerssituatie, het parkeren en de toegankelijkheid van de dorpskernen moet verbeteren voortgezet. Daarnaast wordt in het nieuwe mobiliteitsplan een programma mobiliteit ontwikkeld waarmee de omgevingsvisie wordt gevoed.**	

Wat willen wij bereiken?

Van A naar B over veilige wegen

Wat gaan we daarvoor doen?

P51	**a. Om vragen en aandachtspunten ten aanzien van de infrastructuur te kunnen beantwoorden, is inzicht nodig in het gebruik van die infrastructuur. Ook in het kader van de verkeersveiligheid is het hebben van een dergelijk inzicht noodzakelijk.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Vanaf 2020 schetsen we op basis van de beschikbare data tweejaarlijks een actueel beeld van de ontwikkelingen op het gebied van verkeer en vervoer.** **b. Als gemeente voeren we momenteel incidenteel monitoringsonderzoek uit. Mede vanuit de wens om meer datagedreven te werken, is het verzamelen van data/gegevens daarin de eerste stap. In 2019 staat er een onderzoek naar verkeersgebruik van onze wegen (verkeerstellingen) gepland.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2021 wordt het nieuwe mobiliteitsbeleid vastgesteld. Het visiegedeelte integreren we in de Omgevingsvisie, het uitvoeringsgedeelte wordt een uitvoeringsprogramma. Beiden worden jaarlijks geactualiseerd in de beleidscyclus onder de Omgevingswet.** **c. Het ontwikkelen van nieuwe educatieve en/of voorlichtingscampagnes wordt integraal meegenomen bij de geplande herinrichtingen en bij opstelling van nieuw beleid.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Het ontwikkelen van nieuwe educatieve en/of voorlichtingscampagnes wordt integraal meegenomen bij de geplande herinrichtingen en bij opstelling van nieuw beleid. Dit vindt zowel op lokale als regionale en landelijke schaal plaats.**	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	**Regiogemeenten** **Burgers, bedrijfsleven en belanghebbenden** **Provincies Noord en Zuid-Holland** **VVN / Fietsersbond / Politie** **Openbaar vervoerbedrijven**

Wonen

Wat willen wij bereiken?
Prettig wonen voor iedereen

Wat gaan we daarvoor doen?

P2	**We gaan het woningbouwprogramma Teylingen monitoren en bijsturen waar nodig. Daarbij hechten wij er sterk aan te komen tot (sub)regionale afstemming van de programmering en fasering van het woningbouwprogramma, om voor de woningzoekenden op de markt een optimaal pakket neer te leggen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Ook in 2021 zullen we bovenstaande inspanningen continueren.**	
P3	**We maken een begin met de actualisering van de Woonvisie Teylingen 2015– 2019. Het spreekt voor zich dat we die visie interactief tot stand laten komen. We halen ideeën op, met de huidige demografische situatie en woningmarkt als basis. Het slot op de woningmarkt en de onmogelijkheid als woningzoekende een geschikte woning te vinden, is een stevig knelpunt dat vraagt om oplossingen. De op te stellen Woonvisie en de daarin te maken beleidskeuzes zal moeten bijdragen aan de oplossing van de problematiek. We borgen de Woonvisie later in de nog op te stellen omgevingsvisie.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2021 geven we uitvoering aan het Woonprogramma 2020-2024: naar een evenwichtiger woningmarkt.**	
P4	**We maken een begin met de actualisering van de Woonvisie Teylingen 2015– 2019. Het spreekt voor zich dat we die visie interactief tot stand laten komen. We halen ideeën op, met de huidige demografische situatie en woningmarkt als basis. Het slot op de woningmarkt en de onmogelijkheid als woningzoekende een geschikte woning te vinden, is een stevig knelpunt dat vraagt om oplossingen. De op te stellen Woonvisie en de daarin te maken beleidskeuzes zal moeten bijdragen aan de oplossing van de problematiek. We borgen de Woonvisie later in de nog op te stellen omgevingsvisie.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2021 geven we uitvoering aan het Woonprogramma 2020-2024: naar een evenwichtiger woningmarkt.**	
P5	**a) We geven de hoogst mogelijke prioriteit aan de realisering van huisvesting voor bijzondere doelgroepen uit het Beleidskader Maatschappelijke zorg op locaties die bij de gemeente in eigendom zijn, zoals Langeveld in Sassenheim en de stationslocatie in Voorhout. De focus ligt op duurzame en innovatieve concepten.** **Uitwerking 2021 (e.v.):** **Er zijn naast de uitstroom uit de maatschappelijke zorg ook andere groepen (bv uit de jeugdzorg) die snel een kleine en veelal (zeer) goedkope huurwoning nodig hebben. Onder andere bij de ontwikkeling van Langeveld gaan we op zoek naar creatieve oplossingen voor deze doelgroepen.** **b) Naast de hiervoor genoemde locaties gaan we een quick scan uitvoeren naar mogelijke andere locaties die hiervoor in aanmerking kunnen komen. Behalve gronden in eigendom van de gemeente kunnen dit ook terreinen in particulier eigendom zijn.**	

↑ Terug naar inhoudsopgave

	Uitwerking 2021 (e.v.): **Uit de quick scan is de locatie aan de Teylingerdreef in Voorhout naar voren gekomen als een mogelijk geschikte locatie voor het realiseren van woonruimte voor spoedzoekers. Camelot en gemeente werken de plannen verder uit. Eind 2020 wordt duidelijk of de nadere uitwerking van het project 'Teydelijk' tot een voor partijen haalbaar plan leidt. De uitwerking gebeurt in samenspraak met de omwonenden. Realisatie is voorzien in 2021.**	🟡
P6	**We organiseren en geven sturing aan de woonopgave als gevolg van transitie en transformatie Maatschappelijke Zorg. We doen daarbij een appel op relevante stakeholders mee te denken en daarvoor plannen te ontwikkelen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Ook in 2021 zullen we bovenstaande inspanningen continueren.**	✓ 🟢
P7	**a) Op korte termijn analyseren wij de resultaten van het woningbehoefteonderzoek WoON2018. De uitkomsten daarvan vormen de bouwstenen voor het nieuw te ontwikkelen beleid op woongebied.** **b) Bij het uitvoeren van de Regionale Woonagenda Holland Rijnland 2017 (RWA), is specifieke aandacht voor het duurzaam goedkoop en duurzaam beschikbaar houden van sociale huur-, sociale koop- en middenhuurwoningen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Ook in 2021 zullen we bovenstaande inspanningen continueren en geven we opvolging aan de aanbevelingen uit de evaluatie van 2020.**	✓ 🟢
P10	**Verder gaan wij onverkort door met het verstrekken van startersleningen.**	✓

Wat willen wij bereiken?

Energie neutrale en gasloze woningen dragen bij aan een duurzaam Teylingen

Wat gaan we daarvoor doen?

P13	**Volgend op de motie "programma duurzaamheid", zullen wij inzetten op het zo snel mogelijk energieneutraal en gasloos maken van de bestaande Teylingse sociale woningvoorraad, dit als onderdeel van prestatieafspraken die we met de corporaties jaarlijks maken. We zorgen er voor de overige volkshuisvestelijke doelen niet uit het oog te verliezen.** **Ten aanzien van de nieuwbouw in de sociale woningvoorraad zetten wij er bij het maken van prestatieafspraken op in om alle nieuwe plannen minimaal energieneutraal te realiseren. Waar mogelijk kijken we of bestaande plannen nog aangepast kunnen worden naar deze ambitie.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Ook in 2021 zullen we bovenstaande inspanningen continueren.**	🟢

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	**Woningcorporatie Stek** **Huurdersbelangenvereniging Bollenstreek** **Zorgaanbieders**

Implementatie Omgevingswet

Wat willen wij bereiken?
Samen een omgevingsvisie maken gericht op de toekomst

Wat gaan we daarvoor doen?

P1	**In het kader van de opstelling van de omgevingsvisie is het de bedoeling om opgaven en vraagstukken op een geïntegreerde wijze vast te leggen, zoals de woningbouwopgave, vraagstukken vanuit het sociaal domein, gezondheid, bereikbaarheid, mobiliteit en duurzaamheid (fysiek en sociaal).** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2021 leggen we opgaven en vraagstukken op een geïntegreerde wijze vast in de Omgevingsvisie. Naast de Omgevingsvisie wordt er een Maatschappelijke Agenda opgesteld.**	
P27	**De aanwezigheid van (fysieke) voorzieningen in buurten en aandacht voor sociale duurzaamheid zal worden opgenomen in de omgevingsvisie. Het welzijnswerk zal worden ingezet voor het stimuleren van buurtinitiatieven. We leggen nadrukkelijk de bal neer bij de samenleving (right to challenge) om zelf met initiatieven te komen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2021 betrekken we alle stakeholders (inwoners, bedrijven, belangengroepen en ketenpartners) bij het opstellen van onze omgevingsvisie, waarbij de inzet is gericht op integratie van de maatschappelijke agenda (MAG).**	

Wat willen wij bereiken?
Klaar voor de implementatie van de Omgevingswet

Wat gaan we daarvoor doen?

P55 	**We gaan verder met het gereed maken van onze organisatie voor het werken met de Omgevingswet.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **We ondernemen de volgende activiteiten:** • **Organiseren van bijeenkomsten en proeftuinen voor ambtenaren, bestuurders, samenwerkingspartners en initiatiefnemers om de nieuwe manier van werken te introduceren,** • **Uitwerken van serviceformules voor het werken met de Omgevingswet, vanuit de één-loket-gedachte,** • **Ontwikkelen van kaders hoe we (overheids)participatie onder de Omgevingswet gaan vormgeven,** • **Uitvoeren strategisch communicatieplan,** • **Aanpassen van competentieprofielen medewerkers,** • **Kennisuitwisseling in samenwerking met diverse keten- en regiopartners,** • **Uitvoeren pilots met aansluiting op landelijke digitale stelsel Omgevingswet,** • **Inrichten noodzakelijke architectuur (applicaties en gegevens realiseren om nieuwe processen te ondersteunen).**	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland **Omgevingsdienst West-Holland** **GGD** **Veiligheidsregio Hollands Midden**	**Provincie Zuid-Holland** **Hoogheemraadschap van Rijnland**

Gebiedsontwikkeling

Wat willen wij bereiken?
Een open landschap om van te genieten

Wat gaan we daarvoor doen?

P8 **P9**	**8) We stimuleren en faciliteren plannen van ontwikkelaars, corporaties, bedrijven en particuliere initiatiefnemers die positief bijdragen aan de doelen op het gebied van wonen, economie, mobiliteit en duurzaamheid. Vraaggericht bouwen, diversiteit van woonvormen en levensloopbestendig bouwen zijn speerpunten voor nieuwe woningbouwlocaties.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Actieve participatie van omwonenden en belanghebbenden vormt een belangrijk onderdeel van de nieuwe Omgevingswet. De vorm van participatie richten we mede in overleg met omwonenden en belanghebbenden in.** **9) Als voorbeeld hierbij kan worden gedacht aan ons voornemen om op interactieve wijze te komen tot een gebiedspaspoort en Plan van Aanpak voor de ontwikkeling van woningbouw op de locatie Nieuw-Boekhorst in Voorhout.** **Uitwerking 2021 (e.v.):** **In 2020 is hiermee een voortvarende start gemaakt, in 2021 wordt hieraan samen met de stakeholders een vervolg gegeven.**	✓ ●

Wat willen wij bereiken?
Duurzaam bouwen in de praktijk brengen

Wat gaan we daarvoor doen?

P12	**We stellen een Richtlijn duurzame ontwikkeling gebouwde omgeving op. Deze richtlijn omvat de energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie en wordt leidend voor nieuwe locatieontwikkelingen. Deze richtlijn verbreedt en verdiept de regeling voor GPR-gebouw en zal als uitgangspunt worden gehanteerd bij aanbestedingen en het aangaan van overeenkomsten.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2020 is het kader Duurzame gebiedsontwikkeling geïmplementeerd in onze werkprocessen. In 2021 werken we conform dit kader.**	✓
P16	**De locatie Langeveld wordt een voorbeeldproject voor duurzame woningbouw, gericht op diverse doelgroepen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Aangezien de gemeente eigenaar is van de locatie, biedt dit goede kansen om de ambities van het woonprogramma en het duurzaamheidsbeleid te verwezenlijken met een belangrijke rol voor participatie van stakeholders en gemeenteraad ten aanzien van ruimtelijke en financiële kaders. De mogelijkheid wordt verkend hierbij de capaciteit van de Vliegende Brigade van de provincie te benutten. De inzet is gericht op oplevering van de woningen vanaf 2023.**	●

Wat willen wij bereiken?

Genieten van groen en recreatie dicht bij huis

Wat gaan we daarvoor doen?

P17	**We geven onverminderd uitvoering aan het gebiedsprogramma B(l)oeiende Bollenstreek en regionale samenwerking in het kader van Leidse Ommelanden (LOL) en het Hollands-Utrechts plassengebied (HUP). Daarmee geven we invulling aan de regionale groeninfrastructuur.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** • **Voor 2021-2022 starten we met nieuwe projecten vanuit het huidige programma (B(l)oeiende Bollenstreek. Voorbeelden hiervan zijn de ecologische verbindingszone, fietsverbinding Trekvaart Voorhout als onderdeel van de Noordelijke Randweg en Entree A44 Sassenheim/Voorhout, startlocatie Boerhaaveroute bij Nagelbrug.** • **Daarnaast bereiden we een nieuw recreatief/groenprogramma voor de Duin- en Bollenstreek samen met onze regiopartners.** • **In HUP verband wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld.** • **We verkennen samen met de partners of er een nieuw programma voor de Leidse Ommelanden kan komen.**	●
P18	**Bij de ontwikkeling van een woningbouwlocatie is er aandacht voor een goede kwaliteit van groen- en recreatieve voorzieningen in de wijk. Daarbij wordt steeds de verbinding gemaakt met en aansluiting gezocht bij bestaande recreatiegebieden en -voorzieningen in de omgeving en wordt aangesloten op de omliggende en regionale groeninfrastructuur.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Bij de start van nieuwe ontwikkelingen bekijken we welke partijen kunnen bijdragen aan dit doel van de gemeente.**	●
P20	**Ter voorkoming van verdringing van de agrarische en recreatieve bedrijvigheid in het buitengebied starten we met een project Handhaving Buitengebied. In dit GOM-project wordt gestart met een plan van aanpak om het buitengebied te handhaven. In het plan van aanpak komt een prioritering. De doorlooptijd van dit handhavingstraject schatten wij in op vier jaar.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2021 continueren we onze inspanningen in het kader van het project Handhaving Buitengebied.**	✓

Wat willen wij bereiken?

Behoud van cultureel erfgoed

Wat gaan we daarvoor doen?

P34	**Voor het behoud van onze monumenten maken we één keer per twee jaar een volledige ronde langs alle monumenten. Onderzocht wordt dan of maatregelen nodig zijn voor behoud van het monument en ter voorkoming van verval. Mochten er plannen zijn voor ontwikkeling van het monument, dan is de eerste stap: ontwikkeling met behoud van. Mocht dat niet lukken, dan wordt onderzocht waaruit de herontwikkeling dan kan bestaan.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **De volgende algemene ronde langs monumenten vindt in 2021 plaats.** **De locatie Langeveld wordt een voorbeeldproject voor duurzame woningbouw, gericht op diverse doelgroepen.**	●

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (GOM) **Omgevingsdienst West-Holland** **Holland Rijnland**	**Woningbouwcorporaties** **Projectontwikkelaars** **Provincie Zuid-Holland** **Regio gemeenten** **Bedrijven** **Particuliere initiatiefnemers**

Openbare ruimte

Wat willen wij bereiken?
Samen zorgen voor een schone leefomgeving

Wat gaan we daarvoor doen?

P14	**Bij de (her)inrichting van straten en wijken realiseren we waar mogelijk wensen van gebruikers, dit is een onderdeel van participatie. Het niveau van participatie wordt vooraf bepaald aan de hand van de opdrachtbeschrijving.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Participatie bij (her)inrichting van straten en wijken is standaard in onze aanpak opgenomen.**	✓
P15	**In samenwerking met de Omgevingsdienst West-Holland (ODWH) gaan we eventuele knelpunten met betrekking tot het gescheiden afvoeren van bouwafval door aannemingsbedrijven inventariseren. Indien en waar nodig zullen we aansluitend daarop maatregelen nemen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Gemeenten zijn niet verantwoordelijk voor het (gescheiden) inzamelen van bedrijfsafval. Wel kunnen gemeenten een helpende hand bieden door een platform te organiseren waarop over afval gesproken kan worden. In overleg met de Omgevingsdienst bekijken we welke knelpunten worden genoemd en welke mogelijke oplossingen kunnen worden aangedragen.**	🟡
P31	**a) Bij het plaatsen van afvalbakken in recreatiegebieden onderzoeken we de mogelijkheid om bij de bron te scheiden.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Op basis van de ervaringen die we hebben opgedaan met gescheiden inzameling van afval op recreatiegebied Koudenhoorn wordt bezien welke vervolgacties mogelijk zijn.** **b) We voeren, in samenwerking met scholen en de wijkregisseurs, zwerfafvalacties uit.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Dit is een jaarlijkse terugkerende actie. Deze lijn trekken we in 2021 door.**	🟢 ✓
P32	**We ondersteunen educatieprojecten en initiëren voorlichtingscampagnes op het gebied van (zwerf)afval en hondenpoep.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Naar behoefte faciliteren we o.a. scholen en (afval) ambassadeurs en denken we actief mee. Deze lijn trekken we in 2021 door.**	✓
P33	**We houden toezicht op de uitvoering van het hondenbeleid. Naast de reguliere handhavingstrajecten zetten we in op jaarlijkse voorlichtingscampagnes om het gedrag te beïnvloeden. We monitoren de effecten en beoordelen op basis daarvan of bijstelling van beleid nodig/gewenst is.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Deze lijn trekken we in 2021 door.**	✓

Wat willen wij bereiken?
Versterken van de biodiversiteit

Wat gaan we daarvoor doen?

P21	**Op basis van een in 2018 vastgestelde kansenkaart wordt een Uitvoeringsprogramma Biodiversiteit opgesteld.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Onderdelen uit de kansenkaart biodiversiteit laten we terugkomen in het Groenbeheerplan cq. uitvoeringsprogramma die we in 2021 gaan opstellen. Daarin wordt ook de relatie gelegd met klimaatadaptie.**	
P22	**Bij de (her)inrichting en het beheer van woonwijken zullen groen, natuurvriendelijke oevers en het maaien anders worden uitgevoerd. Bij (her)inrichting zullen we de streekeigenheid versterken door het toepassen van inheemse bomen, struiken en planten die passen bij de natuurlijke omstandigheden. Beschoeiing zal daar waar mogelijk bij vervanging omgevormd worden naar een natuurlijke oever. Meer grasbermen zullen worden vervangen door bloemrijke bermen en er zal meer gevarieerd gaan worden in maaifrequentie en het laten staan van gras, bijvoorbeeld aan de kant van sloten. Door deze maatregelen zal er meer verscheidenheid (biodiversiteit) aan planten- en diersoorten ontstaan.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Bij (her)inrichting van woonwijken en het uitvoeren van beheer kijken we standaard naar kansen voor biodiversiteit en indien mogelijk voeren we die ook uit.**	
P23	**We richten onze leefomgeving in met duurzaam groen, in participatie met de bewoners. Daarbij maken we een keuze voor een verscheidenheid aan plant- en boomsoorten die van nature in onze omgeving voorkomen. Het nieuwe handboek inrichting openbare ruimte, dat eind 2019 gereed is, wordt hierbij de leidraad. In dit handboek wordt een lijst van planten en bomen opgenomen waar men, afhankelijk van een gebied of plaats, uit kan kiezen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2021 stellen we een nieuw Groenbeheerplan cq. uitvoeringsprogramma op waarin ook een lijst van planten en boomsoorten wordt opgenomen. Het handboek LIOR (Leidraad Inrichting Openbare Ruimte) is reeds vastgesteld en wordt jaarlijks geactualiseerd.**	

↑ Terug naar inhoudsopgave

P24	**Naast voorlichting aan bewoners geven we zelf het voorbeeld door daar waar mogelijk het aantal vierkante meters verharding in de openbare ruimte te verkleinen (voorbeeld: project Kagerplein). Bij nieuwbouw worden de bewoners actief benaderd met voorbeelden om tuinen duurzaam in te richten met minimale of open verharding. Tweemaal per jaar houden we een campagne waarbij bewoners tegels kunnen inleveren tegen vaste planten.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Wij volgen de voorlichtingscampagnes die via IVN Natuureducatie en operatie Steenbreek worden gepromoot. Hiermee wordt informatie uitgedragen over het vergroenen van tuinen en het verduurzamen van de openbare ruimte aan de hand van inspirerende voorbeelden en initiatieven uit de samenleving.** **Naast activiteiten voor onze inwoners, is ook het voornemen om in 2021 een campagne op te zetten gericht op tuincentra, hoveniers, etc. Deze campagne heeft als doel om ook deze partijen bewuster te maken van het belang van een klimaatadaptieve buitenruime en de rol die zij hierin kunnen vervullen.** **Voor het uitdragen van deze campagnes wordt ook gebruik gemaakt van De Groene Uitdaging. De Groene Uitdaging is hét duurzame platform voor, door en met inwoners van de Duin- en Bollenstreek. Vol met positieve verhalen en inspiratie over wat je zelf kunt doen op het gebied van duurzaamheid, groen en het klimaat.**	
P28	**Waar mogelijk realiseren we wensen van inwoners/gebruikers bij de (her)inrichting van straten en wijken.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Deze lijn trekken we in 2021 door.**	✓
P29	**We gaan onderzoeken welke gerecyclede producten we kunnen toepassen in de buitenruimte. Er zullen een aantal pilots worden gedraaid.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Bij de (her)inrichting van straten en/of de vervanging van de voorzieningen is hergebruik en recycling van materialen en grondstoffen een vast onderdeel wat wordt meegenomen in het inkoopproces. Nieuwe ontwikkelingen houden we bij en waar we kansen zien, passen we deze toe of onderzoeken we deze op kleine schaal (pilot).**	✓

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Omgevingsdienst West-Holland **Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek** **Veiligheidsregio Hollands Midden** **Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V.**	**Hoogheemraadschap Rijnland** **Regiogemeenten Duin- en Bollenstreek** **Provincie Zuid-Holland** **Inwoners** **Bedrijven** **Zwerfafvalambassadeurs** **Maatschappelijke instellingen**

Verbonden partijen

Voor de informatie over verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Nederland	Bron
Gemiddelde WOZ waarde	**per duizend euro**	**€ 297**	**€ 320**	**27,3**	**€ 325**	**2019: € 248**	**CBS**
Nieuw gebouwde woningen	**Aantal per 1.000 woningen**	**6,7**	**27,3**	**20,5**	**20,5**	**2016: 7,2**	**Basis-registratie adressen en gebouwen**
Demografische druk	**De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%)**	**73,4**	**73,4**	**73,4%**	**73,4%**	**2018: 69,6%**	**CBS**
Gemeentelijke woonlasten eenper-soonshuishouden	**Gemiddeld totaalbedrag in euro's**	**€ 591**	**€ 595**	**€ 610**	**€ 610**	**2019: € 669**	**COELO**
Gemeentelijke woonlasten meerpersoons-huishouden	**Gemiddeld totaalbedrag in euro's**	**€ 591**	**€ 664**	**€ 679**	**€ 679**	**2019: € 739**	**COELO**

De volgende twee beleidsindicatoren zijn bij de actualisatie van de Regeling beleidsindicatoren gemeenten vervallen omdat na wijzigingen in het beleid van de bronhouder er niet langer voldoende updates beschikbaar kunnen worden gesteld voor deze indicatoren.

- Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig
- Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser

Indicator	Eenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Nederland	Bron
Omvang huishoudelijk restafval	**Hoeveelheid restafval per bewoner in kilo's**	**148**	**nb**	**Nader bepalen op basis van keuze**	**Nader bepalen op basis van keuze**	**2018: 172 kg**	**CBS**
Hernieuwbare elektriciteit	**Percentage elektriciteit opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa**	**5,4%**	**nb**	**3,5%**	**3,5%**	**2018: 18,5%**	**RWS**

nb: Gegevens kunt u vinden op: https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/

Indicator	Eenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Nederland	Bron
Verwijzingen Halt	**Aantal per 10.000 jongeren**	**156**	**208**	**200**	**200**	**2019: 132**	**Bureau Halt**
Winkeldiefstallen	**Aantal per 1.000 inwoners**	**156**	**nb**	**0,7**	**0,7**	**2018: 2,2**	**CBS**
Geweldsmisdrijven	**Aantal per 1.000 inwoners**	**2,6**	**nb**	**3,3**	**3**	**2018: 4,9**	**CBS**
Diefstallen uit woning	**Aantal per 1.000 inwoners**	**1,1**	**nb**	**2,1**	**2**	**2018: 2,5**	**CBS**
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	**Aantal per 1.000 inwoners**	**3,5**	**nb**	**3,5**	**3,5**	**2018: 5,8**	**CBS**

nb: Gegevens kunt u vinden op: https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/

Kaderstellende stukken

- Programma actualiseren bestemmingsplannen
- Regionale Structuurvisie Holland Rijnland
- Provinciale Visie op Ruimte en Mobiliteit
- Regionale Woonagenda Holland Rijnland 2017
- Woonvisie Teylingen
- Zorgpact Teylingen
- Begroting Teylingen – Begroting Omgevingsdienst West-Holland
- Intergemeentelijke structuurvisie Greenport Duin- en Bollenstreek
- Structuurvisie Teylingen 2030 Duurzaam bloeiend
- Erfgoedwet 2016
- Visie gebouwd erfgoed Teylingen 2018
- Visie Immaterieel erfgoed Teylingen 2018
- Zonnepanelenbeleid voor monumenten en in beschermd dorpsgezicht in Teylingen
- Wijkgericht werken
- Uitvoeringsprogramma groen Bollenstreek 2014 - 2018 Holland Rijnland
- Gebiedsprogrammma groen Bollenstreek 2016-2020 Holland Rijnland
- Speelplaatsenbeheerplan 2014-2018
- Uitvoeringsprogramma Zwerfafval
- Afvalstoffenbeleidsplan
- Integraal Afval Waterketen Plan
- Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan
- Regionaal Verkeers- en Vervoersplan Holland Rijnland, met uitvoeringsprogramma
- Nota Regionale Investeringsstrategie Holland Rijnland
- Provinciaal fietspadenplan 2008
- Actieplan Fiets
- Geactualiseerde wegenstructuur Voorhout 2020

- Gemeentelijk Verkeers-en Vervoersplan Teylingen (GVVP) 2010-2020
- Beleidsplan De Waarde van Groen
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Landelijk klimaatakkoord
- Leidraad inrichting openbare ruimte (LIOR)
- Integraal Handhavingsbeleid 2019-2022
- Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2023 'Samen houden we Teylingen veilig'

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	2020 na wijzigingen	2021	2022	2023	2024
Thema Gebiedsontwikkeling						
Ruimtelijke ordening	-1.539	-2.258	-1.544	-1.427	-1.427	-1.427
Totaal Gebiedsontwikkeling	-1.539	-2.258	-1.544	-1.427	-1.427	-1.427
Thema Openbare ruimte						
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-2.561	-2.836	-2.732	-2.713	-2.699	-2.712
Totaal Openbare ruimte	-2.561	-2.836	-2.732	-2.713	-2.699	-2.712
Thema Veiligheid						
Crisisbeheersing en brandweer	-2.627	-2.680	-2.755	-2.752	-2.752	-2.752
Openbare orde en veiligheid	-731	-1.045	-1.077	-1.027	-1.027	-1.027
Totaal Veiligheid	-3.358	-3.724	-3.832	-3.779	-3.779	-3.779
Thema Verkeer, vervoer						
Verkeer en vervoer	-3.631	-3.346	-3.480	-3.654	-3.869	-4.041
Parkeren	-105	-144	-150	-155	-155	-368
Recreatieve havens	448	-409	-368	-368	-368	-368
Totaal Verkeer, vervoer	-4.184	-3.899	-3.999	-4.176	-4.392	-4.564

Thema Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Wonen en bouwen	**-2.155**	**-2.193**	**-2.077**	**-2.060**	**-2.030**	**-2.030**
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	**-3.796**	**-17.975**	**-8.128**	**-826**	**0**	**0**
Totaal Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	**-5.951**	**-20.168**	**-10.205**	**-2.886**	**-2.030**	**-2.030**
Totaal lasten	**-17.593**	**-32.884**	**-22.312**	**-14.981**	**-14.981**	**-14.512**

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	**2020 na wijzigingen**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**

Thema Gebiedsontwikkeling

Ruimtelijke ordening	**0**	**0**	**0**	**65**	**65**	**65**
Totaal Gebiedsontwikkeling				**65**	**65**	**65**

Thema Openbare ruimte

Openbaar groen en (openlucht) recreatie	**61**	**131**	**131**	**131**	**131**	**131**
Totaal Openbare ruimte	**61**	**131**	**131**	**131**	**131**	**131**

Thema Veiligheid

Crisisbeheersing en brandweer	**225**	**241**	**242**	**242**	**242**	**242**
Openbare orde en veiligheid	**31**	**38**	**38**	**38**	**38**	**38**
Totaal Veiligheid	**257**	**279**	**280**	**280**	**280**	**280**

Thema Verkeer, vervoer

Verkeer en vervoer	**262**	**116**	**116**	**116**	**116**	**116**
Parkeren	**12**	**18**	**18**	**18**	**18**	**18**
Recreatieve havens	**81**	**61**	**61**	**61**	**61**	**61**
Totaal Verkeer, vervoer	**355**	**195**	**196**	**196**	**196**	**196**

Thema Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Wonen en bouwen	**1.334**	**744**	**544**	**544**	**544**	**544**
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	**3.739**	**20.746**	**8.105**	**831**	**0**	**0**

Totaal Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	**5.073**	**21.490**	**8.649**	**1.375**	**544**	**544**
Totaal baten	**5.745**	**22.095**	**9.257**	**2.047**	**1.216**	**1.216**
Saldo van baten en lasten	**-11.848**	**-10.789**	**-13.056**	**-12.934**	**-13.111**	**-13.296**

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	**2020 na wijzigingen**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Toevoegingen reserves	**-195**	**-2.099**	**-63**	**-63**	**34**	**34**
Onttrekkingen reserves	**1.821**	**2.026**	**1.491**	**1.183**	**1.147**	**1.272**
Totaal reserves	**1.626**	**-74**	**1.428**	**1.120**	**1.181**	**1.306**
Saldo na resultaatbestemming	**-10.222**	**-10.863**	**-11.628**	**-11.814**	**-11.930**	**-11.990**

Energiek & sociaal

Programma 2 Energiek en sociaal Teylingen

Wij staan voor een sociaal, klantgericht en rechtvaardig beleid, waarbij mensen centraal staan en niet de regels. We gaan uit van de vitaliteit van onze inwoners, bedrijven, verenigingen en maatschappelijke organisaties, die hun leven en dromen vormgeven zoals zij dat willen. We creëren hiervoor de randvoorwaarden, met als doel een energieke en krachtige samenleving. Degenen die het niet op eigen kracht redden, ondersteunen we actief. We gaan daarbij uit van wat mensen wél kunnen en stimuleren talenten.

De Jeugdwet de Participatiewet zijn in 2015 overgeheveld van het rijk naar de gemeenten, terwijl op dat moment tevens de Wet maatschappelijke ondersteuning verder is uitgebreid met gemeentelijke taken. We willen deze nieuwe taken en bevoegdheden zo goed mogelijk vormgeven samen met de uitvoeringsorganisaties, maatschappelijke partners en onze cliënten in gesprek over creatieve en innovatieve aanpakken.

Inkoop jeugdhulp vanaf januari 2021

In 2021 gaat de inkoop van specialistische jeugdhulp van start, langs de lijnen van het door de raad vastgestelde programmaplan. De vier leidende principes zijn:
- normaliseren (dat betekent dat jeugdzorg zo dicht mogelijk bij huis wordt geleverd)
- first time right (dat er direct wordt toegeleid naar de best passende zorg, om zo min mogelijk overdrachtsmomenten te hebben)
- samenhang met het onderwijs (onderwijs is wat elk kind bindt)
- goede lokale Integrale Toegang (essentieel voor zorg dichtbij huis en voorkomen van onnodig doorverwijzen naar specialistische zorg)

We sluiten aan bij trends en ontwikkelingen in de samenleving. We hebben oog voor maatwerk en de menselijke maat. Waar wij zelf invloed kunnen uitoefenen, treden we vlot en daadkrachtig op. Waar dat niet kan, behartigen wij de belangen van onze inwoners actief. Op het gebied van kunst en cultuur zetten we ons in om de Ruïne van Teylingen uit te laten groeien tot een publiekstrekker voor toeristen.

De belangrijkste speerpunten in het programma Energiek en sociaal Teylingen zijn:

- Transformatie in het sociaal domein via het werken in de Sociale Teams en de Jeugd- en Gezinsteams
- Geld vrijmaken voor innovatieve projecten in de zorg
- Meer aandacht voor mantel- en respijtzorg
- Meer mensen met een beperking aan de slag, we geven als gemeente het goede voorbeeld
- Oog voor de menselijke maat bij het verlenen van ondersteuning aan onze inwoners
- De Ruïne van Teylingen is een pareltje van ons toeristische en culturele aanbod

De cijfers van 2020 laten een toename van de hulpvraag zien, zowel in omvang als in de complexiteit van de jeugdhulp. Dit maakt het noodzakelijk om nog beter te sturen op de vraag. Als gemeente zullen we scherpere kaders moeten stellen aan de aanbieders. Het doel is en blijft om goede zorg aan te blijven bieden, maar gezien de toenemende vraag en de hiermee gepaard gaande kosten, kunnen wij verdergaande regulering van de zorg niet uitsluiten.

Trends en ontwikkelingen

Delen van welvaart en welzijn

Nederland staat voor grote uitdagingen, zoals de energietransitie, het tegengaan van eenzaamheid en het terugdringen van het aantal mensen met problematische schulden. Deze uitdagingen zijn nog groter geworden door de Corona-crisis.

De afspraken die het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen maakten in het Interbestuurlijk programma (IBP) om samen te zorgen voor een betere positie van kwetsbare groepen, zijn daarom nog steeds van groot belang.

Maatschappelijke agenda

In 2020 zijn we gestart met het maken van een brede integrale maatschappelijke agenda. In 2021 bouwen we daaraan verder. Onze ambitie is een integrale visie op het brede sociaal domein te presenteren en dit uit te werken in een aantal integrale opgaven waar we met partners aan werken. De agenda gaat over gezondheid, leren, cultuur, zorgen voor elkaar, werken, inkomen, thuis kunnen wonen met ondersteuning als dat nodig is, kortom het brede sociaal domein. De agenda bundelt en verbindt bestaand beleid. Het is ook een belangrijk middel voor het sturen op een samenhangende aanpak van maatschappelijke opgaven.

Integrale toegang

Een laagdrempelige toegang van voorzieningen in verbinding met preventieve en algemene voorzieningen zal een belangrijke pijler zijn van de maatschappelijke agenda.
Al een aantal jaren zijn we bezig met het (door)ontwikkelen van een laagdrempelige toegang waar onze inwoners met al hun hulpvragen over de Jeugdwet, Participatiewet, schuldhulpverlening en Wet Maatschappelijke ondersteuning terecht kunnen. In 2021 gaat de Integrale Toegang van start. Bij de integrale toegang wordt de hulpvraag van de inwoners van 0 – 100 jaar bezien in het geheel van de individuele- en gezinssituatie waarbij ook de verschillende levensdomeinen van de aanvrager worden meegewogen. Er wordt maximaal inzicht verkregen in de aanleiding en achtergrond van de hulpvraag. Een aantal belangrijke uitgangspunten daarbij zijn: preventie, de gemeente goed kennen en normaliseren. Niet de diagnose van de hulpverlener maar het verhaal van de inwoner is het startpunt. Daarbij gaan we uit van het herstel van het dagelijks leven en het versterken van de eigen kracht met de eigen sociale omgeving.

Positieve gezondheid

Gezondheid zien we als het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren. Positieve gezondheid gaat uit van wat wel kan. Deze visie is integraal onderdeel van beleid en loopt als een rode draad door de maatschappelijke agenda. Inzet is het bereiken van gezondheidswinst via het promoten van een positieve leefstijl en het stimuleren van sporten en bewegen. In de zomer van 2020 sloten we het Vitaliteitsakkoord, ons sport- en leefstijlakkoord, met veel maatschappelijke partners voor een vitaler Teylingen.

Jeugdhulp

De financiële druk in de jeugdzorg blijft onverminderd hoog. Gemeenten en aanbieders zijn met elkaar in gesprek om de jeugdhulp versneld te transformeren en hiermee de kosten beheersbaar te houden. Om de verwachte kostenstijging terug te dringen werken gemeenten samen met TWO aan een aantal interventies. Deze interventies sluiten aan bij het Programmaplan jeugdhulp 2021 e.v. en het daaruit volgende Inkoopplan. Naast de hierboven genoemde interventies willen gemeenten tot aanvullende afspraken komen om te voorkomen dat de uitgaven voor jeugdhulp verder stijgen. Onderdeel hiervan is het beoordelen van de zogenaamde groslijst met interventies die nog worden getoetst op uitvoerbaarheid en besparingspotentieel. Het doel is om de komende periode de inkomsten van en uitgaven aan jeugdhulp in balans te brengen, zonder afbreuk te doen aan de transformatie van de jeugdhulp.

In Holland Rijnland-verband zijn we voor jeugdhulp m.i.v. 2020 overgeschakeld van het solidariteit- naar het profijtbeginsel. In dit model wordt de risicoverevening m.i.v. 2021 behouden op afwijkingen gedurende het jaar. De realisatie van een jaar geldt hier als inbreng voor het komende jaar. Zo betaalt elke gemeente – met een vertraging – voor het eigen zorggebruik en kunnen gemeenten anticiperen op hogere kosten voor het komend begrotingsjaar. Baten van de inzet van preventieve maatregelen komen ten gunste van de eigen gemeente.

Wmo, maatschappelijke zorg

De vierde decentralisatie die snel nadert is die van de maatschappelijke zorg. Er is recent uitstel gegeven tot 1 januari 2022, maar ten aanzien van een aantal onderwerpen willen we de vaart erin houden.
De maatschappelijke zorg richt zich op mensen die tijdelijk of langdurig niet voldoende in staat zijn om zelfstandig in hun behoeften en bestaansvoorwaarden te voorzien. Er ligt een forse uitdaging om deze vaak moeilijk bereikbare mensen te helpen. Opvang, (beschermd) wonen, zorg, preventie, welzijn en participatie zijn hierbij onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Participatiewet

Met de Participatiewet wil de overheid meer mensen met een arbeidsbeperking aan het werk krijgen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de re-integratie van mensen die nog kunnen werken, maar daarbij wel ondersteuning nodig hebben. De inzet en doorontwikkeling van het Servicepunt Werk en van de Maregroep zijn belangrijk. Naast het monitoren van de doorontwikkeling bekijken we ook mogelijkheden voor nieuwe instrumenten in het aanbod om de dienstverlening te verbeteren.

Zorg en veiligheid

Het blijft nodig om te investeren in nauwe samenwerking tussen het sociaal domein en het veiligheidsdomein. De ontschotting tussen veiligheid en het sociaal domein zorgt ervoor dat we via een gezamenlijke aanpak vaker in kunnen zetten op preventie en organisaties gezamenlijk een aanpak bepalen wanneer dat nodig is.

Mantelzorg

De ontwikkelingen binnen het sociaal domein, demografische en maatschappelijke ontwikkelingen leiden tot een groter beroep op mantelzorgers en (zorg-) vrijwilligers. Dit vraagt om extra aandacht voor het ondersteunen van deze groepen.

Onderwijs

Wat willen wij bereiken?
Onderwijs als dé investering tot succes en persoonlijke groei

Wat gaan we daarvoor doen?

E19	**a) We geven daar waar nodig (financiële) ondersteuning aan de uitvoering van de Regionale Educatieve Agenda en voeren het Vroeg en Voorschoolse Educatie (VVE)-beleid uit.** ***Uitwerking 2021 (e.v.)*** **We voeren de acties uit de Ontwikkelagenda 2019-2023 uit door middel van pilots op het gebied van jeugdhulp in de school, onderwijs-zorgarrangementen en rondom anderstalige leerlingen van de Internationale Schakelklas (ISK).** **b) Ook zetten we in op volwasseneneducatie, waarvoor we een lokaal plan op gaan stellen. We voeren het convenant laaggeletterdheid uit.**	✓ ✓
E27 ☆	**We willen de onderwijsvoorzieningen een beweging laten maken in de richting van Integrale Kind Centra (IKC). We ontwikkelen beleid dat die beweging faciliteert en ondersteunt en verankeren dit in het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor het primair onderwijs.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2019 is het Integraal Huisvestingsplan vastgesteld. Hierin is voor het primair onderwijs beschreven dat de gemeente zorgt voor een duidelijk beleidskader met een door lokale partners gedragen visie. Dit beleidskader stellen we in 2020 op.**	●
E28 ☆	**Vanuit het perspectief dat we als gemeente Teylingen in 2030 volledig duurzaam willen zijn, gaan we aan de slag met het opstellen van een uitvoeringsprogramma om de gebouwen van het primair onderwijs te verduurzamen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Het op stellen van de uitvoeringsprogramma's heeft in 2020 vertraging opgelopen. Ze zullen ter informatie en vaststelling aangeboden worden.**	○

Wat willen wij bereiken?
Iedereen kan en durft mee te doen in de samenleving

Wat gaan we daarvoor doen?

E26	**Bij het nastreven van de inclusieve samenleving hebben we nadrukkelijk specifieke aandacht voor LHBT-inwoners. Om onze solidariteit met deze doelgroep te tonen, hijsen we op Coming Out Day de regenboogvlag.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Scholen blijven anti-pestprogramma's gebruiken en voeren de Wet Passend Onderwijs uit.**	✓

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland **Regionaal Bureau Leerplicht**	**Onderwijsveld** **CJG** **Kinderopvang organisaties** **Bedrijfsleven** **Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs**

Gezondheid & Vitaliteit

Wat willen wij bereiken?
Positieve gezondheid is ons uitgangspunt

Wat gaan we daarvoor doen?

E2	**a) De Nota Volksgezondheidbeleid wordt gemoderniseerd en herijkt vanuit het perspectief van positieve gezondheid. Het spreekt voor zich dat de nieuwe nota op een participatieve manier tot stand komt. Bij de opstelling van de nota wordt een relatie gelegd naar de omgevingsvisie en naar het beleid van rijk en provincie.** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **Binnen de nota volksgezondheid is aandacht voor zowel de samenwerking met zorg-en welzijnsprofessionals alsook het afgesloten vitaliteitsakkoord. Op deze manier wordt de integrale benadering vanuit positieve gezondheid verder versterkt.** **b) We monitoren het middelengebruik en overgewicht van onze inwoners en waar mogelijk interveniëren we bij probleemsituaties.** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **Middelengebruik en overgewicht wordt in de nota Volksgezondheid op een integrale wijze vanuit een positieve leefstijl benaderd.** **c) Interventies pakken we integraal op, in die zin dat (waar nodig) een relatie wordt gelegd naar het beleidsterrein van openbare orde en veiligheid. Bovendien zal steeds een duidelijke communicatiestrategie onderdeel uitmaken van de aanpak. Ook samenwerking met andere partners wordt gezocht, bijvoorbeeld verenigingen als het gaat om het terugdringen van overgewicht.** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **Het vitaliteitsakkoord is een belangrijk instrument om aan de samenwerking met maatschappelijke partners verder vorm te geven.** **d) We sluiten aan bij het initiatief 'Op weg naar een rookvrije generatie'.** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **Een plan van aanpak wordt uitgewerkt in de nota Volksgezondheid.**	● ✓ ✓ ✓
E19	**We maken nieuwe afspraken over de combinatiefunctie (onderwijs, sport en cultuur), waarbij we ook invulling gaan geven aan de rol van de buurtsportcoach.** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **Met de Combibrug, sportverenigingen en het basisonderwijs hebben we eind 2018 en voorjaar 2019 de werkwijze van de combinatiefunctie onderwijs, sport en cultuur geëvalueerd.** **Het resultaat is dat we vanaf schooljaar 2020-2021 zijn gaan werken met een ander model, waarbij we inzetten op meer (kwalitatieve) lesuren bewegingsonderwijs gegeven door een vakdocent lichamelijke opvoeding en een ondersteunend sport- en beweegprogramma vanuit de Combibrug. Het sportpromotiepakket van de Combibrug blijft gehandhaafd.** **In het eerste projectjaar hebben tien van de twaalf scholen een aanvraag ingediend en toegekend gekregen. 70 van de 98 groepen 3 t/m 8 krijgen in het eerste project- en schooljaar 2020-2021 twee lesuren bewegingsonderwijs. Dit komt overeen met 134 lesuren bewegingsonderwijs.**	✓

	Dit betekent dat in het eerste project- en schooljaar 2020-2021 68,37% van de basisschoolleerlingen een tweede lesuur bewegingsonderwijs van een vakdocent krijgt. En daarmee het gestelde doel van 70% al bijna bereikt is. Als we afgaan op het aantal deelnemende scholen dan ligt het percentage op 83%. In 2021 zetten we het projectplan volgens planning voort.	

Wat willen wij bereiken?

Sport en bewegen voor iedereen

Wat gaan we daarvoor doen?

E22	**a) We geven uitvoering aan de sportnota, het daarin geformuleerde sportbeleid en continueren de investeringen op dit beleidsterrein. In de op te stellen volksgezondheids-nota wordt een link naar sport gelegd, dit vanuit het perspectief dat sport bijdraagt aan een inclusieve samenleving.** **b) De uitvoering van accommodatiebeleid is gericht op de koppeling met wijk en buurt, waarbij de accommodaties een rol spelen bij ontmoetingen en activiteiten in die wijk of buurt.** **c) Ook citymarketing wordt ingezet bij bijvoorbeeld ondersteuning van topsportevenementen.** **d) We zetten verder in op voorlichting over gezonde voeding (via de GGD) en zorgen voor voldoende en duurzame accommodaties, ook voor sporters die niet bij een vereniging zijn aangesloten.** **e) We realiseren bewegingsvriendelijke openbare ruimte en fitpleinen.** **f) We hebben een uitnodigende houding ten opzichte van initiatieven op het gebied van topsport en G-sport.** **g) We spelen een verbindende rol bij kansrijke regionale initiatieven, zoals een regionaal 50-meterbad en een regionale 333-meter schaatsbaan.** ***<u>Uitwerking 2021 (e.v.):</u>*** **b) We willen graag dat sportaanbieders efficiënter gebruik maken van elkaars accommodaties. Hierover zijn we met ze in gesprek geweest in het kader van de nititie binnensportaccommodaties. Deze is in september 2020 in de raad opiniërend besproken. De uitkomsten worden in 2021 verder uitgewerkt en voorgelegd aan de raad voor besluitvorming.** **Door het herhuisvesten van scholen voor primair onderwijs via de onderwijscarrousel, komen op termijn schoolgebouwen vrij. Deze gaan we inzetten om culturele en sociaal-maatschappelijke organisaties te helpen bij het oplossen van hun huisvestingsbehoefte, zodat zij gewenste maatschappelijke activiteiten kunnen realiseren. Dit doen we aan de hand van het Toetsingskader Maatschappelijke Activiteiten.** **Wij faciliteren en stimuleren in samenwerking met buurtsportcoaches de breedte- en topsport. Incidenteel ondersteunen we (top)sportevenementen.** **c) Sporthal de Wasbeek is economisch afgeschreven. Voor het zwembad en de aangrenzende accommodaties staat in 2022 een uitgebreide en duurzame renovatie gepland in het MOP. 2021 is het moment om een afweging te maken of we gaan herinvesteren in de wasbeek of het moment aangrijpen om uit te rekenen welke kosten en besparingen er mogelijk zijn voor nieuwbouw. Een slim, duurzaam en doelmatig sportcomplex.**	✓ ● ● ✓ ● ✓ ✓

Wat willen wij bereiken?

Subsidiëren activiteiten met maatschappelijke en sociale meerwaarde

Wat gaan we daarvoor doen?

E2	**Wij hebben de ambitie om het accommodatiebeleid voor de binnen- en de buitensport te harmoniseren en meer op elkaar te laten aansluiten.** **We willen verder de beweging maken naar een insteek waarbij we het zwaartepunt van de subsidiëring verleggen van accommodaties naar een meer activiteiten gerichte benadering waarbij gesubsidieerd wordt naargelang de activiteit bijdraagt aan sociaal- of maatschappelijke doelstellingen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Op basis van de raadsbreed aangenomen motie 'Onderzoek naar multifunctionele accommodatie in Voorhout' onderzoeken we of er draagvlak is om een centraal gelegen multifunctionele accommodatie in Voorhout te realiseren die bijdraagt aan sociaal-maatschappelijke doelstellingen.**	✓
E25	**Het huidige subsidiebeleid "back to basics" voor structurele subsidies zetten we voort.**	✓

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
RDOG	**Sportaanbieders, sportstichtingen, Combibrug, Welzijn Teylingen en onderwijs**

Sociaal domein

Wat willen wij bereiken?
Individuele vrijheid en eigen verantwoordelijkheid is ons uitgangspunt

Wat gaan we daarvoor doen?

E1	**We gaan uit van de eigen verantwoordelijkheid van mensen en dringen zorg en ondersteuning dan ook niet op. Maar als het niet meer gaat, bieden wij hulp en ondersteuning via het JGT/CJG en de Sociale Teams. Uitgangspunt daarbij is mensen weer in hun kracht te zetten. We sluiten aan op het rijksprogramma 'Kansrijke Start'.** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **Eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht blijven belangrijke uitgangspunten in de hulp en ondersteuning. Maar als het een inwoner of een gezin niet op eigen kracht lukt dan is de Integrale Toegang er om integraal hulp en ondersteuning te bieden tot de inwoner of het gezin weer in zijn kracht staat.**	

Wat willen wij bereiken?
Passende hulp en zorg voor iedereen die dat nodig heeft

Wat gaan we daarvoor doen?

E3	**a) We onderzoeken subregionale inkoop van Jeugdhulp, we voeren de Sturingsagenda van Holland Rijnland uit en doen mee in de landelijke lobby voor extra geld.** **b) We voeren de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet uit door uit te gaan van de menselijke maat en zetten in op meer preventie en vroeg signalering. We doen dat via de Sociale Teams, Jeugd- en Gezinsteams en schakelen maatschappelijke organisaties zoals Welzijn Teylingen, MEE en Kwadraad in.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **a) We voeren het inkoopplan uit dat in 2020 is vastgesteld en met uw raad is besproken. We nemen extra maatregelen om de kosten in de jeugdzorg beheersbaar te houden. We zetten pilots 'Preventie en vroegsignalering, aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling' op, waaronder Regiolab en "Scheiden zonder schade."** **We zetten de tweejarige pilot zorg- en veiligheidstafel jeugd voort. De pilot wordt eind 2021 geëvalueerd.** **b) We voeren de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet uit door uit te gaan van de m menselijke maat en zetten in op meer preventie en vroeg signalering. We doen dat via de Integrale Toegang en schakelen maatschappelijke organisaties zoals Welzijn Teylingen, vrijwilligersorganisaties binnen het Meedenkersnetwerk en huisartsen in.**	✓ ✓
E4	**Het actieprogramma Dementievriendelijke gemeente wordt verder uitgevoerd en in 2020 geëvalueerd.** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **Op basis van de uitkomsten van de evaluatie in 2020 wordt Dementievriendelijke gemeente verder ingevuld. De verwachting is dat de huidige activiteiten worden voortgezet en uitgewerkt. Zoals het inzetten van kunst voor mensen met dementie en om bewustwording te realiseren en trainingen Omgaan met dementie.** **Feitelijk is dit inmiddels lopend beleid.**	●

↑ Terug naar inhoudsopgave

E5	**a) De Verordening leerlingenvervoer wordt aangepast, zodat in schrijnende gevallen ook een beroep kan worden gedaan op vergoeding vanuit deze regeling. Ook hier is de menselijke maat ons uitgangspunt.** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **Naar verwachting komt eind 2020 een nieuwe verordening van de VNG, waarna de lokale verordening kan worden aangepast.** **b) Bij de bestrijding van armoede gaan we door op de ingeslagen weg (vastgelegd in de nota Armoedebeleid gemeente Teylingen). Het is onze doelstelling te voorkomen dat inwoners (financieel) belemmerd worden om deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Volgens deze visie is armoede meer dan een financieel probleem en liggen er meerdere oorzaken aan ten grondslag. De aanpak van deze oorzaken vereist een brede focus en een multidisciplinaire aanpak. Samenvattend zetten we in op alle preventieve en informatieve maatregelen (spoor 1), Fonds Voorkoming Huisuitzettingen en Schulddienstverlening ISD (spoor 2), Sport- en cultuurregeling, Kwijtschelding gemeentelijke belastingen en Voedsel- en Kledingbank (spoor 3), Bijstandsuitkering en Ondersteunend minimabeleid (spoor 4), breed betrekken van de samenleving en Netwerkstructuur (spoor 5).**	✓ ✓
E6	**We voeren het programma Maatschappelijke zorg uit, waarbij de prioriteit ligt bij het vinden van huisvesting voor mensen die behoren tot de doelgroep beschermd en begeleid wonen. Naast de noodzaak om huisvestingsvoorzieningen te realiseren voor beschermd en begeleid wonen, realiseren wij ook huisvesting voor spoedzoekers. Wonen, zorg, preventie, welzijn en participatie zijn hierbij onlosmakelijk met elkaar verbonden.** **Daar waar dat kan, zullen we ten aanzien van de behoefte van verschillende doelgroepen gelijk optrekken in het te realiseren aanbod.** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **Begin 2021 worden de transitiegesprekken met de gemeente Leiden en de andere Holland Rijnland gemeenten vastgesteld.** **In de Duin- en Bollengemeenten gaan we verder met het uitvoeren van het programma 'Omzien naar elkaar' en het convenant Maatschappelijke Opvang. Tegelijkertijd worden er voorbereidingen getroffen in verband met de transitie per 2022, gezamenlijk met de Duin- en Bollengemeenten.**	●
E7	**De mogelijkheid tot het gebruik van PGB's bij Wmo en jeugd, blijft beschikbaar en brengen wij steeds weer onder de aandacht van mensen.** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **In 2020 worden de nadere regels voor het PGB beleid voor jeugd geactualiseerd. In 2021 wordt de verordening gewijzigd, zodat deze in lijn is met de kaders van de inkoop jeugd.**	✓

Wat willen wij bereiken?
Inwoners vinden snel toegang tot de juiste hulp

Wat gaan we daarvoor doen?

E8	**a) We ontwikkelen de Sociale Teams en de Jeugd- en Gezinsteams door tot de integrale toegang tot zorg. We werken toe naar een situatie waarin iedereen werkt als een ontschotter, conform het programma in de Village Deal.** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **In 2021 gaat de Integrale Toegang van start. Waar nodig wordt één gezin, één plan, één regisseur opgepakt en door de benodigde disciplines in samenwerking met het gezin uitgevoerd.** **In 2019 zijn de transformatieagenda 'Wmo en haar omgeving' en het beleidsplan 'Hart voor de Jeugd' geëvalueerd. In vervolg hierop ontwikkelen we een Maatschappelijke Agenda voor het brede sociaal domein.** **We willen (een deel van de nu) geïndiceerde voorzieningen algemeen toegankelijk maken. Hiermee willen we bereiken dat er eerder preventief ingezet kan worden, voorzieningen laagdrempelig toegankelijk worden.** **b) Door het doorontwikkelen van Buurbook (o.a. uitbreiding naar jeugd en het verbeteren van de bereikbaarheid en doorzoekbaarheid van de informatie op de website) wordt de toegankelijkheid verbeterd en is er sprake van een toepasbare digitale zorgkaart.** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **Buurbook bleek niet het gewenste instrument voor de beoogde sociale kaart. In 2020 is een verkenning gestart naar de wensen t.a.v. een sociale kaart.** **In het proces van de inrichting van de Integrale Toegang, doen we onderzoek naar de mogelijkheid van een sociale kaart om zorgmedewerkers in staat te stellen inwoners snel passende hulp en ondersteuning te bieden. Ook in het kader van normaliseren, moet deze sociale kaart informatie bieden over sport, cultuur, onderwijs, kinderopvang etc .**	

Wat willen wij bereiken?
Inzet op preventie en vroegsignalering om ellende te voorkomen

Wat gaan we daarvoor doen?

E9	**a) Bij de Vroeg Eropaf-methodiek worden inwoners met 2 maanden huurachterstand thuis bezocht om het gesprek aan te gaan over de huurachterstand en onderliggende oorzaken. Naar aanleiding van het gesprek wordt een plan van aanpak gemaakt om de schulden duurzaam aan te pakken. Bijvoorbeeld het treffen van een schuldenregeling en hulp bij echtscheiding en de financiële gevolgen daarvan, waar het Sociaal Team in kan ondersteunen. Het Sociaal Team is voor inwoners de toegang tot schuldhulpverlening: er wordt op maat preventieve en curatieve inzet geregeld en nazorg ingezet. Het welzijnswerk (Welzijn Teylingen) speelt een actieve rol in vroegsignalering, bevordert i inwoners om maatschappelijk actief te zijn en te voorkomen dat zwaardere hulp en ondersteuning nodig is.** **b) Het Sociaal Team ontwikkelt zich door tot een team dat in verbinding staat en samenwerkt met alle relevante netwerkpartners in de gemeente. En aan de hand van de uitkomsten van het project Integrale toegang wordt de integraliteit van de brede toegang tot hulp en ondersteuning voor jeugdigen en volwassenen verder versterkt. De bureaucratie voor onze inwoners wordt zoveel mogelijk weggenomen.**	

↑ Terug naar inhoudsopgave

	Uitwerking 2021(e.v.): **a. 'Vroeg er op af' in de vorm van preventie en vroegsignalering van schulden, hulp bij het ordenen van de administratie van de betrokkene, communicatie, training en voorlichting en borging van stress-sensitieve dienstverlening wordt voortgezet en wordt een vast bestanddeel conform de nieuwe wet schuldhulpverlening.** **b. In 2021 wordt de Integrale Toegang gerealiseerd, inwoners van alle leeftijden kunnen dan op 1 plek terecht voor al hun hulp- en ondersteuningsvragen. Dit leidt tot minder bureaucratie voor inwoners.**	
E10	**a) Bij circa 15% van de 18-jarigen zijn er problemen op verschillende thema's (leefgebieden). In een toekomstplan (Project 18-/18+) worden de behoeften in kaart gebracht en tijdig geregeld, zodat deze jongeren niet tussen de wal en het schip vallen. Ook informeren en benaderen we jongvolwassenen actief voordat ze 18 worden.** **b) We helpen PRO/VSO'ers een baan te krijgen via SPW en/of businesscaseonderwijs en arbeidsmarkt. Als dat niet lukt, begeleiden wij hen naar arbeidsmatige dagbesteding. We doen dit samen met scholen, werkgevers, ISD en eventueel andere organisaties.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **We integreren de activiteiten en inzichten in reguliere werkzaamheden.**	✓ ✓
E11	**Door uitvoering van de Ontwikkelagenda REA zetten we samen met scholen en verenigingen in op het voorkomen van schooluitval. Via het VVE-beleid voorkomen we leerachterstanden. We faciliteren en/of financieren trainingen rondom weerbaarheid, sociale vaardigheden en sociale veiligheid.** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **We voeren de acties uit de Ontwikkelagenda 2019-2023 uit via pilots preventieve jeugdhulp in het onderwijs, onderwijs-zorgarrangementen en ondersteuning voor leerlingen van de ISK (Internationale Schakelklas) en hun gezin.**	✓

Wat willen wij bereiken?
Waardering voor inwoners die anderen ondersteunen

Wat gaan we daarvoor doen?

E15	**We hebben grote waardering voor de inzet van ondersteuners. Bij de waardering van die ondersteuners wordt een onderscheid gemaakt in waardering voor vrijwilligers en mantelzorgers. Onze waardering voor vrijwilligers komt onder meer tot uiting door onze acties op het gebied van de vrijwilligersprijs, deelname aan de activiteiten van de Stichting DOEN! en onze communicatie-uitingen. Onze waardering voor mantelzorgers is zichtbaar in het mantelzorgcompliment, de Dag van de Mantelzorg, het onderzoek naar behoefte aan respijtzorg en de verbreding van de Regeling Ondersteuning Mantelzorgers. Met deze Regeling en de resultaten van het onderzoek werken we aan ondersteuning op maat.** **Het gemeentebestuur heeft Welzijn Teylingen de opdracht te geven zich met haar aanbod te richten op mantelzorgers en vrijwilligers.** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **Met partners, zoals Zorg & Zekerheid, zorgorganisaties en Welzijn Teylingen blijven we werken aan ondersteuning en waardering van mantelzorgers en vrijwilligers op maat.**	✓

Wat willen wij bereiken?

Extra werk(ervarings)plaatsen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt

Wat gaan we daarvoor doen?

E15	**a) We geven HLTsamen de taakstelling ieder jaar één persoon met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen.** **b) We voeren Social Return on Investment (SROI) uit en maken ons er sterk voor dat ook andere gemeenschappelijke regelingen een bijdrage leveren aan de taakstelling van de overheid om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen.** **c) Via het Servicepunt Werk (SPW) continueren we de uitvoering van de wettelijke taakstelling op het gebied van nieuw beschut werk. Daarbij maken we gebruik van de MareGroep of (indien mogelijk) reguliere werkgevers, om mensen aan het werk te helpen. Het is onze ambitie de bestaande inspanningen te versterken en meer mensen vanuit deze doelgroep aan het werk te krijgen.** **d) We ondersteunen de transformatie MareGroep 2.0 en de doorontwikkeling van het SPW** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **a) We geven HLTsamen de taakstelling ieder jaar één persoon met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen** **b) We voeren Social Return on Investment (SROI) uit en maken ons er sterk voor dat ook andere gemeenschappelijke regelingen een bijdrage leveren aan de taakstelling van de overheid om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen.** **c) Via het Servicepunt Werk (SPW) continueren we de uitvoering van de wettelijke taakstelling op het gebied van nieuw beschut werk. Daarbij maken we gebruik van de MareGroep of (indien mogelijk) reguliere werkgevers, om mensen aan het werk te helpen. Het is onze ambitie de bestaande inspanningen te versterken en meer mensen vanuit deze doelgroep aan het werk te krijgen.** **d) Het Algemeen Bestuur (AB) van de Gemeenschappelijke regeling werkbedrijven Kust-, Duin- en Bollenstreek (GR KDB) heeft een businesscase vastgesteld waarin gestreefd wordt naar een maximale integratie van het SPW en de MareGroep in een werkorganisatie waarin de huidige taken van beide entiteiten worden uitgevoerd. Wij zien toe op de uitvoering daarvan.**	● ✓ ✓ ✓

Wat willen wij bereiken?

Versnelling van de integratie van statushouders

Wat gaan we daarvoor doen?

E17	**Bij de huisvesting van statushouders is het leren van de Nederlandse taal de hoogste prioriteit. De veranderende rijksregeling op het gebied van taalonderwijs biedt aan gemeenten meer ruimte daarop te sturen. Wij willen daar maximaal gebruik van maken. Bij de integratie en inburgering door Vluchtelingenwerk en ISD Bollenstreek gaan we het gebruik van het opgestelde handboek intensiveren. Er kan meer gehaald worden uit dit handboek, dat met medewerking van velen tot stand is gebracht.** **Cliënten van de ISD hebben de verplichting een tegenprestatie naar vermogen te leveren. Wij zien kansen en mogelijkheden om via het welzijnswerk inwoners (in de vorm van een tegenprestatie) actief bij te laten dragen aan inburgeringstrajecten. Verder zullen wij een beroep doen op organisaties (bedrijven, instellingen en verenigingen) om hieraan actief mee te werken.** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **Zie E18.**	✓
E18	**In het kader van de veranderende regelgeving op het gebied van taalonderwijs voor statushouders gaan wij in gesprek met Vluchtelingenwerk, ISD en SPW om te bevorderen dat er voldoende goede en betaalbare cursussen Nederlandse taal zijn.** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **De nieuwe Wet Inburgering 2021 zal de overheidsverantwoordelijkheid gaan uitbreiden en de regierol verleggen van naar de gemeenten. Deze nieuwe wet zal in werking treden op 1 juli 2021. In het nieuwe inburgeringsstelsel hebben gemeenten een aanbodverplichting van leerroutes voor inburgering en zal het de verantwoordelijkheid van gemeenten worden dat de inburgeringsplichtigen inburgeringsonderwijs kunnen volgen. In 2020 en 2021 bereiden we ons voor op de implementatie van de wet.**	●

Wat willen wij bereiken?

Ruimte geven voor innovatieprojecten in de zorg

Wat gaan we daarvoor doen?

E17	**Binnen het te moderniseren volksgezondheidsbeleid zal ruimte worden geboden aan innovatieve projecten in de zorg. Ook zal een nadrukkelijke relatie worden gelegd naar volkshuisvesting, duurzaamheid en integraliteit (waar mogelijk ook ingebed in de Omgevingsvisie). Daarom maken we budget vrij voor innovatieprojecten in de zorg, zoals eHealth en domotica. We dagen zorgaanbieders uit om gezamenlijk met vernieuwende concepten voor zorgverlening te komen. We staan open voor (particuliere) initiatieven op het gebied van zorg die buiten de gebaande paden liggen. Bijvoorbeeld ouders die het buiten de reguliere zorg zoeken en een particulier wooninitiatief willen opstarten.** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **Het initiatief voor gebruik van de landelijke regelingen Stimuleringsregeling E-health Thuis (SET en PréSET) ligt bij zorgaanbieders. Sommigen maken hier al gebruik van. Als gemeente stimuleren we dit en zetten we vanuit het Zorgpact Teylingen in op een breder gebruik.**	●

Wat willen wij bereiken?
Meten van het effect van onze inspanningen

Wat gaan we daarvoor doen?

E21	**We gaan verder met de doorontwikkeling van de Monitor Sociaal Domein.** ***Uitwerking 2021(e.v.):*** **Het programma Datagedreven sturing draagt bij aan het inzichtelijk maken van ontwikkelingen en beleid op basis van data. De Monitor Sociaal Domein is binnen dat programma als één van de inhoudelijke prioriteiten benoemd. Focus van de Monitor is het meten van onze beleidsdoelen, kijken vanuit een integrale blik, beter zicht op effectiviteit en online beschikbaarheid van gegevens. De Monitor is een overkoepelende kapstok voor diverse activiteiten, zoals Sturen op jeugdhulp, Langer thuis wonen voor ouderen en monitoring & sturing Integrale Toegang. Binnen het programma Datagedreven sturing wordt afgestemd welke inhoudelijke activiteiten met prioriteit worden opgepakt.**	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
ISD Bollenstreek **GR KDB (MareGroep en ServicepuntWerk** **RDOG Hollands Midden** **Holland Rijnland**	**Welzijn Teylingen** **Welzijnskwartier** **TWO Jeugdhulp en aanbieders Jeugdhulp** **Zorgaanbieders (ouderen, GGZ)** **Huisartsen** **Zorg en Zekerheid** **Seniorenvereniging Teylingen** **Woningcorporatie Stek** **Adviesraad Sociaal Domein** **Deelnemende partijen zorg- en veiligheidstafel jeugd** **Meedenkersnetwerk**

↑ Terug naar inhoudsopgave

Kunst en Cultuur

Wat willen wij bereiken?
Stimuleren en faciliteren initiatieven op het gebied van kunst en cultuur

Wat gaan we daarvoor doen?

E23	**We stellen een nieuwe Kunst- en Cultuurnota op, waarin erfgoed integraal wordt meegenomen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In de Kunst- en Cultuurnota nemen we de beleidsdoelstellingen op die zijn geformuleerd in de nota 'Kunst in de buitenruimte' en het erfgoedbeleid. We geven uitvoering aan de in de nota geformuleerde beleidsdoelstellingen.**	●
E27	**Waarde toevoegen aan een 'rijke' en sociale gemeente met een goed voorzieningenniveau.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **We willen de kwaliteit van het pand en de inrichting van de bibliotheek Sassenheim verbeteren. We sluiten hiervoor aan op hetgeen is geformuleerd in de Centrumvisie. We geven uitvoering aan de centrumvisie door middel van het verder vormgeven van het uitvoeringsprogramma, en het starten van de uitvoering.** **We onderzoeken de behoefte aan / draagvlak voor een multifunctionele accommodatie (MFA) in Voorhout. Dit onderzoek gebeurt in participatie met relevante sociaal-maatschappelijke en culturele organisaties, verenigingen en inwoners. In dit onderzoek wordt vorm, omvang en kosten van een MFA meegenomen. We geven verdere invulling aan de uitkomsten van dit onderzoek.**	○

Verbonden partijen

Voor de informatie over verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Beleidsindicatoren

Onderstaande beleidsindicatoren komen uit de landelijk verplichte uniforme basisset van beleidsindicatoren voor de begroting en jaarrekening (Besluit Begroting en Verantwoording). Daarnaast wordt de Monitor Sociaal Domein doorontwikkeld. Hierin wordt de voortgang op enkele beleidsdoelen gemonitord. Op termijn wordt gekeken of en hoe dit een plek kan krijgen in de P&C-documenten.

Indicator	Eenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Nederland	Bron
Banen	**Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar**	**72,9%**	**678,7**		******	**2018: 792,1**	**LISA**
Jongeren met een delict voor de rechter**	**% 12 t/m 21 jarigen**	**72,9%**	**nb**		*	**2018: 1%**	**CBS**
Kinderen in uitkeringsgezin	**% kinderen tot 18 jaar**	**72,9%**	**nb**		*	**2018: 7%**	**CBS**
Netto arbeidsparticipatie	**% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking**	**72,9%**	**73,8**		******	**68,8%**	**CBS**
Werkloze jongeren	**% 16 t/m 22 jarigen**	**1%**	**nb**		*	**2018: 2%**	**CBS**
Personen met een bijstandsuitkering	**Aantal per 10.000 inwoners**	**148,5**	**136**		******	**381,7**	**CBS**
Lopende aantal re-integratievoorzieningen	**Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar**	**118,3**	**92,1**		******	**207**	**CBS**
Jongeren met jeugdhulp***	**% van alle jongeren tot 18 jaar**	**14,1%**	**15,4**		******	**12,2%**	**CBS**
Jongeren met jeugdbescherming******	**% van alle jongeren tot 18 jaar**	**0,5%**	**0,8%**		******	**1,2%**	**CBS**
Jongeren met jeugdbescherming*******	**% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar**	**0,3%**	**0,4%**		******	**0,4%**	**CBS**
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	**Aantal per 1.000 inwoners**	**490**	**520**		******	**670**	**CBS**

*: Realisatiecijfers zijn sinds 2017 niet meer beschikbaar gesteld.

**: Streven is door de inzet van preventie, normalisering, vroegsignalering en het organiseren van passende zorg het percentage jongeren met jeugdhulp terug te dringen. Vooral de huisarts verwijst veel door naar jeugdhulp, met name naar ggz. De praktijkondersteuner huisarts (poh ggz) is een belangrijk middel om deze doorverwijzingen te verminderen. In 2019 waren er 139 verwijzingen van de huisarts naar de GGZ. De huisarts was in de tweede helft van 2019 verantwoordelijk voor 42% van het totaal aantal verwijzingen naar jeugdhulp.

***: Jeugdbeschermingsmaatregelen worden opgelegd door de rechter. Streven is de voorliggende zorg en hulp en de nazorg aan gezinnen te optimaliseren, waardoor het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen afneemt.

****: Jeugdreclasseringsmaatregelen worden opgelegd door de rechter. Streven is integrale zorg aan en begeleiding van jeugdigen, die in aanraking komen met de politie, waardoor het aantal jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel afneemt.

*****: Met de integrale zorg aan en begeleiding van jeugdigen streven we ernaar het aantal jongeren, dat na een delict voor de rechter komt, te verminderen.

******: Gegevens van 2018, 2019 en/ of 2020 zijn op het moment van schrijven nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden, kunt u deze vinden op:
https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/

Indicator	Eenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Nederland	Bron
Absoluut verzuim	**Aantal per 1.000 leerlingen**	**2,2**	**nb**		*	**2018: 1,9**	**DUO**
Relatief verzuim	**Aantal per 1.000 leerlingen**	**11**	**nb**		*	**2018: 23**	**DUO**
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	**% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs**	**1,4**	**nb**		*	**2018: 1,9%**	**DUO**

*: Onze ambitie is in samenwerking met onderwijs, integrale toegang en jeugdhulp leerlingen optimaal te begeleiden en daarmee het aantal vsv'ers verder terug te dringen

NB: Gegevens van 2019 zijn op het moment van schrijven nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden, kunt u deze vinden op:
https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/

Indicator	Eenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Nederland	Bron
Niet-sporters	**Percentage niet sporters van het totaal aantal inwoners.**	*	*	*	*	**2016: 48,7%**	**Gezond-heids enquête (CBS, RIVM)**

* Onderzoek wordt 1 keer per 4 jaar uitgevoerd. Een nieuwe meting wordt in 2020 verwacht.

Kaderstellende stukken

- Kadernota Wmo Bollen5 2015-2018
- Transformatieagenda Wmo en haar omgeving (2017-2018)
- Regionaal beleidsplan transitie Jeugdzorg Holland Rijnland Hart voor de Jeugd
- Sturingsplan Jeugdhulp Holland Rijnland 2018-2019
- Contourennota Servicepunt Werk Duin- en Bollenstreek
- Armoedebeleid Teylingen 2018-2021
- Beleidsnota schuldhulpverlening gemeente Teylingen 2017-2021

- Beleidskompas Bibliotheek 2016-2019
- Beleidsnota kunst en cultuur Leren en meedoen! 2010-2012
- Kunst in de buitenruimte
- Nota Sport en bewegen 2018-2021
- Evaluatie combinatiefuncties 2015
- Nota herziening opzet sport- en cultuurregeling
- Regionale handreiking gezondheidsbeleid Hollands Midden, september 2016
- Ontwikkelagenda Regionale Educatieve Agenda D&B 2018-2020
- Tarievennota maatschappelijke accommodaties
- Voorzieningennota voor sociaal-maatschappelijke en culturele organisaties: het Toetsingskader.
- Doelenboom mantelzorg
- Verordening Maatschappelijke Ondersteuning 2017
- Verordening Jeugdhulp 2015
- Verordeningen Participatiewet
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2015
- Verordening Leerlingenvervoer
- Gemeenschappelijke Regeling ISD Bollenstreek
- Gemeenschappelijke Regeling Kust-, Duin- en Bollenstreek (MareGroep)
- Gemeenschappelijke Regeling Regionale Dienst Openbare Gezondheid Hollands Midden (GGD)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	2020 na wijzigingen	2021	2022	2023	2024
Thema Gezondheid & vitaliteit						
Sportaccommodaties	-2.238	-2.284	-2.391	-2.792	-2.786	-2.847
Sportbeleid en activering	-277	-425	-318	-300	-300	-300
Volksgezondheid	-1.314	-1.501	-1.667	-1.651	-1.651	-1.651
Totaal Gezondheid & vitaliteit	-3.829	-4.209	-4.376	-4.743	-4.737	-4.798
Thema Kunst en Cultuur						
Media	-828	-828	-836	-835	-835	-835
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-730	-885	-776	-774	-774	-774
Musea	-55	-41	-41	-41	-41	-41
Cultureel erfgoed	-200	-157	-159	-141	-133	-127
Totaal Kunst en Cultuur	-1.813	-1.912	-1.813	-1.792	-1.784	-1.778

Thema Onderwijs

Onderwijshuisvesting	-2.037	-2.141	-2.086	-1.820	-2.266	-2.266
Openbaar basisonderwijs	-190	-200	-200	-200	-200	-200
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.230	-1.219	-1.244	-1.243	-1.243	-3.710
Totaal Onderwijs	-3.457	-3.561	-3.530	-3.264	-3.710	-3.710

Thema Sociaal domein

Samenkracht en burgerparticipatie	-3.124	-4.212	-3.323	-3.326	-3.333	-3.333
Arbeidsparticipatie	-349	-385	-395	-419	-419	-419
Inkomensregelingen	-6.515	-10.344	-6.404	-6.403	-6.403	-6.403
Begeleide participatie	-2.798	-2.576	-2.680	-2.578	-2.479	-2.493
Maatwerkdienstverlening 18+	-6.133	-6.685	-7.099	-7.104	-7.104	-7.104
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-539	-483	-464	-464	-464	-464
Wijkteams	-2.348	-2.199	-2.091	-2.027	-2.027	-2.027
Maatwerkdienstverlening 18-	-6.647	-6.838	-6.688	-6.431	-6.431	-6.431
Geëscaleerde zorg 18-	-606	-709	-922	-922	-922	-922
Totaal Sociaal domein	-29.060	-34.431	-30.066	-29.660	-29.581	-29.595
Totaal lasten	-38.159	-44.112	-39.785	-39.459	-39.459	-39.881

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	2020 na wijzigingen	2021	2022	2023	2024

Thema Gezondheid & vitaliteit

Sportaccommodaties	202	224	227	227	227	227
Sportbeleid en activering	39	0	0	0	0	0
Volksgezondheid	34	25	25	25	25	25
Totaal Gezondheid & vitaliteit	276	249	252	252	252	252

Thema Kunst en Cultuur

Media	24	25	25	25	25	25
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	168	181	155	155	155	155
Musea	158	162	165	165	165	165
Totaal Kunst en Cultuur	349	368	344	344	344	344

Thema Onderwijs

Onderwijshuisvesting	**85**	**46**	**47**	**47**	**47**	**47**
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	**249**	**228**	**230**	**230**	**230**	**230**
Totaal Onderwijs	**334**	**274**	**277**	**277**	**277**	**277**

Thema Sociaal domein

Samenkracht en burgerparticipatie	**125**	**280**	**222**	**222**	**222**	**222**
Arbeidsparticipatie	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Inkomensregelingen	**5.314**	**8.697**	**5.374**	**5.374**	**5.374**	**5.374**
Maatwerkdienstverlening 18+	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Wijkteams	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**
Totaal Sociaal domein	**5.441**	**8.980**	**5.598**	**5.598**	**5.598**	**5.598**
Totaal baten	**6.400**	**9.871**	**6.472**	**6.472**	**6.472**	**6.472**
Saldo voor resultaatbestemming	**-31.759**	**-34.242**	**-33.312**	**-32.986**	**-33.339**	**-33.409**

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	**2020 na wijzigingen**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Toevoegingen reserves	**-253**	**208**	**-15**	**-15**	**-63**	**-63**
Onttrekkingen reserves	**924**	**1.532**	**797**	**683**	**731**	**731**
Totaal reserves	**671**	**1.740**	**782**	**668**	**668**	**668**
Saldo na resultaatbestemming	**-31.088**	**-32.502**	**-32.531**	**-32.318**	**-32.671**	**-32.741**

Ondernemend en bruisend

Programma 3 Ondernemend en bruisend Teylingen

Ruimte voor ondernemerschap staat voorop. Wij zien onze rol vooral in het creëren van goede randvoorwaarden om te ondernemen en duurzame ontwikkelingen te faciliteren. Dit houdt niet op bij onze gemeentegrenzen. Wij zetten dan ook vol in op samenwerking in de regio met de Economic Board Duin- en Bollenstreek. Een samenwerking met en door ondernemers, waarbij gemeenten partner zijn en projecten faciliteren. Goede randvoorwaarden creëren we met een stevige centrumvisie, met het leggen van relaties tussen onderwijs en arbeidsmarkt, met aandacht voor de fysieke en digitale infrastructuur en met het stimuleren van duurzaam handelen.

Speerpunten

- De belangrijkste speerpunten in het programma Ondernemend en bruisend Teylingen zijn:
- We leveren een bijdrage aan de uitvoering van de regionale economische agenda via de Economic Board
- We sluiten intentieovereenkomsten met werkgevers af om arbeidsplaatsen te creëren
- We stellen voor de drie kernen een integrale centrumvisie op, inclusief uitvoeringsagenda en maken een start met de uitvoering
- We zorgen voor gezellige winkelcentra met goede parkeervoorzieningen
- We stimuleren en ondersteunen ondernemers die investeren in innovatie en verduurzaming
- We ontwikkelen de ruïne en het omliggende gebied als parel voor Teylingen en de regio

Centrumontwikkeling

De centrumvisie is een belangrijke basis voor de ontwikkeling van onze drie dorpscentra; Warmond, Voorhout en Sassenheim. In die visie op de drie dorpscentra van Teylingen, dienen de problemen, kansen en uitdagingen die in de centra spelen en die nog op de dorpscentra afkomen integraal afgewogen te worden. Samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties is nagedacht over de toekomst van de dorpen. Het water in Warmond, het horeca-aanbod van Voorhout, de verschillende soorten winkels in Sassenheim; het zijn positieve punten die we afgelopen jaar hoorden over onze drie centrumgebieden. Na besluitvorming over de centrumvisie maken we een start met de uitvoering.

Stichting Citymanagement Teylingen

Deze stichting heeft als doel het economische functioneren van de kernen van de gemeente Teylingen te verbeteren en stimuleren. Voorheen lag de focus van de stichting op de drie dorpscentra. Nu wil zij er ook zijn voor de ondernemers in het buitengebied en op de bedrijventerreinen. Citymanagement heeft bovendien een actieve en verbindende rol gekregen bij het verduurzamen van de lokale economie. Op basis van de goedgekeurde centrumvisie zal het convenant met de Stichting Citymanagement worden aangepast.

Ruïne van Teylingen als parel

De ruïne van Teylingen is een icoon van onze gemeente. Ons streven is de ruïne toegankelijk en herkenbaar te houden voor inwoners en bezoekers. We zetten in op gebiedsontwikkeling waarbij het concept 'ruïnetuin' centraal staat – dit met respect voor de historie en de identiteit van Teylingen als onderdeel van de Duin- en Bollenstreek. Bij het maken van afspraken over de exploitatie van het complex hebben we aandacht voor educatie en informatie en creëren we mogelijkheden voor horeca, passend bij de cultuurhistorische waarde van de ruïne van Teylingen.

Trends en ontwikkelingen

Economie

In het Interbestuurlijk Programma (IBP) wordt gesproken over regionale economie als versneller. Hiermee wordt de ambitie uitgesproken te werken aan regionale economische structuurversterking.

De economische agenda Duin- en Bollenstreek heeft een vergelijkbare doelstelling: het versterken van de regionale economie zonder dat het ten koste gaat van de woonaantrekkelijkheid. In 2018 is de Economic Board Duin- en Bollenstreek geïnstalleerd om de doelstellingen van de agenda te behalen.
De lokale economie in het algemeen en de detailhandel in het bijzonder, staan onder druk. Structurele ontwikkelingen, zoals de opkomst van online winkelen en verdere internationalisering van productieprocessen, hebben gevolgen voor de lokale economie. We zien dat terug in een vermindering van het aantal winkels en leegstaande panden op bedrijventerreinen. Als gevolg van de corona-crisis staat de lokale economie extra onder druk. Ten aanzien van de bedrijventerreinen zien we weer meer vraag ontstaan, waarbij de kwaliteit van de bedrijventerreinen een punt van aandacht is.

Toekomst van de Bollenstreek

Gegeven de economische en maatschappelijke ontwikkelingen is het naar onze mening onvermijdelijk in regionaal verband met elkaar het gesprek te voeren over de toekomst van de Bollenstreek en daarbinnen de toekomst van de bollenteelt. Ook kunnen we bespreken hoe de teelt zich verhoudt tot andere, eveneens urgente en legitieme, ruimteclaims.

Arbeidsmigranten

De arbeidsintensieve agrarische bedrijfstak (bollenteelt) leidt tot een toestroom van arbeidsmigranten. Deze toestroom veroorzaakt verschillende knelpunten, zoals illegale of slechte huisvestingssituaties en een geïsoleerde positie binnen onze lokale samenleving. Deze situatie vraagt om een integrale afweging/aanpak die leidt tot oplossingen voor integratie en huisvesting, waarbij we het evenwicht ten opzichte van andere doelgroepen willen bewaren. Bestaande beleidsterreinen werken samen aan een effectieve aanpak.

Recreatie en toerisme

De samenleving vraagt in toenemende mate om goede recreatiegebieden. Mensen hebben de behoefte om dicht bij huis te recreëren. De noodzaak groeit om deze vraag in regionaal verband op te pakken en om onze doelen ten aanzien van recreatie en toerisme te kunnen bereiken. We werken hieraan in de Duin- en Bollenstreek, Leidse Ommelanden, het Hollands Utrechts Plassenberaad en in Holland Rijnland.
Door natuur te combineren met extensieve recreatie kunnen natuurgebieden versterkt en behouden worden voor de toekomst. De ontwikkelingen in de agrarische en recreatieve sector hebben invloed op de invulling van het buitengebied en bieden kansen voor (uitbreiding van) recreatieve activiteiten.

Lokale economie

Wat willen wij bereiken?
Een integrale visie voor alle centra waarin beleven centraal staat

Wat gaan we daarvoor doen?

O6	**We ontwikkelen drie centrumvisies, waarin staat wat fysiek-ruimtelijk en beleidsmatig nodig is om ambities rond onze centra te verwezenlijken. Als onderdeel van de drie centrumvisies wordt een detailhandelsvisie opgesteld.** **Op basis van de op te stellen centrumvisies formuleren we een meerjarige uitvoeringsagenda, inclusief de uitvoeringsagenda detailhandel. Eventuele beleidswijzigingen die voortkomen uit de centrumvisies/detailhandelsvisie voeren we door, voor zover die geen budgettaire consequenties hebben.** **Een van deze wijzigingen kan zijn het aanpassen van het convenant met Stichting Citymanagement, wat als doel heeft verbeteren en stimuleren van het economische functioneren van de kernen van de gemeente Teylingen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **We geven uitvoering aan de centrumvisie die is opgesteld voor de drie dorpscentra, Sassenheim, Voorhout en Warmond. Dit door middel van het verder vormgeven van het uitvoeringsprogramma, en het starten van de uitvoering. Actiepunten of beleidswijzigingen die geen budgettaire consequenties hebben voeren we door.** **We voeren een evaluatie uit over de afgelopen twee jaar van de convenantperiode. Indien nodig passen we het convenant aan als de ambities die in de centrumvisie zijn opgenomen afwijken van de doelstellingen van de stichting.**	●

Wat willen wij bereiken?
Sociaal en maatschappelijke verantwoord ondernemen

Wat gaan we daarvoor doen?

O7	**Ondernemers kunnen een bijdrage leveren aan het bevorderen van ontmoeting en bestrijden van eenzaamheid. Vanuit het perspectief van maatschappelijk verantwoord ondernemen vragen wij hen om aandacht hiervoor, bijvoorbeeld door zich in te zetten voor activiteiten of evenementen die ontmoeting stimuleren.**	✓

Wat willen wij bereiken?
Bevorderen van toerisme in alle maanden van het jaar

Wat gaan we daarvoor doen?

O9	**a. We organiseren een bijeenkomst met stakeholders op het gebied van promotie & marketing, recreatie en toerisme om te bepalen wat er noodzakelijk is en wie wat moet doen om het jaar rondtoerisme te bevorderen. Hierbij wordt onder andere gekeken naar promotie en marketing, toeristische attracties, evenementen, slecht weer voorzieningen en duurzaam water- en dagtoerisme.**	✓

O9	b. Samen met onze partners en in samenhang met regionale ontwikkelingen wordt een visie op verblijfsrecreatie opgesteld. ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** De visie wordt in 2021 vastgesteld. Daarna wordt er uitvoering aan gegeven. c. Er wordt voor ambities en projecten op het gebied van recreatie en promotie samengewerkt binnen de werkgroep kansen voor Warmond. ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** We werken verder aan meerdere initiatieven vanuit de werkgroep. d. Het behoud, het benutten en het verder ontwikkelen van ons erfgoed heeft onze aandacht. De ruïne van Teylingen is hierin een voorbeeld die we als parel van Teylingen en de Duin- en Bollenstreek willen ontwikkelen. De tuinen van de ruïne bieden mogelijkheden om onze identiteit als Bollenstreek te bestendigen en daarnaast jaarrond toeristisch en cultureel aanbod aan te bieden. ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** Na verwerving van het Westerbeek terrein inventariseren we welke nieuwe partners het terrein willen exploiteren en wat andere potentiële kostendragers zijn.	🟡 🟡 🟢
O10	a. We stimuleren en ondersteunen ondernemers die investeren in innovatie en verduurzaming. We doen dit onder andere via het innovatiefonds van de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek, de Duurzaamheidsmaatschappij Teylingen (Meermaker), de Duurzaamheidsprijs en de projecten van het stichting Greenport D&B. ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** Ondernemers worden verschillende handvatten geboden om ondersteuning te krijgen bij initiatieven. Waar nodig faciliteren we initiatieven verder. b. We stimuleren de ontwikkeling van Keurmerken Veilig Ondernemen per kern. ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** We faciliteren initiatieven vanuit de ondernemers voor doorontwikkeling van de keurmerken	✓ ✓
	a. We geven bij inkooptrajecten lokale ondernemers zo veel als juridisch mogelijk de kans op gunning. ***Uitwerking 2021 (e.v.) :*** Is opgenomen in aanbestedingsprocedures. b. We voeren een analyse uit van de regeldruk in Teylingen. ***Uitwerking 2021 (e.v.) :*** Vanuit accountmanagement wordt continu aandacht besteed aan nut en noodzaak van regels en indien nodig voorstellen gedaan voor verbetering. Daarnaast worden bij het stellen van nieuwe regels stakeholders via participatietrajecten betrokken.	✓ 🟢

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	**Economic Board Duin- en Bollenstreek** **Stichting Monumentenbezit** **Regiogemeenten** **(Toeristische) ondernemers** **Meermaker Teylingen** **Initiatiefnemers** **Promotie- / marketingorganisaties** **Inwoners** **Vastgoedeigenaren** **Provincie Zuid-Holland** **Ondernemersvereniging(en)** **Stichting Citymanagement Teylingen**

Regionale economie

Wat willen wij bereiken?
Actieve betrokkenheid bij de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek

Wat gaan we daarvoor doen?

O1 **O2**	**We ondersteunen en faciliteren de Economic Board bij de uitvoering van de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek.** **Dit doen we door een financiële bijdrage te verstrekken en actief deel te nemen aan projecten waar de gemeenten partners zijn zoals bijvoorbeeld het Ondernemershuis, Bereikbaarheid en Onderwijs & Arbeidsmarkt.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2021 vindt de evaluatie plaats van de uitvoering van de Economische agenda Duin- en Bollenstreek. Op basis daarvan zal eind 2021 of begin 2022 besloten moeten worden of het programma wordt verlengd.**	✓
O3	**We zetten in op de totstandkoming van een regionale detailhandelsvisie.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2019 is op initiatief van onze gemeente gekeken of een samenwerking tussen de kernen in de regio kan worden gerealiseerd waar alle losse kernen van profiteren. In 2020 is nader verkend en waar mogelijk uitgewerkt of samenwerking haalbaar en kansrijk is. De opgaven per gemeente zijn divers, en de Coronacrisis heeft veel doorkruist. Met de meest recente bevindingen en ontwikkelingen in het achterhoofd wordt (opnieuw) bezien of er samenwerking rond centra en detailhandel tot stand gebracht kan worden.**	🟢

Wat willen wij bereiken?
Stimuleren werkgelegenheid door samenwerking te bevorderen

Wat gaan we daarvoor doen?

O4	**Ondernemers kunnen een bijdrage leveren aan het bevorderen van ontmoeting en bestrijden van eenzaamheid. Vanuit het perspectief van maatschappelijk verantwoord ondernemen vragen wij hen om aandacht hiervoor, bijvoorbeeld door zich in te zetten voor activiteiten of evenementen die ontmoeting stimuleren.**	✓
O5	**We sluiten intentieovereenkomsten met werkgevers om arbeidsplaatsen te creëren. Naast reguliere arbeidsplaatsen gaat het ook om arbeidsplaatsen voor ouderen en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We doen dit samen met overheden, ondernemers en onderwijs. We brengen hen samen om werkgelegenheid te stimuleren en initiëren.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Via Holland Rijnland zijn we deelnemer geworden aan de Human Capital Agenda van de Economic Board Zuid-Holland. Via deze route en via de business case Onderwijs en Arbeidsmarkt van de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek worden verschillende projecten geïnitieerd. Op basis van de voortgang en initiatieven monitoren we of en welke lokale aanvullende projecten gewenst zijn.**	🟡

O8	**We geven onverminderd:** • **uitvoering aan het gebiedsprogramma Bloeiende Bollenstreek en regionale samenwerking in het kader van Leidse Ommelanden en het Hollands-Utrechts plassengebied** • **steun aan de uitvoering van de businesscase Regiomarketing binnen de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** • **Voor 2021-2022 starten we met nieuwe projecten vanuit het huidige programma (B(l)oeiende Bollenstreek. Daarnaast bereiden we een nieuw recreatief/groenprogramma voor de Duin- en Bollenstreek samen met onze regiopartners. Voorbeelden van projecten zijn de ecologische verbindingszone, Entree A44 Sassenheim/Voorhout, Startlocatie Boerhaaveroute bij Nagelbrug.** • **In HUP verband wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld.** • **We verkennen samen met de partners of er een nieuw programma voor de Leidse Ommelanden kan komen.**	🟢

Wat willen wij bereiken?

Bloei van bestaande bedrijventerreinen

Wat gaan we daarvoor doen?

O14	**We geven onverminderd steun aan de herstructurering van de Greenport en ondersteunen de GOM bij de invulling van de opgave. We participeren in de realisatie van de doelstellingen van de GOM op het gebied van het ontwikkelen van GOM-woningen, het tegengaan van verrommeling en het verbeteren van het landschap.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2020 heeft de Rekenkamercommissie Teylingen onderzoek gedaan naar de beïnvloedingsmogelijkheden van de gemeenteraad op de doelen en activiteiten van GOM en heeft daartoe het rapport "Grip op de GOM' uitgebracht. De gemeenteraad wenst nu een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de effecten van het ISG-beleid en de uitvoering daarvan door GOM. Zij heeft daarvoor een raadswerkgroep samengesteld. De raadswerkgroep wil hiervoor een onafhankelijk onderzoek laten uitvoeren en heeft de Rekenkamercommissie gevraagd dit onderzoek te begeleiden. Inmiddels is daartoe opdracht gegeven en de verwachting is dat het laatste deel van het onderzoek in 2021 wordt uitgevoerd.**	🟡

Wat willen wij bereiken?

Het buitengebied blijft open en vitaal

Wat gaan we daarvoor doen?

O15	**a) In samenwerking met de gemeenten in de Duin- en Bollenstreek wordt een kwalitatieve regionale bedrijventerreinenanalyse opgesteld.** **b) Op basis van de uitkomsten van deze analyse wordt een bedrijventerreinenvisie opgesteld. Hierbij worden ook thema's als leegstand, duurzaamheid, herstructurering, veiligheid en parkeren betrokken. Deze visie fungeert dan meteen als ons uitgangspunt voor een regionale bedrijventerreinenvisie. Aan de visie wordt een uitvoeringsstrategie gekoppeld.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **We bespreken in Holland Rijnland de behoeften die de subregio Duin en Bollenstreek overstijgen.**	✓ 🟡

Wat willen wij bereiken?

Faciliteren van de (digitale) infrastructuur

Wat gaan we daarvoor doen?

O16	**De ambitie is om uiterlijk in 2022 voor alle inwoners en bedrijven een internetsnelheid van minimaal 30Mb download beschikbaar te hebben.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In de tweede helft van 2020 heeft een vraagbundeling plaatsgevonden voor de aanleg van een glasvezelnetwerk in het buitengebied van Teylingen. Bij voldoende belangstelling wordt het netwerk in 2021-2022 aangelegd. De verdere ontwikkeling van snellere mobiele netwerken, die via antennetechniek ook in huis te gebruiken zijn, completeert de beschikbaarheid. De beschikbaarheid en kwaliteit van netwerken is verder een zaak van de telecommarkt: dus tussen aanbieders en afnemers.**	

Wat willen wij bereiken?

Versterken van Greenport Duin- en Bollenstreek

Wat gaan we daarvoor doen?

O17 ☆	**We ondersteunen en faciliteren de stichting Greenport Duin- en Bollenstreek bij de uitvoering van de opgaven gericht op de versterking van onze greenport.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In overleg met de stichting wordt uitvoering gegeven aan de doelen van de Greenport agenda.**	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland **Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V.**	**Economic Board Duin- en Bollenstreek** **Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek** **Regiogemeenten** **Provincie Zuid-Holland**

Verbonden partijen

Voor de informatie over verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Nederland	Bron
Functiemenging	**Index dat verhoudings-waarde aangeeft tussen banen en woningen**	**50,5%**	**51%**	**51,9%**	**51,9**	**53,2%**	**LISA**
Vestigingen (van bedrijven)	**Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar**	**134,1**	**139,3**	**121,7%**	**121,7**	**151,6**	**LISA**

Kaderstellende stukken

- Economische Agenda Duin- en Bollenstreek - visie en uitvoeringsagenda 'Samen Succesvol'
- DPO (Distributie Planologisch Onderzoek)
- Detailhandelsvisie Teylingen
- Economische Agenda Greenport Duin- en Bollenstreek
- Visie op recreatie en toerisme
- Visie 'Recreëren tussen het Erfgoed' 2018
- Gebiedsprogramma Bollenstreek 2016-2020 B(l)oeinende Bollenstreek, Indentiteit-Beleving-Natuur
- Visie Uitstraling Duin- en Bollenstreek: Bermen en Entrees.
- Uitvoeringsprogramma Leidse Ommelanden 2014-2020
- Meerjarenprogramma Greenport Duin- en Bollenstreek 2017-2020
- Regionaal Groenprogramma 2010-2020 Holland Rijnland

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	**2020 na wijzigingen**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Thema Bedrijventerreinen						
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	**-32**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Bedrijventerreinen	**-32**					
Thema Centrumontwikkeling						
Economische promotie	**-100**	**-154**	**-196**	**-136**	**-136**	**-136**
Totaal Centrumontwikkeling	**-100**	**-154**	**-196**	**-136**	**-136**	**-136**

Thema Regionale economie

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	**-56**	**-86**	**-86**	**-86**	**-86**	**-86**
Economische ontwikkeling	**-1.680**	**-1.709**	**-1.658**	**-1.656**	**-1.656**	**-1.656**
Totaal Regionale economie	**-1.735**	**-1.795**	**-1.744**	**-1.742**	**-1.742**	**-1.742**
Totaal lasten	**-1.867**	**-1.949**	**-1.940**	**-1.878**	**-1.878**	**-1.878**

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	**2020 na wijzigingen**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**

Thema Centrumontwikkeling

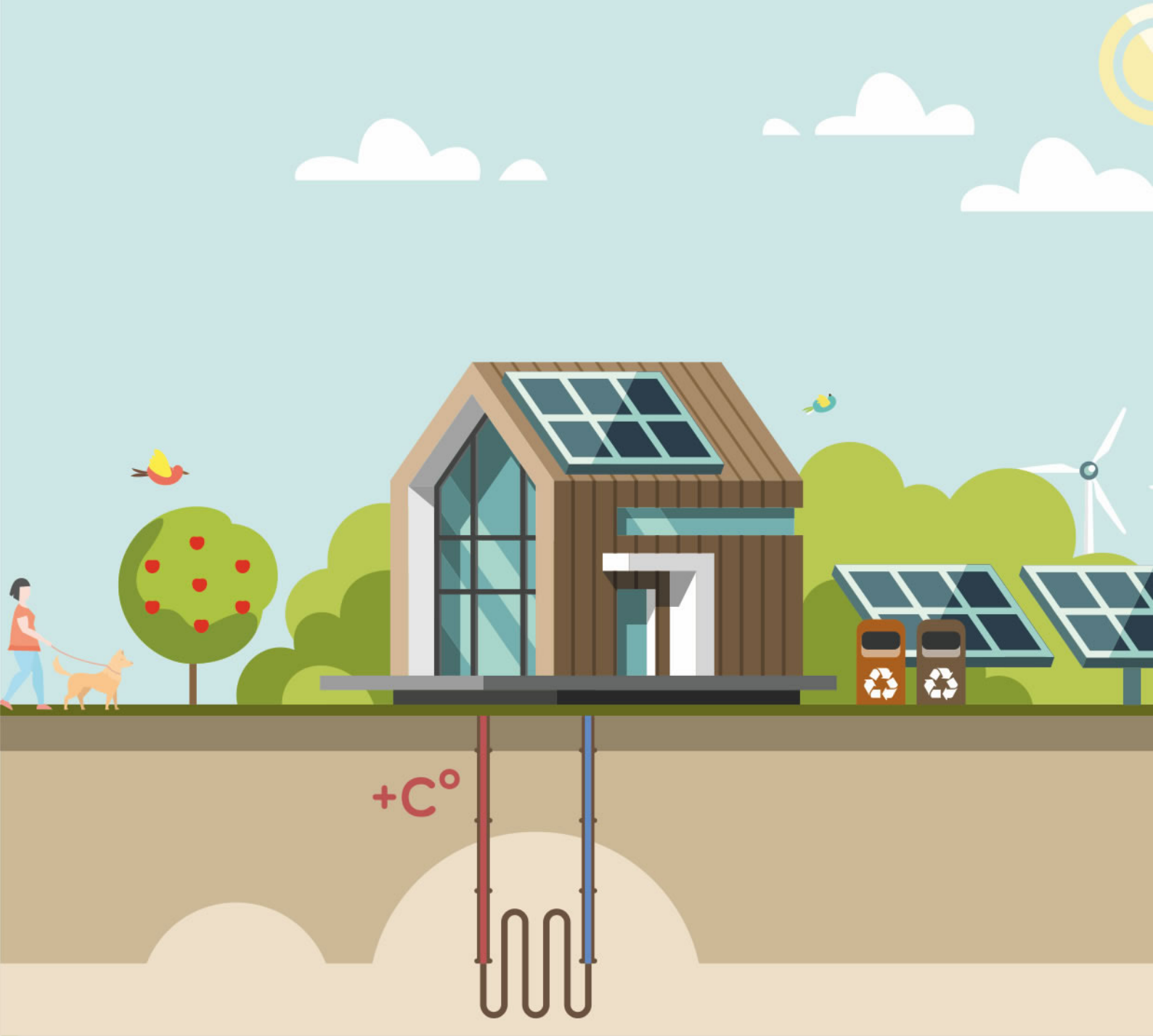
Economische promotie	**141**	**123**	**123**	**123**	**123**	**123**
Totaal Centrumontwikkeling	**141**	**123**	**123**	**123**	**123**	**123**

Thema Regionale economie

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	**71**	**83**	**84**	**84**	**84**	**84**
Economische ontwikkeling	**136**	**130**	**130**	**330**	**330**	**330**
Totaal Regionale economie	**207**	**213**	**214**	**414**	**414**	**414**
Totaal Baten	**348**	**336**	**337**	**537**	**537**	**537**
Saldo voor resultaatbestemming	**-1.519**	**-1.613**	**-1.603**	**-1.341**	**-1.341**	**-1.341**

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	**2020 na wijzigingen**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Toevoegingen reserves	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onttrekkingen reserves	**415**	**432**	**505**	**415**	**385**	**385**
Totaal reserves	**415**	**432**	**505**	**415**	**385**	**385**
Saldo na resultaatbestemming	**-1.104**	**-1.181**	**-1.098**	**-926**	**-956**	**-956**

Duurzaam denken en doen

Programma 4 Duurzaam denken en doen

Ruimte voor ondernemerschap staat voorop. Wij zien onze rol vooral in het creëren van goede randvoorwaarden om te ondernemen en duurzame ontwikkelingen te faciliteren. Dit houdt niet op bij onze gemeentegrenzen. Wij zetten dan ook vol in op samenwerking in de regio met de Economic Board Duin- en Bollenstreek. Een samenwerking met en door ondernemers, waarbij gemeenten partner zijn en projecten faciliteren. Goede randvoorwaarden creëren we met een stevige centrumvisie, met het leggen van relaties tussen onderwijs en arbeidsmarkt, met aandacht voor de fysieke en digitale infrastructuur en met het stimuleren van duurzaam handelen.

Speerpunten

De belangrijkste speerpunten in het programma Duurzaam denken en doen zijn:

- Uitvoering van het regionaal energieakkoord en het opstellen van de Regionale Energiestrategie
- Het opstellen van een Lokale Energiestrategie en de Transitie Visie Warmte
- We versnellen waar mogelijk het opwekken van duurzame energie, lokaal en regionaal
- We nemen maatregelen in het kader van klimaatadaptatie op de terreinen waar dat nodig is
- Bij de afvalinzameling richten we ons op minimaal 75% afvalscheiding in 2020 en maximaal 100 kg restafval per inwoner per jaar .
- We stellen in 2021 plannen op voor biodiversiteit/natuur en voor circulaire economie.
- We spannen ons in voor subsidies en cofinanciering van duurzame doelstellingen.
- We versterken onze strategische agenda in nauw overleg met inwoners, bedrijfsleven en de raad; we streven naar een maatschappelijk breed gedeelde basis voor de verdere duurzame ontwikkeling van de Teylingse gemeenschap.
- Waar mogelijk en zinvol werken we nauw samen met de andere gemeenten in de regio Duin- en bollenstreek.

Trends en ontwikkelingen

Maatschappelijk bewustzijn over het belang van duurzame ontwikkeling groeit

De aandacht voor allerlei vormen van duurzame ontwikkeling groeit snel. Het onderwerp heeft een dominante plaats gekregen inclusief media-aandacht. Daarmee groeit het besef bij veel mensen dat actie noodzakelijk is, en dat die actie begint in het eigen huis, bij het eigen gedrag.
Gemeenten krijgen meer vragen, meer mensen willen ook betrokken zijn bij de actie, of hun mening geven over ontwikkelingen. Die ontwikkeling naar brede participatie is een belangrijke stap om een duurzame toekomst van en voor iedereen te ontwikkelen. Desondanks staan we pas aan het begin van deze ontwikkeling, die we moeten koesteren en versterken. De komende jaren wordt blijvend aandacht gegeven aan zowel kennis als handelingsperspectief en ook aan urgentie. Die laatste is er om een duurzame ontwikkeling te versnellen.

Duurzame ontwikkeling met Global Goals: voor een duurzame samenleving waarin iedereen mee kan komen
In de afgelopen jaren is inzichtelijk gemaakt waar we het met duurzaamheid cq duurzame ontwikkeling over moeten hebben. Dat is belangrijk omdat we het hebben over gemeenschappelijke belangen en gezamenlijke doelen, die per gemeente kunnen verschillen.

De Verenigde Naties hebben met de uitwerking van de Sustainable Development Goals een kader gegeven dat bruikbaar is om meer begrip te krijgen over wat allemaal met een duurzame toekomst samenhangt. Maar ook geven deze SDG's richting aan het keuzeproces. Alles doen hoeft niet. Je kiest de Global Goasl die voor jouw gemeente wenselijk en uitvoerbaar zijn.

De VNG heeft een vertaling gemaakt voor de gemeenten: de Global Goals. Door nu aan te sluiten bij deze koers, verbindt Teylingen zich aan deze wereldwijde doelstellingen, met alle ruimte om zelf te kiezen waar de gemeente voluit voor wil gaan, en waarvoor ook niet. Dat geeft focus aan onze acties, maar zorgt dat we ook blijven zien waar we geen acties aan besteden, maar wat wel belangrijk is voor een duurzame toekomst.

Duurzame ontwikkeling: belangrijk thema in de Omgevingsvisie voor gemeente en gemeenschap

Gemeenten ontwikkelen zich in een dynamische, snel veranderende omgeving. De grootste uitdaging nu is om als gemeente een nieuwe werkwijze aan te pakken via de Omgevingsvisie, met de eigen gemeenschap. De positie van de gemeente verandert en de betrokkenheid van inwoners wordt groter. De komende jaren moet die ontwikkeling zich voltrekken.

In dat proces moet veel aandacht zijn voor duurzame ontwikkeling, juist omdat de Omgevingsvisie ver vooruit moet kijken. Ons perspectief is belangrijk bij het maken van keuzes voor een duurzame toekomst, expliciet voor onze kinderen en ook hun kinderen.
Daarom moeten we voor die duurzame toekomst fundamentele keuzes durven maken, heilige huisjes omgooien, en met een scherp oog voor wat onze gemeenschappelijke toekomst kan bedreigen, keuzes maken. Dat veranderingsproces staat nog aan het begin, en is de grootste uitdaging voor iedere gemeente.

Klimaat en energie: systematische uitwerking als basis voor toekomstige stappen

De energietransitie vraagt een gestructureerde aanpak en een lange adem. De gemeenten hebben een belangrijke rol richting de eigen inwoners en bedrijven om de energietransitie op een voor iedereen te hanteren wijze te laten plaatsvinden. De uitwerking in een Regionale Energie Strategie (RES) en de lokale vertaling daarvan naar een Lokale Energie Strategie (LES) en Transitie Visie Warmte (TVW) moeten aan iedereen richting gaan geven voor de uit te voeren acties, de rolverdeling, financiële aspecten, de ontwikkeling van een nieuwe ruimtelijke benadering waarin ook het energielandschap een plaats kan vinden.

De kracht van een breed gedragen RES en LES moet zijn dat met een scherp oog op de ambities voor de lange termijn, een consistente uitvoering tot stand komt waarin effectieve en efficiënte maatregelen er voor zorgen dat de gemeente grote stappen vooruit kan blijven maken in de energietransitie.

Toekomstgerichte bestuurskracht: samen werken aan gezamenlijke doelstellingen

Duurzame ontwikkeling kan niet gaan over Teylingen alleen. Teylingen is geen veilig eiland maar onderdeel van grotere gemeenschappen. Veel uitdagingen zijn niet goed hanteerbaar voor een gemeente alleen. Daarom is samenwerken, vanuit gemeenschappelijke doelen, met de bereidheid om het hogere doel vóór het lokale belang te laten gaan, een randvoorwaarde om duurzame ontwikkelingen tot stand te brengen.

Teylingen werkt al intensief samen met Hillegom en Lisse, in de Duin- en Bollenstreek, in Holland-Rijnlandverband. Die samenwerkingen bieden de beste kans om samen grotere stappen te zetten dan iedere gemeente voor zichzelf kan nemen. Die uitvoeringskracht, ondersteund door een toekomstgerichte bestuurlijke samenwerking, biedt de beste kans voor een duurzame ontwikkeling die leidt naar een duurzame toekomst voor iedereen.

Duurzaamheid

Wat willen wij bereiken?
Uitvoeren van het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025

Wat gaan we daarvoor doen?

D1	**We voeren het programma Energieakkoord Holland Rijnland uit samen met alle partnerpartijen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2021 worden de Regionale Energie Strategie, de Transitie Visie Warmte en de Lokale Energiestrategie verder uitgewerkt en vastgesteld. Het doorlopen van een participatieproces is een belangrijke randvoorwaarde.** **In uitvoering is de campagne voor de Regeling Reductie Energiegebruik op basis van financiële middelen van het ministerie van BZK. Deze regeling loop af maart 2021. De kans bestaat dat er een tweede tranche komt. Als dat zo is wordt hierop ingezet.** **Ten behoeve van lokale betrokkenheid van inwoners bij de energietransitie wordt de samenwerking voortgezet tussen gemeente en energiecoaches en ook met initiatiefnemers van een lokale energiecoöperatie die op zoek zijn naar geschikte locatie voor zonnepanelen.**	

Wat willen wij bereiken?
Duurzaamheidsmaatschappij Meermaker Teylingen versnelt duurzame ontwikkelingen

Wat gaan we daarvoor doen?

D2	**a) We richten een duurzaamheidsmaatschappij Teylingen (DMT) op met het voornemen om vanaf 2019 operationeel bij te dragen aan een duurzaam bedrijfsleven.** **b) Eén ambitie is om in 2020 minimaal 100.000 zonnepanelen op bedrijfsdaken van Teylingse bedrijven geplaatst te hebben.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Meermaker Teylingen wordt per 1 januari 2021 geliquideerd conform de motie 'Stoppen met Meermaker Teylingen', aangenomen in de raadsvergadering d.d. 28 september 2020. Nader wordt bekeken welke taken van Meermaker Teylingen kunnen worden gecontinueerd vanaf januari 2021 in het belang van duurzaamheidsinitiatieven. Daarvoor is € 60.000 opgenomen in deze begroting.** **De ambitie van 100.000 zonnepanelen op bedrijfsdaken is verlaten. De inzet – ondernemers in Teylingen stimuleren zonnepanelen te plaatsen – wordt gecontinueerd. De doelstelling van het Energieakkoord Holland Rijnland is v ertaald naar de inzet voor Teylingen: 50.000 zonnepanelen op bedrijfsdaken in het jaar 2025. De intentie is dit doel te overtreffen nog voor 2025.**	

↑ Terug naar inhoudsopgave

Wat willen wij bereiken?

Duurzaamheidsmeter geeft inzicht in stand van zaken

Wat gaan we daarvoor doen?

D3	**We voeren een duurzaamheidsmeter 2018-2022 in als basis voor uitvoeringsplannen. We willen daarmee de komende jaren doelgerichte en toetsbare plannen gaan maken, die we tot op wijkniveau kunnen uitvoeren en waarvan we ook op wijkniveau de resultaten kunnen zien.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **De Wijkmonitor en de Duurzaamheidsbenchmark, opgesteld door TELOS, worden gepresenteerd aan de raad.** **Invulling wordt gegeven aan de eerste jaarlijkse monitoring van duurzame ontwikkelingen op verzoek van de raad.**	

Wat willen wij bereiken?

Energietransitie door het benutten van verschillende energiebronnen

Wat gaan we daarvoor doen?

D4	**We gebruiken het Energieakkoord Holland Rijnland en de uitvoeringsorganisatie als platform om versnelling en opschaling van activiteiten te organiseren om alle mogelijke energiebronnen die beschikbaar zijn of komen in te zetten bij de realisatie van onze energietransitie.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **De verdere uitwerking volgt uit de opstelling en vaststelling van de RES, TVW en LES.**	
D5	**We stellen inventarisaties en plannen op om de inzet van alle duurzame vormen van energie in gemeentelijk en regionaal verband integraal in te zetten.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **De verdere uitwerking volgt uit de opstelling en goedkeuring van de RES, TVW en LES.**	
D6	**We nemen deel aan het regionale programma Energieakkoord en meer specifiek het programma Duurzame mobiliteit. Dit leidt op korte termijn tot maatregelen op het gebied van laadpaalinfrastructuur en deelauto's. Bij het realiseren van extra laadpunten om elektrisch rijden te stimuleren, sluiten we aan bij de activiteiten (bijvoorbeeld laadkaart) die momenteel door HR worden uitgewerkt. Verder kijken we naar de mogelijkheden om in een aantal gevallen laadpalen uit te voeren in combinatie met AED's.** **Naast elektrische voertuigen is ook de deelauto aan een opmars bezig. In Holland Rijnland-verband stellen we beleid op dat we lokaal verder kunnen invullen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **We nemen deze onderwerpen op in de LES, die als basis voor het verdere uitvoeringsprogramma zal gelden.** **We gaan ondertussen door met het succesvol plaatsen van laadpalen op basis van de nieuwe werkprocedures.** **We maken in 2021 een raadsvoorstel voor het actiever promoten van deelauto's, o.a. door ze gedurende een periode van 3 jaar beschikbaar te stellen in iedere kern.**	
D7	**We werken een plan uit voor het zorgvuldig (maatschappelijk) inpassen van duurzame energiebronnen (zonneweides en windturbines) in de openbare ruimte.**	

	Uitwerking 2021 (e.v.): **Op basis van de RES verwachten we dat de regels voor energielandschappen in 2021 en daarna duidelijker worden en dat daarmee ook meer mogelijkheden komen voor projecten. Op dit moment zet de provincie vol in op het gebruik van daken, o.a. via de nieuwe subsidieregeling Zonnig Zuid-Holland.** **We bereiden ons voor op de mogelijke ontwikkeling van kleinschalige projecten (tot 4 ha).**	
D8	**Het aanbrengen van energieopwekkende voorzieningen bij monumenten moet mogelijk zijn met respect voor de monumentale status. We zullen bestaande beleidsregels tegen het licht houden en bezien of daarin onnodige belemmeringen zijn. In voorkomende gevallen beoordelen wij casuïstiek de situatie als daar aanleiding voor is.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **De in 2020 opgestelde beleidsregels worden toegepast.**	✓
D9	**Bij het verstrekken van duurzaamheidsleningen en het benutten van landelijk beschikbare financieringsstromen zetten we in op benutting door diverse doelgroepen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2020 is de duurzaamheidslening geëvalueerd. De inzet is het verruimen van de mogelijkheden van de lening per 2021 ten behoeve van het maximaliseren van de impact voor duurzame ontwikkelingen.**	●

Wat willen wij bereiken?
De gemeentelijke organisatie geeft het goede voorbeeld

Wat gaan we daarvoor doen?

D10	**We voeren de klimaatstresstest uit en nemen maatregelen daar waar de test onvoldoende scoort.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** • **Uitwerken maatregelenpakket voor klimaatadaptie op basis van de in 2020 vastgestelde ambities (afgestemd op de doelstellingen van klimaatadaptatie uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie).** • **Opstellen Integraal waterbeheerplan cq. uitvoeringsprogramma (waarin het maatregelenpakket voor klimaatadaptie wordt opgenomen). In dit plan is ook aandacht voor bermen en biodiversiteit.**	●
D11	**We onderzoeken alternatieve duurzame maatregelen voor de opvang/ afvoer van regenwater en passen deze toe waar mogelijk. Het nieuwe handboek Inrichting openbare ruimte wordt hierbij de leidraad. Dit betekent dat in het handboek duurzame oplossingen worden voorgeschreven, zowel wat betreft gebruik van materiaal (waterdoorlatend) als de inrichting (via verharding naar open water). Doel van de inrichting is ook om het beheer te verduurzamen.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **We passen toe wat we in het handboek hierover hebben opgenomen, en we passen het handboek indien nodig jaarlijks aan op nieuwe ontwikkelingen.**	✓
D12	**We ontwikkelen meerjarenplannen om ons eigen vastgoed energieneutraal en gasloos te maken en sluiten daarbij aan bij het huidige planmatige onderhoud, zoals opgenomen in het Meerjarig Onderhoudsprogramma (MOP).**	●

	Uitwerking 2021 (e.v.): **We maken in 2020-2021 een analyse van de eerste tranche van gebouwen (eigen huisvesting) om te bepalen hoe we die gebouwen energieneutraal kunnen maken. De resultaten van deze analyse leggen we als keuze met een investeringsbeslissing voor aan de raad. Na goedkeuring starten we eind 2021-2022 met de uitvoering.** **We sluiten aan bij de systematiek van gespreid Meerjarig Onderhoud ter vermijding van kapitaalvernietiging.**	
D13	**We verduurzamen het gemeentelijk wagenpark.** **Verder spreekt het voor zich dat we zorgen voor zo duurzaam mogelijk verbruik en inkoop van duurzame energie.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **We passen toe wat we in het handboek hierover hebben opgenomen, en we passen het handboek indien nodig jaarlijks aan op nieuwe ontwikkelingen.**	✓
D14	**We gaan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen en stellen daarvoor een MVI-coördinator aan.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **We vergroten het aandeel MVI in 2021 verder en blijven gebruik maken van een MVI-coördinator die toeziet op de uitvoering van het MVI-proces.**	✓
D17	**Ter uitvoering van de op 4 juli 2019 aangenomen motie wordt een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor introductie van een "CO2-prestatieladder"** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **De invoering van een CO2-prestatieladder is vertraagd vanwege onderbezetting. In 2021 wordt de CO2-prestatieladder ontwikkeld en vervolgens actief ingezet als instrument van een lerende organisatie .**	○

Wat willen wij bereiken?
Van afval naar grondstof

Wat gaan we daarvoor doen?

D15	**Op basis van participatief afvalbeleid richten we de manier van afvalinzameling in om te komen tot minimaal 75% afvalscheiding in 2020 en maximaal 100 kilo restafval per inwoner per jaar.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Vanaf 2021 wordt het nieuwe afvalbeleid ingevoerd. Op basis daarvan monitoren we (jaarlijks) het effect op het scheidingspercentage.**	●
D16	**We voeren educatieprojecten en voorlichtingscampagnes uit op het gebied van afval.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Voorlichtingscampagnes zijn onderdeel van de jaarlijkse opruimacties op het gebied van (zwerf)afval.**	✓

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	**Stichting Greenport Duin en Bollenstreek** **Partners ter uitvoering van het energieakkoord** **Scholen** **Hoogheemraadschap van Rijnland** **Dunea** **Inwoners** **Aanbieders deelvervoerconcepten** **Aanbieders laadvoorzieningen**

Verbonden partijen

Voor de informatie over verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Kaderstellende stukken

- Plan Duurzame Ontwikkeling Teylingen 2020-2022
- Nationaal Energieakkoord (2013)
- Klimaatakkoord van Parijs (2015)
- Energieakkoord Holland Rijnland (2017)
- Nationale Klimaatakkoord (2018)
- Convenant Aardgasvrij (2018)
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Rijksbrede programma Circulaire Economie
- Deltaplan Biodiversiteit

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	**2020 na wijzigingen**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Thema Milieu						
Milieubeheer	**-1.381**	**-1.252**	**-1.481**	**-1.496**	**-1.496**	**-1.496**
Riolering	**-1.867**	**-2.084**	**-2.152**	**-2.185**	**-2.231**	**-2.231**
Afval	**-3.036**	**-2.849**	**-2.750**	**-2.705**	**-2.705**	**-2.705**
Begraafplaatsen en crematoria	**0**	**-6**	**-6**	**-6**	**-6**	**-6**
Totaal Milieu	**-6.284**	**-6.190**	**-6.389**	**-6.392**	**-6.437**	**-6.437**
Totaal lasten	**-6.284**	**-6.190**	**-6.389**	**-6.389**	**-6.389**	**-6.437**

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	2020 na wijzigingen	2021	2022	2023	2024

Thema Milieu

Milieubeheer	**0**	**0**	**113**	**113**	**113**	**113**
Riolering	**2.796**	**2.997**	**3.107**	**3.135**	**3.215**	**3.215**
Afval	**4.826**	**4.508**	**4.372**	**4.372**	**4.372**	**4.372**
Totaal Milieu	**7.623**	**7.505**	**7.593**	**7.621**	**7.701**	**7.701**
Totaal baten	**7.623**	**7.505**	**7.593**	**7.621**	**7.701**	**7.701**
Saldo voor resultaatbestemming	**1.339**	**1.315**	**1.204**	**1.229**	**1.263**	**1.263**

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	2020 na wijzigingen	2021	2022	2023	2024
Toevoegingen reserves	**-20**	**20**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onttrekkingen reserves	**14**	**100**	**40**	**0**	**0**	**0**
Totaal reserves	**-6**	**120**	**40**	**0**	**0**	**0**
Saldo na resultaatbestemming	**1.333**	**1.435**	**1.244**	**1.229**	**1.263**	**1.263**

Modern bestuur, invloedrijke inwoners

Programma 5 Modern bestuur, invloedrijke inwoners

Wij staan voor een daadkrachtig, actief en modern bestuur. Wij benutten de kennis, deskundigheid en ervaringen van onze inwoners, ondernemers en instellingen optimaal. Samen met hen werken we aan een gemeente waar het fijn wonen, werken en recreëren is. We trekken samen op in het vormen van visie, beleid en uitvoering. Als inwoners of ondernemers denken dat ze zaken beter op kunnen pakken, dan gaan we graag de uitdaging aan. We vragen onze samenleving om ons scherp te houden en te komen tot creatieve en innovatieve aanpakken. We communiceren helder, begrijpelijk en gericht.. Zo zorgen we ervoor dat het gesprek en de interactie met de samenleving goed verloopt

Verder wordt er gewerkt aan de opzet van het programma datagedreven sturing, een driejarig programma waarmee we data gaan ontsluiten en samenbrengen om publieke waarde te creëren. Bovendien stelt het de organisatie en het bestuur beter in staat beleidskeuzes te maken.

Aandacht voor thema's als overheidsparticipatie en de burgerbegroting leidt tot een andere positionering van het openbaar bestuur. Er wordt meer ruimte geboden aan de samenleving, waardoor taken en verantwoordelijkheden verschuiven. Dat vraagt om een nieuw evenwicht.
Dit jaar hebben we stappen gezet in de richting van een burgerbegroting. Het veranderproces dat gepaard gaat met de inrichting en vormgeving van de burgerbegroting, fungeert als vliegwiel in het cultuurveranderingstraject dat we met elkaar voorstaan.

We stemmen rollen en verantwoordelijkheden tussen college, raad, organisatie en inwoners af in het kader van (overheids-)participatie (right to challenge) en we schenken hierbij specifiek aandacht aan verwachtingsmanagement. We koppelen de inhoudelijke onderbouwing van gemaakte keuzes en het doorlopen van het participatietraject terug aan initiatiefnemers.

Speerpunten

De belangrijkste speerpunten in het programma Modern bestuur, invloedrijke burgers zijn:

- Participatie is uitgangspunt bij beleidsvorming, bijvoorbeeld via co-creatie, Right to Challenge en de pilot burgerbegroting
- Moderne vormen van dienstverlening op maat en digitaal
- Datagestuurd werken in combinatie met een maatschappelijke discussie over de grenzen ervan
- We zetten financiële reserves in voor maatschappelijk rendement
- We voeren een omgevingsanalyse uit die inzicht geeft in onze bestuurskracht

Trends en ontwikkelingen

Regionale samenwerking: gebiedsgericht werken

Er wordt steeds meer integraal gewerkt. Verschillende beleidsterreinen worden in samenhang met elkaar bezien, ook wordt meer gebiedsgericht gewerkt. De provincie Zuid-Holland sluit aan bij deze trend. Ze is in 2019 gestart met gebiedsgericht werken om regio's vraaggestuurd en integraal te bedienen. Die lijn wordt door het nieuwe provinciebestuur doorgetrokken en wij citeren: "Onze inwoners hebben recht op sterke gemeenten die hun taken goed kunnen uitvoeren, goed samenwerken aan bereikbaarheid, woningbouw en economische ontwikkeling. We ondersteunen samenwerking tussen gemeenten."

Veranderende rol van de overheid: van representatie naar participatie

Burgerinitiatieven zijn populair. Via eigen initiatieven, participatie en co-creatie hebben inwoners invloed op het beleid en de dienstverlening.

Deze ontwikkeling vraagt om een andere verhouding tussen gemeente en inwoners: de gemeente stelt zich terughoudend op en is een gelijkwaardige partner van initiatiefnemers uit de gemeente. Dienstverlening, communicatie en participatie raken steeds meer met elkaar vervlochten.

Samenwerken in Governanceteams

Op basis van de nota Verbonden Partijen van mei 2018 en het advies vanuit de bijeenkomst met de Raad voor het Openbaar Bestuur (2016) heeft het presidium van de gemeenteraad Teylingen besloten te gaan werken met vier governanceteams. Elke team richt zich op een van de vier verbonden partijen (HLTsamen, Holland Rijnland, Omgevingsdienst West-Holland en de Intergemeentelijke Sociale Dienst Bollenstreek). Doel van de governanceteams is vanuit de gemeente meer sturing te krijgen op de verbonden partijen. De governanceteams bestaan uit twee raadsleden (de zogenaamde raadsrapporteurs), de betrokken portefeuillehouder en de betrokken ambtenaren en de griffie. Afgesproken is in 2019 en 2020 te werken met deze governanceteams en de werking daarvan daarna te evalueren.

Stand van zaken Interbestuurlijk Programma (IBP)

De Algemene Ledenvergadering van de Vereniging Nederlandse Gemeenten heeft in juni 2018 ingestemd met de programmastart van het IBP. In het IBP werken gemeenten, Rijk, provincies en waterschappen aan negen maatschappelijke opgaven en een aantal overkoepelende thema's. We willen het IBP versterken en het gedachtengoed van het IBP gebruiken in de interbestuurlijke (regionale) samenwerking.

Datagedreven sturing

Moderne technieken, dataverzameling en data-analyse bieden mogelijkheden om meer inzicht te krijgen in de kenmerken van wijken en buurten. Daardoor is meer maatwerk mogelijk. Datagedreven sturing vraagt om zorgvuldige afwegingen vooraf. Gemeente Teylingen wil voorloper zijn als het gaat om datagedreven besturen.

Datagedreven sturing helpt bij het inzichtelijk maken van ontwikkelingen en beleid. Dit is afgelopen jaar toegepast in de monitor Sociaal Domein. De gemeente wil de pilot omzetten in een robuuste onderzoeksvoorziening. Daarom bundelt de HLT-werkorganisatie de krachten en zet vanuit HLTsamen het programma Datagedreven sturing op.

Communicatie

Proactieve communicatie met onze partners, zoals burgers, bedrijven, verenigingen en instellingen, draagt bij aan de ontwikkeling van een representatieve democratie naar een participatieve democratie. Een goede inzet van communicatiekanalen is daarbij belangrijk.

Regionale samenwerking

De gemeente werkt steeds meer samen met partijen via gemeenschappelijke regelingen.

Regionale samenwerking

Wat willen wij bereiken?
Investeren in bestuurlijke samenwerking

Wat gaan we daarvoor doen?

M16	**We onderhouden, investeren in en bouwen een stevige bestuurlijke samenwerkingsrelatie op met: de (Leidse) regiogemeenten, de gemeente Haarlemmermeer, de MRA, MRDH en externe stakeholders waaronder Schiphol.** ***Uitwerking 2021*** **Het investeren in een stevige bestuurlijke samenwerkingsrelatie heeft onze continue aandacht. We werken aan de opstelling van een strategische visie/agenda voor Teylingen en een gezamenlijke HLT agenda. Wij verwachten in de eerste helft van 2021 de inhoud van die agenda met u te bespreken en vast te stellen. We voeren overleg met een werkgroep uit uw raad over de wijze waarop uw raad het best betrokken kan worden bij de inhoud van de strategische agenda.** **Met deze strategische (lange termijn) agenda kunnen we meer inhoudelijke focus aanbrengen in onze samenwerkingsrelatie met onze partner.**	●

Wat willen wij bereiken?
Inzicht in onze bestuurskracht door (bestuurlijke) omgevingsanalyse

Wat gaan we daarvoor doen?

M17	**We voeren een tussenevaluatie HLTsamen uit.** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **De tussenevaluatie heeft een aantal aanbevelingen opgeleverd die de organisatie uitvoert. De tussenstand van de uitvoering is met behulp van een stoplichtenrapportage opgenomen in de bestuursrapportage HLTsamen 2020.**	✓
M18	**We voeren een brede omgevingsanalyse uit die inzicht geeft in onze bestuurskracht. Is die geschikt voor huidige taken en toekomstige ontwikkelingen. Uitgangspunt is de meerwaarde voor inwoners en ondernemers. Deze analyse is gelijktijdig afgerond met de evaluatie van de HLT-organisatie (2019).** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **De omgevingsanalyse heeft een aantal aanbevelingen opgeleverd die uitgewerkt zullen worden door een werkgroep waarin raadsleden, college en werkorganisatie vertegenwoordigd zijn. De raad heeft het initiatief bij het formeren van deze werkgroep.**	✓

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland **HLTsamen**	**Metropoolregio Amsterdam (MRA)** **Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRRDH)** **Regiogemeenten** **Provincie Zuid-Holland** **Schiphol**

Dienstverlening

Wat willen wij bereiken?
Omslag naar een digitale overheid met daadkracht en korte doorlooptijden

Wat gaan we daarvoor doen?

M19	**Naast het digitale loket bieden wij maatwerk voor complexe vraagstukken en voor klanten die niet mee kunnen in de digitale wereld.** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **In 2021 werken we verder aan het werken in Serviceformules.**	
M20	**We versterken de één-loketfunctie met het doel het voor onze klanten zo eenvoudig en makkelijk mogelijk te maken. Daarmee werken we aan een daadkrachtige dienstverlening.** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **In 2021 werken we verder aan het werken in Serviceformules.**	
M21	**We bouwen het systeem van sneltoetscriteria uit om afhandeltermijnen van aanvragen te minimaliseren.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Voor eenvoudige en standaardproducten maken we een Snelserviceformule.**	
M22	**We communiceren proactief met onze klanten via alle kanalen. Klanten worden niet doorgestuurd maar direct geholpen.** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **De klantinteractie ontwikkelen we verder in lijn met de ontwikkeling van de Newsroom: een plek waar we continu monitoren wat er over de gemeente wordt gezegd en daar proactief op inspelen.**	●
M23	**Zoveel mogelijk producten en diensten worden gedigitaliseerd en geautomatiseerd, waarbij de processen LEAN worden gemaakt. We attenderen onze klanten op de digitale dienstverleningsmogelijkheden en verleiden hen hiertoe.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Binnen het programma ' Regie op Kanalen' werken we het digitaliseren en automatiseren van de producten en diensten uit.**	●
M24	**We meten de klanttevredenheid stelselmatig en regelmatig (deelnemen aan benchmarks: Waar staat je gemeente, Vensters op dienstverlening en Govmetric) en stellen zo nodig de dienstverlening bij op grond van de uitkomsten.**	✓
M25	**We sturen de dienstverleningsprocessen aan de hand van servicenormen.** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **We meten of de dienstverleningsprocessen voldoen aan de servicenormen van de werkorganisatie HLTsamen.**	✓

M26	**Het digitaal maken van onze dienstverlening biedt kansen en mogelijkheden. Via data-analyse kunnen ontwikkelingen inzichtelijk en soms voorspelbaar worden gemaakt, waardoor we proactief kunnen handelen bij het opstellen en uitvoeren van servicegericht beleid. Daarbij stellen we onszelf ook ethische vragen. Willen we wel alles wat kan ook daadwerkelijk doen? En welke (zelfopgelegde) grenzen willen of moeten we daarbij in acht nemen? We gaan met onze inwoners in gesprek over de kansen, mogelijkheden en bedreigingen en de daarbij in acht te nemen grenzen.** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **Via het programma datagestuurd werken willen we de dienstverlening meer gaan meten. Dit wordt verder uitgewerkt. We streven naar maximale digitalisatie en blijven toegankelijk voor doelgroepen die digitaal niet uit de voeten kunnen. Middels het meten van klanttevredenheid, halen we de mening van onze klanten op.**	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland **HLTsamen**	**Inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) instellingen.**

Participatie

Wat willen wij bereiken?
Inwoners denken vóóraf mee over beleid

Wat gaan we daarvoor doen?

M2	**We stemmen rollen en verantwoordelijkheden tussen college, raad, organisatie en inwoners af in het kader van (overheids-)participatie (right to challenge) en we schenken hierbij specifiek aandacht aan verwachtingsmanagement. We koppelen de inhoudelijke onderbouwing van gemaakte keuzes en het doorlopen van het participatietraject terug aan initiatiefnemers.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Doordat de Plustaak communicatie vervalt per 2021, worden de ontwikkelingen richting Right to Challenge niet verder voortgezet.**	
M3	**We brengen de ontwikkelopgave van de organisatie in beeld en stippelen hiervoor een traject uit.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Op basis van actuele technologische- en organisatieontwikkelingen en het vervallen van de Plustaak wordt een nieuw communicatieprogramma ontwikkeld. De volgende stappen worden gezet op het gebied van participatie:** **1. Participatievisie HLT-Samen: waarom doen we aan participatietrajecten, wat willen en kunnen we ermee bereiken en hoe borgen we dit proces?** **2. Bestuurlijke participatie: colleges gemeenten HLT-Samen in gesprek met hun raad: Hoe kijkt de raad tegen haar rol aan in dit democratische participatieproces?** **3. Visie online participatie: wat is het kader waarbinnen onze gemeenten online participatie vormgeven?** **a. Integreren langdurige participatietrajecten (bijv. een project als de centrumvisie) op bestaande websites binnen HLT-samen, in samenwerking met I&A en functioneel beheer** **b. Online aanbieden inspraak en feebacksessies – in een tool (o.a.. voor domein Buitenruimte)**	
M4	**In 2019 organiseren we een aantal pilots waarin inwoners samen met de gemeente vooraf meedenken, waaronder de Nota Integraal Veiligheidsbeleid.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **De Pilot burgerbegroting heeft in 2020 plaatsgevonden. Door het vervallen van plustaak communicatie 2021 moet er nog budget vrij gemaakt worden om dit te verder door te ontwikkelen.**	✓
M6	**De kindergemeenteraad blijft behouden.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **De griffie organiseert de kindergemeenteraad conform afspraken.**	✓

Wat willen wij bereiken?

Iedere inwoner mag ons uitdagen

Wat gaan we daarvoor doen?

M2	**We geven ruimte aan Right to Challenge.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Door het vervallen van her budget voor de plustaak communicatie., komt de ondersteuning vanuit Team Communicatie voor right To challenge te vervallen vanaf 2021.**	
M3	**We stemmen gezamenlijk verantwoordelijkheden af bij het oppakken en uitvoeren van initiatieven; hierbij spelen goed luisteren naar elkaar en gezamenlijk komen tot oplossingen een belangrijke rol.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **De uitwerking wordt zoveel mogelijk binnen reguliere werk opgemaakt. Door vervallen plustaak is er geen budget voor het intensiveren van communicatie. Daarbij is de opzet van de wijkmarkten gewijzigd zoals met de raad besproken.**	

Wat willen wij bereiken?

Inwoners denken mee over de gemeentebegroting

Wat gaan we daarvoor doen?

M10	**We voeren een pilot Burgerbegroting uit. Over de randvoorwaarden en spelregels gaan we nog met de gemeenteraad in gesprek.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **In 2020 heeft een pilot Burgerbegroting plaatsgevonden. Indien de ambitie voor het verder ontwikkelen van de burgerbegroting in stand blijft, moet er budget voor worden vrijgemaakt.**	

Wat willen wij bereiken?

Samen problemen oplossen

Wat gaan we daarvoor doen?

M11	**We denken en helpen mee als partijen er onderling niet uitkomen.**	
M12	**We benoemen vaste contactpersonen voor verenigingen, stichtingen, inwoners en ondernemers.**	
M13	**We lossen gezamenlijk problematiek in de wijk op (preventieve handhaving middels mediation).**	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
	Inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) instellingen.

Communicatie

Wat willen wij bereiken?
Excellente en innovatieve communicatie versterkt dialoog met inwoners

Wat gaan we daarvoor doen?

M1	**We onderhouden en verstevigen persoonlijke contacten met inwoners en ondernemers. Hierbij maken we gebruik van innovatieve instrumenten als e-democratietools, platforms, apps en het burgerpanel. We optimaliseren de omgevingscommunicatie o.a. met online monitoren Tamtam en Newsroom, inzet van de methodiek Factor C en spelen continu in op de mogelijkheden van inzet van nieuwe communicatiemiddelen (na WhatsApp, Instagram komen nieuwe mogelijkheden).**
	
	Uitwerking 2021 (e.v.):
	De extra investering in communicatie vervalt vanaf 2021. Door het vervallen van de Plustaak, betekent dit 3200 uur minder inzet op communicatie.
	Indien er geen extra geld wordt vrijgemaakt vervallen/stoppen de volgende projecten/ initiatieven per 2021:
	
	• **Communicatie rondom right tot challenge (campagne en verandercommunicatie)**
	• **Burgerbegroting (uren, verbeteringen online en in LIAS)**
	• **Minder corporate uitvragen in het burgerpanel / digipanel (vanuit college en/of raad)**
	• **Omgevingsanalyses bij projecten**
	  ◦ **online en offline een beeld krijgen wat er leeft (issues/crisis) en dat actueel houden)**
	  ◦ **door minder uren minder betrokken bij vakafdelingen waardoor de kans groter is dat er een (communicatieve) GAP ontstaat bij stakeholders (extern en intern)**
	• **Communicatieonderzoek (meten van bereik)**
	• **Doorontwikkelen sociale kanalen Teylingen (bijsturen/verbeteren o.b.v. metingen) en de bestuurders**
	• **Pro-actief met communicatieadvies geven (Omgevingsgericht werken: Factor C workshops)**
	• **Communicatief coachen collega's op Teylingse wijze (processen helder, stakeholders vaak informeren, zichtbaar zijn, duidelijke taal B1)**
	• **Trainingen en workshops college en buitendienst/dienstverlening: vloggen, storytelling, mediatraining**
	
	Op onderdelen kunnen wij de volgende onderdelen niet doorontwikkelen:
	• **Newsroom: optimalisering monitoring**
	• **Website Vitaal Teylingen (door ontwikkelen naar open overheid website)**
	• **Jongeren extra betrekken bij verkiezingscampagne (pizza sessies/flyer)**
	• **Pro-actieve omgevingscommunicatie met omgevingsmanager concreet invullen (Regie op bouwprojecten).**
	
	Het beleidsplan wordt nog aan de raad voorgelegd en het daarbij behorende gesprek over het vervallen en stoppen van de plustaak wordt nog gevoerd. Indien gewenst kan binnen het reguliere werk onderdelen van de vervallen plustaak worden voortgezet. Hiervoor zal separaat budget moeten worden aangevraagd.
		

M5	**We geven ruimte aan de jeugd en betrekken hen (structureel) bij meedenken in vormen die hen aanspreken.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **Het betrekken van jongeren wordt zoveel mogelijk binnen het reguliere werk opgepakt. Er worden geen extra activiteiten georganiseerd (pizza sessies, betrekken verkiezingen) na het vervallen van de plustaak.**	✓
M8	**In 2019 organiseren we een aantal pilots waarin inwoners samen met de gemeente vooraf meedenken, waaronder de Nota Integraal Veiligheidsbeleid.** ***Uitwerking 2021 (e.v.):*** **De Pilot burgerbegroting heeft in 2020 plaatsgevonden. Door het vervallen van plustaak communicatie 2021 moet er nog budget vrij gemaakt worden om dit te verder door te ontwikkelen.**	●

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
HLTsamen	

Verbonden partijen

Voor de informatie over verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Beleids- en prestatie-indicatoren

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Bron
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	*
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	*
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	*
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 41	€ 41	€ 46	€ 46	*
Overhead	% van totale lasten	3,7%	3,7%	2,2%	2,2%	*

* Eigen gegevens

Prestatie-indicatoren

Naam Indicator	Eenheid	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Bron
Kwalitatief goede uitvoering Wet WOZ: Het percentage bezwaren tegen WOZ-beschikking naar maximaal 3% in 2015	**In %**	**1% (woningen) en 5,5% (niet woningen)**	**3,2% (woningen) en 4,36% (niet woningen)**	**3%**	**3%**	**De Waarde-ringskamer**
Kwaliteitsniveau huidige dienstverlening handhaven: Klanttevredenheid meten middels GovMetric (gemiddeld cijfer bezoek gemeentehuis)	**Tussen de 1 en 10**	**9,1**	**nb**	**8,5**	**8,5**	**Klanttevre-denheids-monitor GovMetric**
Kwaliteitsniveau huidige dienstverlening handhaven: Klanttevredenheid (gemeentelijke dienstverlening)	**Tussen de 1 en 10**	**9,1**	**nb**	**7,1**	**7,1**	**Eigen gege-vens**

Kaderstellende stukken

- Raadsprogramma Vitaal Teylingen 2018-2022
- Collegewerkprogramma Vitaal Teylingen 2018-2022
- Kadernota 2020-2023
- Meer samenleving, meer verbinding: Kadernota Communicatie en uitvoeringsprogramma 2018
- Mei circulaire gemeentefonds, juni 2019
- Bedrijfsplan HLT Samen en gemeenschappelijke regeling, maart 2016.
- Beleidsnota verbonden partijen 2018
- Rapport 'Wisselwerking, naar een betere wisselwerking tussen gemeenteraden
- en de bovengemeentelijke samenwerking', december 2015, Raad voor het Openbaar Bestuur

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	**2020 na wijzigingen**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Thema Dienstverlening						
Beheer overige gebouwen en gronden	**-475**	**-404**	**-403**	**-393**	**-391**	**-491**
Burgerzaken	**-1.929**	**-1.994**	**-1.886**	**-1.878**	**-1.923**	**-1.923**
Totaal Dienstverlening	**-2.404**	**-2.404**	**-2.289**	**-2.270**	**-2.314**	**-2.414**

Thema Regionale samenwerking

Bestuur	**-2.795**	**-1.925**	**-1.896**	**-1.894**	**-1.894**	**-1.894**
Totaal Regionale samenwerking	**-2.795**	**-1.925**	**-1.896**	**-1.894**	**-1.894**	**-1.894**
Totaal lasten	**-5.198**	**-4.323**	**-4.185**	**-4.164**	**-4.164**	**-4.308**

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	**2020 na wijzigingen**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**

Thema Dienstverlening

Beheer overige gebouwen en gronden	**2.026**	**71**	**71**	**71**	**71**	**71**
Burgerzaken	**508**	**640**	**640**	**640**	**640**	**640**
Totaal Dienstverlening	**2.534**	**711**	**712**	**712**	**712**	**712**

Thema Regionale samenwerking

Bestuur	**53**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal Regionale samenwerking	**53**					
Totaal lasten	**2.587**	**711**	**712**	**712**	**712**	**712**
Saldo voor resultaatbestemming	**-2.611**	**-3.611**	**-3.473**	**-3.452**	**-3.496**	**-3.596**

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	**2020 na wijzigingen**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Toevoegingen reserves	**-1.970**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Onttrekkingen reserves	**5**	**0**	**208**	**208**	**104**	**0**
Totaal reserves	**-1.965**	**0**	**208**	**208**	**104**	**0**
Saldo na resultaatbestemming	**-4.576**	**-3.611**	**-3.265**	**-3.244**	**-3.392**	**-3.596**

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

Alle baten en lasten die samenhangen met de programma's worden direct op het desbetreffende programma geboekt. De baten in algemene middelen bestaan uit doeluitkeringen, specifieke rijksvergoedingen, huuropbrengsten en dergelijke. Dit onderdeel van de begroting volgt uit artikel 8 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

In Algemene dekkingsmiddelen staan de volgende onderwerpen:

- Lokale heffingen
- Algemene uitkering uit het Gemeentefonds
- Dividenden
- Saldo financieringsfunctie
- Overige algemene dekkingsmiddelen

Verder heeft de gemeente diverse inkomsten waarvan de besteding niet gebonden is. Dit zijn de zogenoemde algemene dekkingsmiddelen. Deze baten zijn niet aan een concreet programma toe te rekenen. Artikel 8 van het BBV schrijft voor dat, naast de begroting van lasten en baten per programma, ook een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien wordt opgenomen.

Lokale heffingen

Dit zijn gemeentelijke belastingen die geen directe relatie hebben met een bepaalde gemeentelijke taak, de besteding is niet geoormerkt. De onroerendezaakbelasting en de precariobelasting vallen hieronder. Dit geldt niet voor de rioolrechten, afvalstoffenheffing, leges, en marktgelden. Deze worden op de desbetreffende programma's verantwoord en zijn geoormerkt voor deze lasten. We verwijzen naar de paragraaf Lokale heffingen voor een uitgebreidere toelichting.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

In de begroting is rekening gehouden met de effecten van de meicirculaire 2020. Voor de berekening van de algemene uitkering 2021 is rekening gehouden met de verwachte stijging van het aantal inwoners en de woningen per 1 januari 2021. De decentralisaties zijn voor een deel opgenomen in de algemene uitkering, op termijn worden alle decentralisaties opgenomen in de berekeningen van de algemene uitkering.

Dividenden

We ontvangen dividend van Alliander en de Bank voor Nederlandse Gemeenten (BNG).

Bedragen x €1.000

Dividenden	Realisatie	Begroting	Begroting
	2019	2020	2021 e.v.
Alliander	**866**	**866**	**866**
Bank voor Nederlandse Gemeenten (BNG)	**164**	**85**	**85**
Totaal dividend	**1.030**	**951**	**951**

Saldo financieringsfunctie

In de vernieuwde BBV zijn de regels over rentetoerekening gewijzigd. De notitie Rente van de Commissie BBV geeft in een stellige uitspraak aan, dat er niet meer rente mag worden toegerekend dan de werkelijke rentelasten. Er is geadviseerd geen rente meer toe te rekenen aan eigen vermogen (voorheen bespaarde rente). We berekenen in Teylingen over investeringen. Het renteresultaat in bedraagt € 0.

Mutatie reserves

Per programma is vermeld wat de mutaties op de reserves zijn. Een aantal mutaties is niet toe te wijzen aan een programma en worden daarom hier verantwoord.

Algemene dekkingsmiddelen

Wat willen wij bereiken?
Een duurzaam sluitende begroting

Wat gaan we daarvoor doen?

M14	**Uitgangspunt is dat de woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing, rioolrecht en precario) niet stijgen met meer dan de inflatiecorrectie. We zoeken een oplossing voor de afschaffing van het precario, met als randvoorwaarde dat de woonlasten niet stijgen.** **Bij onvoorziene financiële tegenvallers in de komende jaren hanteren we de volgende uitgangspunten:** **1. We zorgen voor extra inkomsten (zonder dat dit ten laste komt van inwoners en bedrijven);** **2. We ruilen oud voor nieuw (oud beleid inruilen voor nieuw beleid);** **3. We verminderen kosten, zowel incidenteel als structureel;** **4. In incidentele, exceptionele en/of onvoorziene gevallen zetten we een deel van de vrije algemene reserve in.** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **Het saldo van de begroting 2021 -2024 liet na de verwerking van de meicirculaire een oplopend tekort zien in de komende jaren. Om een duurzaam sluitende begroting aan te kunnen bieden heeft het college een voorstel gedaan.** **Het college ziet na de inzet van besparende maatregelen geen ander alternatief om de algemene reserves in te zetten voor incidentele budgetten en de lokale lasten te verhogen.** **Vanaf 2022 blijft een oplopend tekort zichtbaar tot € 1,8 mio. negatief.**	

Wat willen wij bereiken?
Inzetten financiële reserves voor maatschappelijk rendement

Wat gaan we daarvoor doen?

M15	**Binnen een jaar hebben we kaders opgesteld voor het benutten van de reserves voor maatschappelijke doeleinden (2019).** ***Uitwerking 2021 e.v.*** **Het benutten van de reserves moet in het grotere geheel van de balans tussen de 5 financiële kengetallen* worden beoordeeld. Met name de kengetallen netto-schuldquote en solvabiliteit spelen een onderdeel in de beoordeling van de hoogte van de algemene reserve. Aan de hand van een opiniërend memo inzet algemene reserve is de raad hierover geïnformeerd. Daarin nodigt het college de raad uit om daarover met elkaar in gesprek te gaan over de hoogte van de algemene reserve en de invulling van het begrip maatschappelijk rendement.** **Aan de hand van dit gesprek met de raad zullen wij de kaders nader uitwerken in 2021.** ***= Netto-schuld quote, solvabiliteit, structurele exploitatieruimte, belastingcapaciteit en grondexploitatie.**	

Samenwerkingspartners

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
HLTsamen **Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)** **Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea)** **Alliander N.V.**	

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	2020 na wijzigingen	2021	2022	2023	2024
Thema Algemene middelen						
Treasury	-710	-655	-575	-561	-561	-561
Overhead	-10.681	-9.176	-10.035	-10.046	-9.856	-9.813
Overige baten en lasten	179	106	234	183	76	-48
OZB woningen	-252	-251	-251	-251	-251	-251
OZB niet-woningen	-252	-251	-251	-251	-251	-251
Belastingen overig	-102	0	0	0	0	0
Totaal Algemene middelen	-11.817	-10.226	-10.877	-10.925	-10.842	-10.923
Totaal lasten	-11.817	-10.226	-10.877	-10.925	-10.925	-10.923

Baten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	2020 na wijzigingen	2021	2022	2023	2024
Thema Algemene middelen						
Treasury	2.178	2.071	1.470	1.170	1.170	1.170
Overhead	127	134	136	136	136	136
Parkeerbelasting	11	11	11	11	11	11
Overige baten en lasten	63	-5	-5	-5	-5	-5
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	44.625	45.431	46.755	47.181	47.230	47.353
OZB woningen	3.618	3.888	4.342	5.434	5.466	5.525
OZB niet-woningen	2.017	1.981	2.195	2.729	2.729	2.729

Terug naar inhoudsopgave

Belastingen overig	**3.207**	**3.030**	**3.230**	**100**	**100**	**100**
Totaal Algemene middelen	**55.846**	**56.542**	**58.134**	**56.756**	**56.838**	**57.019**
Totaal baten	**55.846**	**56.542**	**58.134**	**56.756**	**56.838**	**57.019**
Saldo voor resultaatbestemming	**44.029**	**46.316**	**47.257**	**45.831**	**45.996**	**46.096**

Reserves	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	**2020 na wijzigingen**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Toevoegingen reserves	**487**	**164**	**-180**	**1.095**	**1.543**	**1.776**
Onttrekkingen reserves	**1.140**	**242**	**202**	**148**	**148**	**148**
Totaal reserves	**1.628**	**406**	**22**	**1.243**	**1.690**	**1.923**
Saldo na resultaatbestemming	**45.657**	**46.722**	**47.278**	**47.074**	**47.686**	**48.019**

Overhead

In het gewijzigde BBV is onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten het uitgangspunt. Daarom is er door de wetgever voor gekozen om de kosten van overhead op één taakveld te laten registreren en op één centrale plaats in de begroting te vermelden. Door deze nieuwe systematiek gaan gemeenten op dezelfde wijze om met kostentoerekening, waardoor de vergelijking van kosten van producten/diensten volgens de wetgever ook zuiverder is. Om dit effect te versterken, is voor het eerst ook een uniforme definitie van overhead gegeven. De centrale presentatie heeft als neveneffect dat het zicht op de integrale kostprijs in de programma's verloren gaat. Het opnemen van het totaalbedrag aan ondersteunende activiteiten zegt daarnaast weinig zonder de relatie met het primaire proces te leggen/kennen. In dat verband houden wij conform de financiële beheersverordening extra comptabel ook nog zicht op de integrale kostprijs zodat daarop sturing kan plaatsvinden.

In 2021 bedraagt de totale overhead afgerond € 9.899.000,-. Dit is 11,5 % van de totale begroting ad € 85.746.000,-.,

De overhead bestaat uit:

Onderdeel (bedragen x €1.000)	Bedrag
Bijdrage HLTsamen (overhead-deel)	**8.775**
Huisvesting	**473**
Overige overhead	**651**
Totaal	**9.899**

Vennootschapsbelasting

Er is onderzoek geweest naar de vennootschapsbelastingplicht (vpb). De gemeente Teylingen is niet vpb plichtig. Het bedrag is derhalve op € 0 geraamd.

Onvoorzien

Het BBV eist een bedrag voor onvoorzien, er is € 25.000,- geraamd voor onvoorziene incidentele uitgaven.

3. Paragrafen

3.1 Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

Algemeen

De paragraaf lokale heffingen bevat, overeenkomstig het BBV een overzicht van het beleid inzake de lokale heffingen, de relevante ontwikkelingen die van invloed zijn op de tarieven en een verantwoording over de mate van kostendekkendheid van tarieven inclusief de uitgangspunten die daarbij zijn gehanteerd. Daarnaast wordt een overzicht op hoofdlijnen gepresenteerd van de diverse heffingen, de lokale lastendruk en een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid. In de Gemeentewet en een aantal bijzondere wetten is geregeld welke heffingen (belastingen en retributies) een gemeente mag opleggen. De gemeenteraad bepaalt de hoogte van het tarief en welke van die heffingen ook daadwerkelijk worden geheven.

Belastingen

De Gemeentewet geeft een limitatieve opsomming van de belastingen die een gemeente mag heffen. Tegenover een belasting staat geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Onze gemeente heft de volgende belastingen: onroerende zaakbelastingen (OZB), roerende zaakbelastingen (RZB), forensenbelasting en precariobelasting. De gemeente Teylingen maakt geen gebruikt van de wettelijke mogelijkheden om hondenbelasting en toeristenbelasting (verblijfbelasting) te heffen.

Rechten

Rechten zijn betalingen voor een geleverde of een bewezen dienst. Hiervan zijn de tarieven in principe volledig kostendekkend. Het is niet toegestaan een meer dan kostendekkend tarief te hanteren. In Teylingen worden afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges en marktgeld als rechten geheven.

In de raadsvergadering van december 2020 worden de belastingverordeningen 2021 voor de bijstelling van de tarieven voorgelegd.

Ontwikkelingen/Actualiteiten

Belastinghervormingen

Er zijn geen verdere ontwikkelingen vernomen van de minister van BZK en de staatssecretaris van Financiën over de belastinghervormingen.

Financiële uitgangspunten

- Overeenkomstig de Kadernota 2021 wordt voor belastingen en retributies rekening gehouden met een inflatiepercentage van 1,8%. Voor de heffingen geldt dat een compensatie alleen aan de orde is, als dit binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft. Voor de retributies geldt dat het uitgangspunt de 100% kostendekkendheid is.

Kostendekkendheid

Voor het bepalen van de kostendekkendheid mogen extra comptabel de volgende zaken worden meegerekend:

a. De directe lasten van personeel HLTsamen zijn verantwoord op het taakveld. Voor 2020 gaan we uit van de directe formatie zoals deze vóór de vorming van HLTsamen werkzaam was voor de producten waarvan de kosten via de leges worden verhaald. Met ingang van de begroting 2017 dienen alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces centraal te worden verantwoord op het taakveld overhead. In tegenstelling tot voorgaande begrotingen wordt de overhead niet meer toegerekend aan de betreffende kosten. De gemeente dient een uniforme systematiek vast te stellen op basis waarvan (een deel van) de overhead wordt toegerekend aan de tarieven.

De overhead waarmee in Teylingen mag worden gerekend bestaat voor het overgrote deel uit een HLTsamen-deel en een veel kleiner specifiek Teylings deel (onder andere de kosten van huisvesting en kapitaallasten van oude bedrijfsvoeringsinvesteringen). Op basis hiervan komen we tot een maximaal toegestane opslag per direct toegerekende voltijds medewerker (fte). Deze opslag is een maximum. De gemeente mag wel een lagere opslag hanteren, maar géén hogere. De gemeente Teylingen kiest ervoor om onder de maximale opslag te blijven. Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing hanteren we een opslag voor overhead van € 32.000,- per fte. Voor de \ berekening van de kostendekkendheid van de leges hanteren we een gemiddeld uurtarief van € 86,-.De overhead, de kosten voor Leidinggevend Personeel, Informatievoorziening, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting (piofach), zijn gerelateerd aan de totale lasten van de bedrijfsvoering.

b. De lasten in het prestatieveld zijn exclusief BTW. Omdat het BTW–compensatiefonds (bcf) wordt gevoed uit het \ Gemeentefonds, is toerekening van de BTW geoorloofd.
c. Bij de berekening van de baten wordt een derde van de kosten van het prestatieveld Straatreiniging toegerekend aan de heffing afvalstoffenheffing en het rioolrecht. De kosten van straatreiniging worden mede gemaakt om het zwerfvuil te verminderen en om verstoppingen in het rioolstelsel te voorkomen.
d. Het is geoorloofd om het bedrag aan gegeven kwijtscheldingen te compenseren in het tarief.
e. De kosten, gemaakt voor inning en invordering door de gemeenschappelijke regeling Belastingen Bollenstreek mogen worden toegerekend aan de rechten.

Overzicht lokale heffingen

Bedragen x € 1.000

Lokale heffingen	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Onroerende zaak belasting	**5.409**	**5.635**	**5.870**	**6.538**
Roerende zaakbelasting	**8**	**8**	**10**	**10**
Forensenbelasting	**116**	**135**	**117**	**117**
Precariobelasting	**3.010**	**3.119**	**3.220**	**3.220**
Totaal niet bestedingsgebonden	**8.543**	**8.896**	**9.217**	**9.885**
Marktgelden	**31**	**32**	**37**	**37**
Parkeerbelasting	**12**	**11**	**11**	**11**
Haven- en kadegelden	**13**	**16**	**22**	**22**
Leges	**681**	**517**	**460**	**640**
Bouwleges	**1.244**	**1.296**	**698**	**498**
Leges OOV	**76**	**96**	**88**	**88**
Afvalstoffenheffing	**3.959**	**4.038**	**3.895**	**3.895**
Rioolrechten	**2.683**	**2.789**	**2.962**	**3.045**
Totaal gebonden aan bestedingen	**8.699**	**8.796**	**8.353**	**8.237**
Totaal	**17.242**	**17.692**	**17.570**	**18.122**

↑ Terug naar inhoudsopgave

Onroerende zaakbelastingen

De vastgestelde WOZ-waarde vormt de grondslag voor de onroerende zaakbelastingen (OZB), de Waterschapsomslagen gebouwd en het huurwaardeforfait voor de inkomstenbelasting. De WOZ-administratie is een basisregistratie. De waarden worden op grond van de Wet WOZ jaarlijks herzien en zijn op basis van de meicirculaire aangepast met de genoemde percentages bij het onderdeel OZB. Na jaren van dalende waarden van de woningen is weer een sterke stijgende lijn te zien in de waarden en verkopen.
De marktontwikkeling bij woningen wordt, op basis van de Waarderingskamer, geschat op een stijging van +7%. Voor niet-woningen wordt de waardeontwikkeling geschat op een waardestijging van +1%.
De opbrengsten van de OZB voor zowel woningen als niet-woningen (eigenaren en gebruikers) zijn verhoogd met het inflatiepercentage 1,8%. Daarnaast zijn de opbrengsten in 2019 tot en met 2022 jaarlijks verhoogd met € 396.250 ter compensatie van de wegvallende Precariobelasting voor kabels en leidingen, dit overeenkomstig de kadernota 2019. De compensatie wordt vervolgens absoluut weer gecompenseerd per OZB-aanslag. De tarieven van de OZB zijn gebaseerd op de WOZ-waarde en worden per jaar vastgesteld. Het tarief van 2021 wordt gebaseerd op de waarde per 1 januari 2020. De marktontwikkeling wordt gevolgd door de gemeenschappelijke regeling Belastingen Bollenstreek.
De ontwikkeling van de onroerende zaakbelasting tarieven van de afgelopen jaren waren:

% van de WOZ-waarde		2018	2019	2020
Woningen	**Eigenaar**	**0,0757%**	**0,0784%**	**0,0823%**
Niet-woningen	**Eigenaar**	**0,1394%**	**0,1608%**	**0,1527%**
Niet-woningen	**Gebruiker**	**0,1194%**	**0,1369%**	**0,1473%**

Bij de vaststelling van de OZB-verordening, medio december, wordt de laatste prognose van de waarde per 1 januari 2020 bepaald om zodoende een juist percentage van de heffingsmaatstaf te kunnen vaststellen en de geraamde opbrengsten, inclusief de uitgangspunten te garanderen.

Roerende zaakbelasting

Belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimte wordt geheven over roerende zaken. Woonboten worden in de heffing betrokken, de waarde van de objecten is de heffingsgrondslag. De tarieven zijn gelijk aan die van de Onroerende zaakbelastingen.

Forensenbelasting

Bij de heffing van forensenbelasting worden mensen belast die niet in de gemeente wonen, maar wel gebruik maken van allerlei voorzieningen. Bijvoorbeeld personen die een gemeubileerde (recreatie)woning ter beschikking hebben.
De tarieven worden geïndexeerd met 1,8%.
De belasting bedraagt bij een heffingsmaatstaf (WOZ-waarde) van:

	2018	2019	2020	2021
a. minder dan € 10.000	**€ 253,70**	**€ 259,50**	**€ 266,00**	**€ 270,00**
b. € 10.000 tot € 25.000	**€ 346,00**	**€ 354,00**	**€ 362,00**	**€ 369,00**
c. € 25.000 tot € 100.000	**€ 406,00**	**€ 415,00**	**€ 424,00**	**€ 432,00**
d. € 100.000 of meer	**€ 660,00**	**€ 675,00**	**€ 690,00**	**€ 702,00**

Rioolrechten

De rioolheffing wordt geheven ter bestrijding van de kosten van de gemeentelijke watertaken (afvalwater, hemelwater en grondwater). De opbrengst van de rioolheffing is gebaseerd op 100% dekking van de kosten. Om de inkomsten in overeenstemming te brengen met de uitgaven worden de tarieven verhoogd met € 3,00.
Met de genoemde uitgangspunten is de rioolheffing 100% dekkend en zijn de tarieven berekend op:

Woningen	2018	2019	2020	2021
Rioolheffing vastrecht	**€ 146,00**	**€149,00**	**€ 156,00**	**€ 159,00**
Variabel recht (bij verbruik boven 300 m3, per m3)	**€ 1,10**	**€ 1,10**	**€ 1,10**	**€ 1,10**

Het vernieuwde BBV schrijft voor dat er een duidelijk overzicht is van de kostendekkendheid. Hieronder geven we inzicht in de kostendekkendheid van de rioolkosten.

Bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid Riolering		
Taakveld	**Omschrijving**	
Riolering	**Kosten van het prestatieveld**	**1.964**
	Baten van het prestatieveld	**1.902**
	Netto kosten	
	Toe te rekenen kosten	
a.	**Directe personeelslasten**	**146**
b.	**BTW**	**428**
c.	**Afvoeren veegafval**	**111**
d.	**Kwijtschelding**	**50**
e.	**Perceptiekosten**	**47**
f.	**Rente investeringen**	**304**
g.	**Overhead**	**94**
	Totale kosten	**3.082**
	Opbrengsten heffingen	**3.082**
Kostendekkendheidspercentage		**100%**

f. De kapitaallasten worden zonder rente verantwoord op het taakveld Afval. Het is geoorloofd (om bedrijfseconmische redenen) om rente te rekenen tot de rechten.
g. De toegerekende overhead.

Precariobelasting

Door vaststelling van de overgangsregeling "afschaffen precarioheffing voor nutsnetwerken" kan een gemeente maximaal heffen naar het tarief zoals dat gold op 10 februari 2016. Voor de gemeente Teylingen is dit een bedrag van € 4,56 per strekkende meter.

↑ Terug naar inhoudsopgave

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing voor huisgezinnen en overige reinigingsrechten. De overige reinigingsrechten heffingen worden betaald voor het inzamelen en verwerken van afvalstoffen onder meer op de gemeentewerkplaats. De afvalstoffenheffing is voor de huisgezinnen.

Met ingang van 2020 is het Afval- en grondstoffenbeleid gemeente Teylingen 2020-2024 van kracht. In de raadsvergadering van 12 maart 2020 is het beleidsplan "De beter afvalscheider wordt beloond" vastgesteld. In het beleidsplan zijn de tarieven voor 2021 genoemd en worden voor alle huishoudens € 249,96.
Daarnaast zal een kortingsstaffel worden toegepast als een minicontainer of ondergrondse container minder wordt aangeboden of geopend (vanaf 13 aanbiedingen of 30 openingen).
In de berekening voor de kostendekkendheid van het taakveld Afval is de extra dotatie uit de reserve opgenomen om te komen tot een 100% kostendekkendheid. Het tarief de komende jaren is afhankelijk van de resultaten van het nieuwe beleid. Tussentijds zullen de inkomsten en uitgaven van het afval worden geëvalueerd en zal u hierover worden geïnformeerd. In 2023 wordt de inzameling aangepast en zal de afvalstoffenheffing worden bezien.

Woningen	2018	2019	2020	2021
Meerpersoonshuishouden	**€ 301,00**	**€ 301,00**	**€ 301,00**	**€ 249,96**
Eenpersoonshuishouden	**€ 232,00**	**€ 232,00**	**€ 232,00**	**€ 249,96**

Hieronder geven we inzicht in de kostendekkendheid van de afvalkosten.

Berekening kostendekkendheid Riolering		
Taakveld	**Afval**	
	Kosten van prestatieveld	**2.729**
	Baten van het prestatieveld	**752**
	Netto kosten	**1.977**
	Toe te rekenen kosten	
a.	**Directe personeelslasten**	**572**
b.	**BTW**	**611**
c.	**Afvoeren veegafval**	**106**
d.	**Kwijtschelding**	**90**
e.	**Perceptiekosten**	**143**
f.	**Rente**	**74**
g.	**Overhead**	**423**
h.	**Afvoeren kadavers/legen prullenbakken**	**10**
i.	**Tractie**	**87**
	Totale kosten	**4.093**
	Opbrengsten heffingen	**4.093**
Kostendekkendheidspercentage		**100%**

↑ Terug naar inhoudsopgave

f. De kapitaallasten worden zonder rente verantwoord op het taakveld Afval. Het is geoorloofd (om bedrijfseconmische redenen) om rente te rekenen tot de rechten.
g. De toegerekende overhead.
h. Kosten van afvoeren kadavers en legen prullebakken, laatste om zwerfvuil tegen te gaan.
i. De toegerekende tractie kosten.

Leges

Voor 2021 worden de volgende inkomsten verwacht:

Leges	Rekening 2018	Rekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Leges burgerzaken	**917**	**752**	**875**	**640**
Bouwleges	**1.244**	**1.296**	**698**	**498**
Leges Openbare Orde en Veiligheid	**76**	**96**	**88**	**88**

De werkelijke opbrengst van de bouwleges over 2019 zal naar verwachting hoger liggen dan de raming van € 798.000,-. De grotere bouwprojecten geven een hogere opbrengst. Uitgangspunt voor de tariefstelling is dat de leges maximaal 100% kostendekkend zijn. Naar verwachting dalen de inkomsten voor de bouwleges door verminderde aanvragen omgevingsvergunningen. De opbrengsten zijn in 2020 met € 100.000 naar beneden bijgesteld.

Parkeerbelasting

Teylingen heft alleen parkeerbelasting van de gebruikers van het vrachtwagenparkeerterrein. De tarieven worden geïndexeerd met 1,8%.

Marktgeld

Voor het innemen van een standplaats op de markten worden rechten geheven. Voor Sassenheim en Voorhout marktgeld, voor Warmond precariobelasting. In Warmond geldt de marktverordening niet vanwege de geringe omvang van de markt, waardoor er geen marktgeld kan worden geheven. In plaats hiervan wordt precariobelasting geheven voor het gebruik van gemeentegrond. De tarieven worden geïndexeerd met 1,8%.

Havengeld

Voor het gebruik van de gemeentelijke haven en aanlegsteigers aan de Kagerplassen wordt havengeld in rekening gebracht. Hiermee wordt het onderhoud en beheer van de steigers gedeeltelijk gefinancierd. Het huidige tarief van € 1,- per strekkende meter is eenvoudig te hanteren. De tarieven worden daarom niet geïndexeerd. Het verdient de voorkeur indexatie stapsgewijs te laten plaatsvinden op de momenten dat eenvoudig met muntgeld kan worden afgerekend.

Kwijtschelding

Voor mensen met een laag inkomen bestaat de mogelijkheid om gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van betaling van belasting te verzoeken.
Het beleid met betrekking tot kwijtschelding is grotendeels landelijk ontwikkeld en vastgelegd in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. De gemeenteraad heeft een beperkt aantal keuzen waaronder de criteria voor de kosten van bestaan. Er is gekozen voor de maximale norm van 100% van de genormeerde bijstandsuitkering. Kwijtschelding kan worden verleend voor afvalstoffenheffing, rioolheffing en in incidentele gevallen ook voor de OZB. Waar mogelijk wordt een automatische toets voor kwijtschelding uitgevoerd. Van mensen die in een jaar kwijtschelding hebben gekregen wordt het volgend jaar getoetst of de inkomens- en vermogenssituatie is gewijzigd.

Bij gelijkblijvende omstandigheden wordt dan automatisch kwijtschelding verleend. Totaal is een bedrag van € 140.000 (Rioolrecht € 50.000 en Afvalstoffenheffing € 90.000) geraamd voor kwijtschelding.

Woonlasten

Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.
Door het afschaffen van de Precariobelasting voor kabels en leidingen in gemeentegrond per 1 januari 2022 zijn de totale kosten voor een huishouden van belang. De kosten van de aanslag Precariobelastingen van de nutsbedrijven worden immers doorberekend aan de huishoudens in de gemeenten. Aangezien de kosten voor de nutsbedrijven verminderen zullen ook de lasten voor de huishoudens verminderen.

In de volgende tabel is de ontwikkeling van de lokale lastendruk in de jaren 2019 tot en met 2024 opgenomen (inclusief de landelijk gemiddelde stijging in de WOZ-waarde).

Ontwikkeling OZB

In de berekening van de OZB is in 2021 gerekend met het geprognosticeerde tarief, het tarief kan door de jaarlijkse herwaardering nog wijzigen. Het geprognosticeerde tarief is inclusief 1,8% inflatie en 8,5% lastenverhoging.

Ontwikkeling afvalstoffenheffing

Bij de afvalstoffenheffing is het tarief vastgesteld op € 250,- met een kortingsstaffel als het rest afval minder wordt aangeboden (cf. de raadsvergadering van 12 maart 2020). Bij de evaluatie van het plan zal opnieuw worden gekeken of dit tarief kostendekkend is. Voor nu is berekend dat de aanpassing voor twee jaar uit de egalisatievoorziening afval kan worden betaald.

Ontwikkeling compensatiemaatregel inzake precariobelasting - verschuiving woonlasten

Tot 1 januari 2022 wordt precariobelasting door de nutsbedrijven doorberekend aan de burgers van Teylingen. Deze ontvangt de gemeente dus tot 1 januari 2022 als inkomsten in haar begroting.
Om het wegvallen van de precario opbrengsten op te vangen zijn maatregelen in de begroting 2019 genomen, waarbij het uitgangspunt is dat dit geen nadelige effecten heeft voor de woonlasten van burgers, dus woonlasten neutraal. Om de inwoners van Teylingen te laten wennen aan de verschuiving van de precariobelasting die nu betaald wordt aan de nutsbedrijven, naar woonlasten aan de gemeente, is in een periode van vier jaar de OZB hierop gefaseerd aangepast. Middels een heffingskorting ontvangt de inwoner het bedrag weer terug op de aangifte. Op het moment dat de precariobelasting per 1 januari 2022 vervalt komt ook de korting op de aanslag te vervallen, omdat de nutsbedrijven geen precariobelasting meer doorberekenen aan onze inwoners. Hierdoor blijven de woonlasten voor de inwoner gemiddeld gelijk. Zie de alinea Woonlasten voor een visuele toelichting.

Lokale lastendruk	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Huurder woning						
Rioolheffing	€ 149	€ 156	€ 159	€ 159	€ 159	€ 159
Afvalstoffenheffing*	€ 301	€ 301	€ 250	€ 250	€ 301	€ 301
Heffingskorting	€ -13	€ -13	€ -13	€ -	€ -	€ -
Gas- en elektrabedrijf	€ 50	€ 50	€ 50	€ -	€ -	€ -
Waterleidingbedrijf	€ 56	€ 56	€ 56	€ -	€ -	€ -
Totale lokale lastendruk	€ 543	€ 550	€ 502	€ 409	€ 460	€ 460
Stijging WOZ-waarde	0%	9%	7%	0%	0%	0%
Eigenaar woning	€ 250.000	€ 272.500	€ 291.575	€ 291.575	€ 291.575	€ 291.575
Rioolheffing	€ 149	€ 156	€ 159	€ 159	€ 159	€ 159
Afvalstoffenheffing*	€ 301	€ 301	€ 250	€ 250	€ 301	€ 301
Heffingskorting 2016	€ -13	€ -13	€ -13	€ -	€ -	€ -
OZB	€ 196	€ 224	€ 265	€ 288	€ 288	€ 288
Compensatiemaatregel OZB	€ -23	€ -46	€ -69	€ -	€ -	€ -
Gas- en elektrabedrijf	€ 50	€ 50	€ 50	€ -	€ -	€ -
Waterleidingbedrijf	€ 56	€ 56	€ 56	€ -	€ -	€ -
Totale lokale lastendruk	€ 716	€ 727	€ 698	€ 697	€ 748	€ 748
Stijging WOZ-waarde	0%	9%	7%	0%	0%	0%
Eigenaar woning	€ 500.000	€ 545.000	€ 583.150	€ 583.150	€ 583.150	€ 583.150
Rioolheffing	€ 149	€ 156	€ 159	€ 159	€ 159	€ 159
Afvalstoffenheffing*	€ 301	€ 301	€ 250	€ 250	€ 301	€ 301
Heffingskorting 2016	€ -13	€ -13	€ -13	€ -	€ -	€ -
OZB	€ 392	€ 449	€ 514	€ 537	€ 537	€ 537
Compensatiemaatregel	€ -23	€ -46	€ -69	€ -	€ -	€ -
Gas- en elektrabedrijf	€ 50	€ 50	€ 50	€ -	€ -	€ -
Waterleidingbedrijf	€ 56	€ 56	€ 56	€ -	€ -	€ -
Totale lokale lastendruk	€ 912	€ 953	€ 946	€ 946	€ 997	€ 997
Stijging WOZ-waarde	0%	2%	1%	0%	0%	0%
Eigenaar Niet-woning	€ 500.000	€ 510.000	€ 515.100	€ 515.100	€ 515.100	€ 515.100
Rioolheffing	€ 149	€ 156	€ 159	€ 159	€ 159	€ 159
OZB	€ 804	€ 779	€ 878	€ 901	€ 901	€ 901
Compensatiemaatregel	€ -23	€ -46	€ -69	€ -	€ -	€ -
Heffingskorting 2016	€ -13	€ -13	€ -13	€ -	€ -	€ -
Gas- en elektrabedrijf	€ 50	€ 50	€ 50	€ -	€ -	€ -
Waterleidingbedrijf	€ 56	€ 56	€ 56	€ -	€ -	€ -
Totale lokale lastendruk	€ 1.023	€ 982	€ 1.061	€ 1.060	€ 1.060	€ 1.060

* = Het tarief afvalstoffenheffing in 2019 en 2020 is het tarief van een verzamelcontainer met een meerpersoonshuishouden.

↑ Terug naar inhoudsopgave

Woonlasten regiogemeenten

In onderstaand overzicht staan de woonlasten van Teylingen en een aantal regio- en omliggende gemeenten van het afgelopen begrotingsjaar. De OZB is gebaseerd op de gemiddelde waarde van een woning per gemeente en een meerpersoonshuishouden.

Woonlasten 2020

Gemeente	OZB woningen	OZB niet woningen	Reinigings-heffing	Rioolheffing	Woonlasten huurder (afval en riool)	Woonlasten eigenaar OZB riool en afval
Teylingen	**0,0823%**	**0,3000%**	**€ 301**	**€ 143**	**€ 444**	**€ 716**
Katwijk	**0,0875%**	**0,4496%**	**€ 316**	**€ 130**	**€ 446**	**€ 725**
Haarlemmer-meer	**0,0848%**	**0,5473%**	**€ 339**	**€ 132**	**€ 471**	**€ 759**
Hillegom	**0,0989%**	**0,3565%**	**€ 287**	**€ 233**	**€ 520**	**€ 810**
Lisse	**0,1027%**	**0,4604%**	**€ 347**	**€ 234**	**€ 581**	**€ 843**
Leiden	**0,1282%**	**1,0097%**	**€ 351**	**€ 155**	**€ 506**	**€ 877**
Noordwijk	**0,0958%**	**0,2755%**	**€ 352**	**€ 186**	**€ 538**	**€ 890**
Heemstede	**0,0757%**	**0,3949%**	**€ 322**	**€ 221**	**€ 543**	**€ 965**
Oegstgeest	**0,1132%**	**0,5415%**	**€ 351**	**€ 202**	**€ 553**	**€ 1.040**
Bloemendaal	**0,1081%**	**0,5575%**	**€ 377**	**€ 247**	**€ 624**	**€ 1.440**
Verwachte woonlasten 2021 Teylingen			**€ 250**	**€ 159**	**€ 396**	**€ 690**

↑ Terug naar inhoudsopgave

3.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Deze paragraaf schept inzicht in de actuele risico's en het vermogen om deze risico's op te kunnen vangen. De grondslag van deze paragraaf is vastgelegd in artikel 11 van het BBV.

Inleiding en Achtergrond

Teylingen omschrijft een risico als een onzekere gebeurtenis die effect heeft op het kunnen behalen van een doelstelling. Een risico onderscheidt zich van een probleem omdat een probleem een zekerheid is. Risico's kunnen zowel intern als extern zijn.

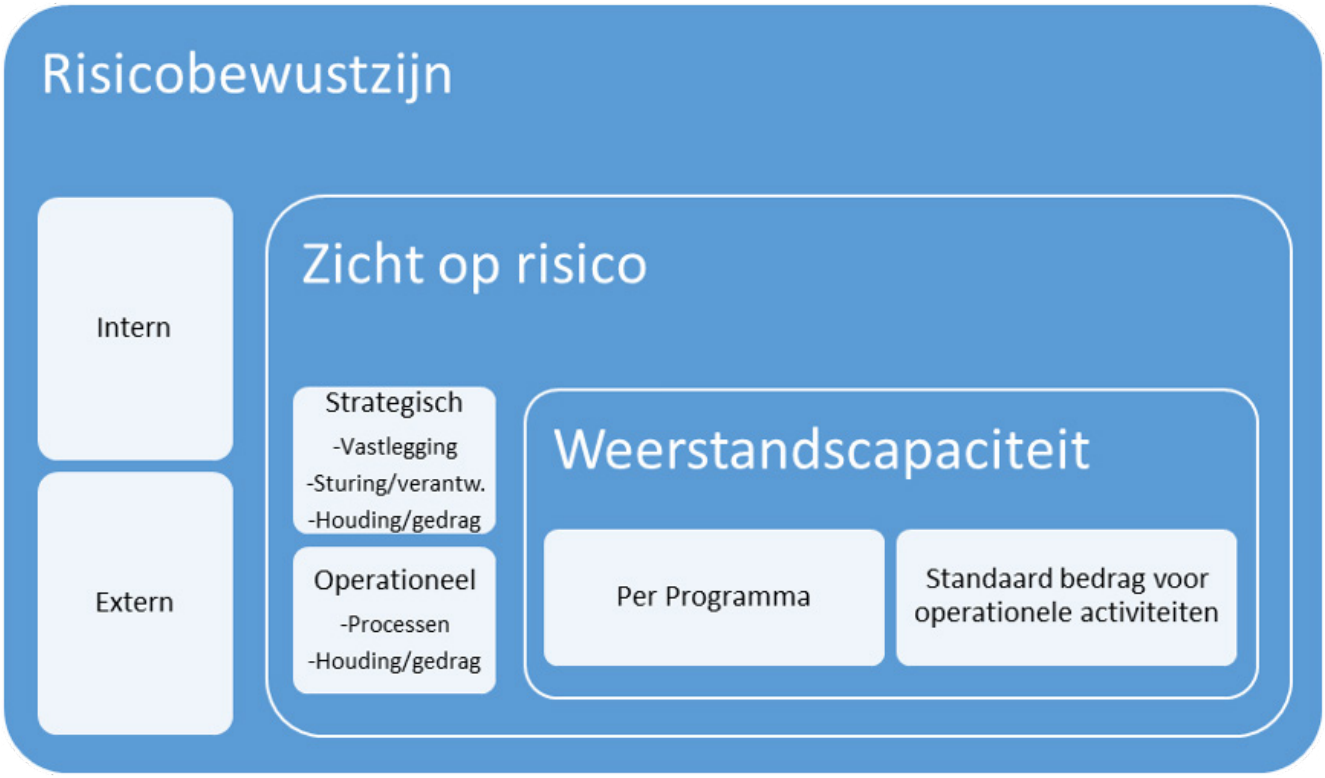
Door te sturen op risico's in relatie tot doelstellingen is Teylingen beter in staat om haar doelen te verwezenlijken met de beschikbare middelen. Bij het aangaan van risico's worden onderstaande vier vragen in acht genomen:

- Wat willen wij bereiken?
- Wat is daarbij onzeker (voor wie)?
- Wat ga wij doen (voor wie)?
- Hoeveel risico is aanvaardbaar*?

**Ten aanzien van de hoeveelheid aanvaardbaar risico is het voorlopige uitgangspunt gekozen dat de (netto) kans maal (netto) impact van de risico's per programma totaal niet groter mogen zijn dan 5% van het programmabudget (gecorrigeerd voor uitgaven aan verbonden partijen) tenzij hier een door het college goedgekeurde onderbouwing aan ten grondslag ligt. Dit uitgangspunt zal formeel worden vastgesteld wanneer er voldoende ervaring is opgedaan met de herziene methodiek van risicoberekening. In het huidige begrotingsjaar is nog geen goedkeuring vereist.*

Het beperken van risico is geen doel op zich. Zonder risico's te nemen kan Teylingen geen invulling geven aan haar maatschappelijke missie. Volledige controle vereist immers oneindig budget. De kern van bovengenoemde vragen is om een gedegen afweging te maken tussen effectiviteit en efficiency.

Het sturen op risico's in relatie tot doelstellingen is een ontwikkeling binnen Teylingen die zich de komende jaren verder zal uitbreiden. In het huidige begrotingsjaar ligt de nadruk op het inventariseren en beheren van de strategische risico's per programma. Hierbij wordt gekeken naar de netto risico's. Dit zijn de risico's na het inrichten van de beheersmaatregelen. De operationele risico's binnen het ambtelijk apparaat (HLTsamen) komen terug in de risico's ten aanzien van verbonden partijen. In de komende jaren zal een grotere nadruk worden gelegd op risicobewustzijn op zowel strategisch als operationeel niveau. De huidige opzet ten aanzien van risicomanagement is weergegeven in onderstaand figuur.

Omvang Risico en Weerstandscapaciteit

De omvang van het risico is berekend door per programma inzichtelijk te maken wat de belangrijkste strategische risico's (zie inleiding en achtergrond) zijn, hoe groot de kans wordt ingeschat dat het risico zich door de jaren heen zal voordoen en hoe groot de impact (in euro) naar inschatting zal zijn wanneer dit plaatsvindt. De kans maal de impact is het risicobedrag dat wordt toegevoegd aan het benodigde weerstandsvermogen.

Bij het inschatten van kans en impact wordt rekening gehouden met de beheersmaatregelen die zijn getroffen (of worden getroffen) om het risico en/of de impact te verkleinen, bijvoorbeeld een verzekering om de schade na een brand te beperken. Op deze manier wordt het netto risicobedrag berekend.

De risico's zijn geïnventariseerd door de managers die sturen op beheersing van het risico en de daarmee verbonden doelstellingen. Bij het inschatten van kans en impact hebben zij kunnen kiezen tussen het gebruik een standaard tabel voor kans en impact of het maken van eigen beoordeling.

Op basis van bovengenoemde risico-inventarisatie is gebleken dat de omvang van het netto risico van Teylingen € 3.726.000 bedraagt. Voor een toelichting wordt verwezen naar bijlage 4 van deze begroting. Dit bedrag zal als ondergrens worden gehanteerd voor de omvang van de incidentele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit kan worden ingezet om niet geraamde (onvoorziene) lasten van substantiële aard mee te dekken. De structurele weerstandscapaciteit geeft de omvang van de maximale ruimte om de belastingen te verhogen om structurele lasten mee te dragen.

Weerstandscapaciteit en ratio weerstandsvermogen

	rek. 2018	rek 2019.	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024
Totaal van de risico's	12.231	2.192	2.192	3.726	3.726	3.726	3.726
Weerstandscapaciteit:							
Algemene reserve	61.820	64.230	60.447	55.782	55.782	54.960	54.237
Stille reserve	1.000	72.258	-	-	-	-	-
Vastgestelde buffer van de algemene reserve	3.738	-	-	-	-	-	-
onbenutte belastingcapcateit	6.830	72.258	6.826	7.169	7.169	7.169	7.169
Totaal van de weerstandscapaciteit	73.388	72.258	67.273	62.951	62.951	62.129	61.406
Ratio weerstandsvermogen	6,0	33,0	30,7	16,9	16,9	16,7	16,5

Wij maken gebruiken van de waarderingstabel opgesteld door het Nederlands Adviesbureau voor risicomanagement. De minimale ratio is 1,4 < x < 2. Hoe hoger de ratio, hoe beter de gemeente in staat is om risico's op te kunnen vangen.

Financiële kengetallen

	rek. 2018	rek 2019.	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024
Netto schuldquote	16,2%	17,7%	38,4%	12,9%	10,3%	8,4%	6,4%
Netto schuldpositie gecorrigeerd voor verstrekte len.	-24,8%	-28,6%	1,4%	-0,1%	-3,6%	-5,1%	-6,5%
Solvabiliteit	67,4%	64,6%	60,8%	72,0%	74,0%	74,3%	75,0%
Grondexploitatie	1,2%	3,0%	-0,9%	-1,0%	-1,1%	-1,1%	-1,1%
Structurele exploitatieruimte	2,5%	1,3%	0,9%	-0,5%	-1,5%	-2,1%	-2,4%
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor	91,0%	91,8%	91,9%	87,5%	87,5%	87,5%	87,5%

Netto Schuldquote

Bedragen x € 1.000

		rek. 2018	rek 2019.	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024
Vaste schulden	+	27.039	25.642	24.220	12.823	11.419	10.009	8.593
Netto vlottende schuld verstrekte len.	-	3.373	4.484	18.740	5.849	4.206	4.115	4.028

Overlopende passiva		**3.574**	**4.952**	**4.000**	**4.000**	**4.000**	**4.000**	**4.000**
Financiële activa	**-**	**36.666**	**36.418**	**34.701**	**11.032**	**10.565**	**10.107**	**9.648**
Uitzettingen < 1 jaar	**-**	**18.088**	**16.122**	**9.726**	**6.750**	**6.750**	**6.750**	**6.750**
Liquide middelen	**-**	**233**	**420**	**500**	**2.000**	**2.000**	**2.000**	**2.000**
Overlopende activa	**-**	**1.206**	**4.602**	**750**	**3.000**	**3.000**	**3.000**	**3.000**
Totaal		**-22.207**	**-22.484**	**1.283**	**-110**	**-2.690**	**-3.733**	**-4.777**
Totale baten, excl. mutaties reserves		**89.501**	**78.550**	**93.661**	**82.504**	**74.145**	**73.475**	**73.657**
Netto schuldquote gecorrigeerd		**-24,8%**	**-28,6%**	**1,4%**	**-0,1%**	**-3,6%**	**-5,1%**	**-6,5%**

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Overigens hanteert de VNG een signaalwaarde van 100%, waarboven waakzaamheid is geboden. Een netto schuldquote van hoger dan 130% is een indicatie voor een te hoge schuld. Teylingen zit daar aanzienlijk onder.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

		rek. 2018	rek. 2019	begr. 2020	begr. 2021	begr. 2022	begr. 2023	begr. 2024
Vaste schulden	**+**	**27.039**	**25.642**	**24.220**	**12.823**	**11.419**	**10.009**	**8.593**
Netto vlottende schuld	**+**	**3.373**	**4.484**	**18.740**	**5.849**	**4.206**	**4.115**	**4.028**
Overlopende passiva	**+**	**3.574**	**4.952**	**4.000**	**4.000**	**4.000**	**4.000**	**4.000**
Financiële activa	**-**	**36.666**	**36.418**	**34.701**	**11.032**	**10.565**	**10.107**	**9.648**
Uitzettingen < 1 jaar	**-**	**18.088**	**16.122**	**9.726**	**6.750**	**6.750**	**6.750**	**6.750**
Liquide middelen	**-**	**233**	**420**	**500**	**2.000**	**2.000**	**2.000**	**2.000**
Overlopende activa	**-**	**1.206**	**4.602**	**750**	**3.000**	**3.000**	**3.000**	**3.000**
Totaal		**-22.207**	**-22.484**	**1.283**	**-110**	**-2.690**	**-3.733**	**-4.777**
Totale baten, excl. mutaties reserves		**89.501**	**78.550**	**93.661**	**82.504**	**74.145**	**73.475**	**73.657**
Netto schuldquote gecorrigeerd		**-24,8%**	**-28,6%**	**1,4%**	**-0,1%**	**-3,6%**	**-5,1%**	**-6,5%**

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

Solvabiliteitratio

Bedragen x € 1.000

	rek. 2018	rek 2019.	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024
Eigen vermogen	**89.928**	**17,7%**	**38,4%**	**12,9%**	**10,3%**	**8,4%**	**6,4%**
Balanstotaal	**133.438**	**135.581**	**140.299**	**123.672**	**117.625**	**113.124**	**110.621**
Solvabiliteit (ev/balanstotaal)	**67,4%**	**64,6%**	**60,8%**	**72,0%**	**74,0%**	**74,3%**	**75,0%**

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin het bezit op de balans gefinancierd is door het eigen vermogen en in hoeverre de gemeente aan de financiële verplichtingen kan voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Onder het eigen vermogen verstaan we de algemene reserve en de overige bestemmingsreserves en het eventuele resultaat uit het overzicht baten en lasten. Voor de solvabiliteitsratio geldt: hoe hoger hoe beter.
De gemiddelde solvabiliteit van de Nederlandse gemeenten is momenteel 33.1%.

Grondexploitatie

Bedragen x € 1.000

	rek. 2018	rek. 2019	begr. 2020	begr. 2021	begr. 2022	begr. 2023	begr. 2024
Totaal activa niet in exploitatie genomen bouwgr.	-	-	-	-	-	-	-
Totaal activa bouwgronden in exploitatie	1.040	2.385	-851	-800	-800	-800	-800
Totaal baten exclusief mutaties van reserves	89.501	78.550	93.661	82.504	74.145	73.475	73.657
Kengetal grondexploitatie	1,2%	3,0%	-0,9%	-1,0%	-1,1%	-1,1%	-1,1%

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

↑ Terug naar inhoudsopgave

Structurele exploitatieruimte

Bedragen x € 1.000

		rek. 2018	rek 2019.	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023	begroting 2024
Totale structurele lasten	**A**	**87.566**	**74.913**	**87.834**	**85.068**	**76.859**	**77.154**	**77.940**
Netto vlottende schuld Totale structurele baten	**B**	**88.117**	**74.014**	**89.556**	**82.084**	**73.205**	**73.125**	**73.657**
Totale structurele toevoegingen aan de reserves	**C**	**2.311**	**2.437**	**6.139**	**78**	**78**	**30**	**30**
Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	**D**	**4.022**	**4.320**	**5.228**	**2.636**	**2.636**	**2.515**	**2.536**
Totale baten, excl. mutaties reserves	**E**	**89.501**	**78.550**	**93.661**	**82.504**	**74.145**	**73.475**	**73.657**
Structurele expl.ruimte ((B-A)+(D-C))/(E) x 100%		**2,5%**	**1,3%**	**0,9%**	**0,5%**	**-1,5%**	**-2,1%**	**-2,4%**

↑ Terug naar inhoudsopgave

3.3 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Inrichting en onderhoud hebben een directe relatie tot elkaar. Sommige inrichtingen vragen veel onderhoud, andere juist weinig. Het doel is om overzicht te krijgen in het onderhouden van de gemeentelijke kapitaalgoederen. Dit is van belang omdat met dit onderhoud een substantieel deel van de begroting is gemoeid.
De gemeente Teylingen heeft een groot areaal aan openbare ruimte in beheer. Er zijn veel middelen nodig voor de instandhouding van de inrichting van de openbare ruimte, zoals wegen, riolering, water, groen, verlichting en gebouwen. De middelen die beschikbaar worden gesteld worden ingezet om het door de raad vastgestelde onderhoudsniveau te realiseren.

Wat willen we bereiken?

We willen onze kapitaalgoederen goed en duurzaam beheren. Goed onderhouden kapitaalgoederen dragen bij aan een positieve beleving van onze bewoners en aan draagvlak voor het realiseren van de uitvoeringsprogramma's. Het niveau van onderhoud is vastgelegd in beleid. Om grote wisselingen in de exploitatie te voorkomen, werken we met onder andere met onderhoudsvoorzieningen. Daaraan voegen we jaarlijks een vast bedrag toe. De uitname kan per jaar verschillen. Met duurzaam beheer en onderhoud streven we naar een minimaal negatief effect op het milieu.

Wat doen wij daarvoor?

Prioriteiten	Doelstelling	Activiteiten 2020
Beheerplannen worden actueel gehouden.	Structureel een adequaat onderhoudsniveau realiseren.	Beheerplannen worden (regionaal) zoveel mogelijk geüniformeerd om integraal beheer mogelijk te maken en meer duurzame oplossingen mogelijk te maken.
Toepassing LED verlichting.	Minder energieverbruik en vermindering uitstoot CO2.	Volgens een geactualiseerd vervangingsplan wordt de openbare verlichting vervangen door LED.
Toepassing meetnet in rioolstelsel.	Waterkwaliteit verbeteren. Het rioolstelsel is met telemetrie en automatisering uitgebreid zodat we het stelsel kunnen monitoren.	Het analyseren en verwerken van de meetgegevens en vervolgens vaststellen van eventuele benodigde acties.
Onkruidbestrijding op verharding verduurzamen.	Het schoonhouden van verharding integraal aan pakken	Het schoonhouden en onkruidvrij houden van de verharding op beeldkwaliteit zonder bestrijdingsmiddelen.
Opstellen van beleid.	Met nieuw beleid, passend in het huidige tijdsbeeld, kunnen nieuwe uitvoeringsprogramma's worden opgesteld.	Uitvoering van programma's op basis van beleid duurzaamheid openbare ruimte, afvalbeleid, beleid groen, beleid wegen en speelplaatsen.
Samenwerking met 3 andere gemeenten, het Hoogheemraadschap van Rijnland en het waterleidingsbedrijf Dunea.	Opstellen van een Integraal Afval Waterketenplan (IAWKP)	Uitwerken van vastgesteld IAWKP in afzonderlijke projecten.

Gemeentelijke gebouwen en objecten	
Naam Beleidsplan	-
Vastgesteld	-
Looptijd	-
Actualisatie	-
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Meerjaren Onderhouds Plan (MOP)
Looptijd	2017-2036
Actualisatie	2021
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening gebouwen

Voorziening gebouwen				
(x € 1.000)	2021	2022	2023	2024
Stand per 1 januari	1412	1549	1.727	1.727
Storting	381	381	381	1.727
Uitname	244	203	305	305
Stand per 31 december	1.549	1727	1.803	1.879

Uitvoering in 2021
Kleinschalig en groot planmatig onderhoud aan diverse gebouwen.

Riolering

Naam Beleidsplan	Integraal Afvalwaterketenplan
Vastgesteld	2017
Looptijd	2017-2021
Actualisatie	2021
Vastgesteld kwaliteitsniveau	n.v.t.
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	n.v.t.
Looptijd	n.v.t.
Actualisatie	n.v.t.
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening vervangingsreserve Riolering Voorziening egalisatie riool

Onderwerp	2021	2022	2023	2024
(€ 1.000)				
Investeringsbedragen	3.467	334		
Bedragen t.l.v. exploitatie	2.152	2.185	2.231	2.231
Bedragen t.l.v. voorziening	988	558	701	1258

Voorziening vervangingsreserve riolering				
(x € 1.000)	2021	2022	2023	2024
Stand per 1 januari	1.905	1.331	1.331	360
Storting	964	1009	1055	1.054
Uitname	1.537	1.564	1.461	1.200
Stand per 31 december	1.331	776	369	223

Voorziening egalisatie riool				
(x € 1.000)	2020	2021	2022	2023
Stand per 1 januari	0	0	0	0
Storting	0	0	0	0
Uitname	0	0	0	0
Stand per 31 december	0	0	0	0

Uitvoering in 2021	
Teylingen	Uitvoeren maatregelenplan riolering 2019 - 2023 Uitvoeren vervangingsplanning elektromechanische installaties rioolgemalen, randvoorzieningen en drukrioleringsunits Aansluiting ongerioleerde percelen en woonboten

Toelichting:

In 2019 is er een maatregelenplan opgesteld voor het vrijvervalrioolstelsel van de gemeente Teylingen op basis van de uitgevoerde rioolinspecties. Dit plan heeft geleid tot een reparatie-/renovatie-/vervangingsplan voor 2019 t/m 2023. Daarnaast is er in 2018 een onderzoek gestart voor het oplossen van de huidige emissieproblemen in het rioolstelsel van Sassenheim. Aanvullend voeren we voor alle drie de kernen een stresstest regenwatersystemen uit, afgestemd op de meest recente ontwikkelingen vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Zo wordt in alle drie de kernen inzicht verkregen in de kwetsbaarheid en risico's op schade en overlast bij extreme regenval en kunnen vervolgens slimme oplossingsrichtingen worden gezocht binnen de openbare ruimte voor het verhogen van de klimaatbestendigheid. Voor Sassenheim wordt een integrale aanpak uitgewerkt die verhogen van de klimaatbestendigheid en aanpak van de emissieproblematiek het meest doelmatig combineert. In 2020 is dit onderzoek naar verwachting geheel afgerond en kunnen de benodigde maatregelen worden ingepland.
Ook is in samenwerking met de Bollenstreek het opstellen van een afvoerstructuurplan voor Teylingen gepland. Dit plan omvat een blauwdruk van de toekomstige riool- en drainagestelsels, waarbij waterstromen worden ontvlecht, voldoende bescherming wordt geboden tegen wateroverlast en ontwikkelingen worden gefaciliteerd. Het afvoerstructuurplan beschrijft een marsroute met de benodigde aanpassingen aan de rioleringsstelsels en biedt bouwstenen voor het via verordeningen en communicatie eventueel beïnvloeden van het gebruik van de riolering, zoals bijvoorbeeld het verplicht afkoppelen door burgers en bedrijven. Als eerste is in 2020 binnen de Bollenstreek gestart met Lisse en Noordwijkerhout.

In 2021 wordt in het Cluster Bollenstreek in samenwerking met de gemeenten Katwijk, Noordwijk en Lisse, het hoogheemraadschap van Rijnland en het waterleidingsbedrijf Dunea een nieuw afvalwaterketenplan opgesteld en ter vaststelling voorgelegd.

Groen

Naam Beleidsplan	**Beleidsplan Groen (De waarde van Groen)**
Vastgesteld	**2016**
Looptijd	**2016-2020**
Actualisatie	**2020**
Vastgesteld kwaliteitsniveau	**Basis**
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	**-**
Looptijd	**-**
Actualisatie	**2021**
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	**Nee**
	N.v.t.

Onderwerp	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
(€ 1.000)				
Investeringsbedragen	**0**	**0**	**0**	**0**

Uitvoering in 2021	
Warmond	**Opknappen diverse groenborders gericht op biodiversiteit**
Sassenheim	**Opknappen diverse groenborders gericht op biodiversiteit**
Voorhout	**Opknappen diverse groenborders gericht op biodiversiteit**

Toelichting:

In 2020 is gestart met het opstellen van een omgevingsvisie voor de gemeente Teylingen, waardoor het beleidsplan groen komt te vervallen en het groenbeleid in de omgevingsvisie zal worden opgenomen.

In 2021 zal er een groenbeheerplan/ uitvoeringsprogramma worden opgesteld met bijbehorende meerjarenbegroting en waarin ook de relatie gelegd wordt met biodiversiteit en klimaatadaptatie.

De uitvoering zal steeds meer gericht gaan worden op ecologisch beheer wat de biodiversiteit van zowel planten als insecten zal bevorderen. Zo gaan we testen met sinusbeheer om zo de omstandigheden van insecten en met name vlinders zo goed mogelijk te krijgen.

Bomen

Naam Beleidsplan	**Bomenbeleidsplan**
Vastgesteld	**2014**
Looptijd	
Actualisatie	**2020**
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	-
Looptijd	-
Actualisatie	-
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	-
Naam voorziening/reserve	**N.v.t.**

Onderwerp	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
(€ 1.000)				
Investeringsbedragen	**146**	**0**	**0**	**0**
Bedragen t.l.v. exploitatie*	**120**	**120**	**120**	**120**

Toelichting:
Groenprojecten worden zoveel mogelijk in participatie uitgevoerd. In overleg met omwonenden wordt bepaald welke keuzes worden gemaakt om het groen- of de bomenstructuur te verbeteren of aan te passen. Voor het uitvoeren van het boombeleidsplan is in de exploitatie structureel een bedrag van € 120.000 opgenomen.

Onderhoud:
Jaarlijks wordt 1/3 deel van het bomenbestand beoordeeld, waar nodig worden maatregelen genomen zoals het snoeien en incidenteel vervangen van bomen. Het gebied wat in 2021 zal worden beoordeeld is Sassenheim.

Vervanging bomen:
Voor het vervangen van bomen staan de volgende locaties ingepland:
Voorhout: Bloemenschans
Sassenheim: Wilhelminalaan e.o.

Ziekte en Plagen:
Bestrijding van de eikenprocessierups.

Sinds een aantal jaar is ook de eikenprocessierups in Teylingen aanwezig en het aantal bomen waar nesten van de rups wordt waargenomen groei elkaar jaar. Bestrijding vind plaats door het wegzuigen van de nesten uit de bomen.

Om de rups tegen te gaan hebben wij in februari 2020 zo'n 30 nestkasten opgehangen op locaties waar vorig jaar de eikenprocessierupsen zijn waargenomen. Op de lange termijn streven wij naar een natuurlijke balans. Dit doen we door, naast nestkasten op te hangen, bermen ecologisch te maaien en in te zaaien om zodoende het aantal plantensoorten in een gebied weer te laten toenemen. Hierdoor worden natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups aangetrokken, deze dragen bij aan het herstellen van de natuurlijke balans. Ten slotte streven wij naar meer diversiteit in het bomenbestand.

De (preventieve) bestrijding van de eikenprocessierups zal de komende jaren naar verwachting steeds intensiever worden wat dan ook financiële gevolgen zal hebben.

Wegen

Naam Beleidsplan	**Beleidsnotitie Wegen 2017-2021**
Vastgesteld	**2017**
Looptijd	**2017-2021**
Actualisatie	**2021**
Vastgesteld kwaliteitsniveau	**Basis**
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	**Beheerplan Wegen 2017-2021**
Looptijd	**2017-2021**
Actualisatie	**2021**
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	**Nee**
Naam voorziening/reserve	**Voorziening wegen**

Onderwerp	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
(x € 1.000)				
Investeringsbedragen	13.607	3.785	150	150
Bedragen t.l.v. exploitatie	1.646	1.785	2.084	2.104
Bedragen t.l.v. voorziening	752	700	700	700

Voorziening wegen				
(x € 1.000)	2021	2022	2023	2024
Stand per 1 januari	807	708	608	508
Storting	600	600	600	600
Uitname	700	700	700	700
Stand per 31 december	708	608	508	409

Uitvoering in 2021	
Teylingen	Belijning, Klein onderhoud wegen, klein onderhoud asfalt.
Beleidsplans wegen	Opstellen beleidsplanwegen 2021-2025
Teylingen	Groot onderhoud asfalt en elementen op basis van de visuele inspectie oktober 2020

Toelichting:

In het investeringsbedrag van 13.6 miljoen zit een bedrag van 7 miljoen voor de Noordelijke Randweg.

De toevoeging aan de voorziening wegen is in 2019 van € 700.000 structureel teruggebracht naar € 600.000. Dit betreft een bezuinigingsmaatregel. Deze maatregel heeft een negatief effect op de meerjarenonderhoudsplanning voor de discipline wegen. Verwachting is dat we een aantal projecten niet kunnen uitvoeren en de kwaliteit van de wegen een lager niveau zal kennen dan men tot op heden gewend was. De aanpassing in de planning van de werkzaamheden wordt doorgevoerd zodra de begroting met deze bezuinigingsmaatregel is vastgesteld.

In 2021 wordt een nieuw beleidsplan wegen voor de planperiode 2022 tot en met 2026 opgesteld en ter vaststelling voorgelegd.

Speelplaatsen

Naam Beleidsplan	**Beleidsplan speelplaatsen 2015-2024**
Vastgesteld	**2015**
Looptijd	**2015-2024**
Actualisatie	**2021**
Vastgesteld kwaliteitsniveau	**Basis**
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	**Vervangingsplan spelen**
Looptijd	**Wordt jaarlijks herzien door de beheerder op basis van inspectiegegevens**
Actualisatie	**2020**
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	**Nee**
Naam voorziening/reserve	**N.v.t.**

Onderwerp	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
(x 1000 euro)				
Investeringsbedragen	**185**	**190**	**194**	**232**
Exploitatiebedragen	**29**	**29**	**30**	**31**

Uitvoering in 2020
Herinrichten van speelplaatsen op basis van het vervangingsplan spelen
Hoofdinspectie uit laten voeren
Plattegrond met speelplaatsen gepubliceerd
Jaarlijks onderhoud op val ondergronden
Uitvoeren van groot onderhoud

Uitvoering in 2021
Herinrichten van speelplaatsen op basis van het vervangingsplan spelen
Hoofdinspectie uit laten voeren
Plattegrond met speelplaatsen actualiseren
Jaarlijks onderhoud op val ondergronden
Uitvoeren van groot onderhoud

Opmerkingen
In 2020 zijn speelplaatsen aangelegd waarvoor in 2019 opdracht is gegeven. Er is een verzoek ingediend om het resterende budget van 2019 € 160.000,- over te hevelen naar 2020.
Het vervangingsplan spelen is geactualiseerd en verwerkt in deze begroting.

↑ Terug naar inhoudsopgave

Straatmeubilair, bebording en wegbewijzering

Naam Beleidsplan	-
Vastgesteld	-
Looptijd	-
Actualisatie	2020/2021
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	-
Looptijd	-
Actualisatie	2020/2021
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Er wordt op dit moment gewerkt aan een uitvoeringsprogramma straatmeubilair en een beheerplan straatmeubilair. Dit programma wordt in 2020 / 2021 aan het college aangeboden.
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	2021	2022	2023	2024
(x 1000 euro)				
Investeringsbedragen	0	0	0	0
Bedragen t.l.v. exploitatie	41	42	43	44

Uitvoering in 2020 (omschrijving activiteit)
Uitvoeringsplan straatmeubilair definitief maken
Beheerplan straatmeubilair definitief maken
Al het straatmeubilair is in kaart gebracht
Een saneringsvoorstel verkeersborden wordt uitgewerkt
Er zijn een aantal hekwerken en poorten aangebracht

Uitvoering in 2021 (omschrijving activiteit)
Vast laten stellen uitvoeringsplan straatmeubilair
Uitvoering geven aan het beheerplan straatmeubilair
Jaarlijkse inspectie en jaarlijks onderhoud NBd wegbewijzering
Beheer en onderhoud openbare watertappunten
Saneringen verkeersborden uitvoeren

Openbare verlichting

Naam Beleidsplan	Beleidsplan Openbare Verlichting 2019-2023
Vastgesteld	2019
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2023
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Alle verlichting in 2030 vervangen door LED
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Beheerplan Openbare verlichting 2019-2023
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2023
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	2021	2022	2023	2024
(x 1000 euro)				
Investeringsbedragen	627	627	627	627
Bedragen t.l.v. exploitatie	195	195	195	195

bedragen conform Raadsvoorstel beleidsplan
De exploitatiekosten bestaan uit onderhoudskosten (€ 170.000,-) en advieskosten (€ 25.000,-).

Uitvoering in 2021	
Teylingen	Op basis van het beleidsplan wordt ieder jaar een deel van de verlichting vervangen door LED-verlichting met als doel om in 2030 t.o.v. 2013 50% energie te besparen. In 2030 is dan alles LED-verlichting.

Openbare verlichting

Naam Beleidsplan	Beheerbeleidsplan civiele kunstwerken 2019-2023
Vastgesteld	2019
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2019
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Beheerbeleidsplan civiele kunstwerken 2019-2023
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2019
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening / reserve	Voorziening onderhoud civiele kunstwerken

Onderwerp	2021	2022	2023	2024
(x 1000 euro)				
Investeringsbedragen	88	253	240	22
Bedragen t.l.v. exploitatie	40	22	22	22
Bedragen t.l.v. voorziening	383	234	121	123

Voorziening Kunstwerken				
(x € 1.000)	2021	2022	2023	2024
Stand per 1 januari	652	489	474	553
Storting	220	220	220	220
Uitname	383	234	141	123
Stand per 31 december	489	474	533	630

Uitvoering in 2021	
Sassenheim	-
Voorhout	Exploitatie: Onderzoek geluidschermen en -wallen.
Warmond	Investering: vervanging aanlegsteiger Koudenhoorn.

Toelichting:
In 2019 is het nieuwe Beleidsplan Civiele Kunstwerken 2019-2023 vast gesteld dat kaders omvat voor de borging van het juiste onderhoudsniveau en inzicht geeft in de benodigde financiële middelen om het beheer van de civiele kunstwerken de komende jaren te kunnen uitvoeren.

Baggeren

Naam Beleidsplan	**Baggerbeheerplan gemeente Teylingen 2015-2024**
Vastgesteld	**2014**
Looptijd	**2015-2024**
Actualisatie	**2024**
Vastgesteld kwaliteitsniveau	**Voldoen aan de dwarsprofielen die zijn opgenomen in de legger (diepte en talud onder water)**
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	**Baggerbeheerplan gemeente Teylingen 2015-2024**
Looptijd	**2015-2024**
Actualisatie	**2024**
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	**Nee**
Naam voorziening/reserve	**Voorziening waterwegen**

Voorziening waterwegen				
(x € 1.000)	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Stand per 1 januari	**147**	**197**	**172**	**157**
Storting	**75**	**75**	**75**	**75**
Uitname	**25**	**100**	**90**	**90**
Stand per 31 december	**197**	**172**	**157**	**142**

Uitvoering in 2021	
Teylingen	**In het 1e kwartaal 2019 hebben we gebaggerd in Teylingen in HLT verband. In 2020 wordt een nieuw baggerbestek in HLT verband, wat in 2021 zal worden uitgevoerd**

↑ Terug naar inhoudsopgave

3.4 Paragraaf Financiering

Inleiding

De financieringsfunctie dient uitsluitend de publieke taak. Het beleid valt binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Centraal in deze wet staan transparantie en risicobeheersing. Om inzicht te geven in de manier waarop de gemeente dit doet en een beeld te geven van de stand van zaken gaan we in deze paragraaf in op de ontwikkelingen rond de gemeentelijke financiering, het te voeren beleid op dit gebied en de risico's die we daarbij lopen.

Algemeen

Het door de raad in 2012 vastgestelde "Treasurystatuut Gemeente Teylingen 2012" vormt het kader voor beleid en uitvoering van de treasuryfunctie. Afhankelijk van de hoogte en de verwachte duur van een liquiditeitstekort of liquiditeitsoverschot, wordt vermogen tijdelijk of langdurig aangetrokken of uitgezet. Het uitgangspunt bij het aantrekken van vermogen is dat de kasgeldlimiet optimaal benut wordt en zoveel mogelijk kort vermogen wordt aangetrokken. Benadrukt wordt dat de treasuryfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat een prudent beleid wordt gevoerd binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido).

Welke ontwikkelingen spelen er?

Rente ontwikkelingen

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft in maart 2016 de herfinancieringsrente verlaagd naar 0,00%. Momenteel (augustus 2020) bedraagt de geldmarktrente voor aan te trekken driemaands kasgeldleningen -0,10% (te ontvangen). Het tarief voor negatieve saldi op de rekening-courant (rood staan) is 2,45% (te betalen). De vergoedingen bij het schatkistbankieren staan op 0,00%.
De kapitaalmarktrente voor aan te trekken leningen voor looptijden van 5 en 10 jaar zonder renteherziening bedraagt momenteel resp. -0,1% en 0,07%. De verwachting is dat deze rentetarieven voorlopig ongeveer op dit niveau zullen blijven. Substantiële rentestijgingen worden niet verwacht, vooral omdat de inflatieverwachting achterblijft bij de ECB-doelstellingen.

Gemeentelijke ontwikkelingen

Naar verwachting kan in 2021 de liquiditeit worden gewaarborgd met goedkoop kort geld (looptijd korter dan een jaar). In maart 2018 is voor het laatst een lening ter grootte van € 10.000.000 op de kapitaalmarkt aangetrokken met een looptijd van 3 jaar. Deze relatief korte looptijd houdt verband met de vermoedelijke vrijval van de hybride lening van € 25.200.000 aan de BNG in 2021. In 2021 zullen de kortlopende leningen en de uitstaande lening van € 10.000.000 worden afgelost met de geplande vrijkomende hybride lening.

Liquiditeitsprognoses

Wekelijks stellen we liquiditeitsprognoses voor de korte termijn op om tijdig in te spelen op schommelingen in de liquiditeit. Jaarlijks stellen we één à twee liquiditeitsprognoses op met een horizon van 4 jaar.

Garantiestelling leningen en verstrekken van leningen

Ons beleid is leningen of garanties uit hoofde van de 'publieke taak' alleen te verstrekken aan partijen die de gemeenteraad heeft goedgekeurd. Daarbij winnen we vooraf informatie in over de financiële positie en de kredietwaardigheid van de betreffende partij. Indien een andere voorziening beschikbaar is, verstrekt de gemeente uitsluitend een garantie voor de betaling van rente en aflossing.

Risicobeheer

Het risicobeheer is gericht op het beperken van financiële risico's. In het Financieringsstatuut zijn richtlijnen en limieten opgenomen, die de basis vormen voor alle transacties op dit gebied. Ons beleid is voornamelijk gebruik te maken van veilige en inzichtelijke financiële instrumenten.

De Wet Fido geeft normen voor het beperken van risico's. De belangrijkste risicocategorie is het renterisico, waarvan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm belangrijke richtlijnen zijn ter beperking van renterisico's.
De kasgeldlimiet heeft betrekking op leningen met een rentetypische looptijd tot één jaar. Het totaal van deze leningen mag niet meer bedragen dan 8,5% van de totale lasten op de begroting. De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een rentetypische looptijd vanaf één jaar.
De verplichte aflossingen en renteherzieningen op deze leningen mogen niet meer bedragen dan 20% van de totale lasten op de begroting. Het doel van deze normen is om het risico te beperken wanneer bij herfinanciering van de leningen een rentestijging leidt tot hogere lasten.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het wettelijke maximum aan leningen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar. De kasgeldlimiet staat toe om in 2021 de financieringsbehoefte tot een bedrag van € 8,4 mln te dekken met kortlopende leningen. Zodra wij deze limiet voor een langere periode (meer dan een half jaar) dreigen te overschrijden, trekken wij (in het algemeen) een langlopende lening aan of vragen wij (onderbouwd) toestemming aan de provincie om gedurende een bepaalde periode de limiet te mogen overschrijden.
Gelet op de te verwachten relatief lage rente voor kort krediet, maken we zoveel mogelijk gebruik van de toegestane norm, tenzij we sterke rentestijgingen verwachten op de kapitaalmarkt.

Kasgeldlimiet	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Begrotingstotaal lasten	98.883.562	85.566.328	77.876.761	77.533.460
Maximaal toegestane kasgeldlimiet (8,5% van begrotingstotaal lasten)	8.405.103	7.273.138	6.619.525	6.590.344
Gemiddeld saldo vlottende korte schuld en vlottende middelen	10.544.000	5.465.000	6.202.500	5.920.000
Ruimte onder kasgeldlimiet	-2.138.897	1.808.138	417.025	670.344

Renterisiconorm

Renterisiconorm		Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
1	Renteherziening op langlopende schuld o/g	0	0	0	0
2	Te betalen aflossingen	1.390.757	11.396.951	2.123.355	2.129.978
3	Renterisico (1 en 2)	1.390.757	11.396.951	2.123.355	2.129.978
4	Renterisiconorm	17.113.266	15.575.352	15.506.692	15.593.831
5a	Ruimte onder risiconorm	15.722.509	4.178.401	13.383.337	13.463.853
5b	Overschrijding risiconorm				
4a	Begrotingstotaal lasten	85.566.328	77.876.761	77.533.460	77.969.154
4	Renterisiconorm 20% van begrotingstotaal	17.113.266	15.575.352	15.506.692	15.593.831

De verwachting is dat we voor de komende jaren onder de renterisico-norm blijven.

Financieringsbehoefte

Per 1 januari 2021 houden we boekhoudkundig rekening met een financieringsbehoefte van€ 12 mln. Dit is een globale berekening van het verschil tussen het totaal van de vaste activa en voorraden grond enerzijds en de vaste financieringsmiddelen anderzijds (reserves, voorzieningen, langlopende leningen). Het werkelijke liquiditeitstekort per 1 januari 2021 zal vermoedelijk lager uitkomen ten gevolge van crediteurensaldi, vertraging van investeringen en vooruit ontvangen bedragen.

Financieringsbehoefte	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023	1-1-2024
1 Reserves en voorzieningen	95.119	91.989	85.600	82.316
2 Langlopende leningen	24.220	24.823	23.419	22.009
3 Totaal vaste financieringsmiddelen	119.339	116.812	109.019	104.325
4 Boekw. Inv., incl. voorraden grond	128.353	114.136	108.625	103.124
Financieringstekort/overschot (3 – 4)	-9.014	2.676	394	1.201

Verstrekte leningen

Ons beleid is leningen en garanties alleen te verstrekken aan partijen die de gemeenteraad heeft goedgekeurd uit hoofde van de 'publieke taak'. Wij gaan hier terughoudend mee om, waarbij garantieverlening de voorkeur heeft.

Verstrekte leningen per einde dienstjaar	rek. 2019	begr. 2020	begr. 2021
Leningen aan woningbouwcorporaties			
STEK	22.075	20.569	19.002
Woonstichting Vooruitgang	3.787.674	3.598.472	3.404.014
Leningen aan deelnemingen	3.809.749	3.619.041	3.423.016
Lening aan BNGbank	25.200.000	25.200.000	0
	25.200.000	25.200.000	0
Overige verstrekte langlopende leningen u/g			
Starters- en duurzaamheidsleningen	6.273.565	4.278.952	6.254.565
Leningen aan verenigingen en instellingen	857.533	812.429	811.386
	7.131.098	5.091.381	7.065.951
Totaal verstrekte leningen	36.140.847	33.910.422	10.488.967

Rentemethodiek

In het vernieuwde BBV is opgenomen dat de paragraaf financiering van de begroting en jaarrekening naast de beleidsvoornemens en het gerealiseerde beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille ook verplicht inzicht moet geven in:

- de rentelasten uit externe financiering
- het renteresultaat
- de wijze van rentetoerekening.

Door onderstaand overzicht en toelichting in de paragraaf financiering op te nemen wordt invulling gegeven aan deze verplichting.

Renteomslag		1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023	1-1-2024
Restant korte financiering		8.500	8.500	8.500	8.500
Restant lange financiering		24.220	24.823	23.419	22.009
Totaal externe financiering		32.720	33.323	31.919	30.509
Gewogen gemiddeld rentepercentage externe financiering tbv rente eigen vermogen (nvt)		2%	2%	2%	2%
a1. De externe rentelasten over de korte financiering	+	7	7	7	7
a2. De externe rentelasten over de lange financiering	+	554	554	554	554
b. De externe rentebaten (incl. rente hyb.lening)	-/-	538	238	238	238
Totaal door te rekenen externe rente		23	323	323	323
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	-	-	-	-
c2. De rentelasten van projectfinanciering	-/-	-	-	-	-
c3. De rentebaten van doorverstrekte leningen (projectfinanciering)	+	-	-	-	-
Saldo door te rekenen externe rente		23	323	323	323
d1. Rente over eigen vermogen	+	-	-	-	-
d2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	+	-	-	-	-
De aan taakvelden toe te rekenen rente		23	323	323	323
e. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	0	0	0	0
f. Renteresultaat op het taakveld treasur		23	323	323	323

Boekwaarde activa voor renteomslag, excl. verstrekte len. En BIE's	105.154	100.110	95.067	91.523
Omslagrenteberekening	0,02%	0,32%	0,34%	0,35%
Voorstel: afronden naar	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

↑ Terug naar inhoudsopgave

3.5 Paragraaf Bedrijfsvoering

Gemeenschappelijk regeling werkorganisatie HLTsamen

De bedrijfsvoering van de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen is vanaf 1 januari 2017 ondergebracht in de gemeenschappelijke regeling HLTsamen. HLTsamen is een ambtelijke werkorganisatie, de gemeenten zijn bestuurlijk zelfstandig.

In de Programmabegroting 2021-2024 van HLTsamen is opgenomen dat:

'de focus op het verder professionaliseren van HLTsamen. De veranderende samenleving vraagt om een overheid die meedenkt en meewerkt: dit vereist een flexibele en wendbare organisatie met gevoel voor dat wat er in de samenleving gaande is.'

De werkorganisatie HLTsamen ondersteunt de zelfstandige gemeentebesturen bij de strategische denkkracht en de uitvoering van hun taken. De aandacht van HLTsamen richt zich daarbij op de realisatie van de visie en de ambities op het gebied van Kwaliteit, Kostenreductie, Kwetsbaarheid en een verbeterde Strategische positie (3K's en S).

In 2017 en 2018 zijn forse stappen gemaakt om het huis op orde te krijgen. In 2019 stond het verbeteren van de kwaliteit van de werkorganisatie centraal. Hieraan blijven we hard werken, zodat we als werkorganisatie nog beter kunnen optreden als krachtige en innovatieve partner en dienstverlener. In 2020 staat het verbeteren van de strategische positie (de S) centraal. In 2019 is de Tussenevaluatie HLTsamen uitgevoerd door bureau Berenschot. Uit deze tussenevaluatie komt naar voren dat de HLT-organisatie volop in ontwikkeling is én tegelijkertijd progressie laat zien[1]. Daarbij signaleert de organisatie problemen die er zijn en acteert daar actief op, HLTsamen wordt in de rapportage van Berenschot dan ook betiteld als lerende organisatie. Met de aandachtspunten en verbetermogelijkheden uit de tussenevaluatie is HLTsamen eind 2019 direct aan de slag gegaan, onder andere door in de concern- en domeinplannen acties over te nemen die voortvloeien uit de aanbevelingen in de tussenevaluatie. We verwachten dat in 2021 de resultaten hiervan, onder andere in de komende evaluatie van HLTsamen, zichtbaar zijn.

In deze programmabegroting zijn kosten opgenomen van de werkorganisatie HLTsamen. Deze zijn gebaseerd op de uitvoering van de politieke programma's van Hillegom, Lisse en Teylingen. Daarbij heeft de werkorganisatie alle bezuinigingsdoelstellingen gerealiseerd, die bij oprichting van HLTSamen zijn benoemd.

Specifieke stappen om de doelstellingen te bereiken vindt u in de begroting van HLTsamen.

[1] 'HLTSamen op weg, Tussenevaluatie van de ambtelijke fusieorganisatie HLTsamen', 7 oktober 2019 Berenschot

3.6 Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn samenwerkingspartners van de gemeente waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft en waarin zij daardoor medeverantwoordelijkheid draagt ('mede-eigenaarschap'). Van een financieel belang is sprake indien de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als de financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente. Van bestuurlijk belang is sprake als de gemeente (in de persoon van een wethouder, raadslid of ambtenaar) zeggenschap kan uitoefenen via een zetel in het bestuur of stemrecht.

Verbonden partijen kunnen zowel publiekrechtelijke (Gemeenschappelijke regelingen) als privaatrechtelijke (stichtingen, verenigingen, NV's en BV's) organisaties zijn. Vanwege de risico's die de gemeente in verband met dat mede-eigenaarschap loopt geldt voor deze partijen een bijzonder sturings- en beheersingsysteem (governance). Vanwege de gemeentelijke belangen in de verbonden partijen hebben deze een bijzondere status.

Deze paragraaf behandelt, conform artikel 15 uit het BBV, de algemene visie over het inschakelen van een verbonden partij, de ontwikkelingen die er spelen en de voorgeschreven lijst van verbonden partijen.

Uitgangspunt van de nota Verbonden Partijen, is dat tot oprichting van en deelneming in stichtingen, verenigingen et cetera, wordt besloten indien dat in het bijzonder aangewezen moet worden geacht voor de behartiging van het daarmee te dienen openbaar belang en voor zover de doelmatigheid daarmee wordt bevorderd.

Welke ontwikkelingen spelen er?

In het presidium is op 12 september 2018 gesproken over het geven van een vervolg aan de nota verbonden partijen die in mei 2018 werd vastgesteld door de raad. Op basis van de nota Verbonden Partijen van mei 2018 en het advies vanuit de bijeenkomst met het ROB van 2016 is besloten te werken met:

- Governanceteams voor vier verbonden partijen met als deelnemers per verbonden partij 2 raadsleden (de zogenaamde raadsrapporteurs), de betrokken portefeuillehouder en de betrokken ambtenaren en griffie.
- De vier verbonden partijen zijn de werkorganisatie HLTsamen, Holland Rijnland, Omgevingsdienst West-Holland en de Intergemeentelijke Sociale Dienst Bollenstreek.
- Dit vooralsnog voor de jaren 2019 en 2020. Voorstel is om na twee jaren de werking van de Governanceteams te evalueren.

De komst van de omgevingswet vraagt ook aanpassingen in de samenwerking met enkele van onze verbonden partijen zoals de ODWH, GGD en Veiligheidsregio. We bereiden ons hier gezamenlijk op voor door te onderzoeken welke impact dit in de toekomst op de advisering en werkprocessen zal hebben.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen aangekondigd, ter versterking van de legitimiteit van gemeenschappelijke regelingen. Ter versterking van de positie van gemeenteraden zal in ieder geval de mogelijkheid opgenomen worden om (categorieën van) besluiten aan te wijzen waarvoor eerst een zienswijze aan gemeenteraden wordt gevraagd voordat het bestuur van de gemeenschappelijke regeling een besluit mag nemen. De verwachting is dat deze wetswijziging in het najaar van 2020 wordt behandeld door de Tweede Kamer.

Overzicht met verbonden partijen

De lijst van verbonden partijen bevat de informatie zoals is aangegeven in artikel 15 van het BBV, waarbij deze zijn onderverdeeld in de vier categorieën: gemeenschappelijke regelingen; vennootschappen en coöperaties; stichtingen en verenigingen, en overige verbonden partijen;

Per verbonden partij wordt duidelijk gemaakt wat het belang is dat de gemeente heeft, maar ook welk openbaar belang daarmee wordt gediend en hoe groot dat belang is. Daarbij vermeld deze lijst de financiële informatie over de verbonden partijen en eventuele risico's voor de gemeente.

De paragraaf is niet gericht op het gemeentelijk 'mede-opdrachtgeverschap' dat zich richt op de prestaties van de verbonden partij, als bijdrage aan de maatschappelijke doelstellingen van de gemeente. Die rol wordt vormgegeven vanuit de reguliere begrotingsprogramma's, net zoals dat gebeurt voor de andere samenwerkingspartners, niet zijnde verbonden partijen.

Het onderstaande overzicht bevat voor de gemeenschappelijke regelingen de geprognosticeerde cijfers 2021. Voor de overige verbonden partijen zijn de gerealiseerde cijfers over het jaar 2019 opgenomen. In regionaal verband is afgesproken dat verbonden partijen bij een gelijkblijvend takenpakket de lasten met maximaal 2,6% voor de loonkosten mogen indexeren en voor de materiële kosten een indexering van 1,8% mogen toepassen.

Totaaloverzicht van de bijdragen aan verbonden partijen

Naam	Begroot 2020	Begroot 2021
1. Gemeenschappelijke regelingen		
HLTsamen	€ 17.930.000	€ 19.176.000
Holland Rijnland	€ 624.074	€ 664.592
Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Bollenstreek	€ 13.674.556	€ 14.649.626
Werkvoorzieningenschap Kust, Duin- en Bollenstreek / De Maregroep	€ 296.699	€ 338.000
Regionale dienst openbare gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden	€ 1.943.000	€ 2.280.000
Veiligheidsregio Holland Midden (VRHM)	€ 1.953.000	€ 2.129.290
Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)	€ 855.000	€ 898.000
Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek (VAB)	€ 175.152	€ 175.171
Samenwerking Belastingen Bollenstreek	€ 526.381	€ 526.434
2. Vennootschappen en coöperaties		
Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (GOM)	€ -	€ -
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	€ -	€ -
Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea)	€ -	€ -
Alliander N.V.	€ -	€ -
3. Stichtingen en verenigingen		
Stichting Rijk	€ 145.852	€ 142.244
4. Overige verbonden partijen		
Totaal	€ 38.123.714	€ 40.979.357

1. Gemeenschappelijke regelingen

HLTsamen				
Vestigingsplaats	Hillegom			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doelstelling/Publiek belang	Daarmee biedt de werkorganisatie een kwalitatief, hoogwaardige, efficiënte en innovatieve dienstverlening aan de 'klanten 'van de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen.			
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit zes leden van de drie gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen. Het ene lid is een wethouder en het andere lid is de burgemeester per gemeente.			
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse bijdrage volgens in het bedrijfsplan opgenomen verdeelsleutel.			
Financieel belang	Een eventueel nadelig saldo van de gemeenschappelijke regeling wordt gedekt door aanvullende bijdragen op basis van deze verdeelsleutel.			
Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*	1-1-2021		31-12-2021
	Eigen vermogen	€	800	€ 800
	Vreemd Vermogen	€	6.519	€ 7.137
	Resultaat 2021			€ -
Ontwikkelingen	Uitvoering geven aan het bedrijfsplan vastgesteld in de raden van de aangesloten gemeenten. Focus ligt op het gebied van Kwaliteit, Kostenreductie, Kwetsbaarheid en de verbeterde Strategische positie.			
Risico's	Het niet halen van de gestelde financiële doelstellingen in het bedrijfsplan.			
Overige informatie	Begroting HLTsamen 2021-2024			
Programma	4. Modern bestuur, invloedrijke inwoners			
Prestatieveld	Bestuur			

Holland Rijnland				
Vestigingsplaats	Leiden			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doelstelling/Publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.			
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. Het Algemeen Bestuur bestaat uit 33 leden waarvan 3 leden afkomstig uit de gemeente Teylingen. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 8 leden waarvan 1 lid afkomstig uit de gemeente Teylingen.			
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.			
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.			
Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*	1-1-2021		31-12-2021
	Eigen vermogen	€	683	€ 683
	Vreemd Vermogen	€	55.621	€ 55.621
	Resultaat 2021			€ -

Ontwikkelingen	De Regionale Agenda, die in oktober 2019 door het Algemeen Bestuur werd vastgesteld, vormt het kader voor de intergemeentelijke samenwerking in Holland Rijnland voor de periode 2019-2023. Uitgangspunt is om uitvoering te geven aan de regionale agenda binnen de financiële kaders. Gegeven de ambities in deze agenda kan het nodig zijn te prioriteren en te temporiseren. Op het moment dat er aanleiding is om de gemeentelijke bijdrage aan te passen zal dit conform de afgesproken procedures ter besluitvorming worden gebracht. Gemeenteraden hebben hierover het laatste woord. De regionale agenda Holland Rijnland laat de actuele kansen en uitdagingen zien. De regionale agenda 2019-2023 geeft zo richting aan de regionale samenwerking. Het beschrijft de taken van de organisatie Holland Rijnland in de komende periode. Daarin wordt aangegeven op welke beleidsthema's ingezet wordt en welke rol Holland Rijnland hierbij gaat vervullen. De ambities uit nieuwe coalitieprogramma's en de bestaande samenwerkingsafspraken zijn hierin verwerkt. Deze inhoudelijke agenda is een dynamisch document. Nieuwe ontwikkelingen kunnen eventueel worden opgenomen in de begroting van Holland Rijnland via de reguliere planning- en controlcyclus. Daarnaast heeft Holland Rijnland de volgende uitvoeringstaken: • De Regiotaxi. • Regionaal programma Verkeersveiligheid. • Beheer Regionaal Investeringsfonds inclusief Groenfonds. • Inkoop jeugdhulp, uitvoering transformatieplan en beheer transformatiefonds jeugd. • Beheer huisvestingsverordening en uitvoering urgentie.
Risico's	De deelnemende gemeenten zijn op grond van de gemeenschappelijke regeling gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiële situatie bij het samenwerkingsorgaan en voor mogelijke tekorten of financiële tegenvallers. Dit betekent dat Holland Rijnland geen weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit hoeft te hebben. Het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland heeft wel een kleine algemene reserve die eventueel kan worden ingezet bij eventuele risico's die zich voordoen. De deelnemende gemeenten worden driemaal per jaar geïnformeerd over het verloop van de begroting van Holland Rijnland door middel van de begroting, de Tussenrapportage (Turap) en de jaarrekening. Indien aan de orde wordt het AB door het DB geïnformeerd over tussentijdse wijzigingen. Eventuele risico's worden zo spoedig mogelijk gemeld. De gemeenten worden in staat geacht op basis van deze informatie voldoende voorzieningen in de eigen begroting te treffen. Deze eventuele risico's kunnen betrokken worden in het geheel van de door de gemeente gelopen risico's. Uit dit oogpunt is er geen afzonderlijke risicoreserve bij de gemeenschappelijke regeling aangehouden De risico's liggen voornamelijk binnen de reguliere bedrijfsvoering: debiteurenbeheer, subsidiestromen derden, personeelskosten, ziektekosten en automatisering/datalek. Er zijn processen ingericht om deze risico's zoveel als mogelijk te beperken. De maximale omvang van eventueel optreden risico's worden geraamd op € 100.000 (afgerond), zijnde 1% van de totale begrote lasten.
Overige informatie	www.hollandrijnland.nl
Programma	4. Modern bestuur, invloedrijke inwoners
Prestatieveld	Bestuur

Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Bollenstreek				
Vestigingsplaats	Lisse			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doelstelling/Publiek belang	Individuele voorzieningen op het gebied van werk, inkomen en zorg.			
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 2 wethouders per deelnemende gemeente en het dagelijks bestuur uit één wethouder per deelnemende gemeente.			
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.			
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.			
Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*	1-1-2021		31-12-2021
	Eigen vermogen	€	-	€ -
	Vreemd Vermogen	€	146	€ 102
	Resultaat 2021			€ -
Ontwikkelingen	De verwachte stijging van de uitgaven voor de Wmo, vooral bij de post Begeleiding. De invoering van het abonnementstarief voor de eigen bijdrage. De verwachte stijging van Participatiewet uitgaven, vooral door de loonkostensubsidies. Voor 2020 wordt gewerkt met een kadernota.			
Risico's	Een risico voor de gemeenten is enerzijds de bijdrage van de gemeenten in de exploitatielasten van de ISD, en anderzijds de uitvoering van een open einde regelingen door de ISD waar de gemeenten de financiële lasten van dragen. Anderzijds is er een overschot op de middelen BUIG als gevolg van de fusie van Noordwijk en Noordwijkerhout tot de gemeente Noordwijk.			
Overige informatie	www.isdbollenstreek.nl			
Programma	1. Energiek en sociaal Teylingen			
Prestatieveld	Sociaal domein			

Werkvoorzieningenschap Kust, Duin- en Bollenstreek / De Maregroep				
Vestigingsplaats	Voorhout			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doelstelling/Publiek belang	Maregroep verzorgt de plaatsing van mensen met een WSW-indicatie. MareGroep verzorgt de interne en externe gesubsidieerde arbeid door uitstroom medewerkers.			
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 1 wethouder en het dagelijks bestuur uit één wethouder.			
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.			
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.			
Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*	1-1-2021		31-12-2021
	Eigen vermogen	€	3.550	€ 3.550
	Vreemd Vermogen	€	1.200	€ 1.200
	Resultaat 2021			€ 1.630
Ontwikkelingen	De realisatie van de toekomstvisie MareGroep 2.0 en het door ontwikkelen van het Servicepunt Werk.			
Risico's	Een risico voor de gemeente is de dalende rijksbijdrage voor de uitvoering van de wet sociale werkvoorziening, waardoor de gemeentelijke bijdragen stijgen.			

Overige informatie	www.maregroep.nl
Programma	1. Energiek en sociaal Teylingen
Prestatieveld	Sociaal domein

Regionale dienst openbare gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden				
Vestigingsplaats	Leiden			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doelstelling/Publiek belang	De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden, met als uitvoerende eenheden de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Hollands Midden, bureau GHOR Hollands Midden en de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Hollands Midden, heeft ten doel de belangen te behartigen van de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten op het terrein van de openbare gezondheidszorg, de volksgezondheid en de ambulancezorg. De RDOG Hollands Midden bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisisomstandigheden.			
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur bestaat uit de portefeuillehouders volksgezondheid van de 18 deelnemende gemeenten. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 7 leden waarvan 1 afkomstig uit de gemeente Teylingen.			
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.			
Financieel belang	De kosten van RDOG Hollands Midden worden gedragen door de deelnemende gemeenten.			
Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*	1-1-2021		31-12-2021
	Eigen vermogen	€	3.083	€ 2.806
	Vreemd Vermogen	€	29.237	€ 29.726
	Resultaat 2021			€ -
Ontwikkelingen	Het proces om de rollen van opdrachtgever en opdrachtnemer uit te splitsen, het vastleggen van een helder (en haalbaar) takenpakket en het introduceren van een solide financieringssystematiek, is ingezet en moet in 2020 afgerond zijn. Kern van deze afspraken is dat de taken van de RDOG Hollands Midden bijdragen aan de beoogde maatschappelijke effecten van gemeenten. Met het verbeterprogramma RDOG2024 krijgt deze inzet extra verdieping.			
Risico's	De coronacrisis in 2020, waarvoor nog steeds veel inzet van medewerkers wordt gevraagd blijft een risico. Naar verwachting worden de kosten voor deze werkzaamheden in belangrijke mate vergoed door het Rijk. Daarnaast hebben de Coronamaatregelen echter ook impact op het functioneren van de organisatie zelf. Aanleiding om het programma RDOG 2024 in te voeren was dat ondersteunende taken op het gebied van strategische ontwikkelingen, toekomstige wet- en regelgeving, technische ontwikkelingen, afstemming opleiding op toekomstig beleid en personeelsplanning (kwalitatief en kwantitatief) te beperkt werden ingevuld en uitgevoerd. Verwachting is dat er in 2020/ 2021 verschillende reorganisaties in delen van de organisatie zullen plaatsvinden.			
Overige informatie	www.rdoghm.nl			
Programma	1. Energiek en sociaal Teylingen			
Prestatieveld	Gezondheid & Vitaliteit			

Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)				
Vestigingsplaats	Leiden			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling			
Doelstelling/Publiek belang	In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken hulpverleningsdiensten en gemeenten samen aan de veiligheid. Ze bereiden zich voor op rampen en ernstige ongelukken. Daarnaast nemen ze maatregelen om toenemende risico's beter te beheersen.			
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. De 18 burgemeesters uit de regio Hollands Midden vormen samen het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Hollands Midden. Het Dagelijks Bestuur is samengesteld uit 6 burgemeesters waarvan geen afkomstig uit de gemeente Teylingen, 1 afkomstig uit de gemeente Lisse en1 afkomstig uit de gemeente Katwijk.			
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.			
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.			
Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*	1-1-2021		31-12-2021
	Eigen vermogen	€	5.094	€ 4.836
	Vreemd Vermogen	€	34.524	€ 53.565
	Resultaat 2021			€ -
Ontwikkelingen	Het Beleidsplan2020-2023 is eind 2019 vastgesteld door het bestuur van de veiligheidsregio. Dit strategisch beleidsplan geeft richting aan de inspanningen door de veiligheidsregio en beschrijft de te behalen prestaties. Het beleidsplan dient mede gebaseerd te zijn op een door het bestuur van de veiligheidsregio vastgesteld risicoprofiel. Het risicoprofiel geeft niet alleen inzicht in waarschijnlijkheid en impact van risico's, maar ook de rol in het bijbehorende netwerk en inzicht in (risico- en crisis) beheersmaatregelen. Het risicoprofiel vormt de basis en de twee plannen dienen ter input voor het op te stellen crisisplan (crisisbeheersingsorganisatie). In het crisisplan worden de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de hulpverleningsdiensten vastgelegd voor de bestrijding van rampen en crisis.			
Risico's	Daling instroom vrijwilligers. De betrokkenheid van de vrijwilligers is van belang en er moet zorg blijven voor de binding met vrijwilligers.			
Overige informatie	www.vrhm.nl			
Programma	2. Prettig wonen voor iedereen			
Prestatieveld	Veiligheid			

Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)				
Vestigingsplaats	Leiden			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling			
Doelstelling/Publiek belang	Uitvoering van de VTH-A taken (Vergunningverlening, Toezicht&Handhaving en Advies) volgens de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming en Besluit Bodemkwaliteit.			
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. De stemverhouding wordt jaarlijks vastgesteld door het AB en is afhankelijk van de gemeente bijdrage in versus totale begroting. Het dagelijks bestuur bestaat uit 5 leden waarvan geen afkomstig uit de gemeente Teylingen. Het algemeen bestuur bestaat uit 26 leden waarvan 2 bestuursleden afkomstig uit de gemeenten Teylingen.			
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse bijdrage op basis van uren.			
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.			
Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*	1-1-2021		31-12-2021
	Eigen vermogen	€	855	€ 406
	Vreemd Vermogen	€	5.672	€ 7.500
	Resultaat 2021			€ -
Ontwikkelingen	In 2022 bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet wordt de gemeente bevoegd gezag bodem, deze bevoegdheid ligt nu bij de provincie. De ODWH voert bodemtaken uit namens de provincie. In 2021 gaan gemeente en provincie toewerken naar de overdracht van de bodemtaken en wordt ook onderzocht (in overleg met de ODWH) welke taken en rollen er bij de ODWH worden neergelegd.			
Risico's	De gemeente bepaalt zelf de afname van het aantal uren. Er zijn maatregelen getroffen om de financiële robuustheid van de omgevingsdienst te herstellen. Deelnemende gemeenten zijn nauw betrokken bij het plan van aanpak.			
Overige informatie	www.odwh.nl			
Programma	5. Duurzaam denken en doen			
Prestatieveld	Milieu			

↑ Terug naar inhoudsopgave

Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek (VAB)				
Vestigingsplaats	Voorhout			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doelstelling/Publiek belang	De VAB verzorgt voor de bollen6 gemeenten de overslag en afvoer van verbrandbaar en composteerbaar/vergistbaar afval.			
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 1 wethouder Dagelijks bestuur: 1 wethouder			
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage.			
Financieel belang	Een eventueel nadelig saldo van de gemeenschappelijke regeling wordt gedekt door aanvullende bijdragen op basis van een verdeelsleutel.			
Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*	1-1-2021	31-12-2021	
	Eigen vermogen	€ 25	€ 31	
	Vreemd Vermogen	€ 25	€ 84	
	Resultaat 2021		€ -	
Ontwikkelingen	De belangrijkste contracten van het VAB lopen af in 2022. Dit is aanleiding voor het VAB om kritisch te kijken naar de toekomst van het VAB. In 2020 wordt een onderzoek uitgevoerd en vertaald in een businesscase.			
Risico's	De installatie is verouderd en de huurovereenkomst van de stationslocatie met de NS loopt tot eind 2023. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek zullen investeringen gedaan moeten worden om de continuïteit en de bedrijfszekerheid van de overslag te garanderen tot minimaal de einddatum van de huidige contracten voor de overslag, transport en de verwerking van gft- en restafval.			
Overige informatie	www.vuilafvoerbedrijf.nl De contracten voor het verwerken van het restafval en GFT lopen tot 2021 met een verlengmogelijkheid van twee jaar. Deze lopen gelijktijdig af met de overige contracten van het station.			
Programma	5. Duurzaam denken en doen			
Prestatieveld	Milieu			

Samenwerking Belastingen Bollenstreek				
Vestigingsplaats	Noordwijk			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling			
Doelstelling/Publiek belang	Belastingen Bollenstreek verricht voor een aantal gemeenten de uitvoeringswerkzaamheden van de gemeentelijke belastingen: wet WOZ, aanslagoplegging, invordering, kwijtschelding en bezwaarschriften.			
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouders Belastingen van de colleges van de deelnemers komen tenminste eenmaal per jaar in vergadering bijeen voor overleg en afstemming over deze gemeenschappelijke regeling.			
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage			
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.			
Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*	1-1-2021	31-12-2021	
	Eigen vermogen	€ -	€ -	
	Vreemd Vermogen	€ -	€ -	
	Resultaat 2021		€ -	

	Samenwerking Belastingen Bollenstreek stelt jaarlijks alleen een begroting en afrekening van de kosten op. Derhalve geen cijfers van het eigen en vreemd vermogen van de Samenwerking Belastingen Bollenstreek.
Ontwikkelingen	Er zijn geen beleidsmatige ontwikkelingen op het gebied van samenwerking belastingen. De gemeente Noordwijk voert de werkzaamheden voor de deelnemende gemeenten uit. Door de samenvoeging van de gemeente Noordwijk en Noordwijkerhout is het verwerkingsgebied van de gemeenschappelijke regeling vergroot.
Risico's	Geen bijzondere risico's
Overige informatie	www.belastingenbollenstreek.nl
Programma	4. Modern bestuur, invloedrijke inwoners
Prestatieveld	Ondersteuning

2. Vennootschappen en coöperaties

Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (GOM)				
Vestigingsplaats	Noordwijkerhout			
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap			
Doelstelling/Publiek belang	GOM is een uitvoeringsorganisatie zonder publiekrechtelijke taken. Bij GOM zijn vijf Duin- en Bollenstreekgemeenten betrokken. De regio Holland Rijnland en meer in het bijzonder het gebied van de Duin- en Bollenstreek heeft een sterke internationale concurrentiepositie in de tuinbouwsector waar het gaat om bloemen, planten, bollen, knollen en vaste planten. Partijen willen deze internationale concurrentiepositie behouden, uitbouwen en versterken door een integrale gebiedsontwikkeling waarbij vorm en inhoud wordt gegeven aan een integrale ruimtelijke herstructurering van het gebied van de Duin- en Bollenstreek. De herstructurering van de Greenport vraagt een integrale en bovenlokale aanpak.			
Bestuurlijk belang	Lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders: 1 wethouder per deelnemende gemeente.			
Jaarlijkse bijdrage	Er is geen sprake van een jaarlijks bijdrage.			
Financieel belang	De gemeente heeft zich (evenals de andere vier deelnemende gemeenten) garant gesteld voor een bedrag van 7 miljoen.			
Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*	1-1-2019		31-12-2019
	Eigen vermogen	€	325	€ 325
	Vreemd Vermogen	€	18.511	€ 25.000
	Resultaat 2019			€ -
	Hierboven worden de gerealiseerde kerncijfers van 2019 weergegeven omdat de begrote kerncijfers van 2021 niet beschikbaar zijn.			
Ontwikkelingen	In 2021 wordt uitvoering gegeven aan het Meerjarenprogramma 2208-2025.			
Risico's	Met inachtneming van de kapitaalinbreng van de gemeenten (€ 325.000), de € 10 miljoen bijdrage van Holland Rijnland uit het regionale investeringsfonds (RIF) voor de Greenport en een nader te bepalen deel van de € 20 miljoen uit het RIF voor de regionale groenstructuur, de toegekende FES-gelden, eventuele provinciale- en rijksbijdragen, eventuele andere subsidies en de opbrengst uit de verkoop van gronden en woningbouwtitels is het uitgangspunt van de GOM een budgettair neutraal eindresultaat. De gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen hebben zich - ieder afzonderlijk evenals de andere twee deelnemende gemeenten - garant gesteld voor een bedrag van € 7 miljoen.			

Overige informatie	www.gomdb.nl
Programma	3. Ondernemend en bruisend Teylingen
Prestatieveld	Regionale economie

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)				
Vestigingsplaats	Den Haag			
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap			
Doelstelling/Publiek belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.			
Bestuurlijk belang	De gemeente is voor 0,62% aandeelhouder. De raad van bestuur en de directie bestaan beiden uit 3 leden waarvan geen leden afkomstig uit de gemeenten.			
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.			
Financieel belang	Jaarlijks wordt dividend verstrekt over de in het bezit zijnde aandelen. De BNG is een NV. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij de BNG.			
Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*	1-1-2019		31-12-2019
	Eigen vermogen	€	4.991	€ 4.887
	Vreemd Vermogen	€	132.518	€ 144.802
	Resultaat 2019			€ 163
	Hierboven worden de gerealiseerde kerncijfers van 2019 weergegeven omdat de begrote kerncijfers van 2021 niet beschikbaar zijn.			
Ontwikkelingen	BNG Bank is betrokken partner voor een duurzamer Nederland. De bank ondersteunt overheidsbeleid door op basis van haar excellente kredietwaardigheid financiering tegen gunstige voorwaarden te verstrekken ten behoeve van gemeenten, woningcorporaties, zorg- en onderwijsinstellingen, projectfinanciering en andere instellingen met een maatschappelijk belang. Met een balans van EUR 140 miljard is BNG Bank de vierde bank van Nederland.			
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.			
Overige informatie	www.bng.nl/eCache/INT/51/576.html			
Programma	4. Modern bestuur, invloedrijke inwoners			
Prestatieveld	Ondersteuning			

Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea)	
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Doelstelling/Publiek belang	Dunea produceert en levert aan circa 1,2 miljoen klanten lekker en betrouwbaar drinkwater in het westelijk deel van Zuid-Holland.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Het bestuur bestaat uit 1 lid welke niet afkomstig uit de gemeente Teylingen.
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.
Financieel belang	De gemeente heeft 112.044 aandelen tegen een nominale waarde van € 5. Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de NV. Dunea keert geen dividend uit.

Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*		1-1-2019		31-12-2019
	Eigen vermogen	€	220.923	€	231.496
	Vreemd Vermogen	€	358.551	€	354.939
	Resultaat 2019			€	8.533
	Hierboven worden de gerealiseerde kerncijfers van 2019 weergegeven omdat de begrote kerncijfers van 2021 niet beschikbaar zijn.				
Ontwikkelingen	De waarde van water groeit. Trends als klimaatverandering, verstedelijking, digitalisering en de noodzaak tot verduurzaming hebben invloed op de beschikbaarheid van drinkwater in onze regio. Dunea voert - vaak innovatieve - projecten uit om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en eisen, of om processen verder te optimaliseren zoals schone Maaswaterketen, uitbreiding waterzuivering, samenwerking waterketen en verbinding aan Greenport.				
Risico's	Het lopen van risico's is inherent aan het voeren van een onderneming. Bij het uitvoeren van een risicoanalyse wordt in kaart gebracht welke risico's invloed kunnen hebben op het realiseren van de doelen van Dunea. Risicomanagement is een vast onderdeel van de planning & control cyclus, waarbij specifiek aandacht wordt besteed aan de risico's waarvan de impact voor het treffen van de preventieve maatregelen als kritiek moet worden beschouwd. Alle risico's worden opgenomen in het risicoregister. Ook wordt op hoofdlijnen vermeld welke maatregelen zijn getroffen en wat de impact is van het overgebleven risico. Dit register wordt tweemaal per jaar herijkt. Belangrijk zijn vooral: * Informatiebeveiliging is een belangrijk onderwerp voor Dunea. Onze bedrijfsprocessen zijn voor een groot deel gedigitaliseerd, waardoor we in grote mate afhankelijk zijn van onze IT. Op het gebied van informatiebeveiliging nemen we maatregelen om onze bedrijfsinformatie te beschermen. * Voldoende gekwalificeerd personeel en kennisverlies organisatie				
Overige informatie	www.dunea.nl/dunea				
Programma	4. Duurzaam denken en doen				
Prestatieveld	Milieu				

Alliander N.V.					
Vestigingsplaats	Arnhem				
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap				
Doelstelling/Publiek belang	Via energienetwerken zorgt Alliander voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland. Alliander brengt een open en duurzame energiemarkt dichterbij.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. De raad van bestuur bestaat uit 3 leden waarvan geen bestuursleden afkomstig uit de gemeente Teylingen.				
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.				
Financieel belang	Jaarlijks keert Alliander 45% van het resultaat uit in dividend aan de aandeelhouders. Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de N.V.				
Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*		1-1-2019		31-12-2019
	Eigen vermogen	€	4.129	€	4.224
	Vreemd Vermogen	€	4.216	€	4.567
	Resultaat 2019			€	253
	Hierboven worden de gerealiseerde kerncijfers van 2019 weergegeven omdat de begrote kerncijfers van 2021 niet beschikbaar zijn.				

Ontwikkelingen	Alliander is een privaatrechtelijk verbonden partij. Alliander is een energienetwerkbedrijf dat zorgt voor het transport van betrouwbare, betaalbare en veilige energie, vandaag en in de toekomst. Via het netwerk transporteert Alliander elektriciteit en gas naar 37 % van alle elektriciteits- en gasklanten in Nederland. Alliander investeert in de facilitering van duurzame energievormen om zo bij te dragen aan een betere samenleving. De economische groei is een uitdaging en de overgang naar een duurzaam energiesysteem komt steeds meer opstoom. Alliander bevindt zich in een uitdagende periode om dit met alle stakeholders te realiseren. Samen slimme oplossingen bedenken zodat de energievoorziening betrouwbaar, betaalbaar en bereikbaar blijft voor iedereen.
Risico's	Alliander verzet veel werk om energie voor iedereen betrouwbaar, betaalbaar en bereikbaar te houden. Dat werk gaat gepaard met risico's, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid of financiën. Deze risico's zijn niet volledig te vermijden. Risicomanagement biedt echter wel inzicht in deze risico's, zodat we weloverwogen besluiten kunnen nemen ten aanzien van de (beheersing van de) risico's. Om de bedrijfsdoelstellingen te behalen, moeten we soms in bepaalde mate risico's accepteren. De mate waarin we bereid zijn risico te lopen bij het behalen van onze doelen (de 'risicobereidheid'), verschilt per risico. • We nemen geen enkel risico waar het gaat om veiligheid van onze medewerkers, onze klanten en onze netten. We sluiten alle risico's uit, voor zo ver dat mogelijk en reëel is. • Rond compliance is onze risicobereidheid laag. We moeten voldoen aan wet- en regelgeving en willen handelen volgens interne procedures en de Alliander Gedragscode. • Voor strategische risico's zoeken we een juiste balans tussen risico's en onze doelstellingen op de langere termijn. • Voor financiële risico's hanteren we een lage risicobereidheid. Zo weten we zeker dat we een gezonde financiële basis hebben en voldoen we aan de voor ons van belang zijnde financiële ratio's.

3. Stichtingen en verenigingen

Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (RIJK)				
Vestigingsplaats	Heemstede			
Rechtsvorm	Stichting			
Doelstelling/Publiek belang	Stichting RIJK is een samenwerkingsorganisatie tussen gemeenten om financiële, kwalitatieve en procesmatige voordelen voor haar leden te halen. Daarnaast wordt inkoop als strategisch en tactisch instrument ingezet ter ondersteuning van de beleidsdoelstellingen van de gemeente.			
Bestuurlijk belang	Gemeentesecretaris in het Algemeen bestuur.			
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.			
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.			
Kerncijfers	*(bedragen x € 1.000)*	1-1-2021	31-12-2021	
	Eigen vermogen	€ 616	€ 516	
	Vreemd Vermogen	€ 488	€ 540	
	Resultaat 2021		€ -	

Ontwikkelingen	Het maatschappelijk verantwoord inkopen is toegenomen in de werkzaamheden van Stichting RIJK. Het Manifest MVI is een intentieverklaring waarbij elke gemeente zelf invulling mag geven aan de bijbehorende thema's zoals bijvoorbeeld circulair inkopen. Het belang van inkopen binnen de gemeente verandert door het Manifest MVI. De eigen maatschappelijke ambitie van de gemeente komt centraal te staan. Bij de inkopen staan niet meer alleen de resultaten centraal, maar ook de impact van de inkopen.
Risico's	De kosten van de stichting RIJK bestaan vrijwel volledig uit personeelslasten, het beleidsrisico is derhalve beperkt. Er is een post flexpool in de begroting opgenomen om tekorten door uitval, vertrek of veranderende wensen nog beter op te kunnen vangen.
Overige informatie	www.stichtingrijk.nl
Programma	4. Modern bestuur, invloedrijke inwoners
Prestatieveld	Bestuur

3.7 Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Grondbeleid bevindt zich op het snijvlak tussen omgevingsbeleid en financiën. Grondbeleid is daarbij geen doel op zich maar een essentieel middel om mede uitvoering te geven aan gemeentelijke beleidsdoeleinden op het gebied van wonen, werken, duurzaamheid, energietransitie, welzijn, infrastructuur, recreatie, cultuur, milieu en landschapsontwikkeling. Het beleid moet passen binnen de financiële mogelijkheden en doelstellingen van de gemeente. Met het grondbeleid wordt bepaald of en hoe instrumenten, zoals bijvoorbeeld onteigening of kostenverhaal, worden ingezet om de gestelde doelen te realiseren.
Naast de ontwikkelingen en de visie op grondbeleid zoomt de paragraaf grondbeleid in op de uitgangspunten en kaders waarbinnen het grondbeleid wordt uitgevoerd.
Het grondbeleid van de gemeente Teylingen laat zich omschrijven als; faciliteren waar kan en optreden waar nodig. De gemeente voert dus een passief grondbeleid maar schroomt niet actief te worden als de situatie daarom vraagt.

Ontwikkelingen

De gemeente heeft een groot aantal ambities vervat in de 'Structuurvisie 2030 gemeente Teylingen DUURZAAM BLOEIEND'. De beschreven ambities geven richting aan het omgevingsbeleid dat de komende jaren gevoerd moet worden en het afgelopen jaar gevoerd is. Deze ambities zijn verder uitgewerkt in diverse uitvoeringsprogramma's.
De Structuurvisie, Woonvisie en het Raadsprogramma (coalitieakkoord) 2018-2022 hebben richting gegeven aan onderwerpen als de gewenste woningvoorraad en behoefte, gebiedsontwikkeling, openbare ruimte en duurzaamheid.
Grondbeleid is in financieel- economische zin dienstbaar aan het realiseren van doelstellingen op deze terreinen en de uitvoering van het grondbeleid, via de inzet van instrumenten van grondbeleid, wordt daar mede door bepaald.

Visie op grondbeleid

De gemeente Teylingen voert in de basis een passief grondbeleid en waar dat voor de hand ligt, treedt zij actief op. Het overgrote deel van de doelstellingen op ruimtelijk gebied bereikt de gemeente door te faciliteren. De grond en het vastgoed zijn namelijk voor het overgrote deel in bezit van andere partijen. Dat houdt in dat de gemeente voorwaarden stelt waaronder ontwikkelingen kunnen plaatsvinden zoals het verhalen van kosten. Daar waar de gemeente de regierol op zich neemt zal zij zelf de grondexploitatie gaan voeren. De redenen om zelf de regie te nemen, zijn divers. Het kan bijvoorbeeld zijn dat marktpartijen geen potentieel zien in de ontwikkelingen (met name recreatie), het een wettelijke taak is van de gemeente (infrastructuur) of, de markt er onderling niet uitkomt en het plan toch van cruciaal belang is voor Teylingen (Hooghkamer, bedrijventerrein Oosthoutlaan).

UITGANGSPUNTEN EN KADERS (de belangrijkste)

Besluit Begroting Verantwoording / Renteomslag

- Vennootschapsbelasting
- Notitie Grondbeleid
- Nota grondbeleid
- Financiële positie in relatie tot reserves en voorzieningen
- Grondbeleid en risico's

Besluit Begroting Verantwoording / Renteomslag

Om de transparantie en de vergelijkbaarheid te verbeteren en de administratieve lasten terug te dringen is in het BBV met ingang van het begrotingsjaar 2017 een aantal wijzigingen doorgevoerd. Wijzigingen die effect hebben op de voorraad gronden zijn:

- de rentetoerekening wordt gebaseerd op werkelijke rente over het vreemd vermogen.
- richttermijn voor een grondexploitatie wordt tien jaar. Voor langer durende grondexploitaties komt een aanvullende beheersmaatregel.
- afschaffing van de categorie 'Niet in exploitatie genomen gronden'. De gronden vallen voortaan onder de materiële vaste activa.

Vanwege fiscale regelgeving en het BBV zijn de complexen Bloementuin, Gemeentewerf Warmond en Hooghkamer (de gemeentelijke grondexploitatie) ingebracht in de categorie "Bouwgrond in exploitatie" (Bie) en is het complex Langeveld, omdat dit complex vooralsnog niet zelf wordt ontwikkeld, ingebracht als materieel vast actief (MVA).
Het project Hooghkamer is een gemengde activiteit, naast een Bie-activiteit wordt ook een faciliterende activiteit met exploitatieplan onderkend. Het faciliterend deel betreft te verhalen kosten op ontwikkelaars, gebaseerd op het exploitatieplan en wordt als een vordering binnen het project vastgelegd. Aan de te verhalen kosten wordt de rente op basis van het door de raad vastgesteld renteomslag- percentage toegerekend.

Vennootschapsbelasting (VPB)

Sinds 1 januari 2016 geldt voor gemeenten de VPB-plicht, indien handelingen beschouwd worden als ondernemersactiviteit. De winst die wordt gemaakt met het uitvoeren van (actief) grondbeleid (bouwgrond in exploitatie) is in beginsel belastbaar voor VPB. Jaarlijks dient herbeoordeling plaats te vinden. De projecten vallend onder 'Bouwgrond in exploitatie' worden sinds 2017 in de VPB aangifte betrokken. De herbeoordeling voor 2020 kan gelet op het afsluiten van het complex Gemeentewerf Warmond tot een andere uitkomst leiden.

Notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken

Sinds de wijziging van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) in 2016 heeft de commissie BBV diverse uitingen gedaan en een veelheid aan vragen beantwoord over grondexploitatie en grondbeleid en daarmee samenhangende problematiek. Teneinde dit complexe vraagstuk voor de gebruiker overzichtelijk te houden is besloten de verschillende uitingen samen te voegen in één document. Met de nieuwe notitie Grondbeleid juli 2019 is daaraan invulling gegeven. Daarbij zijn niet alleen de bestaande notities over grondexploitatie en faciliterend grondbeleid aangevuld en geactualiseerd, maar zijn ook hoofdstukken toegevoegd over het belang van het grondbeleid voor raadsleden en over de paragaaf grondbeleid en de overige paragrafen. Hiermee wordt specifiek ingegaan op de informatie-behoefte voor de raad.
Met deze notitie zijn de volgende notities en uitingen buiten werking gesteld:

- notitie Grondexploitaties 2016 (maart 2016)
- notitie Faciliterend grondbeleid (maart 2016)
- aanvulling Tussentijds winst nemen grondexploitaties (maart 2018)
- verwerken onderhandenwerk grondexploitatie (februari 2008)

Nota grondbeleid

Het college is bevoegd voor het doen van privaatrechtelijke aan- en verkopen van bijvoorbeeld grond en panden. Dit moet echter wel binnen door de raad vastgestelde kaders gebeuren. Deze kaders heeft de raad bij het behandelen van de nota Grondbeleid vastgesteld. In deze nota wordt aandacht besteed aan de in de verordening artikel 212 Gemeentewet (GW) opgenomen onderdelen genoemd in artikel 28, lid 1:

- de relatie met de programma's van de begroting,
- de strategische visie van het toekomstig grondbeleid van de gemeente,
- te ontwikkelen en in ontwikkeling genomen projecten,

- de verwerving en uitgifte van gronden,
- de uitgifte van gronden in erfpacht en de bijstelling van erfpachtvergoedingen,
- de uitgangspunten voor prijsstelling van de verkoop van gronden.

Financiële positie in relatie tot reserves en voorzieningen

De eventuele baten, maar vooral de financiële risico's van het grondbeleid zijn van belang voor de financiële positie van de gemeente. Binnen het weerstandsvermogen van de gemeente wordt rekening gehouden met de risico's vanuit de grondexploitatie. Het totaal geprognosticeerd resultaat van de genoemde grondexploitatiegebieden is in hoofdlijnen verwerkt in de (toekomstige) mutaties van de algemene reserve en/of voorzieningen.

Grondbeleid en risico's

Ruimtelijke projecten zoals grondexploitaties en infrastructurele werken zijn altijd omgeven met risico's. Risico's van operationele aard, strategische risico's maar zeker ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn. Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van deze projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan op voorhand wordt verondersteld.
Risico's die optreden kunnen het financiële beeld ten opzichte van die basis aanmerkelijk beïnvloeden. Daarom worden regelmatig risicoanalyses uitgevoerd om risico's te identificeren, te beoordelen en beheersmaatregelen te treffen.

- De risico's die zich voordoen binnen de grondexploitaties worden, indien mogelijk, binnen het exploitatieresultaat opgevangen. Dit gaat ten koste het geprognosticeerd resultaat waardoor er minder winst overblijft. Dit heeft gevolgen voor de toekomstige mutaties van de algemene reserve algemene, maar heeft geen gevolgen voor het actuele weerstandsvermogen..
- Risico's die niet binnen het exploitatieresultaat van grondexploitaties kunnen worden opgevangen, worden meegenomen in de bepaling van het actuele weerstandsvermogen.

Categorieën projecten Grondbeleid

In het BBV wordt onderscheid gemaakt in verschillende soorten gronden. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen gronden die in bezit zijn van de gemeente en gronden die in bezit zijn van derden. Ook is van belang of de gronden een vaste of te veranderen bestemming hebben en met welk doel deze gronden zijn verworven. In lijn met het BBV wordt in Teylingen onderscheid gemaakt in de volgende soorten gronden en projecten:

- Bouwgrond In Exploitatie (BIE)
- Faciliterende projecten
- Warme gronden
- Materiële Vaste Activa (MVA)

Bouwgrond In Exploitatie (BIE)

Definitie: gronden welke in eigendom van de gemeente zijn en waarvoor door de gemeenteraad een grondexploitatie-complex met een grondexploitatiebegroting heeft vastgesteld.

Het startpunt van bouwgrond in exploitatie (BIE) is het raadsbesluit met de vaststelling van het grondexploitatiecomplex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de BIE geopend en kunnen kosten worden geactiveerd en bijgeschreven op de voorraadpositie bij onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie) op de balans.
Om de risico's die samenhangen met zeer lang lopende projecten te beperken is het uitgangspunt dat de looptijd van een grondexploitatie in beginsel maximaal 10 jaar bedraagt.

Afspraken met de raad over de wijze waarop met afwijkingen ten opzichte van de jaarschijf wordt omgegaan zijn vastgelegd in de financiële verordening. Hierin is vastgelegd of afwijkingen ten opzichte van de jaarschijf direct moeten worden gemeld bij de raad of alleen indien en voor zover deze afwijkingen niet passen binnen het totale vastgestelde grondexploitatiecomplex. In dit laatste geval wordt de afwijking meegenomen in de jaarlijkse actualisatie van het grondexploitatiecomplex en daaropvolgende begrotingswijziging. De afspraken kunnen ook een bepaalde bandbreedte behelzen waarbinnen afwijkingen niet direct hoeven te worden gemeld aan de raad.

Relevante onderwerpen

- Onderbouwing tussentijdse winstneming
  Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Dit betekent echter niet dat pas winst moet worden genomen bij het afsluiten van het grondexploitatiecomplex. Volgens het realisatiebeginsel dient in de situatie dat voldoende zekerheid is over de winst, de winst te worden genomen. Hierbij dient de percentage of completion (POC) methode te worden gevolgd. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

  1. het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
  2. de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
  3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

- Vastgestelde en gehanteerde parameters
  In de grondexploitatie wordt rekening gehouden met een jaarlijkse kostenstijging. Voor de actuele grondexploitaties betreft dat een percentage van 2,5% tot 3,0%. Met een jaarlijkse opbrengstenstijging van de grondverkopen wordt, voorzichtigheidshalve, geen rekening gehouden.
  De rentetoerekening aan de grondexploitatie is door de commissie BBV gemaximeerd tot het gewogen gemiddelde van het werkelijke rentepercentage van de externe financieringen. In de paragraaf financiering is opgenomen het gewogen gemiddelde rentepercentage van de externe financiering te weten 2,2%. De verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen is ongeveer 1/3 en 2/3. In verhouding tot de 2,2% is dit afgerond 1%. Dit rentepercentage wordt toegerekend aan de bouwgronden in exploitatie.
  Tegelijk is de te hanteren discontovoet door de commissie BBV voor alle gemeenten vastgesteld op 2,0%. Met de discontovoet wordt de eindwaarde (eindresultaat) van de kasstroom teruggerekend naar de actuele netto contante waarde. De vaste discontovoet is vastgesteld met het doel de grondexploitaties van alle gemeenten beter te vergelijken.

- Risico's
  Binnen de projecten welke worden uitgevoerd onder het Grondbeleid kan sprake zijn van verschillende onzekerheden en risico's die het begrote financiële eindresultaat van de grondexploitatie bemoeilijken. Hierbij moet onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds risico's met betrekking tot de kosten en opbrengsten die specifiek binnen een grondexploitatie-complex kunnen worden onderkend en anderzijds risico's die voor de grondexploitatieportefeuille als geheel gelden.

Risico's project specifiek:
Deze zijn van belang bij de tussentijdse winstneming.

Risico's portefeuille:
De risico's voor de portefeuille als geheel gaan in zijn algemeenheid over de verwachtingen ten aanzien van markt- en conjunctuurinvloeden, waardoor prijzen en afzetmogelijkheden over de gehele linie kunnen veranderen ten opzichte van de planning.
Hiertoe worden doorgaans scenarioberekeningen gemaakt, met daarbij bandbreedtes voor minimum en maximum invloed op de geprognosticeerde resultaten van de grondexploitatieportefeuille.

De vastgestelde en berekende project specifieke- en portefeuillerisico's zijn van invloed op het weerstandsvermogen van de gemeente en moeten in de paragraaf Weerstandsvermogen worden opgenomen.

De projecten

Hooghkamer in exploitatie

Juli 2020 is de 5e herziening van het exploitatieplan Hooghkamer vastgesteld door de gemeenteraad. Het plan is in uitvoering. De grondexploitatie is begin 2020 geactualiseerd naar 1-1-2020. De grondexploitatie eindigt met een tekort op contante waarde van € 1,02 mln. Hiervoor is een voorziening getroffen.

Risico's	bedrag x kans	in €
- Plankosten	€ 200.000 x 90 %	180.000
- Besparingen niet realiseerbaar	€ 400.000 x 90 %	360.000
- Kosten eindafrekening	€ 150.000 x 90 %	135.000
- (Corona) crisis	€ 20.000 x 90 %	18.000
totaal		693.000

Boekwaarde verloop gedurende het boekjaar	Bedrag	
01-01-2020	-869.230	V
kosten	756.982	N
opbrengsten	6.000	V
31-12-2020	-118.248	V

Verwacht verloop boekwaarde		
01-01-2021	-118.248	V
nog te realiseren kosten	100.430	N
nog te realiseren opbrengsten	36.389	V
eindwaarde saldo 31-12-2022	-54.207	V

Hooghkamer exploitatieplan

Risico's	bedrag x kans	in €
geen		0

Boekwaarde verloop gedurende het boekjaar	Bedrag	
01-01-2020	-1.282.746	V
kosten	6.430.071	N
opbrengsten	8.340.118	V
31-12-2020	-3.192.793	V

Verwacht verloop boekwaarde	Bedrag	
01-01-2021	-3.192.793	V
nog te realiseren kosten	4.625.543	N
nog te realiseren opbrengsten	297.774	V
eindwaarde saldo 31-12-2022	1.134.976	N

Hooghkamer exploitatieplan

Risico's	bedrag x kans	in €
geen		0

Boekwaarde verloop gedurende het boekjaar	Bedrag	
01-01-2020	-1.282.746	V
kosten	6.430.071	N
opbrengsten	8.340.118	V
31-12-2020	-3.192.793	V

Verwacht verloop boekwaarde	Bedrag	
01-01-2021	-3.192.793	V
nog te realiseren kosten	4.625.543	N
nog te realiseren opbrengsten	297.774	V
eindwaarde saldo 31-12-2022	1.134.976	N

Bloementuin (Narcissenlaan / Parklaan)

De verhuizing van de Sassenheimse Tennisvereniging (STV) naar Sportpark Roodemolen (fase 1) is afgerond. De laatst vastgestelde grondexploitatie dateert van december 2017. Een geactualiseerde versie van de grondexploitatie is in september 2020 opnieuw ter vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd. De procedures voor het bestemmingsplan en de aanbesteding starten in het 4e kwartaal 2020. Het plan zal in twee deelfasen worden opgesplitst. De fase sociale woningbouw zal worden gerealiseerd door Stek en de fase marktwoningen door een nog te selecteren marktpartij.

Risico's	bedrag x kans	in €
- Lagere grondbieding in marktselectie koopprogramma	€ 450.000 x 10%	45.000

Boekwaarde verloop gedurende het boekjaar	Bedrag	
1-1-2020	3.255.746	N
kosten	49.733	N
opbrengsten	480.000	V
31-12-2020	2.825.479	N

Verwacht verloop boekwaarde	Bedrag	
1-1-2021	2.825.479	N
nog te realiseren kosten	1.575.459	N
nog te realiseren opbrengsten	4.423.765	V
eindwaarde saldo 31-12-2023	-22.827	V
netto contante waarde 01-01-2020	-21.089	V

Samenvatting bouwgronden in exploitatie (x € 1.000)

Project	Voorraad m2 31-12-2020	Boek-waarde 1-1-2020	Kosten 2020	Opbrengst 2020	Boekwaarde 31-12-2020	V/N
Hooghkamer in exploitatie	0	-869	757	6	-118	V
Hooghkamer exploitatieplan	0	-1.283	6.430	8.340	-3.193	V
Bloementuin	20.686	3.256	50	480	2.825	N
totaal	20.686	1.104	7.237	8.826	-486	V

↑ Terug naar inhoudsopgave

Project	Boekwaarde 1-1-2021	Nog te maken kosten	Te realiseren opbrengsten	Eind waarde	Contante waarde	V/N	Getroffen voorziening	Project risico's
Hooghkamer in exploitatie	-118	100	36	-54		N	-	693
Hooghkamer exploitatieplan	-3.193	4.626	298	1.135		N	-	0
Hooghkamer BIE en EP	-	-	-	-	1.028	N	1.028	-
Bloementuin	2.825	1.575	4.424	-23	-21	V	0	45
totaal	-486	6.301	4.758	1.057	1.007	N	1.028	738

N = nadelig saldo; meer kosten dan opbrengsten
V = voordelig saldo; meer opbrengsten dan kosten

Faciliterend Grondbeleid

Definitie: Bij faciliterend grondbeleid heeft de gemeente zelf geen grond in haar bezit en voert niet zelf de grondexploitatie, maar gebeurt dit door een private ontwikkelaar. De kosten die de gemeente maakt worden in dat geval verhaald op de private partijen. Er is dus geen sprake van een bouwgrond in exploitatie of een voorraad grond in bezit van de gemeente, maar van een vordering op een derde partij. Feitelijk schiet de gemeente kosten voor die op basis van een overeenkomst worden teruggevorderd bij een derde partij, dan wel op basis van het exploitatieplan mogelijk in de toekomst kunnen worden teruggevorderd van een derde partij.

Voor activiteiten welke uiteindelijk leiden tot de totstandkoming van een te ondertekenen overeenkomst wordt geen budget (voorheen krediet) meer bij de Raad aangevraagd. Het verhalen van deze door de gemeente gemaakte en voorgeschoten kosten is verzekerd en afdwingbaar door het kostenverhaal. Of door een anterieure overeenkomst of door een posterieure overeenkomst.

<u>Relevante onderwerpen</u>

- Risico's en verliezen
    1. op basis van de wetgeving zijn niet alle te maken kosten via de plankostenscan verhaalbaar;
    2. er worden kosten gemaakt welke bij het opstellen van de plankostenscan niet voorzien waren;
    3. uiteindelijk wordt er geen overeenkomst gesloten en/of gaat het project niet door.

Daar waar de niet verhaalbare kosten en/of verliezen zeker zijn worden deze direct ten laste van de algemene middelen van de gemeente gebracht. Daar waar nog sprake is van een inschatting van een risico's worden deze risico's meegenomen in het weerstandsvermogen van de gemeente.

Naast de Facilitaire projecten, waarbij gewerkt wordt aan het opstellen en uiteindelijk ondertekenen van een overeenkomst kan er sprake zijn van Faciliterende projecten in de initiatief- of onderzoeksfase. Hierbij worden verkennende gesprekken gevoerd en mogelijkheden onderzocht. Deze projecten worden in deze paragraaf niet inhoudelijk toegelicht.

Facilitaire projecten in de uitvoeringsfase

Project	Exploitatie Bijdrage	In rekening gebracht	In rekening te brengen	Risico's
De Gouverneur (voormalig Rabobank)	25.228	0	25.228	0
Herenweg/Van Duvenvoordestraat/Van Leydenstraat/Lockhorstlaan	28.799	28.799	0	0
Ludinia - hoek Endepoellaan de Weiden	25.000	25.000	0	0
Oosthoutlaan	550.000	550.000	0	0
Overteylingen Oost	45.200	0	45.200	0
Rijsstraatweg 63 [1)]	35.430	8.430	27.000	0
Totaal	709.657	612.229	97.428	0

[1)] waarvan € 27.000 als bijdrage in de bestemmingsreserve Sociale Woningbouw

De Gouverneur (voormalig Rabobank)
Sedos ontwikkelt op de voormalige locatie van de Rabobank (Gouverneurlaan/Keerweerlaan) een appartementengebouw met 21 appartementen, waaronder 7 sociale appartementen en een blokje van 3 eengezinswoningen. Het bestemmingsplan en de omgevingsvergunning zijn onherroepelijk. Het voormalige bankgebouw is eind 2019 gesloopt. De bouw is in 2020 gestart. Voor het plan is een anterieure overeenkomst gesloten. De exploitatiebijdrage bedraagt € 25.228 en is in 2020 in rekening gebracht.

Herenweg/Van Duvenvoordestraat/Van Leydenstraat/Lockhorstlaan
Op deze locatie in Warmond zijn 33 sociale huurwoningen (appartementen) en 6 koopwoningen (eengezinswoningen) gebouwd. De oplevering heeft medio 2020 plaatsgevonden. De bijbehorende parkeerplaatsen zijn door de ontwikkelaar op gemeentelijke grond gerealiseerd. De gemeente zal na oplevering van de woningen het groen gaan inplanten. In de anterieure overeenkomst was een bijdrage voor plankosten van € 23.000 opgenomen en een vergoeding van de aanleg van het groen van € 6.000. Beide bijdragen zijn in rekening gebracht.

Ludinia - hoek Endepoellaan de Weiden
Vorm Ontwikkeling B.V. realiseert op deze locatie in Warmond 28 koopwoningen (8 gestapelde woningen en 20 eengezinswoningen). Ook realiseert de ontwikkelaar 24 parkeerplaatsen in de achtertuinen van de woningen en 17 parkeerplaatsen op het toekomstig openbaar gebied. Daarnaast zijn er 7 bestaande parkeerplaatsen in het huidig openbaar gebied toegerekend aan het plan. Het nieuwe groen wordt door de ontwikkelaar ingeplant. De exploitatiebijdrage is in 2018 in rekening gebracht en betaald. In de anterieure overeenkomst is een bankgarantie afgesproken. Deze is in april 2020 ontvangen. In december 2019 is een addendum ondertekend waarin afspraken zijn gemaakt over hogere verkoopprijzen, aanvullende duurzaamheids-maatregelen en het verplicht boren van de funderingspalen. In juni 2020 is begonnen met het boren van de palen waarna in de tweede helft van 2020 gestart is met de bouw. De oplevering wordt in 2021 verwacht.

Oosthoutlaan
Voor de ontwikkeling van deze locatie is in mei 2012 een anterieure overeenkomst gesloten. Op deze locatie zijn twee grote bedrijfspanden ontwikkeld. Voor een derde bedrijfspand is in 2020 een omgevingsaanvraag in behandeling genomen. De ontwikkelaar heeft de civieltechnische werkzaamheden afgerond. De gemeente heeft de openbare ruimte beoordeelt en is de openbare ruimte overgedragen aan de gemeente. Gedurende het jaar tussen beoordeling en overdracht lag de verantwoordelijkheid voor het onderhoud bij de ontwikkelaar. De totale exploitatiebijdrage van € 550.000 is in rekening gebracht en betaald.

Overteylingen Oost
Timpaan en Van Rhijn Bouw realiseren in dit gebied 136 woningen met de bijbehorende openbare voorzieningen, waaronder 26 woningen in de sociale huur en 20 woningen in de midden huur. Het bestemmingsplan en de omgevingsvergunningen zijn onherroepelijk. In juni 2020 is gestart met bouw- en woonrijp maken. De bouw is gestart in september 2020. Voor het plan is een anterieure overeenkomst gesloten. De exploitatiebijdrage bedraagt € 45.200 en is in 2020 in rekening gebracht.

Rijksstraatweg 63 (bedrijfsterrein Verschoor)
Met Beheermaatschappij M. Verschoor B.V. is een overeenkomst gesloten waarin de uitbreiding van het bestaande bedrijfsgebouw, de sloop van de bedrijfswoning en de nieuwbouw van drie vrijstaande woningen is vastgelegd.
De exploitatiebijdrage bedraagt € 35.430 waarvan € 27.000 wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve sociale woningbouw.

Er zijn daarnaast een flink aantal projecten in de initiatief- of onderzoeks- of voorbereidingsfase, onder andere:

- Adelborst van leeuwenlaan 10 - 12 woningen (wijzigingsplan)
- De Waaier
- Dirk-supermarktlocatie
- Groot Seminarie (ABC ontwikkelaar)
- Hoofdstraat 63 (zorgfunctie/uitbreiding bestaand pand)
- Hortusplein/Westerstraat
- Jacoba van Beierenweg 49-51 (3 woningen)
- Koetsiersweg 7 (Postpromenade deelplan 2)
- Nieuw Boekhorst
- Spoorlaan 125-127
- Teydelijk
- Teylingerhof
- Teylingerlaan 67/69
- Torenlaan 4-6 GOM

Warme gronden
Definitie: de door de gemeente verworven gronden met het oog op gebiedsontwikkeling, maar waarvoor nog geen operationele grondexploitatie door de Raad is vastgesteld.

Op basis van de wijziging van het BBV in 2016 worden deze warme gronden verantwoord onder materiele vaste activa en wel tegen de verwervingskosten. Het toerekenen (activeren) van andere kosten is niet toegestaan.

Ingeval van duurzame waardevermindering vindt afwaardering plaats naar de waarde volgens de geldende bestemming. Voor gronden die zijn verworven en waarvoor nog geen bestemmingswijziging is doorgevoerd kan dit betekenen dat er (tijdelijk) een forse afwaardering moet plaatsvinden, die grotendeels kan worden teruggedraaid zodra tot de bestemming van bouwgrond wordt besloten. Dit leidt met name bij de gebiedsontwikkeling tot ongewenste effecten, zoals grote fluctuaties in de waardering van deze gronden, en als gevolg daarvan het resultaat en de financiële positie van de gemeente.

Project Hoofdstraat, locatie Langeveld
In 2020 is gestart met het opstellen van een Plan van Aanpak gericht op de ontwikkeling van de locatie Langeveld voor woningbouw, eventueel in combinatie met enkele sportvoorzieningen. Bij het ontwikkelen van de locatie kunnen de actuele, programmatische inzichten uit de nieuwe Woonvisie voor Teylingen en het duurzaamheidsbeleid optimaal worden meegenomen.

Risico's:
Het op termijn niet in de markt kunnen zetten van het project.

Project	Voorraad m2	Boekwaarde 1-1-2020	Vermeerdering gebracht	Vermindering te brengen	Boekwaarde 31-12-2020	prijs m2
Hoofdstraat, locatie Langeveld	35.470	1.868.326	0	0	1.868.326	53

Materiële Vaste Activa (MVA)

Definitie: over grond als materiële vaste activa wordt gesteld, dat deze grond een vaste bestemming heeft en niet in een transformatieproces zit. Dit geldt ook voor gronden die anticiperend en strategisch zijn aangekocht maar waarbij geen sprake is van gebiedsontwikkeling. Bij grond als materiële vaste activa gaat het veelal om ondergrond van gebouwen, wegen, parken, pleinen of van land-/bosbouwgronden.

In deze paragraaf Grondbeleid wordt verder niet ingegaan op grond als materiële vaste activa.

Reserves en voorzieningen

Definitie reserves: deze worden aangehouden als buffer voor risico's, om lasten te egaliseren en om te sparen voor toekomstige uitgaven.
Definitie voorziening: er is een bedrag apart gezet voor een toekomstige uitgave die onvermijdelijk is, maar waarvan tijdstip en omvang niet exact bekend is.

Het meest essentiële verschil tussen een reserve en een voorziening is dat bij een reserve de Raad de bestemming ervan kan wijzigen. Er is sprake van vrije besteedbaarheid. Bij een voorziening kan dat niet, er is sprake van verplichte bestedingsrichting.

Reserve grondexploitatie

De stand van de reserve bedraagt per 31 december 2020 afgerond € 13.000,-. De komende jaren vinden hierop geen mutaties plaats. Resultaten uit de grondexploitaties, vooralsnog alleen die van Bloementuin, worden gebruikt voor de vulling van de Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland.

Voorzieningen

Voor het project Hooghkamer is per 31 december 2020 een voorziening getroffen van € 1.018.433.

Weerstandsvermogen

Naast alle andere gemeentelijke risico's worden ook alle in deze paragraaf Grondbeleid benoemde risico's in de paragraaf weerstandsvermogen integraal verwerkt. De paragraaf weerstandsvermogen schept inzicht in de actuele risico's en het vermogen van de gemeente om deze risico's op te kunnen vangen. Een risico is een onzekere gebeurtenis die effect heeft op het kunnen behalen van een doelstelling. Risico's kunnen zowel intern als extern zijn.

Categorie	Project risico's
Bouwgrond in exploitatie (BIE)	738
Faciliterend grondbeleid	0
Warme gronden (MVA)	0
Totaal	738

3.8 Paragraaf Duurzaamheid

(Beleid)context

Op mondiaal, landelijk, regionaal als lokaal niveau ziet men steeds meer de urgentie en noodzakelijkheid om duurzame ontwikkeling in onze samenleving te verankeren.
Inmiddels zijn er op verschillende schaalniveaus concrete afspraken gemaakt: het Nationaal Energieakkoord (2013), het klimaatakkoord Parijs (2015), het Energieakkoord Holland Rijnland (2017), het Nationale Klimaatakkoord (2019) en het Convenant Aardgasvrij (2018) Daarnaast zijn het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en het Rijksbrede programma Circulaire Economie in werking getreden en is een Deltaplan Biodiversiteit opgesteld.

De gemeente Teylingen gebruikt de Sustainable Development Goals (Global Goals) die zijn opgesteld door de VN en mede ondertekend door Nederland, om duurzame ontwikkeling een brede invulling te geven. We onderschrijven het standpunt van de VNG over de waarde en de mogelijkheden voor ons als lokale overheid om een bijdrage te leveren aan de Global Goals, juist door mondiale doelstellingen te koppelen aan wat lokaal mogelijk is. Wij zijn onderdeel van een mondiale samenleving, waar we een bijdrage aan kunnen leveren, als we ons daarvan bewust zijn, en dat bewustzijn ook willen vertalen naar ons eigen, lokale handelen.

In 2020 is het nieuwe programma "Plan Duurzame Ontwikkeling Teylingen 2020-2022" door de raad vastgesteld.

Teylingen heeft hoge ambities voor duurzame ontwikkeling, in alle aspecten van het werk. De gemeente wil zichtbaar en aantoonbaar een duurzame gemeente zijn. Momenteel staan we op 34ee plaats van de TELOS-ranglijst van duurzame gemeenten. We horen daarmee tot de 10% meest duurzame gemeenten van Nederland.

Energieakkoord Holland Rijnland 2017- 2025

Teylingen heeft het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025 in 2017 ondertekend.
Hierin is de gezamenlijke ambitie gesteld om in 2050 energieneutraal te zijn. De definitie van energieneutraal die hierbij gehanteerd wordt, is: het energieverbruik binnen de regio wordt volledig gedekt door energie uit duurzame energiebronnen of restbronnen, waarvan minstens 80% uit onze eigen regio komt. De resterende 20% wordt ingevuld door onder andere restwarmte of geothermie uit de nabijheid van onze regio.

De concrete uitwerking vindt plaats in een Regionale Energie Strategie (RES), een Transitie Visie Warmte (TVW) en een Lokale Energie Strategie (LES). De energietransitie als onderwerp vraagt steeds meer capaciteit van de organisatie.
De LES is de voorloper van een uitvoeringsprogramma energietransitie

Brede benadering

Behoud van natuur en biodiversiteit, de beschikbaarheid van grondstoffen, energie, gezondheid en kwaliteit van bestaan van vele mensen zijn mondiale vraagstukken. De gemeente Teylingen ziet dat en wil zijn verantwoordelijkheid nemen. Dat vraagt aandacht en actie gericht op duurzame ontwikkeling in brede zin: beheer, behoud en ontwikkeling van ecologische, economische en sociale waarden

Wij gaan dus uit van duurzaamheid in brede zin: sociale, fysieke en economische duurzaamheid moeten op harmonieuze wijze gecombineerd worden. Het gaat om de combinatie van de drie P's: people, planet en profit.
De gedachte is dat als deze drie aspecten in evenwicht zijn, er sprake is van een echt duurzame ontwikkeling.
Uitgangspunt bij duurzame ontwikkeling is, dat in behoeften van de huidige generatie wordt voorzien zonder dat daarmee de behoeften van toekomstige generaties in gevaar worden gebracht. We sluiten als gemeente daarom aan bij de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen die door de VN zijn vastgesteld. Nederland is ondertekenaar van deze doelstellingen.

Duurzame ontwikkeing in relatie tot de programma's van de gemeente

Het is onmiskenbaar dat duurzame ontwikkeling maatschappelijk gedragen moet worden. Betrokkenheid van inwoners, bedrijven en instellingen is erg belangrijk. Veel zal afhangen van de inzet van de gemeente zelf maar evenzeer van maatschappelijke partners zoals bewoners, ondernemers en instellingen als zorg en onderwijs.

Dit doen wij aan de hand van de volgende strategie:

- We verbijzonderen duurzame ontwikkeling niet, maar maken het integraal onderdeel van de uitvoering van onze taken. Het is daarmee integraal onderdeel van alle gemeentelijke programma's.
- De gemeente organiseert een permanente informatiecampagne over duurzame ontwikkelingen en laat zelf zien dat er steeds nieuwe stappen te zetten zijn op weg naar een duurzame werkorganisatie ten dienste van een duurzame Teylingse gemeenschap.
- De gemeente stimuleert en faciliteert bewoners, bedrijven, bezoekers, maatschappelijke partners, buurtgemeenten, regionale samenwerking, om actief te werken aan een duurzame samenleving. Met kennis, met netwerken, met geld waar dat effectief bijdraagt aan onze duurzame doelstellingen.
- De gemeente benut haar verbindingen en relaties waar mogelijk om duurzaamheid bij alle partnerpartijen te bevorderen. Bijvoorbeeld met woningcorporaties waarmee we willen samenwerken aan de verduurzaming van sociale huurwoningen.
- De gemeente werkt regionaal intensief samen aan duurzame ontwikkeling. Het onderwerp is (gemeente/provincie/lands-) grensoverstijgend en gaat iedereen aan.

Budgetten

Voor duurzame ontwikkeling is een budget beschikbaar waarmee ieder jaar een deel van het programma uitgevoerd kan worden. Dat kan gaan over onderzoek, het opstellen van beleid, of het uitvoeren van activiteiten ten behoeve van duurzame ontwikkeling.
De ervaring van de afgelopen jaren is ook dat er landelijk en provinciaal ook aanvullende middelen beschikbaar komen, met name voor energiegerelateerde zaken. Hiervan maakt de gemeente geregeld gebruik, maar het laat zich slecht voorspellen in welke mate dat ieder jaar zal leiden tot aanvullende budgetten.
Investeringsmaatregelen worden separaat aan de raad voorgelegd. Ook niet voorziene projecten waarvoor budget nodig is, worden separaat in de kadernota en begroting opgevoerd of apart aan de raad voorgelegd.

Rapportage

Jaarlijks wordt een rapportage opgesteld over de bereikte resultaten. Op basis daarvan kunnen de plannen waar nodig worden bijgesteld, omdat ontwikkelingen rondom duurzaamheid snel gaan.

4. Financiële begroting

De financiële begroting heeft de volgende doelen:
- autorisatie: na vaststellen door de gemeenteraad goedkeuring geven aan het doen van uitgaven;
- allocatie: keuzes maken voor welke taken de middelen worden ingezet;
- inzicht: verschaffen van inzicht in de financiële begroting (ook op lange termijn).

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn eisen gesteld aan de specifieke informatie die moet zijn opgenomen in de financiële begroting. De bedoeling hiervan is om de transparantie van de gemeentelijke begroting te verhogen. Deze verplichte onderwerpen zijn de uitgangspunten voor de structuur van de programmabegroting.
- Het overzicht van baten en lasten in de begroting
- De uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.
- de bijlage met het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld.

Financieel overzicht van baten en lasten

Grondslagen begroting en meerjarenraming

Uitgangspunt is dat voor zowel de baten als de lasten in de meerjarenraming 2021-2023 het loon- en prijspeil van het begrotingsjaar 2020 wordt gehanteerd (tenzij op onderdelen andere concrete informatie voorhanden is). Daarmee wordt een meerjarenbegroting in constante prijzen opgesteld. Dit is bij veel gemeenten een gebruikelijke methodiek. De waarde daarvan is des te groter in de huidige en snel veranderende macro-economische omstandigheden waarin de voorspellende waarde voor de jaren na het begrotingsjaar afneemt.
Voor de begroting 2021 wordt voorgesteld aanvullend op het bovenstaande de volgende uitgangspunten te hanteren:

Ontwikkeling salarislasten
Voor loonontwikkelingen is ingaande 2021 een structurele raming van € 50.000 opgenomen. Gerekend is met een cao-stijgingspercentage per 1 januari 2021 van 2,6%

Prijzen 2021 voor inkopen, inhuur en leveranties
Het gehanteerde inflatiepercentage bedraagt 1,8%. Door middel van een voorlopige raming vindt ee n reservering plaats voor die gevallen waarbij kan worden aangetoond dat een verhoging noodzakelijk is. Hiervoor is een raming opgenomen van € 50.000.

Renteontwikkeling geld- en kapitaalmarkt
De rente op de geldmarkt wordt geraamd op -0,3% en voor de kapitaalmarkt op 0,6% in 2021.

Belastingen en retributies
Voor belastingen en rechten wordt het inflatiepercentage aangehouden dat voortvloeit uit de CPB-publicaties; dat wil zeggen 1,8%, wat neerkomt op een stijging van € 103.000. Voor heffingen geldt dat een compensatie alleen aan de orde is, als dit binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft. Voor de retributies geldt dat het uitgangspunt is 100% kostendekkendheid. De belastingvoorstellen worden in een apart voorstel in de raad van december aangeboden.

Verbonden partijen
De verbonden partijen stellen individueel een begroting op. Voor al onze gemeenschappelijke regelingen geldt dat zij de Financiële kaderstelling gemeenschappelijke regelingen Hollands-Midden (FKGR) voor begrotingen 2021 volgen. Voor het jaar 2021 is het percentage vastgesteld voor beloning werknemers op 2,6% en 1,8% voor netto materiele budgetten. De prijsindexatie voor beloning werknemers wordt daarnaast ook eenmalig verhoogd met 1,28% in 2021.

Werkorganisatie HLTsamen
De effecten van beleidsbeslissingen bij de vaststelling van de gemeentebegroting op de werkorganisatie HLT worden als beslispunt in de programmabegroting zichtbaar gemaakt. Vervolgens zal via een begrotingswijziging in de HLT-begroting verwerkt.

Gemeentefonds
De algemene uitkering uit het gemeentefonds ramen we in de kadernota op basis van de decembercirculaire en in de begroting op basis van de meicirculaire. Uitkomsten van de septembercirculaire worden verwerkt in de eerste begrotingswijziging of de eerste voortgangsrapportage.

Lokale lasten
Het dekkingspercentage voor leges, afvalstoffenheffing en rioolrecht is maximaal 100% op begrotingsbasis. Overschotten of tekorten bij de afvalstofheffing en rioolrecht worden bij de jaarrekening verrekend met de egalisatiereserve.

Aantal woonruimten en inwoners
Uitgangspunt bij het opstellen van de woning- en inwonerprognose is dat voor nieuwbouw wordt gerekend met gemiddeld 2 inwoners per woning. Deze 2 is gebaseerd op de huidige gemiddelde woningbezetting. In dit gemiddelde is reeds rekening gehouden met het geboorte- en vestigingsoverschot.

Prognose Woningvoorraad	2020	2021	2022	2023	2024
Woningvoorraad per 1/1	16.050	16.379	16.596	1.808	2.085
Mutatie woningen	329	217	149	277	
Woningvoorraad per 31/12	16.379	16.596	1.808	2.085	

Prognose Inwoners	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal inwoners per 1/1	37.426	38.084	38.518	38.816	39.370
Mutatie Inwoners	658	434	298	554	
Aantal inwoners per 31/12	38.084	38.518	38.816	39.370	

Financieel overzicht van baten en lasten

In onderstaand overzicht treft u voor de begrotingsjaren 2020-2023, in één totaaloverzicht, de raming van baten en lasten en de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma, inclusief de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien, aan.

Bedragen x € 1.000

		Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Programma 1. Prettig wonen voor iedereen	Lasten	-17.593	-32.884	-22.312	-14.981	-14.327	-14.512
	Baten	5.745	22.095	9.257	2.047	1.216	1.216
Saldo		-11.848	-10.789	-13.056	-12.934	-13.111	-13.296
Programma 2. Energiek en sociaal Teylingen	Lasten	-38.159	-44.112	-39.785	-39.459	-39.812	-39.881
	Baten	6.400	9.871	6.472	6.472	6.472	6.472
Saldo		-31.759	-34.242	-33.312	-32.986	-33.339	-33.409
Programma 3. Ondernemend en bruisend Teylingen	Lasten	-1.867	-1.949	-1.940	-1.878	-1.878	-1.878
	Baten	348	336	337	537	537	537
Saldo		-1.519	-1.613	-1.603	-1.341	-1.341	-1.341
Programma 4. Duurzaam denken en doen	Lasten	-6.284	-6.190	-6.389	-6.392	-6.437	-6.437
	Baten	7.623	7.505	7.593	7.621	7.701	7.701
Saldo		1.339	1.315	1.204	1.229	1.263	1.263
Programma 5. Modern bestuur optimale dienstverlening	Lasten	-5.198	-4.323	-4.185	-4.164	-4.208	-4.308
	Baten	2.587	711	712	712	712	712
Saldo		-2.611	-3.611	-3.473	-3.452	-3.496	-3.596
Saldo programma's		-46.399	-48.940	-50.241	-49.484	-50.024	-50.378
Algemene dekkingsmiddelen:							
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	Saldo	44.625	45.431	46.755	47.181	47.230	47.353
Belastingen overig	Saldo	3.105	3.030	3.230	100	100	100
Overhead	Saldo	-10.554	-9.041	-9.899	-9.910	-9.720	-9.677
Overige baten en lasten	Saldo	242	101	229	178	71	-53
OZB niet-woningen	Saldo	1.765	1.730	1.944	2.478	2.478	2.478
OZB woningen	Saldo	3.366	3.637	4.091	5.183	5.215	5.275

↑ Terug naar inhoudsopgave

Parkeerbelasting	Saldo	11	11	11	11	11	11
Treasury	Saldo	1.468	1.416	896	610	610	610
Saldo algemene dekkingsmiddelen		44.029	46.316	47.257	45.831	45.996	46.096
Saldo voor resultaatbestemming		-2.370	-2.624	-2.984	-3.654	-4.029	-4.283
Stortingen in reserves							
1. Prettig wonen voor iedereen	Lasten	-195	-2.099	-63	-63	34	34
2. Energiek en sociaal Teylingen	Lasten	-253	208	-15	-15	-63	-63
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	Lasten	0	0	0	0	0	0
4. Duurzaam denken en doen	Lasten	-20	20	0	0	0	0
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	Lasten	-1.970	0	0	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	Lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal stortingen in reserves		-2.437	-1.871	-78	-78	-30	-30
Onttrekkingen reserves							
1. Prettig wonen voor iedereen	Baten	1.821	2.026	1.491	1.183	1.147	1.272
2. Energiek en sociaal Teylingen	Baten	924	1.532	797	683	731	731
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	Baten	415	432	505	415	385	385
4. Duurzaam denken en doen	Baten	14	100	40	0	0	0
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	Baten	5	0	208	208	104	0
Algemene dekkingsmiddelen	Baten	1.140	242	202	148	148	148
Totaal onttrekkingen uit reserves		4.320	4.331	3.242	2.636	2.515	2.536
Resultaat na bestemming		-487	-164	180	-1.095	-1.543	-1.776

Verschillen tussen de begroting 2021 en de gewijzigde begroting 2020

1. Prettig wonen voor iedereen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Verschil 2020-2021
Thema Gebiedsontwikkeling			
Ruimtelijke ordening	2.258	1.544	713
Totaal Gebiedsontwikkeling	2.258	1.544	713
Thema Openbare ruimte			
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.836	2.732	103
Totaal Openbare ruimte	2.836	2.732	103
Thema Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	2.680	2.755	-76
Openbare orde en veiligheid	1.045	1.077	-32
Totaal Veiligheid	3.724	3.832	-108
Crisisbeheersing en brandweer	2.680	2.755	-76
Openbare orde en veiligheid	1.045	1.077	-32
Totaal Veiligheid	3.724	3.832	-108
Thema Verkeer, vervoer			
Verkeer en vervoer	3.346	3.480	-134
Parkeren	144	150	-7
Recreatieve havens	409	368	41
Totaal Verkeer, vervoer	3.899	3.999	-100
Thema Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing			
Wonen en bouwen	2.193	2.077	116
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	17.975	8.128	9.847
Totaal Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	20.168	10.205	9.963
Totaal lasten	32.884	22.312	10.572

↑ Terug naar inhoudsopgave

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2020	2021	2020-2021
Thema Gebiedsontwikkeling			
Ruimtelijke ordening	0	0	0
Totaal Gebiedsontwikkeling			
Thema Openbare ruimte			
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	131	131	1
Totaal Openbare ruimte	131	131	1
Thema Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	241	242	1
Openbare orde en veiligheid	38	38	0
Totaal Veiligheid	279	280	1
Thema Verkeer, vervoer			
Verkeer en vervoer	116	116	0
Parkeren	18	18	0
Recreatieve havens	61	61	0
Totaal Verkeer, vervoer	195	196	
Thema Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing			
Wonen en bouwen	744	544	-200
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	20.746	8.105	-12.640
Totaal Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	21.490	8.649	-12.840
Totaal baten	22.095	9.257	-12.838
Saldo voor resultaatbestemming	-10.789	-13.056	-2.266

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2020	2021	2020-2021
Toevoegingen reserves	-2.099	-63	-2.036
Onttrekkingen reserves	2.026	1.491	535
Totaal reserves	-74	1.428	-1.501
Saldo na resultaatbestemming	-10.863	-11.628	-765

Analyse verschillen begroting 2020-2021

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema Gebiedsontwikkeling			
Ruimtelijke ordening	713	Lagere bijdrage HLT	84
		Omgevingsvisie en MER	25
		Nieuw Boekhorst	545
		Lager budget planvorming	50
		Overig	9
		Totaal thema	**713**
Thema Openbare ruimte			
Openbaar groen en recreatie	103	De kosten voor aanleg/vervanging speeltuinten worden geactiveerd	205
		Pont over de Zijl	-45
		Uitvoeringsagenda verblijfsrecreatie	-30
		Prijsstijging inkoop, inhuur en leveranties voor groen	-35
		Overig	8
		Totaal thema	**103**
Thema Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	-76	Indexatie bijdrage VRHM	-81
		Overig	5
		Subtotaal	**-76**
Openbare orde en veiligheid	-32	Pilot ondermijningstafel	-48
		Pilot zorg en veiligheid	13
		Overig	3
		Subtotaal	**-32**
		Totaal thema	**-108**
Thema verkeer en vervoer			
Verkeer en vervoer	-134	Toename afschrijvingslasten wegen	-64
		Afschrijvingslasten civiele kunstwerk.	-45
		Toename afschrijvingslast. Openbare verlichting	-65
		Extra capaciteit advisering mobiliteit	-25
		Lagere onderzoekskosten	65
		Subtotaal	**-134**
Parkeren	-7	Overig	-7
Recreatieve havens	41	Incidenteel budget maai en slootwerk	40
		Overig	1
		Subtotaal	**41**
		Totaal thema	**-100**
Thema Volkshuisvest/RO/sted.vernieuw			
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	9.847	Actualisatie jaarschijf grondexploitatie	9.847
		Subtotaal	**9.847**

↑ Terug naar inhoudsopgave

		Subtotaal	**116**
Totaal lasten	**10.572**		**10.572**

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Baten			
Thema Gebiedsontwikkeling			
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1	Overig	1
Thema Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	1	Overig	1
Thema Volkshuisvest/RO/sted.vernieuw			
Wonen en bouwen	-200	Temporisering afbouw leges	-200
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	-12.640	Actualisatie jaarschijf grondexploitatie	-12.640
		Subtotaal	
		Totaal thema	**-12.840**
Totaal baten	**-12.838**		**-12.838**
Subtotaal	**-2.266**		**-2.266**

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Reserves			
Toevoegingen aan reserves	2.036	Vervallen: Economische agenda	385
		Vervallen: beheer bruggen en tunnels	192
		Vervallen: Holland Rijnland	824
		Lagere Kapitaallasten	635
		Subtotaal	**2.036**
Onttrekking aan reserves	-535	Incidentele ambities	-350
		Kapitaallasten	-185
		Subtotaal	**-535**
Totaal reserves	**1.501**		**1.501**
Totaal	**-765**		**-765**

2. Energiek en sociaal Teylingen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Verschil 2020-2021
Thema Gezondheid & vitaliteit			
Sportaccommodaties	2.284	2.391	-107
Sportbeleid en activering	425	318	107
Volksgezondheid	1.501	1.667	-167
Totaal Gezondheid & vitaliteit	4.209	4.376	-167
Thema Kunst en Cultuur			
Media	828	836	-7
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	885	776	108
Musea	41	41	0
Cultureel erfgoed	157	159	-2
Totaal Kunst en Cultuur	1.912	1.813	99
Thema Onderwijs			
Onderwijshuisvesting	2.141	2.086	55
Openbaar basisonderwijs	200	200	0
Onderwijsbeleid en leerling zaken	1.219	1.244	-25
Totaal Onderwijs	3.561	3.530	30
Thema Sociaal domein			
Samenkracht en burgerparticipatie	4.212	3.323	889
Arbeidsparticipatie	385	395	-10
Inkomensregelingen	10.344	6.404	3.941
Begeleide participatie	2.576	2.680	-104
Maatwerkdienstverlening 18+	6.685	7.099	-414
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	483	464	19
Wijkteams	2.199	2.091	108
Maatwerkdienstverlening 18-	6.838	6.688	150
Geëscaleerde zorg 18-	709	922	-214
Totaal Sociaal domein	34.431	30.066	4.365
Totaal lasten	44.112	39.785	4.328

↑ Terug naar inhoudsopgave

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2020	2021	2020-2021
Thema Gezondheid & vitaliteit			
Sportaccommodaties	224	227	3
Sportbeleid en activering	0	0	0
Volksgezondheid	25	25	0
Totaal Gezondheid & vitaliteit	249	252	3
Thema Kunst en Cultuur			
Media	25	25	0
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	181	155	-27
Musea	162	165	3
Cultureel erfgoed	0	0	0
Totaal Kunst en Cultuur	368	344	-23
Thema Onderwijs			
Onderwijshuisvesting	46	47	0
Openbaar basisonderwijs	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerling zaken	228	230	3
Totaal Onderwijs	274	277	3
Thema Sociaal domein			
Samenkracht en burgerparticipatie	280	222	-58
Arbeidsparticipatie	0	0	0
Inkomensregelingen	8.697	5.374	-3.323
Begeleide participatie	0	0	0
Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0
Wijkteams	3	3	0
Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0
Totaal Sociaal domein	8.980	5.598	-3.381
Totaal baten	9.871	6.472	-3.399
Saldo voor resultaatbestemming	-34.242	-33.312	929

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2020	2021	2020-2021
Toevoegingen reserves	208	-15	223
Onttrekkingen reserves	1.532	797	735
Totaal reserves	1.740	782	958
Saldo na resultaatbestemming	-32.502	-32.531	-29

Analyse verschillen begroting 2020-2021

Thema / Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema Onderwijs			
Onderwijsbeleid en leerling zaken	-25	Stijging kosten leerlingenvervoer i.v.m. indexatie.	-25
		Subtotaal	**-25**
Onderwijshuisvesting	55	Lagere kapitaallasten	24
		Incidenteel budget advies/onderzoekskosten.	35
		Overige	-4
		Subtotaal	**55**
		Totaal thema	**30**
Thema gezondheid en vitaliteit			
Volksgezondheid	-167	Stijging bijdrage RDOG	-167
		Subtotaal	**-167**
		Totaal thema	**-167**
Thema Kunst en cultuur			
Cultuurpresentatie, cultuurproductie, en cultuurparticipatie	108	In 2020 incidenteel budget voor aankoop kunst (tlv reservekunst)	90
		Overige	18
		Subtotaal	**108**
Cultureel erfgoed	-2	Overige	-2
Media	-7	Overige	-7
		Totaal thema	**99**
Thema Sociaal Domein			
Samenkracht en burgerparticipatie	889	Incidenteel budget t.b.v. noodfonds corona maatschappelijke instellingen (tlv.Alg.res.)	650
		In 2020 incidenteel budget t.b.v. koplopertraject cliëntondersteuning	190
		Overige	49
		Subtotaal	**889**
Wijkteams	108	In 2020 incidenteel budget aanwezig voor ontschotting	34
		In 2020 incidenteel budget aanwezig voor projectkosten integrale toegang	61
		Overige	13
		Subtotaal	**108**

↑ Terug naar inhoudsopgave

Inkomensregelingen	3.941	Doorbetaling TOZO in 2020	3.323
		In 2020 incidenteel budget beschikbaar voor armoedebeleid	52
		In 2020 incidenteel budget beschikbaar voor project Meedoen	192
		Risicovoller begroten ISD	291
		Realistisch begroten ISD	83
		Subtotaal	**3.941**
Begeleide participatie	-104	Stijging loonkosten WSW (compensatie via gemeentefonds)	-104
		Subtotaal	**-104**
Arbeidsparticipatie	-10	Overige	-10
Geëscaleerde zorg 18-	-214	Stijging begroting TWO-jeugdhulp	-214
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	19	Overige	**19**
Maatwerkdienstverlening 18-	150	Verwachte daling PGB Jeugd	50
		Begroting TWO-jeugdhulp	100
		Subtotaal	**150**
Maatwerkdienstverlening 18+	-414	ISD Autonome ontwikkeling WMO-abonnementstarief en vergrijzing	-481
		In 2020 incidenteel budget beschikbaar voor beschermd wonen	92
		Overige	-25
		Subtotaal	**-414**
		Totaal thema	**4.365**
Totaal lasten	**4.328**		**4.328**
Thema / Taakveld	**Verschil**	**Toelichting**	**Bedrag**
Baten			
Thema gezondheid en vitaliteit			
Sportaccommodaties	3	Overige	3
Thema Kunst en Cultuur			
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-27	Bijdrage provincie vervallen	-27
Musea	3	Overige	3
		Totaal thema	**-24**
Thema Onderwijs			
Onderwijsbeleid en leerling zaken	3	Overige	3
Thema Sociaal Domein			
Inkomensregelingen	-3.323	Rijksbijdrage TOZO in 2020	-3.323
Samenkracht en burgerparticipatie	-58	Lagere huuropbrengst woningen statushouders	-77
Wijkteams		Overige	19
		Totaal thema	-3.381
Totaal baten	**-3.399**		**-3.399**

Thema / Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Baten			
Thema gezondheid en vitaliteit			
Sportaccommodaties	3	Overige	3
Thema Kunst en Cultuur			
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-27	Bijdrage provincie vervallen	-27
Musea	3	Overige	3
		Totaal thema	**-24**
Thema Onderwijs			
Onderwijsbeleid en leerling zaken	3	Overige	3
Thema Sociaal Domein			
Inkomensregelingen	-3.323	Rijksbijdrage TOZO in 2020	-3.323
Samenkracht en burgerparticipatie	-58	Lagere huuropbrengst woningen statushouders	-77
Wijkteams		Overige	19
		Totaal thema	-3.381
Totaal baten	**-3.399**		**-3.399**
Subtotaal	**929**		**929**
Thema / Taakveld	**Verschil**	**Toelichting**	**Bedrag**
Reserves			
Storting in reserves	-223	Overhevelingen 2019 naar 2020	-208
		Overige	-15
		subtotaal	**-223**
Onttrekking aan reserves	-735	In 2020 incidenteel budget t.b.v. noodfonds corona maatschappelijke instellingen (tlv algemene reserve)	-650
		In 2020 incidenteel budget voor aankoop kunst (tlv reserve kunst)	-90
		Overige	5
		subtotaal	**-735**
Totaal reserves	**-958**		**-958**
Totaal	**-29**		**-29**

↑ Terug naar inhoudsopgave

3. Ondernemend en bruisend Teylingen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting 2020	Begroting 2021	Verschil 2020-2021
Thema Bedrijventerreinen			
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0
Totaal Bedrijventerreinen			
Thema Centrumontwikkeling			
Economische promotie	154	196	-43
Totaal Centrumontwikkeling	154	196	-43
Thema Regionale economie			
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	86	86	0
Economische ontwikkeling	1.709	1.658	51
Totaal Regionale economie	1.795	1.744	51
Totaal lasten	1.949	1.940	9
Baten	**Begroting 2020**	**Begroting 2021**	**Verschil 2020-2021**
Thema Bedrijventerreinen			
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0
Totaal Bedrijventerreinen			
Thema Centrumontwikkeling			
Economische promotie	123	123	0
Totaal Centrumontwikkeling	123	123	
Thema Regionale economie			
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	83	84	1
Economische ontwikkeling	130	130	0
Totaal Regionale economie	213	214	1
Totaal baten	336	337	1
Saldo voor resultaatbestemming	-1.613	-1.603	9

↑ Terug naar inhoudsopgave

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2020	2021	2020-2021
Toevoegingen reserves	0	0	0
Onttrekkingen reserves	432	505	-73
Totaal reserves	432	505	-73
Saldo na resultaatbestemming	-1.181	-1.098	82

Analyse verschillen begroting 2020-2021

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema bedrijventerreinen			
Fysieke bedrijfsinfrastructuur			
Thema centrumontwikkeling			
Economische promotie	-43		
		Ruïne van Teylingen	-60
		Lagere bijdrage HLT	20
		Overige	-3
		Subtotaal	-43
Thema regionale economie			
Bedrijvenloket en -regelingen	52	Geen kosten centrumontwikkeling	85
		Hogere bijdrage greenport	-88
		Geen kosten visieontwikkeling	30
		Lagere kostenontwikkeling handelsvisie	20
		Overige	5
		Subtotaal	52
Totaal lasten	9		9
Baten			
Thema centrumontwikkeling			-
Thema regionale economie			
Bedrijvenloket en -regelingen			
Totaal baten	-		-
Subtotaal	9		9

Reserves			
Storting in reserves			
Onttrekking reserve	73	Dekking incidentele ambities	73
Totaal reserves			73
Totaal	82		82

4. Duurzaam denken en doen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2020	2021	2020-2021
Thema Milieu			
Milieubeheer	1.252	1.481	-230
Riolering	2.084	2.152	-69
Afval	2.849	2.750	99
Begraafplaatsen en crematoria	6	6	0
Totaal Milieu	6.190	6.389	-199
Totaal lasten	6.190	6.389	-199

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2020	2021	2020-2021
Thema Milieu			
Milieubeheer	0	113	113
Riolering	2.997	3.107	110
Afval	4.508	4.372	-135
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0
Totaal Milieu	7.505	7.593	88
Totaal baten	7.505	7.593	88
Saldo voor resultaatbestemming	1.315	1.204	-111

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2020	2021	2020-2021
Toevoegingen reserves	20	0	20
Onttrekkingen reserves	100	40	60
Totaal reserves	120	40	80
Saldo na resultaatbestemming	1.435	1.244	-191

↑ Terug naar inhoudsopgave

Analyse verschillen begroting 2020-2021

Thema/Taakveld	Verschil	Toelichting	
Lasten			
Thema milieu			
Riolering	-69	toename afschrijvingslasten	-45
		in 2020 is onderhoudsbudget incidenteel verlaagd	-20
		overig	-4
		subtotaal	**-69**
Afval	99	van afval naar grondstof project is afgerond	50
		lagere afschrijvingslasten	59
		overig	-10
		Subtotaal	**99**
Mileubeheer	-230	werkbudget duurzaamheid	-100
		zonneweides	-113
		overige	-17
		subtotaal	**-230**
Totaal lasten	**-200**		**-200**
Baten			
Thema milieu			
Riolering	110	Hogere inkomsten rioolheffing door een stijging van het aantal huizen.	110
Afval	-135	lagere onttrekking voorziening	-135
Milieubeheer	113	Zonneweides in evenwicht	113
Totaal baten	**88**		**88**
Subtotaal	**-112**		**-112**
Reserves			
Storting in reserves	20	geen storting in 2021	20
Onttrekking aan reserves	60	In 2020 wordt een deel van het budget duurzaamheid gedekt vanuit de algemene reserve	100
		In 20201 wordt voorgesteld door het college om onze ambitie op het gebied van ruimtelijk daptatie te dekken vanuit de algemene reserve.	-40
Totaal reserves	**80**		**80**
Totaal	**-192**		**-192**

5. Modern bestuur, invloedrijke inwoners

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2020	2021	2020-2021
Thema Dienstverlening			
Beheer overige gebouwen en gronden	404	403	1
Burgerzaken	1.994	1.886	107
Totaal Dienstverlening	2.398	2.289	109
Thema Regionale samenwerking			
Bestuur	1.925	1.896	29
Totaal Regionale samenwerking	1.925	1.896	29
Totaal lasten	4.323	4.185	138
Baten	**Begroting**	**Begroting**	**Verschil**
	2020	2021	2020-2021
Thema Dienstverlening			
Beheer overige gebouwen en gronden	71	71	0
Burgerzaken	640	640	0
Totaal Dienstverlening	711	712	
Thema Regionale samenwerking			
Bestuur	0	0	0
Totaal Regionale samenwerking			
Totaal baten	711	712	
Saldo voor resultaatbestemming	-3.611	-3.473	138
Reserves	**Begroting**	**Begroting**	**Verschil**
	2020	2021	2020-2021
Toevoegingen reserves	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	208	-208
Totaal reserves	0	208	-208
Saldo na resultaatbestemming	-3.611	-3.265	346

↑ Terug naar inhoudsopgave

Analyse verschillen begroting 2020-2021

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema dienstverlening			
Burgerzaken	107	In 2020 was er een incidenteel budget voor aanpak arbeidsmigranten, uit te voeren door HLT Samen	120
		Budget voor verkiezingen i.v.m. verkiezingen in 2021	-34
		Overig	21
		Subtotaal	**107**
Beheer overige gebouwen en gronden	1		
		Subtotaal	1
Thema regionale samenwerking			
		Verhoging budget salarissen en sociale lasten college B&W	-15
		Verlaging budget college B&W	25
		Verhoging budget salarissen en sociale lasten Raad en raadscommissies	-12
		Verlaging budget rekenkamercommissie	37
		Overig	-6
Bestuur	29	**Totaal thema**	**29**
Totaal lasten	**138**		**138**
Baten			
Thema dienstverlening			
Burgerzaken	-	Geen afwijking	0
Beheer overige gebouwen en gronden	-	Geen afwijking	0
Thema regionale samenwerking			
Bestuur	-	Geen afwijking	0
Totaal baten	**-**		
Subtotaal	**138**		138
Reserves			
Storting in reserves			
Onttrekking aan reserves	208	Dekking voor Data Gedreven Sturing	208
Totaal reserves	**208**		**208**
Totaal	**346**		**346**

↑ Terug naar inhoudsopgave

Algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2020	2021	2020-2021
Thema Algemene middelen			
Overhead	9.176	10.035	-859
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0
Overige baten en lasten	-106	-234	127
Treasury	655	575	80
Parkeerbelasting	0	0	0
OZB woningen	251	251	0
OZB niet-woningen	251	251	0
Belastingen overig	0	0	0
Totaal Algemene middelen	10.226	10.877	-651
Totaal lasten	10.226	10.877	-651

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2020	2021	2020-2021
Thema Algemene middelen			
Overhead	134	136	1
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	45.431	46.755	1.323
Overige baten en lasten	-5	-5	0
Treasury	2.071	1.470	-600
Parkeerbelasting	11	11	0
OZB woningen	3.888	4.342	454
OZB niet-woningen	1.981	2.195	214
Belastingen overig	3.030	3.230	200
Totaal Algemene middelen	56.542	58.134	1.592
Totaal baten	56.542	58.134	1.592
Saldo voor resultaatbestemming	46.316	47.257	941

↑ Terug naar inhoudsopgave

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2020	2021	2020-2021
Toevoegingen reserves	0	0	0
Onttrekkingen reserves	242	202	40
Totaal reserves	242	202	40
Saldo na resultaatbestemming	46.558	47.458	901

Analyse verschillen begroting 2020-2021

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema dienstverlening			
Burgerzaken	107	In 2020 was er een incidenteel budget voor aanpak arbeidsmigranten, uit te voeren door HLT Samen	120
		Budget voor verkiezingen i.v.m. verkiezingen in 2021	-34
		Overig	21
		Subtotaal	**107**
Beheer overige gebouwen en gronden	1		
		Subtotaal	1
Thema regionale samenwerking			
		Verhoging budget salarissen en sociale lasten college B&W	-15
		Verlaging budget college B&W	25
		Verhoging budget salarissen en sociale lasten Raad en raadscommissies	-12
		Verlaging budget rekenkamercommissie	37
		Overig	-6
Bestuur	29	**Totaal thema**	**29**
Totaal lasten	**138**		**138**
Baten			
Thema dienstverlening			
Burgerzaken	-	Geen afwijking	0
Beheer overige gebouwen en gronden	-	Geen afwijking	0
Thema regionale samenwerking			
Bestuur	-	Geen afwijking	0
Totaal baten	**-**		
Subtotaal	**138**		138
Reserves			
Storting in reserves			
Onttrekking aan reserves	208	Dekking voor Data Gedreven Sturing	208
Totaal reserves	**208**		**208**
Totaal	**346**		**346**

↑ Terug naar inhoudsopgave

Overzicht van incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten en lasten (-= nadeel)	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma 1: Prettig wonen voor iedereen				
- Realiseren van huisvesting voor bijzondere doelgroepen	-70			
- Dekking via algemene reserve	70			
- Woningbehoeftenonderzoeken Woon	-7			
- Omgevingsvisie en MER	-40			
-Handhaving buitengebied	-92	-92		
-Pilot Ondermijning (2019-2020) d.m.v. een ondermijningstafel	-48			
- Actualiseren verkeers- en vervoersbeleid	-75			
- Verkeersadvies	-50			
- Onderzoek onderhoud van geluidsschermen en -wallen	-18			
- Legalisatieonderzoeken	-20	-20		
- Voorstel college dekking via algemene reserve	350	112		
Subtotaal programma 1	***0***	***0***	***0***	***0***
Programma 2: Energiek en sociaal Teylingen				
-Realiseren van een bewegingsvriendelijke openbare ruimte	-25			
- Praktijkondersteuner Jeugd	-29			
-Dekking via algemene reserve	54			
- Verlenging zorg- en veiligheidstafels	-19			
- Integrale verordeningen sociaal domein	-25			
- Voorstel college dekking via algemene reserve	44			
Subtotaal programma 2	***0***	***0***	***0***	***0***
Programma 3 : Ondernemend en bruisend Teylingen				
- Aanlegsteiger bij Nagelbrug Teylingen	-30			
- Uitvoeringsagenda verblijfsrecreatie	-30	-30		
- Ruine van Teylingen: Inhuur Expertise	-60			
- Voorstel college dekking via algemene reserve	120	30		
Subtotaal programma 3	***0***	***0***	***0***	***0***
Programma 4: Duurzaam denken en doen				
- Opstellen uitvoeringsprogramma Deltaplan Ruimtelijke	-20			
- Uitvoeringsprogramma integraal afwalwaterketenplan	-20			
- Voorstel college dekking via algemene reserve	40			
Subtotaal programma 4	***0***	***0***	***0***	***0***

Programma 5: Modern bestuur optimale dienstverlening				
- Datagedreven sturen	-208	-208	-104	
- Voorstel college dekking via algemene reserve	208	208	104	
Subtotaal programma 5	***0***	***0***	***0***	***0***
Algemene dekkingsmiddelen				
Versterken communicatie met wijken, ondernemers en	-54			
Dekking via algemene reserve	54			
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	***0***	***0***	***0***	***0***
Totaal incidentele baten en lasten	-	-	-	-

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Ten gunste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen					
Reserve kunst in de buitenruimte	15-	15-	15-	15-	15-
Totaal structureel stortingen reserves	**15-**	**15-**	**15-**	**15-**	**15-**

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma 1 Prettig Wonen voor iedereen					
Afschrijving brandweergarage Warmond en Park Rusthoff	83	83	83	83	83
Uitgaven Holland Rijnland	732	732	732	732	732
Dekking Beheer bruggen en tunnels (kadernota 2019)	192	192	192	192	192
Programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen					
Dekking afschrijvingen van dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	537	537	537	537	537
Algemene dekkingsmiddelen					
Dekking afschrijvingen van dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	148	148	148	148	148
Totaal structureel onttrekkingen uit reserves	**1.691**	**1.691**	**1.691**	**1.691**	**1.691**

Structureel begrotingsevenwicht

Gemeenten moeten kunnen aantonen dat hun begroting in meerjarenperspectief structureel en materieel in evenwicht is. Uit onderstaande overzichten blijkt dat dit in de gemeenten Teylingen in alle jaren het geval is.

Bedragen x €1.000

Programmanaam	Begroting 2021 Lasten	Begroting 2021 Baten	Begroting 2021 Saldo
1. Prettig wonen voor iedereen	-22.312	9.257	-13.056
2. Energiek en sociaal Teylingen	-39.785	6.472	-33.312
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	-1.940	337	-1.603
4. Duurzaam denken en doen	-6.389	7.593	1.204
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	-4.185	712	-3.473
Totale lasten en baten	-74.611	24.370	-50.241
Algemene dekkingsmiddelen	-818	57.998	57.181
Overhead	-10.035	136	-9.899
Onvoorzien	-25	0	-25
Subtotaal	-85.488	82.504	-2.984
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-78	3.242	3.164
Totaal incl. reserves	-85.566	85.746	180
Correctie incidentele baten en lasten	420	-420	-
Structureel resultaat begroting	-85.146	85.326	180

Programmanaam	Begroting 2022 Lasten	Begroting 2022 Baten	Begroting 2022 Saldo
1. Prettig wonen voor iedereen	-14.981	2.047	-12.934
2. Energiek en sociaal Teylingen	-39.459	6.472	-32.986
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	-1.878	537	-1.341
4. Duurzaam denken en doen	-6.392	7.621	1.229
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	-4.164	712	-3.452
Totale lasten en baten	-66.874	17.389	-49.484
Algemene dekkingsmiddelen	-854	56.620	55.766
Overhead	-10.046	136	-9.910
Onvoorzien	-25	0	-25
Subtotaal	-77.799	74.145	-3.654
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-78	2.636	2.558
Totaal incl. reserves	-77.877	76.781	-1.095
Correctie incidentele baten en lasten	940	-940	-
Structureel resultaat begroting	-76.937	75.841	-1.095

Programmanaam	Begroting 2023 Lasten	Begroting 2023 Baten	Begroting 2023 Saldo
1. Prettig wonen voor iedereen	-14.327	1.216	-13.111
2. Energiek en sociaal Teylingen	-39.812	6.472	-33.339
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	-1.878	537	-1.341
4. Duurzaam denken en doen	-6.437	7.701	1.263
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	-4.208	712	-3.496
Totale lasten en baten	-66.662	16.638	-50.024
Algemene dekkingsmiddelen	-961	56.702	55.741
Overhead	-9.856	136	-9.720
Onvoorzien	-25		-25
Subtotaal	-77.504	73.475	-4.029
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-30	2.515	2.486
Totaal incl. reserves	-77.533	75.991	-1.543
Correctie incidentele baten en lasten	350	-350	-
Structureel resultaat begroting	-77.183	75.641	-1.543

Programmanaam	Begroting 2024 Lasten	Begroting 2024 Baten	Begroting 2024 Saldo
1. Prettig wonen voor iedereen	-14.512	1.216	-13.296
2. Energiek en sociaal Teylingen	-39.881	6.472	-33.409
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	-1.878	537	-1.341
4. Duurzaam denken en doen	-6.437	7.701	1.263
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	-4.308	712	-3.596
Totale lasten en baten	-67.016	16.638	-50.378
Algemene dekkingsmiddelen	-1.085	56.884	55.798
Overhead	-9.813	136	-9.677
Onvoorzien	-25		-25
Subtotaal	-77.940	73.657	-4.283
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-30	2.536	2.507
Totaal incl. reserves	-77.969	76.194	-1.776
Correctie incidentele baten en lasten	-	-	-
Structureel resultaat begroting	-77.969	76.194	-1.776

Uiteenzetting van de financiële positie

- In de onderstaande overzichten gaan we in op een aantal verschillenanalyses. In grote lijnen worden de volgende verschillen aan u gepresenteerd:
- Financieel meerjarenperspectief tot aan de kadernota 2019, wijzigingen op het begrotingsresultaat in de kadernota 2019 na verwerking van het raadsbesluit
- Financieel meerjarenperspectief begroting 2019, mutaties ten opzichte van de kadernota 2019
- Verschillen tussen de begroting 2019 en de begroting na wijzigingen 2018

Geprognosticeerde balans

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo is in het nieuwe BBV een geprognosticeerde balans voorgeschreven. Met het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, en in de financieringsbehoefte. Dit zorgt ervoor dat er meer aandacht is voor het EMU-saldo in de beleidsvoorbereiding, de sturing en beheersing.

Geprognosticeerde balans per 31 december (bedragen x € 1.000)

Activa	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
VASTE ACTIVA						
Immateriële vaste activa	298	203	154	110	67	23
Materiële vaste activa						
met economisch nut	54.176	62.561	58.155	58.000	57.000	57.000
met economisch nut, waarvoor heffing worden geheven	12.917	17.154	15.005	13.000	12.000	12.000
met maatschappelijk nut	8.243	15.555	28.376	25.000	23.000	21.000
Subtotaal materiële vaste activa	75.336	95.270	101.536	96.000	92.000	90.000
Financiële vaste activa						
len. aan openb. Lich., woningb., deelnemingen, ov. verb. partijen	29.010	28.732	3.423	3.210	3.000	2.790
overige langlopende leningen	7.131	5.679	7.066	6.850	6.640	6.430
kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	277	290	277	277	277	277
bijdragen aan activa in eigendom derden	0	304	266	228	190	151
Subtotaal financiële vaste activa	36.418	35.005	11.032	10.565	10.107	9.648
Totaal vaste activa	**112.052**	**130.478**	**112.722**	**106.675**	**102.174**	**99.671**
VLOTTENDE ACTIVA						
Onderhanden werk, gronden in exploitatie	2.385	-851	-800	-800	-800	-800
Voorraad overige grond en hulpstoffen	0	0	0	0	0	0
Subtotaal voorraden	2.385	-851	-800	-800	-800	-800

Vorderingen op openbare lichamen	15.422	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Vordering i.v.m. faciliterend grondbeleid	-1.283	-1.274	-1.250	-1.250	-1.250	-1.250
Overige vorderingen	1.983	5.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Kortlopende uitzettingen	0	0	0	0	0	0
Liquide middelen	420	500	2.000	2.000	2.000	2.000
Overlopende activa	4.602	750	3.000	3.000	3.000	3.000
Totaal vlottende activa	**23.529**	**10.125**	**10.950**	**10.950**	**10.950**	**10.950**
Totaal generaal	**135.581**	**140.603**	**123.672**	**117.625**	**113.124**	**110.621**

Passiva	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
EIGEN VERMOGEN						
algemene reserves	64.230	57.731	63.000	62.000	60.000	60.000
bestemmingsreserves	23.815	28.586	26.000	25.000	24.000	23.000
nog te bestemmen resultaat	-487	0	0	0	0	0
Subtotaal eigen vermogen	87.558	86.317	89.000	87.000	84.000	83.000
VOORZIENINGEN	12.944	8.802	12.000	11.000	11.000	11.000
VASTE SCHULDEN						
afgesloten	25.642	24.220	12.823	11.419	10.009	8.593
nog af te sluiten leningen	0	0	0	0	0	0
Subtotaal vaste schulden	25.642	24.220	12.823	11.419	10.009	8.593
Totaal vaste passiva	**126.144**	**119.339**	**113.823**	**109.419**	**105.009**	**102.593**
VLOTTENDE PASSIVA						
netto vlottende schulden	4.484	17.264	5.849	4.206	4.115	4.028
Overlopende passiva	4.953	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Totaal vlottende passiva	**9.437**	**21.264**	**9.849**	**8.206**	**8.115**	**8.028**
Totaal generaal	**135.581**	**140.603**	**123.672**	**117.625**	**113.124**	**110.621**

EMU saldo

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo is in het nieuwe BBV een geprognosticeerde balans voorgeschreven. Met het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, en in de financieringsbehoefte. Dit zorgt ervoor dat er meer aandacht is voor het EMU-saldo in de beleidsvoorbereiding, de sturing en beheersing.

↑ Terug naar inhoudsopgave

EMU-saldo prognose (x € 1.000)					
		2020	2021	2022	2023
1 Exploitatiesaldo voor toevoeging aan (+) cq onttrekking uit reserves (-)	-/+	90.000	90.000	90.000	90.000
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	4.104	4.450	5.170	5.195
3 Bruto dotaties aan de voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	2.052	2.097	2.142	2.187
4 Uitgaven aan investeringen in (i.m.) materiële vaste activa	-	25.615	16.465	3.058	1.656
5 In mindering op 4 gebrachte bijdragen van Rijk, Provincie, EU en ov.	+	9.505	340	190	190
6a Verkoopopbrengsten desinvesteringen (i.m.) materiële vaste activa	+	0	0	0	0
6b Boekwinst op desinvesteringen in (i.m.) materiële vaste activa	-	0	0	0	0
7 Uitgaven aan aankoop van grond en uitgaven van bouwrijp maken	-	4.774	5.081	1.007	0
8a Verkoopopbrengsten van grond	+	11.313	3.017	946	0
8b Boekwinst op grondverkopen	-	0	0	0	0
9 Betalingen ten laste van voorzieningen	-	318	183	1.144	183
10 Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	-	0	0	0	0
Geraamd EMU-saldo		86.267	78.175	93.239	95.733

4.2.3 Investeringen 2021-2024

Investeringen	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Afschrijvingstermijn	Besluit nodig van
Programma 1 Prettig wonen voor iedereen						
Project Narcissenlaan/Parklaan (BIE)	574.748	175.156			geen	Gemeenteraad
Project Hooghkamer, faciliterend	4.382.228	789.979			geen	Gemeenteraad
Project Hooghkamer, bouwgrond in exploitatatie	124.369	41.370			geen	Gemeenteraad
Rijke Groen-Blauwe Leefomgeving 2020,2021,2022 en 2023	400.000	200.000	200.000		20	Gemeenteraad
GVVP V17 Herinrichting Oosthoutlaan	150.000	50.000			20	Gemeenteraad
GVVP B40 Bushalte Schoutenlaan bij P. van Slingerlandstraat	25.000				20	
GVVP V26 Maatregelen nemen uit toets oversteeklocaties GVVP V26	450.000				20	Gemeenteraad
GVVP V26 Maatregelen nemen uit toets oversteeklocaties 2021	50.000				20	
GVVP V26 Maatregelen nemen uit toets oversteeklocaties 2022		50.000			20	
GVVP V26 Maatregelen nemen uit toets oversteeklocaties 2023			50.000		20	
GVVP B32 Maatregelen langzaamverkeer 2021	100.000				20	
GVVP B32 Maatregelen langzaamverkeer 2022		100.000			20	
GVVP B32 Maatregelen langzaamverkeer 2023			100.000		20	
GVVP B13 Capaciteitverruiming Rotonde Soldaatje (N433-N450)	350.000	350.000			20	Gemeenteraad
Herinrichting Herenweg Warmond	2.679.000				20	Eerder goedgekeurd
Herinrichting van Alkemadelaan Narcissenlaan wegen			510.000		20	Gemeenteraad
Herinrichting Kagerplein Sassenheim	400.000				20	Gemeenteraad
Schuitemaker Villeton LMT 22 2017 (sneeuwploeg 10397)		7.245			6	
Schuitemaker Villeton LMT 22 2017 (sneeuwploeg 10398)		7.245			6	
Schuitemaker Villeton LMT 22 2017 (sneeuwploeg 10399)		7.245			6	

Sneeuwploeg Villeton LMT 2x 1800 en 1x 2000		21.500			6	
Zoutstrooier igloo S 2400 1100 ltr 1		22.500			6	
Zoutstrooier igloo S 2400 1100 ltr 2		22.500			6	
Zoutstrooier igloo S 2400 1100 ltr 3		22.500			6	
Zoutstrooier igloo 800 ltr 1		25.000			6	
Zoutstrooier igloo 800 ltr 2		25.000			6	
Zoutstrooier igloo 800 ltr 3		25.000			6	
Herinrichting van Alkemadelaan Narcissenlaan ovl			100.000		20	Gemeenteraad
Vervangingen Openbare verlichting obv beheerplan jaar 2019,2020,2021,2022, 2023 en 2024	627.000	627.000	627.000	627.000	20	Eerder goedgekeurd
WA St 20 Steiger Zwanburg		90.000			30	
VO 12 Brug Kervelhof		35.000			20	
VO 18 Brug Kervelhof		66.000			20	
VO 21 Brug Munthof		90.000			20	
WA St 22 Steiger Zwanburg		45.000			30	
WA st17 Steiger Koudenhoorn	88.000				20	
WA01 brug Oranje Nassaulaan	100.000					
Vervangen voetgangersbrug WA 17 Klinkenbergerplas Warmond			32.000		20	
GVVP V12 Toets essentiele herkenbaarheidskenmerken 2021	150.000				20	
GVVP V12 Toets essentiele herkenbaarheidskenmerken 2022		150.000			20	
GVVP V12 Toets essentiele herkenbaarheidskenmerken 2023			150.000		20	
GVVP V18 Herinrichten Hoofdstraat Noord Sassenheim		670.090	122.590		20	Gemeenteraad
GVVP V20 Verkeersmaatregelen Van Alkemadelaan en Narcissenlaan Sassenheim			500.000		20	Gemeenteraad
GVVP B38 Bushalten NS Station Voorhout	25.000				20	Eerder goedgekeurd
GVVP B40 bushalte Schoutenlaan	25.000				20	
GVVP P4 Aanpak parkeerproblemen 2021	75.000				20	
GVVP P4 Aanpak parkeerproblemen 2022		75.000			20	
GVVP P4 Aanpak parkeerproblemen 2023			75.000		20	

Investeringen	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Afschrijvingstermijn	Besluit nodig van
Programma 1 Prettig wonen voor iedereen						
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. uitbr. en verbeteren 2021	20.000				20	
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. uitbr. en verbeteren 2022		20.000			20	
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. uitbr. en verbeteren 2023			20.000		20	
Vervangen duikers 2019,2020, 2021 en 2023	20.000		20.000		20	
Walbeschoeiing 2019,2020, 2021 en 2023	130.000		130.000		30	
Herinrichting van Alkemadelaan Narcissenlaan Groen			160.000		10	Gemeenteraad
Snoeihoutversnipperaar A 326 Di 3L41C TDR 2017			36.000		8	
Snoeihoutversnipperaar A 326 ZKX 2017			21.000		8	
Aansluiten panden op drukriolering Sassenheim 2020 en 2021	10.000	10.000			60	
Opstellen nieuw vGRP	25.000				5	
Riolering Willem Warnaarlaan Sassenheim	230.000				60	
Beatrixstraat Sassenheim relining en verbetering	134.000				60	
Narcissenlaan en Van Alkemadelaan relining en verbetering			499.000		60	Gemeenteraad
Vervangen en verbetering Kagerplein Sassenheim	678.000				60	Gemeenteraad
Hoofdstraat Noord Sassenheim verbetering		236.000			60	Gemeenteraad
Aansluiten panden op drukriolering Voorhout 2019,2020,2021 en 2022	40.000	40.000			60	
Aansluiten panden op drukriolering Warmond 2019, 2021 en 2022	28.000	48.000			60	

Programma 2 Energiek en sociaal Teylingen						
Nieuwbouw IKC Sassenheim	86.600	3.564.003	3.564.002		40	Gemeenteraad
Aanleg/herinrichting Sportpark Elsgeest (vnl kunstgrasvelden)			435.755		geen	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:Infrastructuur verkeer		607.000			20	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:Voorbereiding grondwerk	167.850				20	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:Sportvelden	1.890.500	1.926.500			10	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:Sportaccomodaties	525.000	525.000			40	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:Trainings/sporthal	475.000	475.000			40	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:VAT-kosten	121.710	502.830	10.572		10	Eerder goedgekeurd
Herinr.sportpark Elsgeest:Indexering	113.596	281.479	251		10	Eerder goedgekeurd
Renovatie veld 9 sportpark Roodemolenpolder (toplaag)	253.795				10	College van B&W
Vervangen lichtmastvelden SV Warmunda				90.000	40	
Vervanging straatwerk, kolken etc. Overbos				110.000	20	
Vervanging toplaag grasveld rugbyvereniging The Bassets		55.000			15	
Vervanging toplaag kunstgrasveld 1 vv Foreholte			575.000		10	College van B&W
Vervanging toplaag tennisbaan 1 t/m 3 Sportpark Overbos		83.000			10	
Vervanging toplaag tennisbaan 4 t/m 6 Sportpark Overbos		83.000			10	
Vervanging toplaag tennisbaan 7 Sportpark Overbos		31.000			10	
Vervanging toplaag veld 1 HV Warmunda				56.000	10	
Vervanging toplaag veld 3 KV TOP			137.000		10	
Vervanging veldverlichting veld 1 vv Foreholte			66.000	66.000	20	
Speelvoorzieningen 2021	184.500				15	Eerder goedgekeurd
Speelvoorzieningen 2022		189.113			15	Eerder goedgekeurd
Speelvoorzieningen 2023			193.840		15	Eerder goedgekeurd
Speelvoorzieningen 2024				231.801	15	Eerder goedgekeurd
Programma 3 Ondernemend en bruisend Teylingen						
Programma 4 Duurzaam denken en doen						
Algemene Middelen						

Reserves en voorzieningen 2021-2024

2021						
Omschrijving	**Saldo aan het begin van het dienstjaar**	**Vermeer-dering t.l.v. exploitatie**	**Vermin-dering t.b.v. exploitatie**	**Mutaties uit hoofde van res. bestemming vorig jaar**	**Vermin-dering ter dekking van afschrij-vingen**	**Saldo aan het einde van het dienstjaar**
Algemene reserves	55.530	-	1.679	-	-	53.851
Totaal algemene reserves	**55.530**	-	1.679	-	-	**53.851**
		-	-	-	-	
Bestemmingsreserves		-	-	-	-	
Reserve bodemsanering	413	-	-	-	-	413
Reserve Vereveningsfonds	742	-	-	-	-	742
Reserve Starterslening (restant beschikbaar gesteld)	315	-	-	-	-	315
Reserve starterslening (in bezit van SvN)	5.277	-	-	-	-	5.277
gesteld)	1	-	-	-	-	1
Reserve Duurzaamheidsleningen (in bezit van SvN)	997	-	-	-	-	997
Reserve grondexploitatie	13	-	-	-	-	13
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	4.115	-	732	-	-	3.383
Reserve Kunst in de buitenruimte	15	15	-	-	-	30
Reserve IZA-gelden	48	-	-	-	-	48
Dekkingsreserve Noordelijke randweg	5.000	-	-	-	-	5.000
Dekkingsreserve openbare verlichting	1.083	63	-	-	64	1.082
Dekkingsreserve nieuwbouw gemeentehuis	1.629	-	-	-	148	1.482
Dekkingsreserve Park Rusthoff	710	-	-	-	59	651
Dekkingsreserve Sportcomplex Rode Molenpolder	2.630	-	-	-	175	2.455
Dekkingsreserve Sportcomplex Vijfmeiweg	369	-	-	-	20	348
Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	794	-	-	-	44	750

Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	794	-	-	-	44	750
Dekkingsreserve Sport- en recreatiecomplex Wasbeek	292	-	-	-	27	265
Dekkingsreserve sporthal Voorhout	202	-	-	-	9	193
Dekkingsreserve sporthal De Korf	1.420	-	-	-	89	1.331
Dekkingsreserve jongerencentrum Voorhout	867	-	-	-	35	832
Dekkingsreserve jongerencentrum Sassenheim	496	-	-	-	26	470
Dekkingsreserve Sociaal Cultureel Centrum 't Onderdak	1.910	-	-	-	100	1.809
Dekkingsreserve Scojesa	116	-	-	-	6	110
Dekkingsreserve Tjarda	117	-	-	-	6	110
Dekkingsreserve Brandweergarage Warmond	549	-	-	-	24	525
Totaal bestemmingsreserves	**30.119**	**78**	**732**	**-**	**832**	**28.633**
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	**85.649**	**78**	**2.411**	**-**	**832**	**82.485**

Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeer-dering t.l.v. exploitatie	Vermin-dering t.l.v. exploitatie	Vrijval van voorzie-ningen	Aanwendingen direct ten laste van de voorzie-ningen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Onderhoudsegalisatievoorzieningen						
Voorziening civiele werken	652	220	-	-	383	489
Voorziening groot onderhoud wegen	807	600	-	-	699	708
Voorziening groot onderhoud Waterwegen	147	75	-	-	25	197
Voorziening groot onderhoud Gemeentelijke gebouwen	1.412	381	-	-	244	1.549
subtotaal	3.018	1.276	-	-	1.351	2.942
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's						
Pensioenfonds ex-wethouders	2.987	83	-	-	86	2.984
subtotaal	2.987	83	-	-	86	2.984
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden						
Voorziening egalisatie afval	2.075	-	1.000	-	-	1.075
Voorziening egalisatie riool	-	-	-	-	-	-
Voorziening vervangingsinvesteringen Riolering	1.905	964	-	-	1.537	1.331
Voorziening parkeerfonds	30	-	-	-	-	30
subtotaal	4.010	964	1.000	-	1.537	2.437
-						
Overige voorzieningen						
GREX Hooghkamer	962					962
subtotaal	962	-	-	-	-	962
	-					
TOTAAL VOORZIENINGEN	**10.976**	**2.323**	**1.000**	**-**	**2.975**	**9.325**
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	**96.625**	**2.401**	**3.411**	**-**	**3.807**	**91.810**

2022					
Omschrijving	**Saldo aan het begin van het dienstjaar**	**Vermeer-dering t.l.v. exploitatie**	**Vermin-dering t.b.v. exploitatie**	**Vermin-dering ter dekking van afschrij-vingen**	**Saldo aan het einde van het dienstjaar**
Algemene reserves	53.851	-	1.073	-	52.778
Totaal algemene reserves	**53.851**		1.073		**52.778**
Bestemmingsreserves					
Reserve bodemsanering	413	-	-	-	413
Reserve Vereveningsfonds	742	-	-	-	742
Reserve Starterslening (restant beschikbaar gesteld)	315	-	-	-	315
Reserve starterslening (in bezit van SvN)	5.277	-	-	-	5.277
gesteld)	1	-	-	-	1

Reserve Duurzaamheidsleningen (in bezit van SvN)	997	-	-	-	997
Reserve grondexploitatie	13	-	-	-	13
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	3.383	-	732	-	2.651
Reserve Kunst in de buitenruimte	30	15	-	-	45
Reserve IZA-gelden	48	-	-	-	48
Dekkingsreserve Noordelijke randweg	5.000	-	-	-	5.000
Dekkingsreserve openbare verlichting	1.082	63	-	64	1.081
Dekkingsreserve nieuwbouw gemeentehuis	1.482	-	-	148	1.334
Dekkingsreserve Park Rusthoff	651	-	-	59	592
Dekkingsreserve Sportcomplex Roodemolenpolder	2.455	-	-	175	2.280
Dekkingsreserve Sportcomplex Vijfmeiweg	348	-	-	20	328
Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	750	-	-	44	706
Dekkingsreserve Sport- en recreatiecomplex Wasbeek	265	-	-	27	239
Dekkingsreserve sporthal Voorhout	193	-	-	9	185
Dekkingsreserve sporthal De Korf	1.331	-	-	89	1.242
Dekkingsreserve jongerencentrum Voorhout	832	-	-	35	797
Dekkingsreserve jongerencentrum Sassenheim	470	-	-	26	444
Dekkingsreserve Sociaal Cultureel Centrum 't Onderdak	1.809	-	-	100	1.709
Dekkingsreserve Scojesa	110	-	-	6	104
Dekkingsreserve Tjarda	110	-	-	6	104
Dekkingsreserve Brandweergarage Warmond	525	-	-	24	502
Totaal bestemmingsreserves	**28.633**	**78**	**732**	**832**	**27.148**
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	**82.485**	**78**	**1.805**	**832**	**79.926**

Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeer-dering t.l.v. exploitatie	Vermin-dering t.l.v. exploitatie	Aanwendingen direct ten laste van de voorzie-ningen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
Voorziening civiele werken	489	220	-	234	474
Voorziening groot onderhoud wegen	708	600	-	700	608
Voorziening groot onderhoud Waterwegen	197	75	-	100	172
Voorziening groot onderhoud Gemeentelijke gebouwen	1.549	381	-	203	1.727
subtotaal	2.942	1.276	-	1.237	2.981
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					
Pensioenfonds ex-wethouders	2.984	83	-	86	2.981
subtotaal	2.984	83	-	86	2.981
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden					
Voorziening egalisatie afval	1.075	-	1.075	-	0
Voorziening egalisatie riool	-	-	-	-	-
Voorziening vervangingsinvesteringen Riolering	1.331	1.009	-	1.564	776
Voorziening parkeerfonds	30				30
subtotaal	2.437	1.009	1.075	1.564	807
Overige voorzieningen					
GREX Hooghkamer	962		962		0
subtotaal	962 -	-	962	-	0
TOTAAL VOORZIENINGEN	**9.325**	**2.368**	**2.037**	**2.888**	**6.769**
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	**91.810**	**2.446**	**3.842**	**3.719**	**86.695**

2023					
Omschrijving	**Saldo aan het begin van het dienstjaar**	**Vermeer-dering t.l.v. exploitatie**	**Vermin-dering t.b.v. exploitatie**	**Vermin-dering ter dekking van afschrij-vingen**	**Saldo aan het einde van het dienstjaar**
Algemene reserves	52.778	-	827	-	51.951
Totaal algemene reserves	**52.778**		827		**51.951**
Bestemmingsreserves					
Reserve bodemsanering	413	-	-	-	413
Reserve Vereveningsfonds	742	-	-	-	742
Reserve Starterslening (restant beschikbaar gesteld)	315	-	-	-	315
Reserve starterslening (in bezit van SvN)	5.277	-	-	-	5.277
gesteld)	1	-	-	-	1
Reserve Duurzaamheidsleningen (in bezit van SvN)	997	-	-	-	997
Reserve grondexploitatie	13	-	-	-	13
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	2.651	-	732	-	1.919
Reserve Kunst in de buitenruimte	45	15	-	-	60
Reserve IZA-gelden	48	-	-	-	48
Dekkingsreserve Noordelijke randweg	5.000	-	-	125	4.875
Dekkingsreserve openbare verlichting	1.081	14	-	64	1.031
Dekkingsreserve nieuwbouw gemeentehuis	1.334	-	-	148	1.186
Dekkingsreserve Park Rusthoff	592	-	-	59	533
Dekkingsreserve Sportcomplex Roodemolenpolder	2.280	-	-	175	2.105
Dekkingsreserve Sportcomplex Vijfmeiweg	328	-	-	20	308
Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	706	-	-	44	662
Dekkingsreserve Sport- en recreatiecomplex Wasbeek	239	-	-	27	212
Dekkingsreserve sporthal Voorhout	185	-	-	9	176
Dekkingsreserve sporthal De Korf	1.242	-	-	89	1.153
Dekkingsreserve jongerencentrum Voorhout	797	-	-	35	762
Dekkingsreserve jongerencentrum Sassenheim	444	-	-	26	418
Dekkingsreserve Sociaal Cultureel Centrum 't Onderdak	1.709	-	-	100	1.608
Dekkingsreserve Scojesa	104	-	-	6	98
Dekkingsreserve Tjarda	104	-	-	6	98
Dekkingsreserve Brandweergarage Warmond	502	-	-	24	478
Totaal bestemmingsreserves	**27.148**	**29**	**732**	**956**	**25.489**
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	**79.926**	**29**	**1.559**	**956**	**77.440**

Omschrijving	**Saldo aan het begin van het dienstjaar**	**Vermeer-dering t.l.v. exploitatie**	**Vermin-dering t.l.v. exploitatie**	**Aanwendingen direct ten laste van de voorzie-ningen**	**Saldo aan het einde van het dienstjaar**
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
Voorziening civiele werken	474	220	-	121	573
Voorziening groot onderhoud wegen	608	600	-	700	508
Voorziening groot onderhoud Waterwegen	172	75	-	90	157
Voorziening groot onderhoud Gemeentelijke gebouwen	1.727	381	-	305	1.803
subtotaal	2.981	1.276	-	1.216	3.041
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					

Pensioenfonds ex-wethouders	2.981	83	-	86	2.978
subtotaal	2.981	83	-	86	2.978
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden					
Voorziening egalisatie afval	0	-	-	-	0
Voorziening egalisatie riool	-	-	-	-	-
Voorziening vervangingsinvesteringen Riolering	776	1.054	-	1.461	369
Voorziening parkeerfonds	30				30
subtotaal	807	1.054	-	1.461	400
Overige voorzieningen					
GREX Hooghkamer	0				0
subtotaal	0 -	-	-	-	0
TOTAAL VOORZIENINGEN	**6.769**	**2.413**	**-**	**2.763**	**6.419**
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	**86.695**	**2.442**	**1.559**	**3.720**	**83.859**

2024					
Omschrijving	**Saldo aan het begin van het dienstjaar**	**Vermeer-dering t.l.v. exploitatie**	**Vermin-dering t.b.v. exploitatie**	**Vermin-dering ter dekking van afschrij-vingen**	**Saldo aan het einde van het dienstjaar**
Algemene reserves	51.951	-	723	-	51.228
Totaal algemene reserves	**51.951**		**723**		**51.228**
Bestemmingsreserves					
Reserve bodemsanering	413	-	-	-	413
Reserve Vereveningsfonds	742	-	-	-	742
Reserve Starterslening (restant beschikbaar gesteld)	315	-	-	-	315
Reserve starterslening (in bezit van SvN)	5.277	-	-	-	5.277
gesteld)	1	-	-	-	1
Reserve Duurzaamheidsleningen (in bezit van SvN)	997	-	-	-	997
Reserve grondexploitatie	13	-	-	-	13
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	1.919	-	732	-	1.187
Reserve Kunst in de buitenruimte	60	15	-	-	75
Reserve IZA-gelden	48	-	-	-	48
Dekkingsreserve Noordelijke randweg	4.875	-	-	250	4.625
Dekkingsreserve openbare verlichting	1.031	14	-	64	981
Dekkingsreserve nieuwbouw gemeentehuis	1.186	-	-	148	1.039
Dekkingsreserve Park Rusthoff	533	-	-	59	474
Dekkingsreserve Sportcomplex Roodemolenpolder	2.105	-	-	175	1.930
Dekkingsreserve Sportcomplex Vijfmeiweg	308	-	-	20	287
Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	662	-	-	44	618
Dekkingsreserve Sport- en recreatiecomplex Wasbeek	212	-	-	27	185
Dekkingsreserve sporthal Voorhout	176	-	-	9	167
Dekkingsreserve sporthal De Korf	1.153	-	-	89	1.064
Dekkingsreserve jongerencentrum Voorhout	762	-	-	35	727
Dekkingsreserve jongerencentrum Sassenheim	418	-	-	26	391
Dekkingsreserve Sociaal Cultureel Centrum 't Onderdak	1.608	-	-	100	1.508
Dekkingsreserve Scojesa	98	-	-	6	93

Dekkingsreserve Scojesa	98	-	-	6	93
Dekkingsreserve Tjarda	98	-	-	6	92
Dekkingsreserve Brandweergarage Warmond	478	-	-	24	455
Totaal bestemmingsreserves	**25.489**	**29**	**732**	**1.081**	**23.704**
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	**77.440**	**29**	**1.455**	**1.081**	**74.932**

Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeer-dering t.l.v. exploitatie	Vermin-dering t.l.v. exploitatie	Aanwendingen direct ten laste van de voorzie-ningen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
Voorziening civiele werken	573	220	-	121	672
Voorziening groot onderhoud wegen	508	600	-	700	409
Voorziening groot onderhoud Waterwegen	157	75	-	90	142
Voorziening groot onderhoud Gemeentelijke gebouwen	1.803	381	-	305	1.879
subtotaal	3.041	1.276	-	1.216	3.101
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					
Pensioenfonds ex-wethouders	2.978	83	-	86	2.975
subtotaal	2.978	83	-	86	2.975
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden					
Voorziening egalisatie afval	0	-	-	-	0
Voorziening egalisatie riool	-	-	-	-	-
Voorziening vervangingsinvesteringen Riolering	369	1.054	-	1.200	223
Voorziening parkeerfonds	30				30
subtotaal	400	1.054	-	1.200	254
Overige voorzieningen					
GREX Hooghkamer	0				0
subtotaal	0 -	-	-	-	0
TOTAAL VOORZIENINGEN	**6.419**	**2.413**	**-**	**2.763**	**6.331**
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	**83.859**	**2.442**	**1.559**	**3.720**	**81.263**

4.2.5 Verloop van reserves 2021-2024

Stortingen in de reserves:

Ten gunste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma 1 Prettig Wonen voor Iedereen					
Verkoop langeveld	2816-		-	-	-
Toevoeging besparing elektriciteitskosten aan dekkingsreserve	63-	63-	63-	34	34
Fianaciele steun maatschappelijke organisaties	650				
Budget overheveling 2020	130				
Totaal programma 1	**2.099-**	**63-**	**63-**	**34**	**34**
Programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen					
Reserve kunst in de buitenruimte	15-	15-	15-	15-	15-
Toevoeging besparing elektriciteitskosten aan	-	-	-	48-	48-
Budget overheveling 2020	223		-	-	-
Totaal programma 2	**208**	**15-**	**15-**	**63-**	**63-**
Budget overheveling 2020	20				
Totaal programma 4	**20**				
Totaal stortingen reserves	**1.871-**	**78-**	**78-**	**29-**	**30-**

Onttrekkingen aan de reserves:

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma 1 Prettig Wonen voor Iedereen					
Voorbereidingskrediet Nieuw Boekhorst	495	-	-	-	-
Afschrijving brandweergarage Warmond en Park Rusthoff	83	83	83	83	83
Uitgaven Holland Rijnland	732	732	732	732	732
Dekking Beheer bruggen en tunnels (kadernota 2019)	192	192	192	192	192
Dekking vervangen LED openbare verlichting	64	64	64	16	16
Met prioriteit realiseren van huisvesting voor bijzondere doelgroepen op locaties in gemeentelijk eigendom.	120	70		-	-
Overheveling vanuit 2019: Verkeers- en parkeeronderzoek Teylingen 2020	70				
Overheveling vanuit 2019: Oplevering LIOR	20				
Overheveling vanuit 2019: Implementatie Omgevingswet	80	-	-	-	-
Overheveling vanuit 2019: Actieplan fiets (2020)	20	-	-	-	-
Overheveling vanuit 2019: Ontwikkeling nieuwe Boekhorst (2020)	50	-	-	-	-

↑ Terug naar inhoudsopgave

Omgevingsmanager regie op bouwprojecten	100	-	-	-	-
Noordelijke Randweg				125	250
Voorstel college begroting2021: dekking ambitries algemene reserve:					
Actualiseren verkeers- en vervoersbeleid		75			
Verkeersadvies		50			
Onderzoek onderhoud van geluidsschermen en -wallen		18			
Legalisatieonderzoeken		20	20		
Woningbehoeftenonderzoeken Woon		7			
Omgevingsvisie en MER		40			
Handhaving buitengebied		92	92		
Pilot Ondermijning (2019-2020) d.m.v. een ondermijningstafel		48			
Totaal programma 1 Prettig Wonen voor Iedereen	**2.025**	**1.491**	**1.183**	**1.147**	**1.272**

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen					
Pilot preventie en vroegsignalering	25	-	-	-	-
Dekking vervangen LED openbare verlichting	-	-	-	48	48
Praktijkondersteuner	29	29	-	-	-
Opvang Statushouders	146	146	146	146	146
Realiseren van een bewegingsvriendelijke openbare	25	25		-	-
Dekking afschrijvingen van dekkingsreserves	537	537	537	537	537
Overheveling 2019: Beschermd wonen	92	-	-	-	-
Overheveling vanuit 2019: Budget Armoedebeleid	57	-	-	-	-
Overheveling vanuit 2019: doorontwikkeling monitor	20	-	-	-	-
Overheveling vanuit 2019: koplopertraject	190	-	-	-	-
Overheveling vanuit 2019: opstellen nota	5	-	-	-	-
Pilot zorg en veiligheid jeugd	13				
Overheveling vanuit 2019: praktijkondersteuner Jeugd	29	-	-	-	-
Overheveling vanuit 2019: project meedoen ISD	192	-	-	-	-
Aankoop ten laste van de reserve kunst in de	90				
Maatschappelijke agenda	20	-	-	-	-
Projectkosten integrale toegang	61				
Voorstel college begroting2021: dekking ambitries algemene reserve:					
Projectkosten integrale toegang		16		-	-
Verlenging zorg- en veiligheidstafels		19			
Integrale verordeningen sociaal domein	-	25		-	-
Totaal programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen	**1.531**	**797**	**683**	**731**	**731**

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma 3 Ondernemend en bruisend Teylingen					
Economische agenda Duin en Bollenstreek	297	385	385	385	385
Ontwikkelen centrumvisie (kadernota 2019)	45	-	-	-	-
Stimuleren en ondersteunen ondernemers bij	20		-	-	-
We vatten het verzilveren van de potentie van de	40		-	-	-
Ontwikkelen van een visie op verblijfsrecreatie	20		-	-	-
Ontwikkelen van een visie op de promotie van onze	10		-	-	-
Voorstel college begroting2021: dekking ambitries					
Aanlegsteiger bij Nagelbrug Teylingen		30			
Uitvoeringsagenda verblijfsrecreatie		30	30		
Ruine van Teylingen: Inhuur Expertise		60	-	-	-
Totaal programma 3 Ondernemend en bruisend Teylingen	**432**	**505**	**415**	**385**	**385**

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma 4 Duurzaam denken en doen					
Werkbudget duurzaamheid	100	-	-	-	-
Opstellen uitvoeringsprogramma Deltaplan		20	-	-	-
Uitvoeringsprogramma integraal		20			-
Totaal programma 4 Duurzaam denken en doen	**100**	**40**	**-**	**-**	**-**

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programma 5 Modern bestuur en invloedrijke inwoners					
Voorstel college begroting2021: dekking ambitries algemene reserve:		-	-	-	-
Datagedreven sturing		208	208	104	-
Totaal programma 5 Modern bestuur en invloedrijke inwoners	**-**	**208**	**208**	**104**	-

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Algemene dekkingsmiddelen					
Dekking afschrijvingen van dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	148	148	148	148	148
Pilots waarin inwoners samen vooraf met de gemeente meedenken	40		-	-	-
Invulling aan de een-loket-gedachte, voeren regie uit op onze communicatiekanalen en gaan werken met serviceformules. versterken het accountmanagement bij wijken, verenigingen en ondernemers en bij overheids- en buurtparticipatie.	54	54		-	-
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	**242**	**202**	**148**	**148**	**148**
Totaal onttrekkingen uit reserves	**4.330**	**3.242**	**2.636**	**2.515**	**2.536**

Bijlage 1 Overzicht baten en lasten per taakveld

Bedragen x € 1.000

Taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Afval						
Lasten	-3.036	-2.849	-2.750	-2.705	-2.705	-2.705
Baten	4.826	4.508	4.372	4.372	4.372	4.372
Saldo	1.790	1.658	1.622	1.667	1.667	1.667
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds						
Lasten						
Baten	44.625	45.431	46.755	47.181	47.230	47.353
Saldo	44.625	45.431	46.755	47.181	47.230	47.353
Arbeidsparticipatie						
Lasten	-349	-385	-395	-405	-419	-419
Baten						
Saldo	-349	-385	-395	-405	-419	-419
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen						
Lasten	-56	-86	-86	-86	-86	-86
Baten	71	83	84	84	84	84
Saldo	15	-3	-2	-2	-2	-2
Begeleide participatie						
Lasten	-2.798	-2.576	-2.680	-2.578	-2.479	-2.493
Baten						
Saldo	-2.798	-2.576	-2.680	-2.578	-2.479	-2.493
Begraafplaatsen en crematoria						
Lasten		-6	-6	-6	-6	-6
Baten						
Saldo		-6	-6	-6	-6	-6

↑ Terug naar inhoudsopgave

Beheer overige gebouwen en gronden						
Lasten	-475	-404	-403	-393	-391	-491
Baten	2.026	71	71	71	71	71
Saldo	1.551	-333	-331	-321	-320	-420
Lasten						
Baten						
Saldo						
Belastingen overig						
Lasten	-102					
Baten	3.207	3.030	3.230	100	100	100
Saldo	3.105	3.030	3.230	100	100	100
Bestuur						
Lasten	-2.795	-1.925	-1.896	-1.894	-1.894	-1.894
Baten	53					
Saldo	-2.742	-1.925	-1.896	-1.894	-1.894	-1.894
Burgerzaken						
Lasten	-1.929	-1.994	-1.886	-1.878	-1.923	-1.923
Baten	508	640	640	640	640	640
Saldo	-1.420	-1.353	-1.246	-1.237	-1.282	-1.282
Crisisbeheersing en brandweer						
Lasten	-2.627	-2.680	-2.755	-2.752	-2.752	-2.752
Baten	225	241	242	242	242	242
Saldo	-2.402	-2.439	-2.513	-2.510	-2.510	-2.510
Cultureel erfgoed						
Lasten	-200	-157	-159	-141	-133	-127
Baten						
Saldo	-200	-157	-159	-141	-133	-127

Cultureel erfgoed						
Lasten	-200	-157	-159	-141	-133	-127
Baten						
Saldo	-200	-157	-159	-141	-133	-127
Geëscaleerde zorg 18-						
Lasten	-606	-709	-922	-922	-922	-922
Baten						
Saldo	-606	-709	-922	-922	-922	-922
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)						
Lasten	-3.796	-17.975	-8.128	-826		
Baten	3.739	20.746	8.105	831		
Saldo	-57	2.771	-22	5		
Inkomensregelingen						
Lasten	-6.515	-10.344	-6.404	-6.403	-6.403	-6.403
Baten	5.314	8.697	5.374	5.374	5.374	5.374
Saldo	-1.202	-1.647	-1.030	-1.029	-1.029	-1.029
Maatwerkdienstverlening 18-						
Lasten	-6.647	-6.838	-6.688	-6.431	-6.431	-6.431
Baten						
Saldo	-6.647	-6.838	-6.688	-6.431	-6.431	-6.431
Maatwerkdienstverlening 18+						
Lasten	-6.133	-6.685	-7.099	-7.104	-7.104	-7.104
Baten						
Saldo	-6.133	-6.685	-7.099	-7.104	-7.104	-7.104
Maatwerkvoorzieningen (WMO)						
Lasten	-539	-483	-464	-464	-464	-464
Baten						
Saldo	-539	-483	-464	-464	-464	-464
Media						
Lasten	-828	-828	-836	-835	-835	-835
Baten	24	25	25	25	25	25
Saldo	-804	-804	-811	-810	-810	-810

↑ Terug naar inhoudsopgave

Milieubeheer						
Lasten	-1.381	-1.252	-1.481	-1.496	-1.496	-1.496
Baten			113	113	113	113
Saldo	-1.381	-1.252	-1.368	-1.383	-1.383	-1.383
Musea						
Lasten	-55	-41	-41	-41	-41	-41
Baten	158	162	165	165	165	165
Saldo	102	120	123	123	123	123
Mutaties reserves						
Lasten	-2.437	-1.871	-78	-78	-30	-30
Baten	4.320	4.331	3.242	2.636	2.515	2.536
Saldo	1.882	2.460	3.164	2.558	2.486	2.507
Lasten	487	164	-180	1.095	1.543	1.776
Baten						
Saldo	487	164	-180	1.095	1.543	1.776
Onderwijsbeleid en leerling zaken						
Lasten	-1.230	-1.219	-1.244	-1.243	-1.243	-1.243
Baten	249	228	230	230	230	230
Saldo	-981	-991	-1.014	-1.013	-1.013	-1.013
Onderwijshuisvesting						
Lasten	-2.037	-2.141	-2.086	-1.820	-2.266	-2.266
Baten	85	46	47	47	47	47
Saldo	-1.952	-2.095	-2.039	-1.773	-2.219	-2.219
Openbaar basisonderwijs						
Lasten	-190	-200	-200	-200	-200	-200
Baten						
Saldo	-190	-200	-200	-200	-200	-200
Openbaar groen en (openlucht) recreatie						
Lasten	-2.561	-2.836	-2.732	-2.713	-2.699	-2.712
Baten	61	131	131	131	131	131
Saldo	-2.500	-2.705	-2.601	-2.581	-2.567	-2.580

Openbare orde en veiligheid						
Lasten	-731	-1.045	-1.077	-1.027	-1.027	-1.027
Baten	31	38	38	38	38	38
Saldo	-700	-1.006	-1.038	-988	-988	-988
Overhead						
Lasten	-10.681	-9.176	-10.035	-10.046	-9.856	-9.813
Baten	127	134	136	136	136	136
Saldo	-10.554	-9.041	-9.899	-9.910	-9.720	-9.677
Overige baten en lasten						
Lasten	179	106	234	183	76	-48
Baten	63	-5	-5	-5	-5	-5
Saldo	242	101	229	178	71	-53
OZB niet-woningen						
Lasten	-252	-251	-251	-251	-251	-251
Baten	2.017	1.981	2.195	2.729	2.729	2.729
Saldo	1.765	1.730	1.944	2.478	2.478	2.478
OZB woningen						
Lasten	-252	-251	-251	-251	-251	-251
Baten	3.618	3.888	4.342	5.434	5.466	5.525
Saldo	3.366	3.637	4.091	5.183	5.215	5.275
Parkeerbelasting						
Lasten						
Baten	11	11	11	11	11	11
Saldo	11	11	11	11	11	11
Parkeren						
Lasten	-105	-144	-150	-155	-155	-155
Baten	12	18	18	18	18	18
Saldo	-93	-125	-132	-137	-137	-137
Recreatieve havens						
Lasten	-448	-409	-368	-368	-368	-368
Baten	81	61	61	61	61	61
Saldo	-367	-348	-307	-307	-307	-307

↑ Terug naar inhoudsopgave

Recreatieve havens						
Lasten	-448	-409	-368	-368	-368	-368
Baten	81	61	61	61	61	61
Saldo	-367	-348	-307	-307	-307	-307
Riolering						
Lasten	-1.867	-2.084	-2.152	-2.185	-2.231	-2.231
Baten	2.796	2.997	3.107	3.135	3.215	3.215
Saldo	929	914	955	950	984	984
Ruimtelijke ordening						
Lasten	-1.539	-2.258	-1.544	-1.427	-1.427	-1.427
Baten				65	65	65
Saldo	-1.539	-2.258	-1.544	-1.362	-1.362	-1.362
Samenkracht en burgerparticipatie						
Lasten	-3.124	-4.212	-3.323	-3.326	-3.333	-3.333
Baten	125	280	222	222	222	222
Saldo	-2.999	-3.932	-3.101	-3.104	-3.111	-3.111
Sportaccommodaties						
Lasten	-2.238	-2.284	-2.391	-2.792	-2.786	-2.847
Baten	202	224	227	227	227	227
Saldo	-2.036	-2.060	-2.163	-2.565	-2.559	-2.620
Sportbeleid en activering						
Lasten	-277	-425	-318	-300	-300	-300
Baten	39					
Saldo	-238	-425	-318	-300	-300	-300
Treasury						
Lasten	-710	-655	-575	-561	-561	-561
Baten	2.178	2.071	1.470	1.170	1.170	1.170
Saldo	1.468	1.416	896	610	610	610
Verkeer en vervoer						
Lasten	-3.631	-3.346	-3.480	-3.654	-3.869	-4.041
Baten	262	116	116	116	116	116
Saldo	-3.369	-3.230	-3.364	-3.538	-3.753	-3.925

↑ Terug naar inhoudsopgave

Volksgezondheid						
Lasten	-1.314	-1.501	-1.667	-1.651	-1.651	-1.651
Baten	34	25	25	25	25	25
Saldo	-1.279	-1.476	-1.642	-1.626	-1.626	-1.626
Wijkteams						
Lasten	-2.348	-2.199	-2.091	-2.027	-2.027	-2.027
Baten	3	3	3	3	3	3
Saldo	-2.346	-2.196	-2.088	-2.024	-2.024	-2.024
Wonen en bouwen						
Lasten	-2.155	-2.193	-2.077	-2.060	-2.030	-2.030
Baten	1.334	744	544	544	544	544
Saldo	-821	-1.449	-1.533	-1.516	-1.486	-1.486
Totaal saldo taakvelden						

Bijlage 2 Inzetten algemene reserve voor ambities Vitaal Teylingen

Het college stelt voor om een aantal ambities die incidenteel zijn opgenomen in de begroting te dekken vanuit de algemene reserve. Deze ambities passen binnen de doelen van Vitaal Teylingen. Dit is in onderstaande tabel aangegeven. Bedragen x € 1.000

Incidentele ambities Prettig wonen voor iedereen	**Bron**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Wat willen we bereiken: Teylingen goed bereikbaar voor iedereen05:44					
Actualiseren verkeers- en vervoersbeleid	Kadernota 2021	75	-	-	-
Verkeersadvies	Kadernota 2021	50	-		
Wat willen we bereiken: Versterking van de leefbaarheid:					
Onderzoek onderhoud van geluidsschermen en -wallen	Kadernota 2021	18	-	-	-
Wat willen we bereiken: Beperking overlast:					
Legalisatieonderzoeken	Kadernota 2021	20	20	-	-
Wat willen we bereiken: Prettig wonen voor iedereen					
Woningbehoeftenonderzoeken Woon	Begroting 2020	7			
Omgevingsvisie en MER		40			
Wat willen we bereiken: Veilig Teyling door samenwerking en handhaving					
Handhaving buitengebied	Begroting 2020	92	92		
Pilot Ondermijning (2019-2020) d.m.v. een ondermijningstafel	Begroting 2020	48			
Totaal incidentele ambities Prettig wonen voor iedereen		350	112	-	-

Incidentele ambities Energiek en sociaal Teylingen	**Bron**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Wat willen we bereiken: Preventie- en vroegsignalering					
Verlenging zorg- en veiligheidstafels	Kadernota 2021	19	-	-	-
Wat willen we bereiken: Passende hulp voor iedereen					
Integrale verordening sociaal domein	Kadernota 2021	25	-	-	-
Totaal incidentele ambities Energiek en sociaal Teylingen		44	-	-	-

Incidentele ambities Ondernemend en bruisend Teylingen	**Bron**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Wat willen we bereiken: Jaarrond aandacht voor toerisme					
Aanlegsteiger bij Nagelbrug Teylingen	Kadernota 2021	30			
Uitvoeringsagenda verblijfsrecreatie	Kadernota 2021	30	30	-	-
Ruine van Teylingen: Inhuur Expertise	Kadernota 2021	60	-	-	-
Totaal incidentele ambities Ondernemend en bruisend Teylingen		120	30	-	-

Incidentele ambities Duurzaam denken en doen	**Bron**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Wat willen we bereiken: Benutting van duurzame energiebronnen					
Opstellen uitvoeringsprogramma Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie	Kadernota 2021	20	-	-	-
Uitvoeringsprogramma integraal afwalwaterketenplan	Begroting 2020	20	-	-	-
Totaal incidentele ambities Duurzaam denken en doen		40	-	-	-

Incidentele ambities Modern bestuur, invloedrijke inwoners	**Bron**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Wat willen we bereiken: Moderne technieken, dataverzameling en data-analyse bieden mogelijkheden om meer inzicht te krijgen in de kenmerken van wijken en buurten. Dit helpt bij het inzichtelijk maken van ontwikkelingen en opstellen van beleid.					
Datagedreven sturen	Kadernota 2021	208	208	104	-
Totaal incidentele ambities: Modern bestuur en invloedrijke inwoners		208	208	104	-

Totaal incidentele ambities		**762**	**350**	**104**	**-**

↑ Terug naar inhoudsopgave

Bijlage 3 Risico-inventarisatie

Programma	Categorie	Risico	Toelichting Impact	Aandeel
Energiek en sociaal Teylingen	Bedrijfs-risico	Leerlingenvervoer wordt niet conform contract geleverd.	Dit resulteert in juridische stappen met als doel de dienstverlening weer op peil te brengen.	€ 32.000
Energiek en sociaal Teylingen	Openeinde-regelingen	Stijging van de vraag naar zorg en ondersteuning binnen open-einde-regelingen.	Dit resulteert in een toename van niet begrote kosten	€ 450.000
Prettig wonen voor iedereen	Bedrijfs-risico	Bouwleges kunnen onvoldoende onderbouwd.	Dit kan resulteren in claims door burgers en bedrijven. Als de onderbouwing niet blijkt te kloppen mogen in 2020 geen leges worden gevorderd. Totale schade is dan de geraamde opbrengst voor omgevingsleges	€ 68.000
Prettig wonen voor iedereen	Grond-exploitatie	Het begrote volume aan bouwleges kan niet geint worden doordat projecten doorschuiven naar volgende boekjaren.	Dit kan resulteren in een dekkingstekort in de begroting.	€ 68.000
Prettig wonen voor iedereen	Bedrijfsrisico	Implementatie van de omgevingswet en de wet kwaliteitsborging loopt vertraging op.	Dit kan veroorzaakt worden door mismatch in kennis, vaardigheden en cultuur. Dit resulteert in extra kosten voor inhuur en begeleiding.	€ 113.000
Prettig wonen voor iedereen	Bedrijfsrisico	De inventarisatie van kapitaalgoederen is onvolledig.	De oorzaak hiervan is uitbesteding en onvoldoende vastlegging van kennis. Het gevolg hiervan is dat kapitaalgoederen onvoorzien onderhoud nodig hebben. Kapitaalgoederen zijn kostbaar, herstel is vaak kostbaar.	€ 14.000
Prettig wonen voor iedereen	Juridisch risico	Een bestuurlijke maatregel is gebaseerd op een foute beoordeling.	Als uit de juridische procedure blijkt dat een bestuurlijke maatregel ten onrechte is opgelegd kan dit leiden tot een schadeclaim.	€ 14.000
Prettig wonen voor iedereen	Bedrijfs-risico	Schade door vandalisme is groter dan voorzien en is niet verzekerd.	De gemeente is verzekerd tegen brand,- storm-, vliegtuig- en inbraakschade voor gebouwen. Schades door vandalisme zijn voor rekening van de gemeente. Het risico bestaat dat bij onderverzekering een lager bedrag wordt uitgekeerd dan de werkelijke schade. De verzekerde waarden van de gebouwen zijn volgens de polissen geïndexeerd. Periodiek wordt de juistheid daarvan bezien door taxaties. De gemeente heeft budgetten voor vandalisme opgenomen. Tot op heden zijn deze budgetten toereikend.	€ 14.000
Prettig wonen voor iedereen	Bedrijfs-risico	Ziekten en plagen in de buitenruimte nemen toe door o.a. klimaatverandering.	We zien steeds meer ziekten en plagen in de buitenruimte ontstaan waartegen we maatregelen moeten nemen. Essentaksterfte, Kastanjebloedingsziekte, Eikenprocessierups. Hierdoor moeten vaker onvoorziene kosten worden gemaakt om de negatieve gevolgen hiervan te bestrijden.	€ 56.000

↑ Terug naar inhoudsopgave

Prettig wonen voor iedereen	Bedrijfs-risico	Versneld vervangen of groot onderhoud uitvoeren door wijzigingen in o.a. het klimaat	Het klimaat is aan het veranderen daarbij ontstaat de kans dat de huidige inrichting niet meer voldoet of sneller slijt dan voorzien.	€	158.000
Modern bestuur, invloedrijke inwoners	Bedrijfs-risico	De publieke opinie ten aanzien van HLTsamen of de gemeenten wordt negatief beïnvloed.	De oorzaken hiervoor zijn divers en onvoorspelbaar. Dit resulteert in imagoschade en additionele kosten voor communicatiemiddelen en woordvoering.	€	68.000
Modern bestuur, invloedrijke inwoners	Bedrijfs-risico	Politieke agenda kan niet geheel worden uitgevoerd vanwege vroegtijdig vertrek bestuurder	Dit kan resulteren in vertraging van de politieke agenda en additionele kosten voor wachtgeld. Bij het financieel maken van dit risico is enkel rekening gehouden met het aspect wachtgeld. Het jaarsalaris van een wethouder exclusief werkgeverlasten is afhankelijk van het aantal resterende maanden in het jaar.	€	27.000
Modern bestuur, invloedrijke inwoners	Bedrijfs-risico	Participatietrajecten wekken vertrouwen dat onvoldoende kan worden waargemaakt.	Dit resulteert in imagoschade en additionele communicatieinspanningen. Kosten verbonden aan communicatie gericht op het managen van verwachtingen en het herstellen/beperken van imagoschade.	€	11.000
Modern bestuur, invloedrijke inwoners	Bedrijfs-risico	Tussenevaluatie van HLTsamen geeft aanleiding tot nader onderzoek.	Dit resulteert in additionele kosten van onderzoeksbureau en communicatie.	€	32.000
Overkoepelend Risico	Bedrijfs-risico	Risico als gevolg van operationele tegenvallers.		€	34.000
Overkoepelend Risico	Bedrijfs-risico	De borging van projecten (projectmatig werken) vindt onvoldoende plaats.	De oorzaak hiervan is tijd (afhankelijkheid van andere projecten) kennis en cultuur. Dit resulteert in kwaliteitsproblemen en herstelwerkzaamheden.	€	14.000
Overkoepelend Risico	Algemene uitkeringen	Ontwikkeling gemeentefonds	Risico dat de bestaande verdeelmaatstaven zich anders ontwikkelen dan geraamd	€	158.000
Overkoepelend Risico	Juridisch risico	Procedurefouten bij aanbestedingen	Bij een gerechtelijke procedure kan de gemeente veroordeeld worden tot het betalen van de financiele schade. Tevens kan achteraf blijken dat de aanbesteding niet op rechtmatige wijze heeft plaats gevonden	€	56.000
Overkoepelend Risico	Bedrijfs-risico	Hogere uitgaven en lagere inkomsten vanwege diverse corona-maatregelen	Onzekerheid welke compensatie wij ontvangen in relatie tot de noodmaatregelen en of deze compensatie voldoende is om alle extra kosten te dekken.	€	450.000
Financiering & Garantie	Bedrijfs-risico	Risico dat directe tegenpartijen stoppen met betalen waardoor leningen niet of deels terugbetaald worden.	Dit heeft een negatief effect op de exploitatieruimte van de gemeente.	€	386.000
Verbonden partijen	Bedrijfs-risico	Risico's in de bedrijfsvoering van een verbonden partij.	Hierdoor is de verbonden partij onvoldoende in staat om haar opdracht uit te voeren en/of schade (euro) wordt doorbrekend aan de gemeente.	€	1.503.000
			TOTAAL	€	3.726.000